

L. XL. 61/2.

M. o. $\frac{414}{4}$

MAXIMILIANI STOLL
S. C. R. A. M. CONS. NOSOCOMII
S. S. TRINIT. PHYSICI ORDINARII,
ET PROF. PRAX. MEDICAE P. O.
PARS QUARTA
RATIONIS
MEDENDI
IN NOSOCOMIO PRACTICO
VINDOBONENSI.

VIENNAE AUSTRIAE
SUMTIBUS RUD. GRAEFFER
ET SOC. MDCCLXXXIX.

Jacob. Adam.

fecit Viennae.

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

5712 EAST 58TH STREET

CHICAGO, ILL. 60637

1971-1972

11/11/71

11/11/71

ON DEPT. OF PHYSICS

Staatl. Bibliothek
Bamberg

MAXIMILIANI STOLL,
MEDICINÆ CLINICÆ P. P. O. IN UNIVERSITATE
VINDOBONENSI,
PARS QUARTA
RATIONIS MEDENDI.

POST EJUS OBITUM
EDIDIT ET PRÆFATUS EST
JOSEPHUS EYEREL,

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1907

1907

1907

1907

1907

1907

ILLUSTRISSIMO

JOH. PET. FRANCK

AUGUSTISSIMO IMPERATORI A CONSILIIS;
STUDII MEDICI, ATQUE FACULTATIS MEDICÆ
TICINENSIS PRÆSIDI, AC PER UNIVERSAM IN-
SUBRIAM AUSTRIACAM PROTO-MEDICO. PLU-
RIUM ACADEMIARUM MEMBRO. &c. &c.

ILLUSTRISSIMAE VIR!

Cum Stollii præclara in artem nostram merita mecum reputo, numerus amicorum ante oculos versatur, qui ob parem ingeniorum præstantiam, animique integritatem, viro optimo, dum viveret, arctissima necessitudine jungebantur.

*In nobilissimo illo amicorum cœ-
tu TE Vir Illustrissime a Stollio sum-
mo loco habitum fuisse, eumque TUI
amantissimum semper exstitisse, insig-
ni testimonio comprobavit, cum om-
nibus viribus eniteretur, ut TE Au-
striaci Imperii Civem salutaremus ;
qua certe re, amoris sui erga pa-
triam*

*triam perenne monumentum Posteris
reliquit.*

*Ita enim universam Artem Medi-
cam studiis TUIS augeri ornarique
videmus, ut Stollii mortalitas magis,
quam vita ejus, morte finita sit.*

*Has igitur Præceptoris optimi re-
liquias, cum singularis illius in TE*

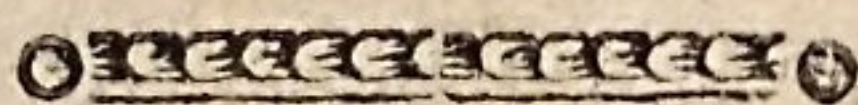
*amicitiæ memoria, tum summa meæ
æstimationis affectione adductus,
TUO Nomini consecratas esse volui;
utpote certus, TE illas eadem, qua
Tibi dantur, jucunditate suscipere.*

Josephus Eyerel.

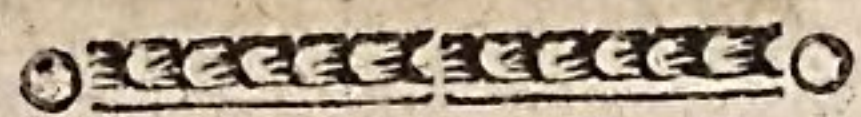
PRÆFATIO.

Rationis medendi, quam *Stollius*
anno 1777 edere inceperat, atque
ad annum usque quartum 1779 tertio

volumine perduxit, quartum nunc,
& quintum, idque ultimum, vo-
lumen sequitur.

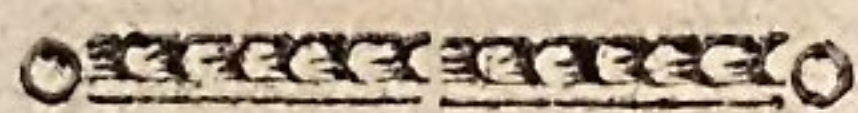
In quarto hujus operis volumi-
ne Ephemerides anni 1780 conti-
nentur; atque ob hanc ipsam *diarii*
epidemici continuationem, titulo Ra-
tionis medendi hoc ipsum opus in-
signire haud dubitavi. Reliqua au-
tem, quæ in his voluminibus conti-
nen-

nentur, dilucidandæ *Stollii* methodo
non minus apta sunt, quam illa, quæ
prioribus *rationis medendi* partibus
inserta leguntur.

Diarium observationum medi-
carum, quas *Stollus* in Hungaria
collegit, ad febrium doctrinam potis-
simum pertinet, atque prima, ut ita
dicam elementa ostendit, ex quibus
Stollii pyretologia postea coaluit.

Ad-

Adversaria sequuntur clinici
maxime argumenti, iisdem ferme an-
nis conscripta.

Quintum Volumen morborum
observationes exhibet, *quas Stollius*,
cum primum Vindobonæ ex Hunga-
ria redux medicinam faceret, in ad-
versaria retulit.

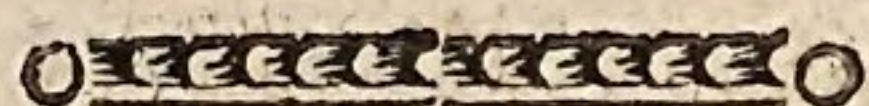
Secunda sectio hujus voluminis
historiis morborum, quos *Stollius* an-
no 1776 in Nosocomio S. T. obser-
vave-

vaverat, dicata est; regnabat autem
tunc phlogosis bile commixta.

Addidi tandem de febre rheu-
matica, & arthritide, aphorismos,
quos ad intelligendam *Stollii* metho-
dum, quam in morbis chronicis per-
sanandis tenebat, plurimum conferre
existimo.

Adnotationes quasdam subjun-
xi, doctrinæ huic illustrandæ idoneas.

Quæ

Quæ ad vitam optimi Viri pertinent, ex *Petzelio* a) *Stollii* amico adduxi. Scripta ad temporis rationem recensui.

a) *Petzel* Denkmal auf *Stoll*; Herausgegeben von Blumauer. 8vo. Wien 1787.

DE VITA ET SCRIPTIS
MAXIMILIANI STOLLII

MEDICINÆ CLINICÆ P. P. O. IN UNIVER-
SITATE VINDOBONENSI.

Vir & arte, & facundia insignis. CELS.
PRÆF.

Natus est *Maximilianus Stollus* Erzingæ,
pago quodam ditionis Cleggoviensis, quæ
Principi a Schwarzenberg subdita est, anno
1742 die 12ma Octobris. Patrem habuit
chirurgum hujus ditionis non ignobilem.

A

Sep-

Septimo ætatis anno datus est primum in disciplinam sacerdotis in eadem villa degentis, atque etiam cognati. Biennio elapso ipse pater curam habuit filii, quem ad chirurgicam artem addiscendam animo jam destinaverat. Invitus sequebatur filius, nam sæpius, utut frustra, patrem rogaverat, ut totum sese studiis tradere liceret. Cum annus & dimidius ferme tyrocinii chirurgici ageretur, accidit infortunium, ut rusticus, dum in sylva arborum ramos securi scinderet, una sinistram sibi manum amputaret; quo cruento spectaculo tantopere movebatur *Stollius*, ut artem chirurgicam toto animo averfaretur. Cessit tandem pater votis filii, illumque parocho villæ tradidit, a quo per quatuor annos primam, ut tunc fieri solebat, linguæ latinæ institutionem accepit.

Ob insignem in literis hisce progressum, atque singularem industriam ad Gymnasium *Rotweilense*, ubi Jesuitæ studiis præerant, a patre mittebatur. Examine prægresso ad quintam studiorum classem, quam humanitatem dicunt, admissus est. Professore ibi quoque habuit Patrem Aloysium *Merz*, qui ingens hæreticorum malleus totam postea Germaniam percelluit.

At

At præter omnem patris spem, qui eo consilio ad gymnasium filium miserat, ut literis humanioribus imbutus, egregius arte quondam, atque etiam eruditione insignis chirurgus evaderet, *Stollius* noster astutis fraudibus Patrum Societatis Jesu seductus anno 1761, etsi pater id ægerrime ferret, in societatem receptus est.

Tyrocinii *) triennio elapso anno 1756 *Halam* in Principatu Tyrolensi mittebatur, ut discipulos primæ & secundæ classis humaniores literas doceret. Cum autem *Stollii* institutio ab usitata *Patrum* norma plurimum deflecteret, & discipuli breviori atque etiam amcœniori via ad veteris Latii Græciæque studia ducerentur, *superiorum* suorum benevolentiam adeo non merebatur *Stollius*, ut odium potius illorum implacabile incurreret. Charis discipulis suis ereptus *Ingolstadtum*, mox dein *Eichstadtum* mittebatur. At tricarum tandem pertæsus anno 1767 e societate discessit, Jesuitarum imperium tenente *Riccio*.

In patriam redux paucis ibi septimanis commorabatur *Stollius*. *Argentoratum* pe-

A 2

tiit

*) Novitiat.

tiit medicinae studia inchoaturus. At anno elapso *Viennam* abiit, ut ad lectos ægrorum ducente *Haenio* artem sanandi morbos addiceret A). Anno 1772 in universitate Vindobonensi summos in arte honores obtinuit B).

Post aliquot mensium intervallum in Hungaria physici comitatus, ut ajunt, munus adeptus est. Quamprimum itaque ad exercendam artem in Hungaria Stollus se contulerat, omni studio, atque summa animi contentione in observandis designandisque morbis popularibus versabatur, ut ex *collectaneis ad descriptionem febris Hungaricæ* C), ex pulcherrima epistola ad *Grantium* D), atque ex diario observationum, quæ quarto volumine rationis medendi continentur, luculenter apparet. Jam enim de certo in arte medica principio inveniundo propemodum desperans, Æsculapii sacra relinquere constituerat, aliæ disciplinæ operam daturus, quæ & minus conjecturalis, atque usu manifestius comprobata esset. At assidua & attenta observationum, quas immortalis *Sydenhamus* de febribus scripserat, pensatio, *Stollum* ægrorum saluti, atque artis nostræ incremento servavit.

Duos,

Duos, & quod excurrit, annos, medicinam in Hungaria exercuit, cum labore multo, & gravibus morbis ita fractum esset corpus, ut spe recuperandæ sanitatis *Viennam* redire *Stollus* cogeretur. Ultimo tunc morbo tenebatur *Haenius*. *Haenii* prælectiones primum continuabat, eoque mortuo, gravissimam hanc provinciam *Illustrissimus L. B. de Stærk Stollio* demandavit. 13 Maii anno 1776 collegia practica inchoavit.

In docenda medicina ita se gessit *Stollus*, ut magna undique turba juniorum medicorum conflueret, ut artis sanandi præcepta non ex cathedra, sed penes lectos ægrorum, ex ore fidissimæ magistræ, *summe videlicet veridicæ naturæ*, addiscerent.

Artem autem ipsam tanta cum peritia, tam fausto eventu exercuit, ut & Principibus charus esset, & maximam inter optimos cives famam acquireret. Eminent inter illos, quorum sanitas *Stollii* curæ credita erat:

Ille heros *Kaunitius*, Atlas,
Qui catus Austriacum sustinet Imperium *).

A 3

Prin.

*) Hesiodi opera omnia. à B. Zamagna Parma
ex typograph. reg. p. 129.

Princeps de *Czatorinsky*, summi Belliduces *Hadikius & Loudonius*.

Plurimos ex orci faucibus servavit: atque nostro etiam amcenissimo Poetæ *Blumauer* hæc felicitas contigit; gravissimo enim hydrope laboranti *curante Stollio* sanitas restituta est. Sanatus æger medico suo observatam vitam suavissimo carmine publicas grates persolvit.

Summa nempe erat in *Stollio* animi contentio, ut morborum causas, signa, curandi methodum exactissime rimaretur; neque ullis laboribus aut fastidiis perterritus omnem vitam sanandis ægris impendebat; optime gnarus, artem sanandi, uti *Quintilianus* de arte dicendi asserit a), multo labore, assiduo studio, varia exercitatione, plurimis experimentis, altissima prudentia, præstantissimo consilio constare. Universim ipse *Stollius* ipsissimam sui imaginem accuratissime expressit, cum optimi medici lineas traxit: Medico opus est in curandis morbis sagacissimo, summe industrio, summe attento, perseverante, nec imprudenter

a) *Quintilian* Institut. orator. Edit. Rollin, T. I. c. 14.

ter festinante, indicationibus solum certis, remediis solum simplicissimis inhærente; neque spe, neque metu, neque pervicacia, neque præfidentia, neque aliud agendo, neque novitatis studio in transversum acto b).

Variolarum insitionem strenue promovit. Quovis anno mensibus æstivis horum vel in vicino pago, vel in suburbio conduxerat, ut variolarum insitio majori cum emolumento, & quadam etiam cum jucunditate possit peragi. Nullum ex insitivis variolis infortunium.

Linguae græcæ doctissimus erat *Stollus*; ut ex illius oratione academica *de præstantia linguae græcæ*, atque ex alia quadam dissertatione de optima discendi, docendique sermonis græci ratione, quam in Aditamento E prima vice excudi curavi, elucet.

Brevi post suum ex Hungaria reditum uxorem duxit. Bina proles: filius atque filiola.

Paucis ante obitum mensibus ibat anilis fabula per urbem, a *Stollio* in schola clinica sectum fuisse cadaver scæminæ contagiosa febre mortuæ; inde venenum in adstantes primum juniores medicos, dein autem in

b) *Stoll aph.* 854.

universum populum transiisse. Verum hæc erat morbi conditio. Grassabatur eo tempore febris rheumatico-inflammatoria, sub larva febris putridæ delitescens; nam & fictitia debilitas, & capitis stupor, & pectoriale exanthema medicos facile seduxerant, ut synochum imputrem, ut schola ait, pro putri haberent. At nocuit omnis apparatus antisepticus; salus in antiphlogistica methodo. Inter alios tales ægros mulier decubuit in schola clinica peripneumonia rheumatico-inflammatoria affecta; mala erat a longo tempore pectoris conditio. In suppurationem abiit morbus. Pus copiosum sacco inclusum in cadavere reperi-
tum. Jam ante hunc diem, quo cadaver secabatur, plures medicinæ studiosi in urbe & in suburbiis ex hac epidemica febre decumbebant; ab ea die quotidie plures ab epidemico morbo corripiebantur, atque ii etiam, qui cadaveris sectioni non adstiterant. Ipse *Stollus* post aliquot dies in febrim rheumaticam incidit, unde brevi tamen convaluit; quo ex morbo cum decumberet, *Imperator Josephus II.* ægrotantem invisit, ut ex viro maxime veridico morbi hujus epidemici indolem atque decursum perciperet. En lector amice *veneni* histo-
riam

riam. At ne mireris : ipse olim celebris Rector hujus universitatis a) tetri hujus contagii originem veteri proverbio explicat : Austria aut *ventosa*, aut *venenosa*.

At brevi novæ turbæ oriebantur a materia arthritica, quæ per plures annos in corpore morbis multis, iisque gravibus, studiis intensioribus, in seram noctem protractis, laboribus ingratis, & privatis etiam calamitatibus labefactato, magna copia collecta fuerat. Die 22 Maji alacris noctu domum redeuns subito acutissima febre corripiebatur; atque omnibus remediis frustra adhibitis repentina materiæ arthriticæ ad cerebrum translatio die 23 Maji hora septima vespertina vitæ salutiferæ finem imposuit.

A 5

IN.

a) De Sorbait opera medica.

INDEX SCRIPTORUM

A M STOLLIO

EDITORUM.

1777.

*Maximiliani Stollii M. D. & Profess. Prae-
xeos medicæ publici. Pars prima ra-
tionis medendi in nosocomio practico
vindobonensi. Viennæ Austriae. Sumti-
bus August. Bernardi. 8.*

Quamprimum Stollius post obitum *Anto-
nii de Haen* demandatum professoris medi-
cinæ clinicæ munus susceperat, omnis fer-
me in pervestiganda morborum popularium,
eorum videlicet, qui *passim* affligunt, sive
omnium horarum, non observato temporum
ordine ii sint, sive certas tantum anni par-
tes ament, natura, genioque versabatur,
usu utpote cum suo, tum & aliorum exper-
tus, notionem non eorum solummodo mor-
borum

borum, qui frequenter perniciem inferunt, sed illorum etiam, qui inter vulgatissimos, curatuque leviores a plerisque habentur, quive affligunt potius, quam enecant, nondum ita ex omni parte completam, adæquatamque esse, quemadmodum vulgo existimant, & non pauci vel ipsos inter medicos arbitrantur. “ *in Præfat.*

Præmissa brevi descriptione tempestarum, quæ singulis mensibus observabantur, multæ, eæque graves morborum doctrinæ in *primo hoc volumine* continentur; videlicet: Pleuritis biliosa; rheumatismus biliosus; inflammatio rheumatica, atque ejus a *genuina* inflammatione discrimen; pleuritides rheumaticæ; pleuritis occulta, seu latens, fallaci sua lenitate maxime insidiosus morbus; dysenteria. XX sectiones cadaverum. Excerpta ex Necrologio.

I 7 7 8.

Rationis medendi Pars II.

Catarrhus biliosus. Descriptio morbi, quem ipse auctor passus est. Febris malignæ notio varia. Descriptio febris lentæ nervosæ mense Aprili usque ad Majum 1777 observatæ. Febris biliosæ æstivæ descriptio

tio : digressio ad contagium pestilentielle. Febris puerperarum. Febris æstivæ casus varii, atque multiplex complicatio, XXII ægrorum historiis illustrata, additis in illas historias reflexionibus. Parasitica febris æstivæ indoles. Varia.

I 7 7 9.

Anton. de Haen Operum posthumorum Vol. I. collegit, ediditque Maximil. Stollus. Viennæ. Sumptibus Rudolph Gräffer. 8.

Tribus tomis hæc *Haenii* schediasmata edere constituit *Stollus*. At primus tantum hucusque prodiit; reliqui duo, quos jam a longo tempore Bibliopola prelo destinaverat, propediem sequentur. *Alterum* volumen continebit casus rariores in praxi Hagana collectos; *tertium* denique *Haenii Swieteniique epistolas*; de his autem epistolis ita *Stollus* sentiebat: „*Haenianæ* epistolæ placebunt cuivis artem exercitanti, *Swietenianæ* vero & huic, & omnibus iis, quibus cor sapit. Ex quo certe *Swietenii* epistolas legi, quæ interiorem magni hujus viri vitam hinc inde produnt, eundem omni exceptione majorem non solum æstimo, utpote quem semper maximopere æstimavi, sed

sed etiam *amo*, atque ejusdem memoria summopere delector. “ *In Præfat.*

Continentur autem in primo volumine: Casuum variorum decas. Aphorismi de diagnosi & prognosi in acutis. Historia morborum, præcipue variolarum anno 1744 Hagæ-Batavorum observatarum. De tussi puerorum convulsiva finiente anno 1746, & initio 1747 Hagæ-Batavorum observata. Historia medica annorum 1747 & 1748. Hagæ-Batavorum conscripta. Dissertatio de colica pictonum, olim ab auctore edita, nunc vero multis in locis ab eodem auctore correctâ, & casibus ægrorum ineditis locupletata. De his præcipue morborum epidemicorum descriptionibus *Stollii* judicium valet: „ Observationes has singularis quidam character commendat, nempe veri studium, styli grata negligentia, & animus rebus potius, quam verbis intentus, atque id unice agens, quo se ipsum instruat, alienissimus tunc temporis ab infausta litigandi libidine, quæ posteriores vitæ annos noverat. “

Rationis medendi Pars III.

Insunt huic volumini: Ephemerides annorum 1778 & 1779. De caussa & sede phrenitidis ad *Gulielmum Grant*. Commentatio de natura & indole dysenteriae. De morbis quibusdam systematis hepatici; praesertim de ictero. De quibusdam affectibus nervosis. Sparsa quaedam varii argumenti. Idem in hoc volumine epidemicos morbos observandi studium, eademque, quae priorum laborum dos erat, in perscrutanda horum morborum indole, complicatione varia, atque apta medendi methodo constituenda sagacitas. Non utique insolitae res, atque monstra observationum in tribus his rationis medendi voluminibus continentur; at luculentiora certe arti nostrae incrementa ab hac observandi ratione accedere, quam a novitatis studio, quod tot & tanta in genus humanum mala protulit, palam esse existimo. Multo dignos encomio arbitror, ait *Stollius*, qui reperiundis novis insudant, sed nec inutiliter eorum locari operam, qui illorum, quae prisca aetas tulit, notiones examinant, contrahunt, dilatant, rectificant.

cant. Illi regiones detegunt incognitas, hi patrio solo docent recte uti, atque id minori quidem cum gloria, sed emolumento non impari.

I 7 8 1.

Mohrenheim wienerische Beyträge zur praktischen Arzneykunde I. Th. Wien bey Gräffer. 8.

Continentur in hoc volumine *Stollii* observationes de colica saturnina.

I 7 8 2.

Ger. L. B. van Swieten, constitutiones epidemicae, & morbi potissimum Lugduni-Batavorum observati. Ex ejusdem adversariis edidit Maximilianus Stoll. Vindobonæ & Lipsiæ apud Rudolph. Græffer. 8. Vol. II.

Ob simplicitatem, fidamque descriptionem has *summi Swietenii* reliquias in publicam lucem producere *Stollus* non dubitavit, etsi probe noverit, & quæ hodiernæ medicinæ conditio sit, & quibus potior legentium numerus delectetur. „ Qui enim
Hip-

Hippocraticam artis simplicitatem hodiedum ubique crepant, hos ab eadem longissime non raro abesse video, dum aut remediis variis materiam medicam, quæ mole sua jam dudum laborat, onerant potius, quam augent, aut methodos tortuosas, anæ ludricas dicam? & vanissimo profundioris scientiæ fūco illitas, stupenti plebeculæ vendunt, aut observationum miracula venantur, contemptis iis, quæ ante pedes sunt sita, quæve nemo non dudum cognovisse idcirco falso arbitratur, quod, quæ frequentissime viderit, ea etiam pervidisse existimet. “
In Præf.

1 7 8 3.

Rede über die Vorzüge der griechischen Sprache. Wien bey Anton Gassler 8.

Summis laudibus extollit linguam græcam, ejus præstantiam præ latina demonstrat, atque juventutem academicam, ut Græcorum literaturam majori studio velint excolere, hortatur.

1 7 8 7.

Aphorismi de cognoscendis & curandis febribus. Edidit Maximil. Stoll. Viennæ apud nobilem de Kurzбек. 8.

Absolutissimum de febrium doctrina opus, in quo omnia, quæ a *Boerhaavii* ætate ad nostra usque tempora, fida observatione stabilita sunt, mira brevitate confignantur. Quæ autem a *Stollio* immutata sint, aut addita, illos non latebit, qui comparandis *Boerhaavii & Stollii* aphorismis vel paucissimum temporis impendere non dedignantur.

Recensitis nunc libris, quos ipse *Stollius* ediderat, ad ea scripta transitum facio, quæ post obitum *Optimi Viri* typis edita sunt.

I.

Maximil. *Stoll* Prælectiones in diversos morbos chronicos.

Post ejus obitum edidit, & præfatus est Josephus Eyerel. Vindobon. 1788. typ. Christian. Wappler. 8.

Continet: Prælectiones de scorbuto, rachitide, hydrope, atque lue venerea.

B

Præ-

Prælectiones de convulsionibus, morbis infantum; de morbis quibusdam capitis. Eundem librum in germanicam linguam traduxi.

2.

Maximil. Stoll. Briefe an die Frau v. * über die Pflicht der Mütter, ihre Kinder zu stillen. Herausgegeben, und mit einigen Anmerkungen vermehrt von *Joseph Eyerel.* Wien bey Christian Wappler. 1788. 8.

Epistolæ de matrum infantes lactandi officio.

Populari dicendi genere pericula ostendit, quæ infantes a mercenariis nutricibus ob matrum plerumque socordiam, incurrun-
runt. Fragmenta institutionis de optima infantes educandi ratione.

3.

Maximil. Stoll über die Errichtung öffentlicher Krankenhäuser Herausgegeben vom *Adalbert von Becken k. k. Hofrath.* Wien bey *Christ. Friedrich Wappler.* 8.

De optima nosocomia publica constituendi ratione.

Animus erat *Stollii*, hoc schediasmate demonstrandi, quo modo vasta nosocomia pub-

publica ita possint constitui, ut retentis iis emolumentis, quæ minoribus xenodochiis propria videntur, illa detrimenta evitentur, quæ a vastis nosocomiis alias haud removen- da esse passim existimatur. Cogitationes ad- jungit auctor, quo modo ita constituta no- sodochia non tantum in solamen præsentia- neum miserorum mortalium, sed etiam in *artis incrementa* cedant.

4.

Josephi Eyerel Commentaria in Maximilia- ni Stollii aphorismos de cognoscendis & curandis febribus Tom. I. Vindob. typ. Christ. Wappler 1788. 8.

Continet primum hoc volumen com- mentariorum præter varias aphorismorum explicationes, quas in ipsius auctoris mihi traditis collectaneis, reperii, suo ubique lo- co inferendas, præemia insuper, quæ *Stol- lius* prælectionibus suis clinicis ab anno 1776 — 86 præmiserat. Alterum horum commentariorum volumen proxime prodi- bit. Eadem etiam commentaria *germanice* comparent.

5.

Dissertationes medicæ in universitate Vindobonensi habitæ, ad morbos chronicos pertinentes, & ex MAX. STOLLII prælectionibus potissimum conscriptæ. Edidit & præfatus est Josephus Eyerel. Viennæ 1788. typ. Christ. Wappler 8. Vol. II.

Non tantum ob dissertationes clarissimorum virorum, cl. *Closet de fontibus indicationum in morbis chronicis*, cl. *Szöets de arthritide*, *Cruciani de dysenteria* &c., collectio hæc dissertationum nominanda venit, sed ob aliam etiam dissertationem *de morbis mulierum*, quæ ferme de verbo ad verbum ex *Stollii scriptis*, quæ ipse *Stollus* viro cl. de *Battisti* in hunc finem communicaverat, ut eam publicæ disputationi exponeret, *descripta est.*

6.

Maximiliani Stoll rationis medendi Pars IV. & V., eaque ultima. Post ejus obitum edidit Josephus Eyerel. Viennæ 1788. apud Græffer & Soc. 8.

Quæ in his ultimis rationis medendi voluminibus continentur, in præfatione exposui.

ADDI-

ADDITAMENTA.

A.

Perillustris ac Clarissime Domine,

Interrogasti me heri post collegium matutinum, quid die veneris circa puellam illam in suburbio Leopoldino contigerit, adfueritne fœtor? respondi: me fœtorem vere cadaverosum percepisse, cum reliquis mortis indubitatae signis, corporis flacciditatem solam si excipias. Sed quæ ulterius acta sunt, coram aliis tum quidem dicere nolueram, sed ea *Tibi* scripto referre constitui.

Actorum autem series hæc est: Accessi cubiculum 44 circiter horis a morte elapsis, visurus, quonam modo cadaver se haberet. Fœtor aderat vere cadaverosus, manifestus,

quive non assuetis vix ferendus videbatur. Abdomen tumidius, quam primis 24 a morte horis, purpurascens, & cum livore viridescens; nulla prorsus rigiditas; cornea penitus opaca. Cum me ferendo cadaverum fœtori & sectionibus anatomicis jam assuetum existimarem, victus curiositate cadaver secui. Ecce anatomen: Sterno cum cartilagineis costarum partibus remotis rubella aqua, carniū loturam referens, utrosque pulmones inter & pleuram apparuit, quam ex defectu syringis, spongia successive exceptam in vas quoddam amplum ligneum expressimus. Chirurgus quidam senior cum collega juniore, qui sectioni interfuerant, æstimatione facta mecum statuere, aquam hanc vase exceptam libras tres æquare, aut superare. Sed adparuit insuper cor ingens, quod thoracem anteriorem totum expleret, absconderetque penitus pulmonem sinistrum, eumque versus spinam dorsi reprimeret. Pericardium dissecturus inveni illud arctissime, & ex omni quidem parte cum corde concrevisse, concretione tam tenaci fortique, ut unum ab altero vix potuerim absque læsione aut pericardii, aut ipsius cordis dilacerando separare; separavi tamen. Cor dextrum grande & aneurismatice ampliātum, san-

sanguine male coagulato plenum; valvulae, structuraque, magnitudine excepta, naturalis. Arteria pulmonalis ampla, quae facile pollicem immissum admitteret, rigiditate caeteroquin non cartilaginea, sed naturali, usque ad locum illum, ubi arteria haec in duos ramos dispescitur. At hos ipsos ramos solito ampliores, parietibus crassis, & vere cartilagineis instructos deprehendebamus. Pulmones ad spinam dorsi compressi, sanguine quam maxime infarcti, colore nigrescens sanguinis crassamentum referentes. Ventriculus cordis sinister naturali capacitate non abludens. Aorta debite ampla, parietibus tenuibus valde & ferme flaccidis. Verum magnitudines, capacitatesque ac situs mensurare angustiae temporis, quibus concludebamus, & opus idcirco tumultuarium, prohibuere. Cranium non aperui, quod instrumenta & tempus me deficerent; neque etiam abdomen, tum ex penuria temporis, tum quod maximam putredinem ibi suspicatus, meae adstantiumque sanitati, & paulo post sepelientium naribus parcere constitueram. Thorace deinde confuto cadaver in tumba reposuimus. Interfuit sectioni, qui me secantem adjuvit, solertissimus —

Medicinæ studiosus cum duobus chirurgis ,
atque uno alterove ex vicinia. Hæc digna
censui , Professor optime , quæ tibi refe-
ram.

Viennæ , 18 Junii 1771.

Discipulus tui observantissimus
Maximilianus Stoll
Med studiosus.

B.
MAXIMILIANI STOLL
CLEGGОВIENSIS ERZINGANNI
THESES
INAUGURALES MEDICÆ.
VIENNÆ MDCCLXXII.

I.

Dantur morbi inflammatorii cum pulsu aut naturali, aut tardiori, quam in sanitate esse soleat.

II.

Tunc autem præsentia febris ex reliquis symptomatibus, cephalalgia, dedolatione, vigiliis, jactitatione, dolore, calore agnoscitur.

III.

Patet ergo morbum inflammatorium pro non inflammatorio, febrim continuam remittentem pro exquisita intermittente non raro haberi, si potissimum criterium semper ex pulsu petatur.

IV.

Plurimum interest, ut morbi initium exacte determinetur; cum supputatio dierum criticorum inde pendeat, quæ, quid sperandum, timendumve, moliendumne quid sit, an quiescendum, attentum medicum docebit.

V.

Initium morbi acuti plerumque ab initio febris æstimandum est, non autem ab initio symptomatis cujusdam febrim præcedentis: horror, calorque subsequens febris initium docent. Est tamen, ubi horror ferius accedit, & morbus a lassitudine incipit, homine interim per aliquot dies ὁρδοσταδὴν ægrotante.

VI.

Dejectus appetitus, nausea, vomituri-
tio in acutorum principio rarissime a saburra circa præcordia hærente nascitur, cum, quod homines plerumque sanissimos antea, & quin in assuetam diætæ normam peccarint, his symptomatibus affici videamus; tum quod excussa, quæ putabatur saburra, adeo non tollantur hæc incommoda, ut etiam exasperentur. Patet hinc usus aut abusus emeticorum in acutorum exordio.

VII.

VII.

Ante crisin morbi acuti nunquam licet dare purgans, nisi materia *turgeat*; plerumque autem non turget.

VIII.

Aucto humorum motu, inductaque eorundem rarefactione, aut diathesi phlogistica, vasorum interim capacitate non aucta, species quædam debilitatis oritur, quam *fiſtitiam* appellamus, a sufflaminato humorum motu oriunda, cui venæ ſectio, plerumque ſæpius repetenda, medetur. Fiſtitia hæc debilitas frequentiffima eſt in acutis.

IX.

Datur etim debilitas *vera* in acutis, quæ a *fiſtitia* probe diſtingui debet, & quam ex *νεκρωγεια*, aut præſenti gangræna cognoſcimus.

X.

Ex idea *debilitatis fiſtitia* dari ratio poſteſt, quare in maxime malignis morbis pulſus ſæpe dicatur vix incitator naturali, & debilis: cur maligniſſimum morbum, peſtem videlicet, quidam febris expertem dicant, licet extremus vehementiſſimæ febris effectus adſit: vis cordis videlicet, arteriarum.

rumque aucto humorum volumine sufflaminata.

XI.

Patet inde, an in hisce acutis stimulantia convenient? an non optimum cardiacum plerumque venæ sectio sit?

XII.

Venæ sectio eo usque repeti debet, usque dum debilitas hæc fictitia emendetur.

XIII.

Dolor, respiratio difficilior, pulsus celerior non semper postulant venæ sectionem; cum hæc symptomata a materia morbi mota, a flatibus, ab indigestione tempore morbi, oriri queant. Sed horum absentia, acrisia morbi, diuturnitas symptomatum, eorumque vehementia venæ sectionem indicant.

XIV.

Die critico nunquam facienda est venæ sectio, nisi materia morbi mora nobilior viscus, vehementer, & adhibitis licet auxiliis aliis, pertinaciter afficiat, illamque ibi infigat ita, ut novus inde morbus, præfenti periculosior nascatur.

XV.

XV.

Symptomata in acutis gravia, insolita, diuturna, & ad methodum antiphlogisticam maxime rebellia, exacerbataque veram *malignitatis* ideam absolunt, non autem sanguis venæ sectione dissolutus, ejusque effectus.

XVI.

Si morbi malignitas corticem peruvianum exposcat, pessime negliguntur auxilia reliqua reliquis dicata symptomatibus.

XVII.

Purgans lene in acutis post factam crissim utiliter datur, ut primæ viæ a sordibus tempore morbi collectis liberentur, & si quæ a materia, quæ excerni deberet, adhuc cum humoribus oberraret, ea versus intestina determinetur.

XVIII.

Purgans & venæ sectio etiam post benignissimas variolas administrari debent, sæpius subinde repetenda: quibus neglectis non raro pravæ, ad oculos præcipue peccusque metastases fiunt, a materia morbi videlicet necdum penitus evacuata.

XIX.

XIX.

Febres intermittentes *per se* nec venæ sectionem, nec evacuationem alvinam admittunt.

XX.

Ergo male pro regula statuitur, corticem peruvianum in intermittentibus cum purgante mixtum propinari debere.

XXI.

Quæcunque tussis, quibuscunque ex causis orta, in corpore infantili, quod totum quasi nervus est, si gravius ingruat, *convulsiva* est. Ergo tussis *convulsiva infantum* male semper dicitur morbus sui generis, & specificus, postremis hisce seculis ex Africa in Europam translatus.

XXII.

Inde ratio habetur, cur in hac tussi emeticum subinde profit, noceat sæpe, & cur tam diversa in ejus curatione methodus sit.

XXIII.

Ab effectu medicamentorum sanguini suis adhuc in vasis contento affusorum, aut externe adplicatorum, male concludimus de eorundem effectu ore assumptorum. Hinc

XXIV.

XXIV.

Tinctura cinnamomi in hæmorrhagiis solum tunc convenit, quando post magnam hæmorrhagiam, loco vulneris per alia prius probe munito, vires vitæ languent. Nam spiritus vini in tinctura præsens superstites in vasis humores rarefacit; fixius cinnamomi aroma, & vis ejus roborans partes solidas stimulat, roboratque. Sic dum interea corpus prudenter nutritur, prior proportio inter vasorum capacitatem, & humorum circulantium volumen redit. Ad ipsas vero hæmorrhagias sistendas, quacunque ex causa ortas, nequaquam valet, imo letifera esse potest.

C.

Collectanea ad descriptionem febris hungaricæ pertinentia.

1) **F**ebres acutæ frequentes sunt in Hungaria 1. ob strictum corporis habitum, 2. labores æstuante sole; 3. perfrigerationem tempore noctium vernarum & autumnalium, quas pro more sub dio transigunt. 4. Ob pravam in initio motus cujusdam febrilis medelam, 5. pravam puerperarum tractationem.

2) Inito calculo *plures*, qui acute decumbunt, moriuntur, quam sanantur.

3) Inter omnes acute decumbentes *plures* sunt, qui petechias acquirunt, quam qui aut nullas, aut alia exanthemata habent.

4) Qui sanantur, *tarde, difficulter* sanantur, languent per menses.

Cura *primo* aut *nulla*, quod quidem rarius est, etsi feliciores forent ægroti, si sibi permitti nullam adhibeant curationem, quam adeo perversam, ut solent.

Secundo, aut *curam perversam*, quam muliercularum chorus suadet, & *mos antiquus* imperat; aut *Dominarum* pagi intempe-

peſtiva ſedulitas ſubminiſtrat. Curationes autem his potiffimum abſolvuntur. Venæſectio plerumque nulla fit, cum quod chirurgus ſæpe non adſit, tum quod ruſtici mori potius ſe velle dicant, quam tantum pecuniæ pro venæſectione ſolvere, quam quidem ſæpe re vera non habent. Piper cum ſpiritu vini, vinum, ſpiritus vini cum melle. Ad æſtum febrilem temperandum glaciem ex caveis Dominorum ſuorum ſubterraneis expetitam ad pectus, frontem, tempora, carpum, quo loco pulſum exploramus, adplicant, ligantque; fruſtulum glaciei ore accipiunt, deglutiuntque; aut aquam glacie perfrigeratam potant. Sunt, qui lodices aqua hac glaciali madefaciant, hiſque ſe rotos involvant, & aëri nocturno, perflanti ſeſe exponant.

Tertio aut cura chirurgorum adhibetur, rarius quidem ob dictam rationem. Conſiſtit autem hæc cura in hoc: Plerumque ſemel faciunt venæſectionem, ſæpius non. Dant emeticum. Dein decoctum radicis ſerpentariæ virginianæ. Prohibent expoſitionem corporis aëri, ſed arcte concludunt ægros & ſtragulis obruunt ad exprimendos ſudores, & provocanda tali modo exanthemata.

6) Deductiones. *Primo*. Febris hunga-

C

rica

rica alia non est, quam febris acuta, quæ ubicunque locorum datur, sed quam perversa medela exasperat, & lethales facit. Sic in *media Germania febris hungarica* haberi potest, & revera subinde habetur.

Secundo. Male concludunt de bonitate methodi suæ Hungari ex eo, quod hac adhibita tamen *multi* sanentur. Nam plures moriuntur; secundo sanatio imperfecta, tarda que sequitur.

Hunc errorem committunt etiam multi in civitatibus, etiam in magnis urbibus Practici. Ut de bonitate alicujus aut methodi aut medicamenti certi quid concludamus, oportet inire rationem inter *sanatos & mortuos hac* methodo, & inter *sanatos & mortuos illa* methodo. Item debent sumi *æque graves*, quantum saltem ex æstimatione scimus. Et debet attendi ad *modum*, & *temporis moram*, qua per *hanc* vel *illam* methodum sanitas sequitur. Hoc autem non fiet, nisi medici *sincere & amice* inter sese conferant. Sic etiam sæpe mundus decipitur cum ingenti damno, quod sanatorum hac medela, hacque methodo numerus scribatur, reticeatur vero numerus non sanatorum. Hinc semper numerus *sanatorum & non sanatorum* deberet prodi. Chirurghi,
qui

qui tantam sibi vendicavere licentiam , ut medicus saniora suadens ne quidem tolleretur , & qui non omni modo artis medicæ scientia , sed sapissime etiam necessaria chirurgiæ cognitione destituti sunt , sequentes emetici sui rationes dant , quas quidem inexpertæ huic medicantium plebi condonare possemus ; sed cum a practicis sæpe magnarum urbium eadem dari soleant rationes , eandemque quoad substantiam curandi rationem adhibeant , & curam vomitorio propinato auspiciuntur , id mihi in præsentiarum negotii summi , inania eorum argumenta diluere.

1) Conatus vomendi , vomituritioque nil probant , cum ab inflammatorio stimulo in pleuritide , enteritide &c. ambigua hæc saburræ symptomata sæpe observentur.

2) Venæ sectionis *necessitas Tempus. Numerus. Indicatio venæ sectionis & signa necessitatis.* Debilitas duplex , ejusque discrimen , & unde dignoscenda altera ab altera. Necessitas hujus cognitionis. Debilitas fictitia imponit medicis. Est in plethoricis , item in motu febrili ; probatur exemplo *Sydenhami* , qui secta juveni vena febrim atrocem vidit , etsi ea jam antea adfuerit. Hinc habetur ratio , cur in malignissimis mor-

bis debilitas pulsus, cur atrocissima pestis absque febris dicatur esse, etsi falso? Cur illa chirurgi apud Sydenhamum cura per enormen venæ sectionem præferri mereatur? cur minus tuta sit *methodus sudatoria*, cur illa *methodus sudatoria* per sudores expressos *vi stragulorum*, non autem *potu diluente* obtentos mala fuerit sæpius? Cur *methodus sydenhamiana tolerari* & quomodo *perfici* adhuc possit? Cur robustissimi homines peste potissimum laborent, pereantque? Cur valetudinarii, debiles, languentes magis securi a peste sint? Quæ *methodus præservatoria* a peste?

Morbi malignitas adeo non excusat a venæ sectione, ut eandem postulet etiam. Quid morbus malignus? Quomodo ratione symptomatum & curæ differt a non maligno? Exanthemata, mictusque cruentus non semper malignitatem denotant. Horum symptomatum in non malignis explicatio.

Pro venæ sectione non facienda male *semper & unice* indicatio a pulsu per tactum explorato desumitur, febris enim non est in ratione pulsus, ejusque frequentia.

Rustici plerumque venæ sectionem omitunt, si dominus ipsorum, aut parochus, aut chirurgus illam suadeat.

No-

Nobiles multum boni exspectant a venæ sectione, ita ut mortem ferme certam exspectent, si audierint primis diebus non fuisse sectam venam. At *nunquam* bis fit, imo nulla amplius venæ sectio fit, si quarta dies elapsa sit, etsi ea prius facta non fuerit. Subinde, etsi petechias habeant. pauci tamen moriuntur, si modo semel venæ sectio facta fuerit. Ut primum acute quis laborare incipit, *præcipue* si petechiæ jam incipiant adparere, vomitorium dant. Alvum relinquunt obstructam in omni exanthemate, & nil damnosius reputant quam clyisma. Idem faciunt præcipue in variolis, ubi variolas sperant optimas, si alvus pertinaciter obstructa sit. Dant tunc in primo & secundo stadio *infusum croci* per modum theæ, item *myrrham rubram* & decoctum lentium, cui miram vim pellentem attribuunt. Nil damnosius putant, quam balnea pedum. Curam puellæ tres circiter annos natæ in primo & secundo variolarum stadio habui, ubi variolæ tertio & quarto die apparere incæperunt, puella penitus apyretos erat, lecti, & cubiculi impatiens, cum optimo appetitu, copiosissime interim variolæ prodibant. Nihilominus matronæ, præcipue vero puellæ mater, lamentabant,

quod puella ita omnis expers caloris esset, pessimo, ut putabant, omine. Unicum quod vidi, & quod utiliter posset medicus imitari, est, quod soleant in quibusdam locis Hungariæ infantibus capillos abscindere statim in primo aut ad initium secundi stadii, quam primum scilicet suspicio prudens variolarum adest. Novi dominam, quæ inter caniculares æstatis calores infantes vario-lantes cubiculo conclusit, stragulis obruebat, & succenso fortiter fornace torfit.

Vidi Dominam, quæ rusticis morbo acuto laborantibus argillam madidam ad carpos posuit & brassicæ muriam copiose illis potandam dedit. Siccatam argillam removebat, addebatque novam madidam. Sicque feliciter se multos curasse ait, facta tamen si fieri potuerit, venæ sectione.

D.

VIRO CLARISSIMO
WILHELMO GRANT
MAXIMILIANUS STOLL

S. P. D.

Ea lætitia me perfudit epistola tua, ut eadem explicandæ neutiquam par sim.

Doleo egregium tuum de febribus tractatum hisce in terris serius innotuisse, & quibus innotuerat, mecum fuisse ob ignotum nobis idioma anglicum ab ejus lectione prohibitos. Per aliquot jam annos, cum methodos curandarum febrium diversissimas, quin & oppositas contemplarer, audiremque diversarum opinionum non ignobiles magistros; cum quacunque adhibita medendi ratione nihilominus viderem aut funera perquam multa, aut tardam post millenas cum morte luctas reconvalescentiam, neque hic, neque ille fortunatiorem ægris medicinam faceret, sæpissime & artis nostræ, & miserorum quam maxime mortalium forti indolui. Trepidus ob id ipsum

accessi, & animum despondens ad artis nostræ usum, quam primum in Hungaria exercui, germana febrium popularium patria. Plurima animo passus sum, plurima etiam corpore, donec, rejectis, qui me seduxerant, aut saltem non instruxerant, autoribus, stabiles mihi rutosque medendi canones efformarem, quos assidua contemplatio febrium epidemice grassantium, sibi que relictarum suppeditaverat. Etenim, cum & frequentissimæ eæ febres ibi sint, & rurius tenuissimæ fortis homines, aliis magnarum urbium luxusve morbis non commistæ, sed simplices, certo quot annis ordine enascantur, vigeant, emoriantur, nec remediis, utpote quibus maximam partem destituuntur, anomalæ factæ sint, quid faciat feratque Natura sui conservatrix, hominem per attentum effugere haud potuit.

Quanto gaudio perfundebar, cum mea observata felici coronari exitu, tuisque, alio sub sole collectis observationibus confirmari, provehi, restringi, rectificari videam! Rem facio, & muneri, quo defungor, consentaneam, & auditoribus meis, atque ipsis, quibus hi medicinam quorundam facturi sunt, hominibus, perutilem, & quibusdam amicorum, qui faciliorem febribus medendi
me.

methodum optaverant diu, vix speraverant, quam maxime gratam, dum tuum de febribus librum, quem duce bono genio nuper quidam in idioma germanicum converterat, pro viribus etiam atque etiam commendem. Alium tuum librum febres malignas pertractantem, quem audio nostro pariter donari idiomatici, avidus exspecto. Quod si quid adhuc scriptorum tuorum in Anglia sit, fac quaeso, ut eorum brevi potiamur. Fors minori cum molestia tua Amstelodamum ea mitteres ad — — — qui mittenda Viennam dirigeret.

Remedii contra cancrum laudati simplicitatem neutiquam contemno; didici enim nihil contemnere, quidquid rerum Natura facit, experiri omnia, atque optima retinere.

E.

De optima discendi docendique sermonis græci ratione.

De expedita discendi, docendique sermonis græci ratione præcipere quædam volui, ut quos amor hujus linguæ, atque eruditionis græcæ tenet, habeant, quo & minori jactura temporis, & minus operose possint his sacris initiari.

Non hic desertæ propemodum hujusce linguæ patrocinium suscipiam, nec quantum inde utilitatis, & ornamenti, ac voluptatis erudito cuivis accedat, exponam. Id enim esset aut Herculem laudare, quem nemo unquam sanus vituperaverat, aut præclare ab aliis actum denuo agere.

Comprehendi non nisi infano labore posse, & regularum grammaticarum spinis horridam innumerabilibus discentium divexare ingenia; vocabulorum præterea immensa & varietate, & multitudine, vagaque significationum variarum gravi luxurie opprimere suos potius, quam instruere, atque oblectare solere, ea ferme gravissima & ad speciem
veri

veri quam maxime adornata plerorumque est accusatio.

Linguam græcam ab ubertate omnigena commendari potius debere, quam accusari existimo, spinosos vero grammatices recessus aut nullos, nisi in mali præceptoris ingenio dari, aut eosdem, si qui reapse fuerint, vitari tuto, & certo posse contendo.

Novi quosdam, qui etiam hæc obstacula superarint, atque improbo labore, malis utpote magistris usi, immensam præceptionum scholasticarum farraginem devorarint, concoxerintque; verum, cum stomachus perpaucis tantopere valeat, ut hac cruda præceptorum, atque indigesta mole non offendatur, cumque hæc brevis ætas, quam vivere concessum est, in hoc rerum discendarum oceano, temporis, laborumque exquirere compendia debeat, operam meam non infeliciter me collocasse arbitrabar, si quædam de discenda docendaque lingua græca experientia duce præcepero. Atque ob hanc anfractuosam discendi, docendique idiomatis græci rationem potissimum evenire videtur, ut præceptores ejusdem ex more potius ab antiquis accepto in celebrioribus athænæis constituentur, quam ut fructus inde in auditores redundet, qui plerumque
&

& pauci sunt, & græca languidissime tractant, seque in hoc studio fuisse egregie versatos arbitrantur, si quosdam bibliorum versiculos ope lexicæ noverint interpretari. Et si & aliam derelictæ hujus disciplinæ causam probe sciam, hominum videlicet, qui nunc sunt, levitatem, scientiam cursim delibantium, & primis solum labris, eas præcipue, quibus adhærescere paulo diutius, atque immorari oportet, quæve aspectu aliquantum horridulæ molles eorum animos, nulliusque severioris disciplinæ patientes offendunt.

Quam viam illum insistere in addiscenda lingua græca oporteat, qui eam & intra non multum tempus, & labore non plurimo voluerit assequi, nunc dicam.

Hanc vero discendi, docendique rationem usu fuisse comprobatam multiplici testor.

Hæc mea præceptio nihil inauditi continebit, neque id intendo: in eo enim fere omnis oratio consumeretur, ut demonstrem, quæ *omitti* potius in prima institutione debeant, quam quæ *agi*.

A characterum, seu literarum græcarum cognitione legendique facultate initium faciam, quam vellem planam esse, & facilem, atque in consuetudinem jam deductam,

pri-

priusquam ad grammatices praecepta accedas. Sic animus, non jam amplius ad ductus litterarum peregrinos, legendi enunciandique leges abductus, rebus ipsis liberius vacabit. Praestat iis, qui aliquando scientiis daturi nomen sunt, mature atque in pueritia adhucdum constitutis, postquam linguae vernaculae characteres dignoverint, aliarum quoque linguarum elementa, ac canones legendi tradere, Graecae potissimum, Hebraeae, atque Arabicae. Hoc etiam, qui sic erudiretur, emolumentum caperet, desiderium nempe ea etiam intelligendi, quae hucusque didicerat solum enuntiare.

Quae de vocalibus mutabilibus, immutabilibus, subiectivis, praepositis &c., de diphthongis propriis, impropriis, de consonantibus tenuibus, mediis, labiorum, palati, dentium, liquidis, mutis &c. praecipere solent, ex prima institutione exulare prorsus debent.

Proscribenda quoque est tanquam omnis progressus inimica, accentuum doctrina: assuefieri tyro debet, usu, non regulis, ut graeca ex norma pronuntiationis latinae proferat, eaque aut corripiat, aut producat, quae a poetis aut correpta, aut producta deprehenderit.

De

De enuntiatione quorundam elementorum id videtur, *Erasmianam* præstare.

Id solum sibi operam tyro det, ut paradigmatum *regularia* memoriæ mandet, ad quorum normam reliqua ferme omnia inflecti solent, omissa declinatione quarta, videlicet Atticorum, omisso ubique duali numero.

Quæ casum vocandi declinationis primæ, accusandi quoque, & dandi declinationis quintæ, illum in numero singulari, hunc in plurali concernunt, itemque aliæ in declinando aberrationes, abesse a prima institutione debent & ferius multo, ac inter interpretandum, ubi occasio tulerit, in tantum explicari, quantum præsens necessitas exegerit.

Contractorum declinationes, & verborum circumflexorum doctrina, discentium ingenia confundunt, hinc omittenda omnino erunt, resque omnis ad simplicium non contractorum leges per occasionem, atque inter legendum revocanda,

Gradus comparationis ex sua terminatione absque negotio dignosci vel a discipulo possunt, etsi leges eosdem formandi ignoret.

Heteroclitorum enarratio prætereunda est.

Sufficiet unius solum regularis verbi exemplar memoriæ commisisse, regulas vero verborum inflexionem variam spectantes non una omnes explicare, sed partitis vicibus, easque præmittere, quarum usus frequentius recurrit, oportet.

Experientia constat, dialectorum notitiam in prima institutione necessariam non esse, firmioribus primo quasdam, easque magis usitatas, deinde plures dari regulas posse, quibus diversæ dialecti solent subjacere.

Verba in μ terminata differri in altiora institutionis tempora debent, deinde vero ita doceri, ut & unde formentur, & quæ tempora habeant a communi lege recedentia, strictim solummodo explicetur.

Etsi in interpretando subinde vocabulum occurrat, cujus ita constructi rationem reddere non possis, nihilominus si altera, vel & tertia vice idem iter relegeris, illa deinde severo carpes, quæ debebas initio præterire.

Verborum anomalorum varietas magna multum turbare tyrones solet, eorumque patientiam fatigare. Quæcunque enim anomala

mala sunt, nulloque aperto nexu cohærent, nec constanti quadam, & immutabili ratione derivantur, sed quasi fortuitas subeunt mutationes, ea difficulter memoriæ comprehenduntur, & comprehensa facillime ac cito effluunt.

Veruntamen auspicato accidit, quod anomala fere omnia revocare ad *defectiva* & eorundem tempora, modosque communis lege derivare a radicibus minus usitatis, aut prorsus inusitatis, ac imaginariis possis, sic ut dicta exemplo illustrem, ερημαι non habebit ηιδον in aoristo secundo, sed ερημαι hoc aoristo carebit, & ηιδος, seu ηιδος ab εινδω inusitato, at juxta communes aoristi secundi leges effingeretur.

Hæc ipsa de verbis defectivis explicari, occasione inter legendum oborta debent, atque id solum, quod in præsentiarum occurrit.

Prodest habere abacum verborum *defectivorum*, uti etiam quorundam *irregularium verborum in μι*.

Explicatio a præceptore modo latine, modo lingua vernacula fiat, prout græca ad latinam, aut ad vernaculam propius accesserit. Desumenda quoque exempla sunt ex linguis tyroni notis, ut quantum idio-
ma

ma græcum harum linguarum leges sequatur, aut ab iisdem recedat, facilius constet, ignotique sermonis indoles e notioribus patefcatur.

Serius ostendi modus posset, quo soleant a radice alia vocabula derivari. Id certe mirifice memoriam juvat ad comprehendendam integram, retinendamque vocabulorum familiam. Veruntamen id in transitu fieri oportet, atque ita, ut solum ostendatur, quid *plerumque* fiat, non autem, ut leges, legumque explicationes condantur.

In non exiguo institutionum grammaticarum numero illa mihi præ multis aliis probabatur, quæ in usus scholasticos Austriæ anno 1773 Viennæ idiomate vernaculo conscripta e *Leopoldi Kaliwodæ* officina prodiit. Etsi leviculis, sed absque negotio corrigendis erroribus, non penitus careat.

Is enim regularum selectus est, atque ordo, & perspicuitas, eaque nihilominus libelli minuta moles, ut se omnibus, docere, seu discere velint, abunde commendet.

Sic & tyroni satisfiet, si, quæ ad primam institutionem pertinere dicta sunt, in margine libelli adposito signo notet, atque etiam exercitatori, qui, quæ initio transi-

lierat, nunc voluerit iterata lectione resumere.

Grammaticorum praecepta in unum collecta non damno, sed methodum solummodo illorum improbo, qui ea omnia ad amissim volunt a tyrone comprehendi, atque sic prompta discentium voluntate, ac ingenio abutuntur, priusquam illum ad ipsos auctores interpretandos admittant.

Alterum est, cui post hausta necessaria grammatices praecepta imprimis suam operam tyro locet, *vocabulorum* videlicet, quam *plurimorum*, quam *minimo* labore, quam *brevissimo tempore*, atque eo modo, quo retineri concepta vocabula *facillime* & *diutissime* possunt, collectio, quamve *verborum copiam* scholastici dicunt.

Huic rei R. P. Bonaventura *Giraudeau* apprime consuluit, cum omnes totius linguae radices, seu voces illas primarias, a quibus ceterae luculenta quadam ratione gignuntur, colligeret, collectasque ita disponeret, ut carmen oriretur hexametron non inconcinnum, quodve intra arctiores limites, quam in quocunque alio scriptore soleat, omnes linguae divitias concludat. Sed & lexicon addidit, his solum primigeniis vocibus dicatum, ut ita amplissimum idioma
in

in exiguae molis libello contentum, in nuce nempe iliadem, habeas.

Hanc radicum collectionem denuo recudendam curavi, eamque solam, ac missis reliquis, quæ idem auctor compluribus libellis complexus est, quæve aliunde & ex quavis ferme grammatica institutione peti possunt.

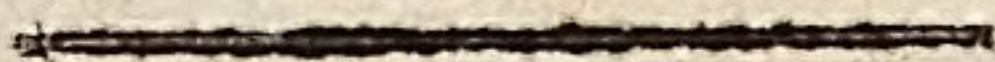
Volueram enim libellum vel ipsis in Galliis, natali solo, rariorem, nostris in manus dare, eumque ipsum, resecta nempe grammatica præceptione contractiorem.

Idem consilium vir quidam græce apprimè doctus undecim abhinc annis *Ingolstadii* exequabatur, qui & grammatices præcepta, & chrestomathiam adjunxit, de præstantia atque utilitate linguæ græcæ pauca, sed nervose præfatus. Verum labor egregii viri plus ornamenti, decorisque typographici meruisset; immundissima enim charta, & exilissimi atque informes characteres, iique exigua intercapedine distincti, & in angustissimum spatium compulsi legentium oculos offendunt, atque ob hanc ipsam rationem institutioni primæ minus inserviunt. Quæ enim minuta, sordido, maleque legibili characterè expressa difficulter, & non nisi intenta visus acie leguntur, ea multo diffici-

lius memoria discentium excipiuntur, & excepta facillime denuo elabuntur.

Atque hujus rei, nempe majusculi, crassiorisque, atque nitidius efformati characteris græci minorem video rationem in plerisque Germaniæ editionibus haberi, quam pro ejusdem dignitate, quamve ipse doctissimorum Editorum labor, nemini facile exterorum inferior, mereretur.

Utinam germanorum non paucorum laboriosas, utilissimasque editiones typographicus Anglorum nitor aliquando condecoraret.

SECTIO I.

EPHEMERIDES

ANNI 1780.

SELECTED

EPHEMERIDES

ANNO 1780

JANUARIUS 1780.

Binos elapsi anni menses ultimos & humidus excepit frigus ficcum Januarii. Ultimi decedentis anni dies post diuturnum madorem fuere frigidissimi, ficcissimique, uti etiam hujus anni exordium.

Constitutio
Januarii
1780.

1 — 5 frigidum, ficcum. Subinde nives tenues, terra leviter, nec ubique nivibus tecta, usque ad 15tam mensis. Dein 16 — 18 minus frigidi & gelidi, nebulis pluentibus madidi. 22. glacies. 23. frigus ficcum. 27. nives altæ ad finem usque.

Medio mense multæ pleuritides, prævæ, indomabiles, inflammatoriæ. Lingvæ tamen erant, & reliqua symptomata, uti in putridis; sic etiam sapor, urina. Facilis in phthisin transitus. *Sola* emollientia & venæ sectiones. Medicorum quærelæ de pleuritidum malignitate.

Pleuritides
multæ.

Omnes morbi habuerunt aliquid pleuritici, aut subpleuritici. Emulforum tepidorum usus magnus.

Phthisicorum complurium mortes auditæ sunt, erantque, uti ex cadavere inspecto patuit, pleuriticæ, peripneumonice.

Phthisico-
rum mors
frequens.

In plerisque morbis, aut vix, aut etiam non febrilibus, magna ubique intolerantia fuit remediorum vel levissime stimulantium; flores arnicæ ægrius ferebant, rarius multo indicabantur.

Morbilli.

Morbilli inflammatorii; nulla eruptionis habita ratione sanguinem eduxi, ubi adparuit aut pleuriticum quid, aut subpleuriticum.

Curam confirmatoriam in iis, qui ex pleuritide convalescebant, effecit emollientium usus continuatus. Vel leviusculus in convalescentibus stimulus priorem morbum revocabat.

Hydrops &
asthma in-
flammat.

Hydropici, asthmatici plus minusve inflammationis hoc mense conceperunt; unde etiam his subinde parca manu sanguinem detraximus cum emolumento.

Anasarcam in homine juvene, robusto, pulsibus duris & vibratissimis prædito sanavi venæ sectione una, & longo usu decocti ex tota althæa cum paucis nitro; crustam pleuriticam sanguis educatus formavit.

Constitu-
tionis in-
flammato-
rie impe-
rium.

Ægri prioribus mensibus ultimis humidisque apud nos decumbentes ex morbo non inflammatorio, nihilominus vim tempestatis sicæ & frigidæ experiebantur intra cubiculum, & morbus prior, præcipue si fue-

rat

erat febrilis, aliquid inflammationis pulmonicæ contraxit.

Pictorem fecui ad Nr. 3. a tribus annis pectore oppressum, tussiculosum, & ingentem quotidie, noctu potissimum, puris materiem extussitantem. Hyeme pejus, æstate melius habuit, etsi nunquam a morbo liber. Mense Novembri anni 1779 ad nos venit, missus ab ipsius ordinario medico tanquam brevi moriturus ex phthisi consumata. Brachia extenuata; sputa puriformia & purulenta copiosa; pulsus fortis, plenus, & durus; febricula vespertina. Venæ sectiones aliquot, sed parvæ factæ sunt: sanguis semper pleuriticus. Emollientia tepida data sunt. Die 13. Januarii 1780, cum ab initio ejus mensis frigus siccum, & pleuritide crebra infame haberemus, nobis nondum id opinantibus, moritur. Pulmo uterque perquam ponderosus, & durus fuit, atque summopere inflammatus. Adhærebant pleuræ, præcipue in latere sinistro; in dextro, ubi etiam major & durior inflammatio fuit, aliquod erat interstitium cavum, uncias quinque aquæ flavescens continens. Pulmo uterque antiquo, crassoque coriaceo sacco vasculoso obductus erat. Ejus coriaceæ materiæ hinc inde portiones reperiiebantur in ip-

Phthisis
cum chro-
nica inflam-
matione
pulmonum.

sa pulmonum substantia, fero nempe phlogistico non transfudante in cavum thoracis, sed forte intra cellulofam pulmonum, vel cellulas bronchiales. Pulmo dexter hinc inde exiguos abcessulos continuit, puris, cum viveret, scaturigines. In suprema utriusque pulmonis parte vidimus hinc inde calcareum quid, & lapidosum.

En phthisin diuturnam cum chronica pulmonum inflammatione! Hanc enim dudum adfuisse ægri symptomata diuturna testabantur. Periit, cum apud nos bene habere, & sibi & nobis videretur, & febricula exigua.

Confer hanc phthisin inflammatorio-purulentam cum plerisque *methodis anti-phthificis*, & videbis, quam vana, quam potius nociva sint omnia sic dicta *anti-hectica*.

Partes pulmonum supremas vidi frequentius & periculofius, & diutius inflammatas in peripneumoniis, & pleuriticis, & phthificis; in his quoque frequentius facci purulenti clausique reperiuntur, quam in mediis, vel infimis pulmonum portionibus.

Hydrothorax,

Hominem hydrothorace ferme suffocatum conservavi exemptione e lecto continua, & sessione assidua, pendulis cruribus.

Plu-

Plurimi ex febre continua hujus mensis in phthisin delapsi sunt immedicabilem; non illi quidem meæ curæ comissi, sed quos quidam alii curandos susceperunt. Hæc febris erat inflammatorio-putrida, aut putrido-inflammatoria, sæpe peripneumonica simul. Inflammatio non semper *aperta* fuit, & poterat prætervideri a minus experto. Hinc evenerat, ut neglecta phlogosi latente & complicata, quam nempe non viderant, ad amatas methodos confugerant, antisepticam nempe, stimulantem, corticem, camphoram, vesicantia &c. Mors fieri debebat peripneumonica, aut pulmonalis phthisis. Hinc illæ ægrorum lachrymæ, & medicorum quærelæ.

Sequelæ
febris in-
flammati-
orio-putri-
dæ, male
curatæ.

Scriniarius 20 & aliquot annos natus periit initio diei decimæ quartæ morbi pleuroperipneumonici. Cursu tempore frigidus & sicco plurimum incaluit. Eo die tussire, inhorrescere, thorace opprimi, & dolere ad costas spurias dextras cepit dolore punctorio. Quater vena secta est suæ domi absque levamine; ceterum nihil adhibuit. Die morbi octavo ad nos venit pulsu pleno, duro, vibrante, latere dextro dolente, noctu subdelirans. Vena aliquoties secta non levabatur. Respirabat ægre, abdomen inter

Pleurope-
ripneumo-
nia lethali-
lis.

in-

inspirandum elevabat, dein tarde etiam thoracem, & sinistrum quidem altius & citius. In pericardio feri flavescentis unciae quinque inventae sunt. Pulmo dexter ponderosissimus, ingens, durus, inflammatissimus per omnem substantiam, & sectus exhibuit substantiam cineream ferme. Perparum aquae in dextro thoracis cavo, nihil vero in sinistro. Pulmo sinister sanus per omnia.

Post medium mensem pleuritides & peripneumoniae plures.

Febris nosocomialis
in castra
Epidemici
transit.

Non pauci, qui morbis non febrilibus, longisque affecti, in nosocomio a diuturno jam tempore fuerant, post medium Januarium febrile cœperunt absque manifesta causa. Febrim initio nosocomialem seu putridam ab aere nosocomiali ortam (quem quidem sollicite modis variis, frequenterque lustramus, nihilominus omnino innocuum facere non possumus) arbitramur. Verum constitit inflammatoriam esse, cum aut sine topica inflammatione. Inde nosocomiales febres relegabamus ad epidemicam ejus anni constitutioni praesidentem, neque eam semper putridam posthac appellabamus, sed non raro quoque biliosam, aliquoties pituitosam, & subinde inflammatoriam; licet verum sit, hanc *ultimam* febrium speciem in nosocomiiis

miis oriri multo rarius, *primam* atque *secundam* plerumque.

FEBRUARIUS.

1 — 8 Terra nivibus conteſta; nebulae paſſim; non valde frigidum. Conſtitutio
Februarii.

Die 8va nivibus deliquium inſtabat, uſque ad 15., ubi frigus, venti, nives novae.

17. Perfrigerium ſiccum. 18. Idem ſerenum, valde frigidum.

22. Copioſiſſimae nives deciderunt tota die.

27. & 28. deſluere aliquantum delapſae nuper nives coeperunt.

29. Mollis tempeſtas.

Omnes febres hujus menſis habitu externo & larva differebant, cum quaedam viderentur putridae, lentae, nervosaeque; aliae vero notas exhiberent ſincerae, & evidentis inflammationis. Febres inflammato-
riz ſub
ſchemate
febris putridae.

Re tamen ipſa etiam illae, quae putridarum habitum praeferebant, erant vere inflammatoriae, & ſola antiphlogiſtica methodo, eaque generoſiore, ſanandae. Cautum oportebat eſſe medicum, ne has apparenter ſolum putridas methodo antiſepticæ, ſtimulanti ſubjiceret.

Qui-

Morbi in
tercurrentes.

Quicumque alii morbi intercurrerunt, magni, parvi, longi, acuti &c. in dominantem phlogosin inclinabantur. Frigidissimus subinde hydrops hac tempestate inflammabatur. Tanti interest in cura morborum ferme quorumcunque, vim constitutionis regnantis nosse, & ab ea ipsa probe cognita partem curationis discere, hercle non infimam omnium propemodum ægritudinum aliarum.

Phthisicos curare oportuit tanquam vere & valde peripneumonicos, aut pleuriticos.

Omnes quoque hujus tempestatis febres initio, aut in progressu, aut circa finem, plus minusve fuere peripneumonicæ, pleuriticae.

Florum ar-
nicæ pessimi
effectus.

Prout febres plus de inflammationis natura participant, ita flores arnicæ minus ferunt.

Quidam unciam florum arnicæ curavit infundi cum modica coctione, deditque omni bihorio vasculum coffeanum puellæ octo annorum. Inde aphonos facta, mentis imposita, & convulsa jacuit multis horis, donec extracto hyoscyami assumpto mens rediret.

Hyeme media hujus anni difficulter ferebant flores arnicæ.

Quar-

Quartanas non oportet urgere nimium, ne in remittentes, aut in continuas convertantur; quod etiam hoc mense semel contigit. Moriuntur enim per sæpe.

Cautela in cura quart.

Icteros solventibus potentioribus pariter non prodest aggredi: horum hoc mense complures habuimus. Icteri potentius tentati inflammantur, pessima inflammatione.

Perdisce ingenium constitutionis regnantis, utpote quæ cuivis alteri morbo, ceteroquin sporadico, sive acuto, seu longo, jura dare solet.

Februm epidemiarum studium.

Qui ad constitutiones anni attentus non est, nullam nec in acutis, neque in chronicis morbis fidum ducem habebit.

Oportet nosse consuetas morborum durationes, ne forte aut languidius remedium, & imbellius opponamus, aut ne vice versa, longum morbum potentius & properantius incursemus, quam morbus & æger ferant. Gravis regula, contra quam peccavi in faciendo ictero, & quartana. Festina lente, & aliquid naturæ committe, & illi confide, si tempus adjuvet.

Non plus mederi, quam quantum vides medendum esse!

Constitutione phlogistica time, ne frigidus ceteroquin hydrops inflammetur; alia enim

enim est hydropis medela hyeme boreali, alia æstate.

usus exter-
nus plum-
batorum
suspectus.

Operarius quidam calido lixivio perfusus amburebatur. Chirurgi totum fere corpus unguento albo illinebant. Æger subinde tetanum maxillæ temporarium, & per vices accedentem pati cepit; item tormina, aliaque symptomata, qualia assumpto alias plumbo oriri vidi. Hinc usus externus *copiosus* plumbatorum remediorum non videtur innoxius.

Erysipelas
faciei & pa-
rotis in
morbo acu-
to.

Die 24. Februarii famulus quidam 37 annorum in nosocomium deportatur. Per sex annos ferme semper hæmorrhoides modice fluentes habet. At vero ab aliquot septimanis hic fluxus cessabat; vinum largiter quotidie haurit. Facies erysipelatosæ, utriusque parotis erysipelatosæ; febris aliqua, pulsus vibrans. Venæ sectio: crusta magna. Delirium noctu & altera die. Iterum die 25. Februarii venæ sectio; sanguis idem; delirium ferox, febris, tumores iidem. Vesperi venæ sectio unciarum XIV. Die 26. noctem præteritam inter furores exegit; pulsus vibrans, calor minor; delirium adhuc assiduum, sed jam non furiosum. Crusta semper pleuritica coloris virescentis. Scarificatio nuchæ: minor tumor parotidum; minus

minus erysipelas faciei; mens redit. Alvus crebro enemate sollicitata est. Die 27. noctem præteritam inter placidos somnos egit. Hodie mens plane constat; vix febricula, vix vestigium erysipelatis. Nulla parotis. Urinæ jumentosæ, semihypostaticæ, sedimento furfuraceo, lateritio. Decoctum graminis cum oxymelle & nitro. Die 28. vix levis febricula; lateritium in urinis sedimentum. Inde cepit convalescere.

In erysipelate faciei inflammatorio, præsentente magna cephalalgia, aut etiam delirio vidi instantanee profuisse scarificationes nuchæ. Cum sciam parotides sæpe esse funestas, curabo posthac semper scarificationem nuchæ, & *fortasse* ipsius parotidis.

Icteros frequentes tota hyeme, hoc præcipue mense, habuimus. Non poterant, nisi blande solventibus tentari, gramine, taraxaco &c. sale medio; secus enim inflammatorius morbus accessit.

Icteri inflammato-
rii.

Hoc mense labes scorbutica, rheuma scorbuticum frequens adhuc. Vidi complures erosio valde gingivis, febricula errabunda, ingenti & animi & corporis dejectione; verumtamen appetitu non penitus prostrato, quin sufficienter vigente interdum; scabie crurum, achoribus, respiratione per

Scorbutus
cum labe
phlogistica.

intervalla tantum, & repente difficillima laborantes juvenes in quodam adolescentium nobilium conventu. Genuum maximus languor & imbecillitas, tendinum ad genua contractione, & inde difficili incessu. Artus alicujus inferioris aut utriusque contracti rigiditas, immobilitas, atrophia & extenuatio, rheuma illius artus pertinax, vespertinum & nocturnum, subinde vagum & oberrans. Artus inferi crebrius, & præ superioris male affecti, & constantius erat hoc symptoma. Frequentius pectus quoque, & hoc ferme semper oppressione vaga, vespertina, & nocturna maxime, subinde repentina, & veluti spasmodica affectione. Spiratio difficilis quoque per vices in incessu. Raro erat scetens anima. Sæpius gingiva anterior inferioris maxillæ absumpta, cinerea, cinereis & nudis radicibus dentium. Nigredo dentium pone radices. Os sanguinolentum perpauca. Peculiaris lassitudo, etiam quietis. Febris vaga, nulla, aliqua, vespertina; subinde per aliquot dies rediit per modum quotidianæ intermittentis, aut remittentis. Pulsus pleni fatis, non duri. Facies non paucis pulchre colorata; subinde tamen terrei coloris cum labiorum livore, item livore hypopiorum. Phlyctenæ
qui.

quibusdam per dorsum, & fœdus cutis atro-rubescens color. Tussicula nocturna, & falsa sputa; quibusdam tamen gingivæ erant tumidulæ; tumores crurum, brachiorum, & abdominis hydropici.

Constantiora symptomata erant 1) circa thoracem. 2) circa gingivas. 3) circa artus inferiores.

Abdomen tumidulum, tensum; in quibusdam debebat subinde vena secari; peripneumonicum, pleuriticum quid accessit; & erat vel in scorbutico corpore crusta pleuritica.

MARTIUS.

1 — 3. Lutosum, molle. 4 — 6. idem: Constitutio Martii.
nives nullæ in plano, aut perpaucae.

7. Ventosissimum. 9 — 11. amœnum, sol; tepor. 16. Perstant calores meridiani, solesque.

17 — 18. Cælum subinde nubilosum, & paulo frigidius.

19. Ventosum, immite, frigidum; donec ultimo mensis die calor repente oriretur, solum ephemerus.

Inflammationes rheumaticæ plures, maxime thoracis.

Inflam-
ma-
tio rheu-
metica in
suppuratio-
nem abe-
uns.

Inflammatiō rheumatica pulmonis subinde abit in suppurationem: pus tenue *ductilius* album. Hæc phthifica dispositio petit venæ sectionem, emollientia tepida; & tandem jungi debet lichen.

Rheumatica suppuratio pulmonum videtur minus periculosa esse, quam suppuratio facta post veram inflammationem. Hinc tales suppurati sæpius hac methodo sanantur.

Febres quædam inflammatorio - putridæ, longæ, difficiles, non urgendæ stimulis; subinde quidem ne levioribus.

Dysenteria
vernæ.

Hinc inde hoc mense dysenteria com-
paruerunt, venæ sectione una, emollienti-
bus ad abdomen applicatis, & emulso tepi-
do frequenter hausto feliciter cohibitæ. Cru-
stæ pleuriticae in sanguine dysentericorum.
Vidi catarrhum difficilem cum coryza sub-
ito cessasse oborta dysenteria.

Post medium mensis rheumata innume-
ra, tusses, coryzae pessimæ in omni sexu &
ætate; tepidis, emollientibus, sæpe etiam
venæ sectione indigebant.

APRILIS.

Constitutio
Aprilis.

Initium Aprilis immite, ventosum, sæ-
pe pluviosum, frigidum.

In

In progressu venti, frigus manserunt, sed absque pluviis.

Dies penultimus serenus, amœnus.

Toto mense dominabatur præter modum primo humidum, dein ficcum.

Pleuritides non paucae, gravissimæ, largis, & celeriter sese excipientibus venæ sectionibus vix domandæ. Vomuerunt initio pleuritidis sub horrore valido, qui morbum inchoabat, sponte multa biliosa. Os omnibus amarum, immundum, & signa illuviei gastricæ multa: tamen non poteramus evacuare *ανα* aut *κατω* ob inflammationis thoracicæ magnitudinem. Sponte & diluendo, & alvum clysteribus ducendo saburra enervabatur.

Post medium mensem plurimæ pleuritides, peripneumoniæ. Quædam rheumata inflammatoria artuum. Paucae colicæ rheumatico-inflammatoriæ; dysentericæ inflammatoriæ aliquot; molimina hæmorrhoidum.

Venæ sectionum necessitas magna, largarum, repetitarum. Crustæ crassissimæ, flavæ. Fetus emollientes, tepidi mirum profuerunt, ad loca dolentia adplicati. Nunquam tot, ac tantas debui phlebotomias instituire, ac post hujus mensis medium.

Chorea S.
Viti.

Puella septennis chorea sancti Viti laborabat, & dolore rheumatico artuum. Data sunt purgantia. Dein flores zinci, valeriana, electricitas; nil profectum. Decoctum corticis peruviani morbum sanavit.

Puerpera
febre acuta
prehensa.

Fœmina juvenis in octavum mensem gemellis gravida, & a tribus jam mensibus, cum antea fuerat robusta & sanissima, incepit tumere pedibus, cruribus, femore, artubus superioribus, tumore intercute, aquoso. Post mensis octavi initium repentino & facili partu vesperi excludit. Omnia bene. Dormit ea nocte. Mane circa auroram evigilat delirans, subinde furiosa; fit dein soporosa, aphonos. Pulsus duri, tardi. Secta vena est iterato; data clysmata, & haustus salini. Rediit ad se post duos dies. Sed non potuit omnia profari, aut omnia vocabula pronuntiare. Mens constat, sed tamen levis adest fatuitas. Tumor hydropicus omnis disparuit. Tandem nova venæ sectione ob pulsum pleniorē, & decocto tamarindinato mens firmabatur non diu post. Arbitrabar aquas repentino partu celeriter fuisse resorptas, atque in communem humorem massam reductas, inde plethoram, & stasim in encephalo.

Pu.

Puella 18 annorum, postquam per quinque dies dolorem colicum esset conquesta, levem tamen, ad nos venit sana; pinguis antea; at tamen a quatuor mensibus nulla habuit catamenia. Foris venæ sectio & emeticum; non levabatur. Incepit delirare, & apud nos mox delirabat, sæpe aphonos & soporosa; oculis albam portionem exhibentibus; brachia & manus subinde livebant mirum in modum. Grunitus. Nulla febris, nec quoad pulsum, nec quoad colorem corporis, nisi semel unico mane. Alvus pertinaciter clausa, rara. Urinæ suppressæ sæpius. Potus oleosi, emollientes, enemata; purgans salinum. Emeticum: excussit ore & alvo lumbricos, absque levamine. Subinde per momenta aliqua mens rediit. Dolorem colicum quæsta est in infimo ventre. Lumbricos credidimus intestina effringentes; petroleo inunctum abdomen est. Post aliquot dies mortua. Torosum, pingue corpus. Nulli lumbrici; sed intestina omnia, præsertim tenuia, inflammata erant per totum.

Enteritis.

MAJUS.

Initium calidum, siccum. Die 11. & 12. ingens æstus. Constitutio Maji.

13. Ventus ; frigidiusculum. 16. pluviae. 17 — 18. frigus. 19. idem : pluviae multae, uti & die 20. simulque frigus ventosum.

Univerſim : ab initio ad 13. usque calor & siccitas ; eo die autem frigus incepit, fere per totum mensem perſtans, humidum atque pluvioſum, cum ventosa intemperie.

Rheumata
& pleuritides.

Rheumata multa, inflammatoria, difficilia ; maxime autem pleuritides, peripneumoniae, largis venae sectionibus sanandae.

Pleuritides aliquot vidi *perniciosas* cum pulſu molli.

Nunquam tantum sanguinis extraxi, quantum hoc mense. Pleuroperipneumonia longe lateque grassabarur.

Vesicantis ad plagam pleuriticam adplicati nulla utilitas fuit ; magna vero cataplasmatidis emollientis ad totum thoracem.

Vix ullus emeticorum usus erat, etsi & lingua fordesceret, & de amarore oris aegri passim querelas moverent. Erat enim vitium biliosum secundarium solummodo, & quod corrigi, dilui, enervari poterat. Omnem vero attentionem merebatur inflammatio. Signa saburræ & plura, & evidentiora tamen hoc mense decipiebant ; & minus
certe

certe sordium bilofarum subfuit, quam pro signorum ratione.

JUNIUS.

Ab initio calores magni, & ventorum plena quies. Constitutio Junii.

Die vero septima, cum nocte præcedente plueret, cælum obscurius fuit, & aer grate frigidiusculus.

8. Noctu & interdiu pluviae multæ, frigus. 13 — 16. frigus plerumque pluviosum. 18. frigidiusculum, serenum. 19. calor vento temperatus.

22. Nubes, obscurum. Pluviae multæ. Inde venti rudiores, mane præcipue & vesperti, cælo subinde obscurato.

Die 27. & 28. pluviae crebræ, venti, & frigus magnum.

Pleuroperipneumoniæ frequentia, & curatio eadem, quæ mense priori.

Quibusdam caput phrenitide inflammatoria deuteropathica, & pleuroperipneumonia superveniente tentatum. Profuit copiosa, & frequens venæ sectio, cum scarificatione cruenta nuchæ, hirudinibus ad tempora positis. Phrenitis deuteropathica.

Binæ puellæ , cum ex febre continua putrido - inflammatoria decumberent, repente aphonæ & apoplecticæ periere.

Morbi fere omnes quoad materiam mor- bificam fuerunt rheumatico - inflammatorii , cum aliquo vitio bilioso.

Varia fuit ejusdem morbificæ materiæ sedes. Plerumque tamen pectus occupabat, ut pleuroperipneumoniam rheumatico - in- flammatoriam referret , aut febrim catar- rhalem subinflammatoriam.

Inflamma-
tiones pec-
toris & in-
testinorum.

Quibusdam vero altius materies descen- dit, ad intestina nempe, ubi aut colici do- lores , aut dysentericæ , aut diarrhææ leviter torminosæ visæ sunt. Pleuropneumoniæ ve- ro superius descriptæ fuerunt frequentissimæ.

Quibusdam aliis , paucissimis vero , ar- ticuli infestabantur.

Ergo theatrum belli intra thoracem fuit. Excursio vero facta est ad alias quoque pla- gas , abdomen maxime ; dein etiam ad ocu- los. Paucissimæ anginæ , perpaucae ophthal- miæ rheumaticæ.

Exitus varii fuere : multis venæ sectio- nibus , & potu tepido emolliente , hi pecto- ris morbi cesserunt ; fotu quoque ad totum thoracem admoto.

Diu-

Diutius durarunt hi morbi, & eo erant diuturniores, quo leviores, minusque acuti.

Subinde per varias plagas materies errabat; nonnunquam artus repente deseruit, & abdomen occupavit ortis colicis doloribus, aut diarrhæa, aut dysenteria, aut victu strangurioso, aut hæmoptoe, aut fluxu sanguinis ex utero, parco quidem, sed diuturno, tunc præcipue, ubi uterus antea gravidus erat, & recenter a partu adhuc dum debilis.

Remedia moventia, antimonialia, raro, & non nisi profligata dudum febre profuerunt.

Nec vesicantia profuerunt, febre sive absente, sive præsentē.

Tempestati huic & diathesi rheumatico-inflammatoriæ medelam exspecto aere calidiore & sicco; aer enim hucusque frigidior, asper, humidus, cutis spiracula occlusit, prohibuit crisin, & evacuationem cutaneam.

Colicæ pictonum frequentissimæ, non tamen periculosæ. Sanabantur opio, & evacuationibus alternatim. Colica pictonum.

Congestiones sanguineæ in abdomine, & colicæ rheumatico-inflammatoriæ multæ.

Aborrus.

Abortus frequens, & colicæ diuturnæ, sanguineæ, inflammatoriæ post abortum ac partum, cum pauca febre.

Ultimo triente mensis rheumata minus inflammatoria, plus serosa, eccoproticis, purgante salino sananda. Mixtura ex aqua, roob sambuci parata, adjecto grano uno, subinde & altero tartari emetici.

Tetani.

Circa eadem ultima mensis tempora quibusdam tetani maxillæ rheumatici, item artuum quoque per vices rigiditates, vel tetani accesserunt. Purgans præmissa venæ sectione profuit; sambucus, stibium, sulphur auratum, vesicantia in tetano nocuerunt.

Decima quarta Junii inoculatio finita est, quarta videlicet septimana nondum elapsa, ex quo erat incepta.

Toti huic constitutioni nomen possit tribui *constitutionis rheumaticæ*.

JULIUS.

Constitutio
Julii.

Circa tertiam ventus, pluviae, frigus.
4 — 6. serenum, calidum.

Die 28. frigidum, obscurum, valde ventosum.

Colicæ
rheumati-
cæ.

Major hujus mensis initio torminum, colicique doloris frequentia, maxime inter
scæ.

fœminas. Dolor sævus, assiduus, noctu gravior, per omne abdomen diffusus, attactum ne minimum ferens, febre vix ulla, tenuique. Quidam ante complures septimanas dolore hoc correpti nondum sanati sunt; tanta est doloris hujus pertinacia. Alvus plerisque hac colica affectis ordinata fuit, quibusdam tardior, uni dysenteria, attamen non diu; brevi enim dysenteria sponte evanuit, mansitque abdominis cruciatus. Quibusdam una artus etiam infimi doluerunt, quasi ex rheumate. Aliis modo ischias fuit, modo colica, modo femorum rheuma; ita vagum fuit, verum non diu. Loca reliqua solum initio invisebat, mox sese ad abdomen recepit dolor, ibique sedem stabilem fixit.

Colica hæc erat nobis rheumatica, nata nempe a materia rheumatia, nonnunquam subinflammante, inflammante.

Crustam in emissio sanguine sæpius videbamus tunc, attamen non semper, eamque tenuem, sublividam. Sanguis tamen semper consistentior solito fuit, vix scindendus, & sero virescenti innatabat. Non erant primæ viæ a saburra penitus liberæ; non tamen ita obsessæ, ut quid emolumenti acciperes ab earum expurgatione. Venæ sectio profuit, sed modice, & tarde, & frequen-

quenter repetita. Profuerunt quoque fots emollientes assidui, æque modice, & æque tarde; tunc vero non profuit evacuatio vomitu aut catharsi facta: nec vesicans abdomini impositum.

Non erat periculum præceps. Sed a morbo longo vires frangebantur, dejecta ventriculi & intestinorum vis est, abdomen & crura aquoso tumore intumuerunt.

Augurabamur inde dysenterias mali moris futuras, hasque colicas habebamus tanquam prodomos dysenteriarum.

Dolores tumoresque manuum, genuum, aliarumque partium videbamus frequentes, & æque pertinaces.

Chorea S.
Viti.

Chorea S. Viti quasdam scæminas aggressa est hac eadem tempestate, diuturna æque ac difficilis sanatu. Puella novem annorum Domini Confiliarii de K**, cum a quarto ætatis anno frequenti rheumate, & valde dolorifico vexaretur, & cum post variolas hoc vere feliciter inoculatas paucas bonasque, denuo recurreret hoc rheuma antiquum & grave, incidit in gravissimam sancti Viti choream. Puella alia sana 20 annorum, robustaque in brachio sinistro incepit ita moveri, ut in chorea S. Viti solet.

Paralyfes brachiorum repentinæ per Paralyfes.
noctem in juvenibus & robustis. Dolor si-
mul adfuit rheumaticus. Tetani maxillæ ;
itemque totius simul corporis & in meo no-
focomio, & in aliis hoc & priori mense
visi sunt, quemadmodum jam ad primum
menssem notavi. Brachii, vel manus alte-
rius syderatio ac veluti paralyfis observa-
ta est.

Femoris, crurisque immobilis rigiditas
tetanodes & dolorifica occurrebat.

Plurimæ colicæ pictonum, & de die Colicæ
pictonum.
in diem sæviores fuerunt. Quidam hac co-
lica laborantes opisthotonum, alius insultus
epilepticos, alius deliria experiebatur. Ve-
næ sectio una, subin & altera facta est, ut
innoxius ferant convulsionem, & stasis in
encephalo præcaveatur; tunc vero opium,
cataplasmata emollientia, enemata; tandem
purgans salinum, subiecto opio.

Quidam, qui olim ex colica saturni-
na decubuerunt, passi sunt quædam ejus co-
licæ symptomata, ii nempe, quibus cha-
racter perpeffæ olim sæpius saturninæ coli-
cæ deleri penitus non potuit: nam manet
quibusdam pulsus saturninus, & alvi segni-
ties, & incommoda ventriculi. Hos abs-
que nova causa prior morbus revisit.

Nun.

Convulsio
frequens.

Nunquam tot ægros vidi convulsos, ac isto mense. Quidam convellebantur tempore febris acutæ; quidam data levi occasione, ira, terrore &c. De tetanis & S. Viti chorea supra dixi hoc tempore frequentioribus. Certe anni constitutio talis fuit.

Peripneumoniæ, pleuritides, hæmoptoes inflammatoriæ non paucae, nec leves. Copiosæ debebant venæ sectiones fieri. Item hepatitides hoc mense plures.

Erat universim constitutio rheumatico-inflammatoria cum insigni in morbos nervosos proclivitate.

Febres putridæ.

Sub finem mensis febres quædam putridæ, sed quæ initio morbi thoracem peripneumonice, utut non valide, aggressæ sunt: post morbi vero initium, sanguine emisso, oportuit saburram elicere; demum uti oportuit decocto florum arnicæ. Sensim, & sine manifesta crisi convaluerunt.

Sub finem quoque mensis saburræ hinc inde visæ sunt, raro tamen solæ.

Metuo, ne dysenterias difficiles hic annus pariat, cum & colicæ tales sint, & rheumatismi, quam maxime nempe rebelles, & diuturni.

Ischiades.

Ischiades longæ, difficillime curatu, multis in locis sunt visæ.

Co.

Colicæ rheumaticæ curatæ reliquerunt abdomen tumidum, tympaniticum. Tempus & frictio profuit.

AUGUSTUS.

Tempestas sicca, moderate calida usque ad diem decimum; dein vero subinde modice pluviosa, subinde frigidiuscula. Constitutio Augusti.

Die 19. frigidiusculum tota die. 20. frigus; pluviae assiduæ; dein interdiu serenum. Vesperis & mane frigidum.

Hoc anno *paucas* dysenterias futuras auguror, cum rheumata potius thoracem, caput, artus, hucusque præeligant; attamen, si quæ futuræ sint dysenteriae, metu, ne longæ sint, rebelles, & tandem in chronicum, tabificumque dysenteriodes alvi profluvium abeant, & sero tandem necent.

Hanc prognosin idcirco facio, quod videam rheumata pariter difficilia, longaque, qualia quidem thorax, & multo magis articuli diutius possunt, & minori cum noxa perferre, non autem ita intestina, quæ utpote prima culina, reliquo corpori nutrimenta parant, atque transmittunt.

Quoad diagnosin vero erunt, suntque jam, quas modo curo dysenteriae, ejusdem Dysenteriae subinflammatoriae.
F pror.

ptorſus indolis ac rheumatismi, nempe ſub-inflammatoriæ, & inflammatoriæ, nempe in initio, & in progreſſu ſat diu. Facilis quoque recurſus eſt phlogoſeos jam ſimul abſterſæ. Hinc tantæ ſunt utilitatis cata-plasmata emollientia, & potus æque emollientes tepidique, cum ſanguinis miſſione. Nocent vero rhabarbarina, & myrobalani, utut eſſent, purgationes alvinæ.

Obſervatio
conſtituti-
onum epi-
demicarum

Nota graviffimam regulam, ſuo loco inferendam: ſcilicet, quod anni conſtitutioni magis ſit fidendum in formandis indicationibus, quam fidendum ſit iſſis morbi ſymptomatibus. Sic e. g. priori & hoc menſe plerique talia ſymptomata habuerunt, qualia anno 1776 per æſtatem; attamen hoc anno in iisdem apparenter ſymptomatibus rarius profuit emeticum, quam illo anno: erant enim conſtitutiones differentes.

Dyſenterix

Post medium menſem complures tamen dyſenterix occurrebant, quædam inflammatoriæ, plures tamen, quin imo pleræque, ſubinflammatiæ; vix ulla ſaburrælis.

Hinc omnibus ferme venæ ſectio, ſubinde pluries repetita profuit. Cruſta ſubinde phlogiſtica. Sanguis ſemper compactus.

Emollientia quoque ſola, fors & intus applicata profuerunt.

Per-

Perpaucis , cessante hoc modo dysenteria , turgere rursus saburra cœpit. Tunc emesis , & vesperi paregoricum.

Non erant diuturnæ dysenteriae sub hac methodo.

Uni hydrops ortus est , postquam usa esset domi suæ laudano , & adstringentibus ; tamen est curata extracto lactucae virosæ.

Eodem tempore artuum rheumata fuerunt observata , non pauca. Emollientia , & venæ sectio.

Item pleuritides , & peripneumoniæ hinc inde post medium mensem vere inflammatoriæ , linguis tamen per omnes hujus tempestatis morbos impurioribus.

Putridæ plures sub finem mensis ; harum indoles hæc fuit : Primum stadium , licet inflammatorium , item topica simul vel hepatis , vel pulmonum inflammatio fuit. Declinante mense hepar sæpius laborabat , at venæ sectio sub mensis initium sæpius pulmo ægrotabat. Tandem saburrale stadium , ita tamen , ut omnis humorum massa *simul* fuerit eo vitio contaminata , quod febrim putridam originariam constituit.

Hepar subinde ita affectum non fuit , ut hepatitis vera , & icterus oriretur. Bis hic status letalis fuit. Extrahebantur hi mor-

bi putridi in aliquot triginta dies, post quos aut mors, aut tarda convalescentia. Hoc topicum diu afflixit, etiam convalescentes.

Febris putrida cum inflammatione hepatis.

In fabro lignario tardo homine & taciturno, post 32 dies mors est secuta. Circa somnum morbi diem icterus ortus est, & dolor ad regionem vesiculæ felleæ, quem, utut delirans, ostendit, abdomine contrectato. Cubabat ore semper hiantes, anxius, jactabundus, & per noctem mussitans, gruniens etiam; pulsu semper vibrato; alvo facili, fluente infcio. Difficilis deglutitio facta est, os fuliginosum, artus projecti; emaciatio, ut robur musculorum perstaret. Post mortem valde magnum, & durum, & flavum hepar fuit; vesica bile plurima, æruginosa, tenuique distenta; ductus cysticus pisiformi massa, fellea, indurata, ita tamen, ut digitis possit comprimi, eodem modo obstructus, ut nulla ratione bilis potuerit in ductum communem & duodenum exprimi. Icterus ergo fuit ex bile cystica re-
sorpta.

Potentia stimulantia, corticem &c, hæ putridæ non tulerunt, sed oxysacharum, acida vitriolia moderata; aliquoties etiam florum arnicæ decoctum, sed raro.

Oculi

Oculi ferme plerisque putrida synocho affectis subflavescebant.

Lævum ominabar, si putrida hæc aut fabrum lignarium (æstivo sole perustum), aut pistorem corripuerat; item, si hepar affectum simul fuerat; malueram enim affectum pulmonem. Item lævum, si in homine antea morbis ventriculi, aut systematis hepatici laborante hæc febris fuerat. Lævum quoque, si os semper hiaret, si difficulter deglutiret absque visibili vitio faucium. Erant enim tunc paralyfes masseteris, & semiparalyfes œsophagi; plerumque paralyfis vesicæ præcessit, & inde lotium suppressum. Lotii tamen suppressionem minus timui.

Intermittentes tertianæ, simplices & duplicatæ vino antimonii *Huxhami* curatæ, Febres tertianæ. aut decocto nobis usitatissimo, & utilissimo, radicum graminis, taraxaci, cichorei.

Die 6. Junii prima dysenteria; 25. Junii altera dysenteria. 7. Jul. 3tia; inde complures. Ægri dysenterici hujus anni.

Per mensem Julii fuerunt apud nos 15 dysenterici.

A prima Augusti ad 24. inclusive fuerunt ægri dysenterici No. 36. In collegio practico fuerunt dysentericæ No. 6.

Mortui dysenterici ad diem usque 24. Aug.

1) *Vetula* 63 annorum, frigidis artubus ad nos delata; usa antea rheo, theriaca. Ardor thoracis assiduus; luridus cruor per alvum. Circa decimum diem morbi periit, octavo die ad nos deportata.

2) *Alia vetula* 97 annorum eodem modo. Noctu adfuit frigus artuum, sed ardor assiduus.

3) *Coqua Domini K*. fenicula.* Calculus magnus biliosus in vesicula repertus. Artuum frigus, sitis inexplebilis, ardor assiduus thoracis.

4) Periit item *vetula* 76 annorum; frigidissimis mox artubus, ardor assiduus. Sitis immanis. Sudores frigidi semper.

5) *Juvenacula* inter assiduas jactitationes, alvum profusam, chylosam habens. Tormisaltum, vinum.

6) *Juvenis* longa primum ischiade per multas septimanas vexatus, dein oppressione thoracis, tandem intermittente tertiana. Demum convalescens incidit in dysenteriam, unde periit.

7) *Alius robustus vir*, postquam per sex septimanas febre putrida domi laboraret, & modice inciperet convalescere, ad nos delatus, mox subfrigere artubus cepit, ardor assiduus. Arida, bovilla lingua, stupor. Mors dysenterica.

Om.

Omnes hi octava, nonaque die ad nos delati sunt. Reliqui subinde 12, 14. primum die venerunt.

Tribus pedum oedema ortum est, sensim difflatum.

Binis rheuma capitis post dysenteriam, curatum tamen emesi.

Sex fuere, quibus longa, & molesta adfuit diarrhæa. Tribus inde crurum oedema.

SEPTEMBER.

1 — 2. Bona tempestas.

3. Pluviæ.

4. Bonum, serenum; frigidiusculum.

5. 6. 7. 8. 9. 10.

Idem usque ad 23., quo die, nocteque hunc diem præcedente pluviosa & frigida tempestas fuit.

Dein denuo serenum, frigidum; finis pluviosus.

1. Phlogosis major in dies fuit, etsi os valde limosum, quasi sapone soluto plenum, spumans, nauseosum fuerit. *Majora* enim saburræ signa aderant, quam pro mole saburræ.

2. Putrido - inflammatoriæ, venæ sectionis, & repetitæ patientes, stimuli impati-

Constitutio
Septem-
bris.

Febris pu-
trido - in-
flammato-
riæ.

entes ; caput valde hebes ; oculi subflavi , pulsus non valde alterati , fere naturales. Febris ad speciem vix ulla , nisi subinde. Venæ sectio , & decoctum graminis cum oxymelle valde profuit. Nil moliebamur. Erasmus his præmissis simplices spectatores. Profuerat sub usu hujus decocti medicina expectans. Nocuit modice stimulantior medicina.

3. Dysenteriae magis inflammatoriae , evacuationum alvinarum prorsus impatientes , venæ sectione curatae ; tenesmi validiores , diuturniores , emollientibus enematribus sanandi.

4. Omnibus ferme ægris aliquid flavi in oculis apparuit. Icteri non rari.

5. Oportuit vel ipsos hydropicos hoc anno , & præcipue hoc mense antiphlogisticis tractare. Subinde venæ sectiones ; plerumque tamen decocto altheæ , cum oxymelle simplici & squillitico , nitro , aut terra foliata tartari.

Tanta vis est constitutionum ! tanta has cognoscendi necessitas , non in morbis solum popularibus , sed etiam in intercurrentibus ! Nollem esse medicus absque hoc duce.

6. Facilis curatio intermittentium ple-
 rarumque solo nostro decocto graminis, ta-
 raxaci, cichorei; ut etiam quarundam remit-
 tentium. Sub finem mensis cortex quibus-
 dam dari debuit: at vero remittentibus nun-
 quam profuit.

cura inter-
 mittentium

Die 22. Septembris puella 17 annorum,
 lotrix, quæ tribus solum hucusque vicibus
 rite est menstruata, ultima vice ante hunc
 præsentem morbum, semper antea sana, die
 18. Septembris circa meridiem, cum pomum
 recens manducaret, spasmus maxillæ inci-
 pit sentire; is die 19, 20, 21, gravior eva-
 sit; deglutitio difficillima cum *constrictione*
œsophagi, si quid deglutiverat, item per
 vices retractio capitis in posteriora, dolor-
 que in nucha retrahens. Dolor temporum,
 & utrinque ad maxillas inferiores; item ce-
 phalalgia. Die 22. Septembris ad nos de-
 fertur. Eo die febrile & calere cepit. Ve-
 næ sectio; sanguis bonus. Alvus adstricta.
 23. inunctio mercurialis, itemque 24. At
 vero die 25. nil potuit prorsus deglutire;
 quin deglutire volenti accessit faucium con-
 strictio, & tantum *insultus epileptici*. Per
 alvum eo die nil potuit injici, adeo erat
 anus constricta, introtracta, & sub enemate
 injiciendo accessere convulsiones. Aucta est

Spasmus
 maxillæ.

tunc inunctio mercurialis. Nocte hunc diem insequente mortua est.

Enteritides.

7. Dysenteriae rariores sub finem, sed phlogisticoteræ, & enteriticæ, etsi inflammatoriam dysenteriae indolem non tam ex *doloris continuitate*, quam ex cognita *anni constitutione*, & ex aliis morbis phlogisticis una regnantibus licuerit desumere. Solis venæ sectionibus, & emollientibus sanavi omnes. Evacuantiæ alvina, atque emesis nocuerunt.

Inflammationes viscerum cum labe biliosa.

8. Febres pleuriticae, peripneumonicae, hepaticae, enteriticae, multæ & bilioso-inflammatoriæ, aut saburrales cum diathesi phlogistica, phlogistico-rheumatica; *remittentes* quoad typum; *longæ* quoad durationem; *levatæ* usu eccoproticorum, enematum frequentiorum, ubi magna vis stercoreum cum levamine magno per totum fere morbum educebatur; alvo sponte faciliore citius sanatæ. Venæ sectionis etiam repetitæ necessitas in principio & progressu. Corticis peruviani, & stimulorum impatientissima. Unus, alterve ex tali febre obiit. Latens alicubi, in pulmonibus præcipue inflammatio ostendit phlogisticam simul morbi indolem, etsi ultimo morbi stadio per multos sæpe dies debilissimus pulsus esset.

9. Quasdam, mere putridas visas, favenavi parca venæ sectione, aliquoties instituta, & sanguine phlogistico educto. Fuerunt enim aspectu mere putridæ; re ipsa autem erant putrido-inflammatoriæ.

OCTOBER.

1. Pluviosum & nebulosum; usque ad sextum pluviae interspersæ. 7. serenum; 11. nebulosum. Constitutio
Octobris.

12. 13. modice nebulosum; modicæ pluviae; cælum deinde serenum, amœnum.

20. Pluviae confertissimæ; maxime noctu; 21. idem.

23. Serenum; & postea amœnum, non valde frigidum.

Ultima medietas Octobris sæpius amœne incaluit.

1. Intermittentes priori mense natæ nunc demum nobis offerebantur tertianæ, quartanæ, simplices, duplicatæ, triplicatæ. Recentes solis solventibus curabantur; diuturniores vero his præmissis cortice peruviano. Intermit-
tentes.

2. Quosdam habuimus, qui gravi aut pleuritide, aut peripneumonia laborantes simul habuere tertianam, aut quartanam; du- Febris in-
termittens
inflamma-
tionibus
thoracis
juncta.
rante

rante morbo acuto paroxysmi regulariter redierunt; & pleuritide aut peripneumonia jam percurata, perstabat intermittens. His vero corticem dare non licuit: rediit enim binis, qui ægrotabant, pristina pulmonum inflammatio, uni etiam simul hepatitis, generosa cura antiphlogistica curandæ.

Frequens
pleuritis.

3. Pleuritis, pleuroperipneumonia, ubique frequens, & plerumque gravis in utroque sexu, magnarum, & multarum venæ sectionum necessitas fuit. Multis etiam hepar, aut cum hoc & pulmonibus etiam abdomen reliquum inflammatione correptum fuit. Magna doloris, & ampla diffusio. Crassissimæ crustæ.

In quibusdam etiam uterque pulmo inflammatione laborabat; tunc pulsum mollem deprehendi aliquoties, qui venæ sectione fortis evasit, cum ægri levamine.

Febres re-
mittentes.

4. Febres *continuae*, aut *remittentes*, etsi aut saburrales, aut putridæ non raro ad speciem viderentur, fuerunt nihilominus inflammatoriæ re ipsa.

5. Puella matri ægrotanti inserviit: mater obiit domi suæ. Puella circa decimam Septembris thoracis & oppressionem, & ardorem quæri cœpit; morbum neglexit ad 28. Septembris usque, ubi hoc symptoma

ma quæsta ad nos venit. Febre se caruisse
aiebat hucusque. Ea adhuc nocte furiose
cepit delirare, validissime febricitare. Vena
sæpius & largiter est secta, & sanguis si-
mul phlogisticus eductus. Post paucos dies
furor desiit; mansit tamen delirium mite,
vox rauca, & tussicula, præcipue si quid
assumpsisset potulenti. Incubabat frequen-
tius lateri sinistro; & cum aliquoties
mens rediret, difficulter se deglutire,
& dolorem per gutturis decursum sen-
tire. Potus tepidi assumpti, & molles; fo-
menta toti collo; vapores tepidi ore hausti.
Tandem his non proficientibus appositum
est vesicans ad anterius collum. Notandum
est id singulare, ægræ continuo ferme spu-
mam ex ore profluisset, & subinde, quasi
masticaret aliquid, ita movisse os. Circa 18.
Octobris meliuscule habere, & redire mens
cœpit. Alvum non amplius in lectum mit-
tere, sed surgere, febris multum minui,
mollescere pulsus, melius deglutire, neque
de gutturis dolore queri, nec spumam ore
profundere, nec masticare. At thoracem
sinistrum modice oppressum esse, & mode-
rate dolere aiebat, eidemque lateri crebrius
incubuit, subinde tamen etiam dorso. Die

Phrenitis
lethalis a
metastasi
serosa.

24. mane nobis bene sperantibus repente obiit.

In cadavere pulmo sinister inflammatissimus fuit, feri non parum in ejusdem lateris cavo. Fere uncia sex feri colore stramineo in pericardio fuerunt. Aliqua quoque portio pulmonis dextri erat inflammata, epiglottis utrinque arrosa, uti & rima glottidis modicissime, hinc inde veluti suppurans. Membrana vero caput asperæ arteriæ intus investiens, modicissime rubuit, per totum asperæ tractum albescens. Bronchia eadem spuma replevit, quam ægra vivens identitem ex ore profudit.

Nota hinc sequentia : 1. Inflammationes etiam occidunt *metastasi serosa*, præcipue repente facta ad locum ejusdem intolerantem; non dubito, pericardii hydropem repente ortum ægram e medio tulisse *inopinato*, utut magna adfuerit adhuc pulmonis inflammatio. Inde quoque est magna incertitudo in prognosi.

2. Diuturnitas crudæ inflammationis.

3. Male arbitrantur quidam, morbos in servitio ægrorum contractos semper esse *putridos*, contrarium aliquoties vidi.

Dysenteria
a rheuma-

Vidi per hos duos menses turnorem rheumaticum dolentissimum in genu una nocte

te disparuisse, oborta gravissima, & cruenta dysenteria; dysenteria curata, tumorque dolorque idem in genu, qui antea. tis metastasi.

Post dysenteriam non bene curatam initio ob varios ægrorum errores vidi semel summam emaciationem, aridissimam cutem, qualem in extrema phthisi nemo facile deprehendit; ægra tamen convaluit. Pulsus semper erat firmus, bonusque, & appetitus perstans. Uni scæminæ dysenteriam negligentissime curanti emaciatio, febricula, parotis, & mors. Emaciatio post dysenteriam.

NOVEMBER.

Fere totus hic mensis nebulosus, nubilus, madidus, lutosus fuit. Frigus moderatum valde. Pluviæ crebræ. Constitutio Novembris

Die 25. 26. sol, & amœnitas. Dein iterum nebulæ, nubila.

Die 19. nives tenuissimæ fere tota die.

1. Intermittentes priorum mensium plurimæ, nunc demum ad nos veniunt; quartanæ multæ, subinde cum diathesi inflammatoria.

2. Rarior incipit esse numerus acute decumbentium: nec novæ modo oriuntur intermittentes. Mensis hic præ ceteris salubrior.

3. Hunc , uti & sequentem mensem sæpius cæteris saniores vidi , ipsis adeo mensibus vernalibus.

Successio
constitutionum.

4. Febris inflammatoria jam incæpit anno 1778 ; major erat 1779 , & major adhuc 1780. Biliosa enim anni 776 late regnavit , at mitior erat anno sequenti 777. Annus quidem 78 & 79 bile non penitus caruerunt , attamen semper parcior ; parcissima vero anno 1780.

5. Hinc annis 75 76 & 77 princeps remedium fuit emeticum ; venæ sectio fuit secundarium. Anno autem 78 æquali passu incedebant. 779 Paulo rarior emesis : frequens venæ sectio per totum annum.

6. In phlogistica tamen constitutione subinde emesi opus est ; item non raro morbus initio inflammatorius est ; dein decidit in biliosam aut saburralem , aut putridam , ubi emesis , aut purgatio necessaria.

7. Necessitas discendi constitutiones annuas , & quæ sit earum ex meis & Sydenhamianis ordo successive ? Condi possent aphorismi hac de re.

Febris stationaria inflammatoria biliosa.

Febris hæc stationaria , quæ hoc anno *ακμῇ* affecuta videtur , non erat impermixta , magis tamen hoc anno. Concurrent , intercurrent , insequuntur nihilominus non pauci

pauci biliosi morbi, saburrales, aut gastrici.

Nescio, an non certa sit periodus febrium *stationariarum*, ita, ut evolutis certis quibusdam annorum curriculis redeant in orbem eodem ordine febres stationariæ, quo visæ sunt temporibus antea actis. Id quidem ita fieri arbitror. Nam & annuæ febres certam quovis anno periodum absolvunt.

Imperium
febris stationariæ.

Febres sporadicæ participant & de *stationaria*, & de *annua*.

Morbi febriles epidemici intercurrentes sunt variolæ, morbilli, tussis convulsiva &c.; participant æque de stationaria & annua. Omnibus dominatur febris *stationaria*. Hoc autem vocabulo *intercurrentium* paulo aliter utor, ac Sydenhamus.

Morbi intercurrentes.

Quousque se extendat ejusmodi febris stationaria, & quantum terræ occupet, nescimus: sciremus autem, si plures medici, iisdem Sydenhami mysteriis initiati, observationes suas in certis terræ plagis per multos annos continuarent, & tandem conferrent.

Febres stationariæ sunt adhuc absque nomine; plerumque *continuæ* sunt. Et in his observandis ordinandisque præter Sydenhamum vix quisquam aliquid præstitit. Incultus ergo medicinæ campus hic patet.

G

Ple.

Plerorumque auctorum Epidemias describentium conomina febres aut *annuas* solum, aut morbos febriles *epidemicos intercurrentes* descripserunt. Huc mea etiam in antecedentibus scripta pertinent.

Annuas nobis *Grant* descripsit, quam nemo alius tam egregie. Ipsi Natura ipsa dictasse visa est libellum egregium.

Plurium annorum curriculum, quo aliquis morbus obtinet, seu febris *stationaria, constitutio* appellatur.

Quid sit *stationaria, annua, epidemicus intercurrents, constitutio*, facile ex his explicatur.

In morbis chronicis *stationariæ & annuæ* consideratio maximi est momenti, e. g. in phthisi, hydrope, venereis morbis &c.

Stationariæ febris influxum præpotentem observavi potissimum in annuis, dysenteriiis æstivis anni 76 — 77 — 78 — 79 & 80. Hoc enim ultimo fuerunt *dysenteriae phlogisticoteræ*.

Stationariæ suos *lusus* habent, & *modificationes*. Ita etiam *annua*.

Febris stationariæ nomen *Sydenhamus* voluit subinde desumere ab epidemico quodam concurrente, sic febrim ille habuit *variolosam, dysentericam* &c. Non placet mihi

mihi hæc contemplatio constitutionis, aut febris stationariæ, desumpta vel a febre *annua*, vel annuæ *modificatione*, vel epidemico *intercurrente*; cum febris stationariæ talis compellatio non competat toto tempore illo, quo febris stationaria dominatur.

1. Morbi hoc mense *longi*, *asthmatici*, *pleuritici*, *peripneumonici*. Scilicet aut *pituitosi*, aut *inflammatorii*, aut, idque potissimum, ex utrisque compositi; hi fuere prioribus copiosiores.

Morbi pituitoso-inflammatorii.

2. Hydropicis hac tempestate validiora diuretica nocuerunt; profuerunt potus mere antiphlogistici ex decocto graminis libris ij, oxymellis simplicis unciiis ij, nitri puri & cremoris tartari aa dr i.

Hydopes subinflammatorii.

3. Rheumatismi artuum, genuum, intestinorum, seu *dysenteriae*, enteritides antiphlogisticis, & venæ sectione sanabantur.

4. Non erant acutissimæ inflammationes, sed diuturniores, retusæ; aderat plus minusve pituitæ.

5. Peripneumoniæ nothæ quidem, attamen propius accesserunt ad *inflammatorias*, quam ad *pituitosas*.

6. Intermittentes initio mensis crebræ erant, cum inflammatione thoracis, vel cum pleuritide, seu peripneumonia conjunctæ;

Intermittentes.

G 2

seri-

serius vero & circa mensis finem erant absque inflammatione, & cortice indigebant præ alia methodo quacunque; alia enim omnia has febres non auferebant.

7. Mense Novembri paucae occurrebant colicae pictonum; paucissimæ Novombri, & nullæ circa ejus finem. Fors pituita ventriculos contra plumbum munivit.

Ufus flor.
arnicæ tem-
pore pitui-
toso.

8. Quibus flores arnicæ dederam, ii facilius, & sine ullo incommodo hoc mense tulerunt, qui procul dubio alio anni tempore ab eadem dosi fuissent offensi.

9. Paucissimi icterici.

Febres pi-
tuitosæ.

10. Circa finem mensis quædam febres pituitosæ. Rarissimæ toto hoc anno efflorescentiæ, seu miliares, seu petechiales, seu scarlatinæ, seu erysipelatosæ. Paucissimæ, & benignissimæ variolæ, perquam rari morbilli. Nulli carbunculi per æstatem.

11. Omnes febres fuerunt pituitosiores circa finem mensis. Hinc inde dysenteria, diarrhæa, & tormina ficca.

12. Tamen numerus ægrorum universim non magnus fuit, & multo minor, quam ullo alio mense, si morbos febriles paulum graviores spectes.

Hypochon-
driacorum
querelæ.

13. Sub finem mensis multæ hypochondriacorum querelæ auditæ sunt, de spasmis,

an-

anxietate &c. Erant primæ viæ valde mucosæ; profuit purgans lene, salinum ex aqua aromatica per aliquot dies haustum. Pessime habuerunt hoc mense litterati, sedentarii, hypochondriaci. Profuit his, salinis præmissis, restaurans diæta, vestitus calidior, & vinum repurgato ventriculo, & intestinis ad hilaritatem usque potum.

DECEMBER.

1 — 4 amœnum frigidum, sol, nullæ nebulæ. Idem ferius. At die 7. nebulosum & molle per totam diem. Convulsio
Septembris

8. Frigus siccum; amœnus sol.

9. Ventosum frigidum; sole abscondito; cœlum nivolum, nive tamen non cadente.

10. Frigus acutum; ventosissimum; nives lapsæ.

13. Pluviæ toto die.

14. Ventosum, lutosissimum.

15. Lutosum, nebulosum.

17. Nives iterum.

18. Nives, siccum frigus.

Post vigesimum frigus iterum remisit, & aura mollis facta est; terra tamen nivibus recta mansit.

Pleuritides.

1. Sub exitum prioris mensis, & initio hujus peripneumoniarum & pleuritides visæ sunt complures. Fuerunt cum maxima respirationis difficultate, ferme asthmatica, potissimum noctu. Pulsus pleni, duri, vibrantes; non tamen valde accelerati, & subinde vix celeriores naturalibus. Calor non intensus, sed ferme naturalis. Crusta lardacea, crassa. Urinae rubrae intensius. Sputa glutinosa multa, cum sanguine. Poterat pulsus, & calor, & morbi apparens lenitas (excepta sola respiratione) medicum fallere, eumque facere incurium. Alvus plerumque modice fluens.

2. Sub finem mensis peripneumoniarum & pleuritides plures; magis tamen inter viros.

F. pituitosa
inter fœ-
minas.

3. Inter fœminas vero febres *pituitosæ* non paucæ, initio inflammatoriæ, vel universales absque topica affectione. Hinc in quibusdam in latus irruit morbus, ut instar pleuriticorum doleret; aut in pulmonem, ut imaginem præseferret nothæ *Sydenhami* peripneumoniarum; non paucis intestina lacefebantur, ut enteritidis quandam speciem paterentur, aut alvum ponerent more dysentericorum; quibusdam sub febris rheumaticæ, sub ischiadis, sub lumbaginis larva delituit febris hæc pituitosa.

Binæ

Binæ abortum passæ septimestrem, fœ- Aborrus.
tu diutius jam mortuo. Enteriticos dolores
passæ sunt, & ante, & magis adhuc post
abortum. Una ex his, cum jam convale-
sceret per generosam methodum antiphlo-
gisticam, die septimo, cum per biduum be-
ne haberet, media nocte dolore novo, ve-
hementissimoque abdominis correpta, ærugi-
nosa multa assiduo vomebat; abdomen dolen-
tissimum. Nil profuit. Exaëto vix bino nych-
themero obiit. Omentum, omnia ferme intesti-
na, maxime tenuia, itemque uteri interna faci-
es, partim gangrænosa, partim vero inflamma-
ta. Materies puriformis in cavo abdominis;
nullibi tamen erat abscessus. Materiam, qui
servaverant, effuderunt. An erat lac? an
pus? an vero, quod probabilius, lymphaphlogistica, quæ transfudavit?

4. Febres hæ fœminarum initio phlebotomiam, dein vero emesin, aut purgationem alvinam exigebant non raro; tandem gramen, taraxacum, & cichoreum. Major quoque multo fuit evacuantium necessitas apud fœminas, quam apud viros, utpote qui potius inflammatorie ægrotabant. Chloroticæ plures ex pituitosa febre ægrotabant, ore pituitoso, acidum spirante.

Enteritis
puerpera-
rum.

5. Puerperæ fere omnes dolores colicos, aut potius enteriticos patiebantur; ore tamen immundo, pituitoso. Alvinas evacuationes non ferebant, sed sanguineas, cum abdominis fotu emolliente; fero vero alvus utiliter fluebat.

6. Perpaucæ jam intermittentes, eæque non rebelles.

Peripneu-
moniæ no-
tha.

7. Ultimis anni diebus querelæ multo plures auditæ sunt inter fœminas de oris amarore, & pituita; pleuritides & peripneumoniæ, notha utraque; venæ sectiones initio, dein vel emesis, aut purgationes alvinæ, prout materies vel sursum, vel deorsum turgebat, profuerunt.

8. Ischias frequens purgatione iterata salina melius habuit; exasperata vero vesicante, stibio, & diaphoreticis.

SECTIO II.

OBSERVATIONES. MEDICÆ

ANNI 1773.

IN HUNGARIA FACTÆ.

HISTORIA I.

Die 18. Julii.

Domina de M***. ann. 27 septies peperit partu semper felici. Peculiare nil in anamnesi habet. Ante quatuor menses abortum duorum mensium passa est, absque nimia tamen sanguinis jactura, & absque peculiari, aut graviori symptomate. Inde pedes & crura cœperunt tumore oedematoso tumere. Evanuit hic tumor subinde rediitque, at modo per quatuordecim dies manet, imo augetur. Prioribus tribus aut quatuor annis fluor albus sæpius aderat, abiitque. Toto hoc post abortum tempore copiosa & boni coloris menstrua, cum præcedente dolore capitis, lumborum & febris singulo mense. Tempore autem intermedio inter menstruationes aderat semper per octo circiter dies fluor albus. Post abortum hucusque videtur facies plenior, totumque corpus pinguius. Dentes ab aliquot annis minus firmi. Gingivæ absumptæ. Jussi, ut abstineat
omni

I. Fluor albus, cum oedemate crurum.

omni potu calido theato, quo quidem raro utebatur. Suasi ut loco aquæ, qua pro potu ordinario utebatur, incipiat sensim vino uti. Abstineat balneis calidis. Utatur diætâ potius sicca. N. Fluor albus subinde erat excorians, mane hypopia tumentia, somnolenta est.

℞. Massæ pilularum extracti catholici grana X.

Resinæ jalappæ

Scamonii aa grana V

Castorei grana ij

M. f. Pilul. Nro. V. Sumat pro dosi. Sexies inde deiecit. Dedi deinde

℞. Saponis veneti unc. β

Gummi ammoniaci drachm. ij.

Massæ Pilularum Ruffi drachm. i.

M. f. Pil. gr. iij; quater de die pilulas tres. Alvus inde bis, ter per diem laxatur. Pergit fluor albus. Deinde dedi corticem peruvianum absque marte, ob suspicionem, quod post usum harum ultimarum pilularum fuerit imprægnata.

℞. Corticis peruviani uncias ij

F. pulveres singuli scrupul. ij.

Sumat primo die mane & vesperi unum pulverem. Secundo autem die pulveres tres. Tertio quatuor, & ita pergat semper sumendo

do pulveres quatuor per diem. Pro dentibus autem

℞. Tincturæ lacc. alumin.

Syrupi Myrrtit. ꝑā unciam β

Aluminis rupei scrupulos ij

Sanguinis draconis drachm. β

M. Ut subinde per diem gingivas illiniat.

Pedes jussi fascia ligari.

Die 24. Julii.

Sumat modo quater de die drachmam unam corticis peruviani.

Ad huuc diem exspectat menstrua.

NB. Corpus hoc potenter in hydropem anasarcam tendit; facies & habitus corporis plenior, & fallaciter pinguior, color item faciei bonus, sæpe venustus roseusque, incauto medico optimam sanitatem mentiretur.

Die 28. Julii.

Per aliquot dies urina copiosior solito prodit, etsi antea parca nunquam fuerit, & etsi modo parcus bibat. Pedes minus tument. Die 16. Julii pustulam parvulam ad malleolum externum pedis sinistri, pure plenam habuit, pellicula absecta pus emissum. At locus excoriari incæpit, & ulcus boni quidem moris, circulare, ad magnitudinem septenarii, nullo modo tamen profun-

fundum, sed solummodo superficialium oriebatur inde. Adhibui plumacæolum siccum, subinde emplastrum album. At nihilominus semper aquam plorabat. Pes hic sinister semper magis tumebat, quam dexter.

Præscripsi hodie sequens:

℞. Corticis peruviani scrup. ij

Limaturæ ferri non rubiginosi grana VI.

M. f. pulvis, & fiant tales Nro. xxxvj. Sumat quater de die pulverem cum pauculo vino. Ad crura admittat fumum mastichis & fricet pannis.

Die 4 — 9. August.

Crura detumescunt. Locus excoriatus ad malleolum externum pedis sinistri coaluit. Minus pinguis etiam in manibus & reliquo corpore sibi videtur. NB. Observavit hæc Domina toties, quoties concepit (peperit autem jam septies) quod primo statim mense sibi emanent menstrua. Cum ergo debito tempore tamen optime habeat, mars in præscriptione omissus est.

℞. Corticis peruviani uncias V.

F. pulveres singuli drachmæ unius. Quater de die pulverem.

Die 16. August.

℞. Pulveris corticis peruviani uncias V.

F.

F. Pulveres singuli Drachmæ unius.

Die 18. August.

Hac nocte rediere menstrua absque ullo dolore, ut adeo constet satis probabiliter, illam non esse gravidam.

Die 24. August.

Hucusque fluunt menstrua; solebant semper octo dies fluere. Color menstruorum non perfecte sanguineus, ob admixtam materiam fluoris albi. Fluor albus universim parcior longe est.

R. Corticis peruviani drachmam 1.

Limaturæ ferri non rubiginosi grana VI.

M. f. Pulvis & fiant tales No. XL. quater de die pulverem, cum pauxillo vini.

Die 25. August.

Menstrua cessarunt. Perrexit in usu corticis; eundem subinde sumsit cum marte in vino. Rediere menstrua copiosa & boni coloris, tempore debito. Nullus amplius fluor albus.

HISTORIA II.

Die 30. Julii.

Puer annorum duorum & unius mensis jam inde a paschate diarrhœam habet.

II.
Lumbricus

Quin.

Quinquies, septies deponit quotidie alvum, insuper etiam per noctem aliquoties. Semel per tres septimanas cessavit, & optime tunc valuit puer, at rediit. Augetur autem comestis carnibus. Fæces subinde virides, subinde glutinosæ, varii subinde coloris. Subinde cruda indigestaque alvo abeunt. Si diarrhœa parcior sit, tunc abdomen tumere magis incipit. Abdomen molle, mane vix tumidum, dein vero tumet. Subinde dolores colici; nunquam conspiciantur vermes in fæcibus. De pruritu narium sæpissime queritur, dicitque muscas in naribus esse. Nares inde continuo fricat, nunquam vomuit, non tussit. Alacer ceterum est, pinguis, boni coloris, fitit. Subinde repente calet. Pustulas parvulas hinc inde in corpore haber. Oculos inspicere non potui, nam dormientem mater excitare noluit. Incipit modo a continua diarrhœa aliquantum languere.

℞. Seminis fantonici

Corticis peruviani $\overline{aa}$ scrupulos ij

Radici valerianæ sylvestris

Corallinæ $\overline{aa}$ drachmam i β

Cornu cervi usti

Vitrioli martis $\overline{aa}$ scrupulum i.

Pulveris hieræ picræ drachmam i.

M.

M. f. Pulvis dandus in pyxide. Omni mane detur puero cochleare coffeanum, cum pauxillo mellis aut alicujus fyrupi. Quod si nil mutaretur, det mane parvum cochleare hora sexta, & alterum hora decima ante meridiem. Si autem nimium purgaretur, det omni altero mane.

℞. Unguenti nervini uncias iij.

— — — arthanitæ unciam β

Olei laurini drachmas iij.

M. Bis de die ventrem probe fricet.

Nudius tertius circa decimam antemeridianam friguit, vomuit bis pituitam, caluit postmodum & sudavit. Noctu somnus; appetiit parum. Die sequenti mane alacris satis surrexit. Circa decimam denuo frigus, vomitus; calor & sudor uti antea. Circa quartam pomeridianam comode se habuit; attamen per noctem rediit calor & demum sudor. NB. Puer lecti & tegumenti impatientissimus finem paroxysmi non expectavit, sed in medio sudore surgens eundem retropressit, unde rediit calor, sudorque per noctem.

Mane se commode habuit circa decimam; denuo vomuit; post vomitum dolores queritur colicos, quos statim sedavit lumbricus vivus ano excretus, unius circiter pe-

dis longitudine. Frigus hodie nullum fuit. NB. Puer tempore paroxysmi dolores lumborum, capitis, & sitim conquerebatur: dedi sequens:

℞. Aquæ ceraforum nigrorum

Syrupi absynthii aa unciam 1β

Extract. cort. peruvian drachmas iij

Salis polychresti scrupulum i

M. Sumat hora 5ta, 7ma, 9na vespertina, 6ta & 8va matutina singula vice cohleare ordinarium.

Curatus est iste puer ex integro.

HISTORIA III.

Die 1. August.

III.
Febris tertiana duplicata.

P. K***. Præmonstratensis die 27. Julii hora pomeridiana, media quarta, frigore corripitur; sequente calore. Paroxysmus circa decimam finiebatur. Altero die circa idem tempus redit paroxysmus, cum pauciori & brevissimo frigore, at eo majori cum calore. Die tertio paroxysmus uti primo die. Die quarto uti secundo. Die quinto paroxysmus circa primam pomeridianam; frigus trihorio duravit; finiebatur circa mediam decimam. Noctu semper bonus somnus. Sub paroxysmo vomuit viridem materiam. Sum-
fit

fit tunc per tres subsequentes dies pulverem d'Ailhaud, unde purgabatur. In quinto paroxysmo ingens conatus ad vomendum, quem immisso in fauces digito juvit. Vomuit pauca viridia cum ingenti difficultate. Ad ultima striæ sanguineæ observantur in sputo. Sub paroxysmo quinto dolores artuum omnium habuit sævos. Extra paroxysmum queritur de inflato tumidoque ventriculo, de pondere in ventriculo. Dolet ad attactum in hypochondrio sinistro. Abdomen molle, non tumens. Caput erecto grave, decumbens sanus esse videtur. Parum appetit. Pulsus tempore intercalari bonus; apyretos. Hodie (10. Aug.) sextus paroxysmus hora media quarta pomeridiana. Præscripsi sequentia:

℞. Radicis Graminis

— — Taraxici

— — Helenii $\overline{aa}$ libram β

Concis. cont. divid. in part. tres D. U.

Singula coquantur per $1\frac{1}{2}$ horam cum sufficienti quantitate aquæ, colatura libr. ij. fortiter exprimatur.

℞. Syrupi fumarie

Oxymellis simplicis $\overline{aa}$ uncias IV

Salis polychresti unciam β .

M. Bibat omni hora extra paroxysmum vasculum caffeanum decocti, cui addet duo parva cochlearia syrupi.

℞. Unguenti populei

— — — nervini $\overline{aa}$ uncias ij

— — — arthanitæ unciam β .

M. D. U. Bis de die hypochondria probe fricet.

℞. Florum Sambuc. manipulos IV

Manipul. unum infundat cum aquæ fervidæ Libris duabus, bibat tempore paroxysmi.

Die 5. August.

Septimus paroxysmus iterum validus circa meridiem. Octavus paroxysmus paucotantum ad vesperam calore absolvebatur. Nonus paroxysmus (die 4. Aug.) penitus emanfit. Minor ad hypochondrium sinistrum dūrities, minorve dolor. Ventrīculus aliquantum melior. N. Pōdus ventriculi & vomituritio non emetico, sed solventibus curata.

Pergat in usu priorum.

Die 14. August.

Vesperī alteratio febrilis per duas horas cum levi horripilatione, & sequente calore. Subsequente die bene se habuit. Die

ter.

tertio mane leves calores, præcipue in manibus. Præscripsi sequentia :]

℞. Extracti corticis peruviani unciam 1β

— — — helenii unciam β

Syrupi absynthii q. s.

F. Pilul. granor. iij. quater de die. Sumat quatuor, quamdiu animadvertuntur alterationes febriles. Postea autem bis de die quatuor.

℞. Radicis Graminis

— — Taraxaci

Trifolii fibrini aa uncias iij

C. C. D. U. Singula coquantur per horam cum mensura una aquæ, colaturam fortiter exprimendo. Bibat vasculum coffeanum post assumptas pilulas.

Die 23. August.

Bene se habet per omnia; pergat tamen adhuc in usu priorum.

HISTORIA IV.

Die 8. Julii.

Emericus F***. annorum quatuordecim Phthisis, circa octavam Julii anni 1772 dolorem pleuriticum ad latus dextrum inferius accepit, caluit semper ad noctem; post duas septimanas accessit tussis sicca. Perstitit autem

dolor, caloresque, qui ad vesperam augebantur. Decubuit autem facile in utrumque latus. Hucusque ægrotavit *ορθοσταδῶν*, functusque est negotiis suis. Die 29. Julii medicus vocatus consulit, ut illico decumbat, ægrius ipsum valere, quam ægrotus ipse sibi persuadeat. Dedit illo die pulveres, sequenti die vero mixturam. Hoc die prima vice modicissimus tantum lateris dolor, qui brevi penitus evanuit. Die proximo sensit æger horripilationes vagas, caloresque. Nullus amplius dolor. Die sequenti dedit ei medicus purgans. Die proximo quid dederit, non scio. Die sequenti novus dolor pleuriticus ad latus finitrum inferius. Tunc autem in neutrum latus decumbere potuit, sed jacuit supinus. Duravit is dolor per quatuor dies. Successerunt denuo vagi horrores, calores, tussis perstitit. Debilitas & emaciatione secuta est. Dedit tunc medicus serum lactis succo limoniorum paratum; dein mixturam casseani coloris. Lichenem islandicum fervido lacte infusum per modum Thee. Dein omni die lagenam aquæ selteranæ cum quarta parte lactis, facto interim corporis exercitio. De infuso lichenis dedit mane & vespere libram unam; aquam autem selteranam cum lacte colostrato evomuit. At febris

bris accessit major, horrores vagi, caloresque, dedit ergo pulveres quatuor (quos ex colore corticem fuisse suspicatur) ut omni mane unus sumatur. Dedit postmodum saccharum lactis, ut sumat bis de die pulverem; dein electuarium ex sale polychresto, extracto liquiritiæ & cortice. Item saccharum lactis cum saccharo albo, ut infestante tussi cochlear coffeanum fumeretur. Species pectorales pro Thee. Alius demum medicus circa 20mum Septembris dedit sequens:

℞. Extracti corticis peruviani

— — — Myrrhæ aa drachmas iij

Sacchar. alb. libram β

M. ut sumat aliquoties per diem cochleare coffeanum & bibat infusum Thee germanorum.

Accessere circa idem tempus paroxysmi febriles circa nonam antemeridianam. Calores vespertini. Sudores nocturni copiosi. Tussis, sputa partim mucosa, partim, sed pauca tamen, purulenta. Caput obtusum. Sitis. Emaciatio & virium deperditio satis velox. In consilium vocatus die 2. Octobris 1772 suasi corticem in substantia. Alter medicus tres tantum drachmas per diem dare voluit, hac lege, ut omnes tres absuman-

tur ante horam nonam matutinam. Utatur diæta lactea.

Die 3. Octob.

Mane nullus sudor. Ad decimam matutinam leve & breve frigus febrile. Calores ad vesperam.

Die 4. Octob.

Nullus sudor, sed levis mador. Circa undecimam levius frigus. Calores minores, minusque diuturni. Alvus semel (alvus antea rara) difficilis subinde.

Die 5. Octob.

Nullus sudor. Levissimus mador. Nullus hodie paroxysmus. Ante meridiem alvum bis posuit. Tussis levior, rariorque quam aliis diebus. Parum puris in sputis.

Die 6. Octob.

Nullus sudor. Levissimus vapor. Tussis vix aliqua. Sputa non purulenta, sed *cocta*, ut post coctionem catharri esse solent, paucissima, facilia. Alvus semel & facilis. Circa decimam matutinam leve frigus pedum, an ob frigus aeris externi, id quod suspicor, an aliunde, non constat. Calores nulli a prandio; tempestate bona curru ad vineas exivit.

NB. Toto hoc tempore nulla oppressio pectoris. Pulsus ad vesperam bonus, aut
modi-

modicissime febrilis. Nulla acidi primarum viarum signa. Sequentibus diebus tussis aut nulla, aut vix aliqua. Sputa vix aliqua mane eaque cocta. Respiratio bona. Nulli paroxysmi, dormit in utrumque latus facile. (id quod post dolorem pleuriticum semper hucusque potuit) vires majores. Caput omnino bonum. Facies paulo minus emaciata. Appetitus. Somnus. Nullus ponderis in thorace sensus; non gravatur a pastu. In incessu non anhelat. Non sitit.

Die 10. Octob.

Mane levis sudor.

Die 11. Octob.

Sudor paulo major.

Die 12. Octob.

Denuo levis sudor.

Præscripsi quatuor drachmas corticis in substantia, septima, nona ante meridiem, dein quarta & sexta post meridiem sumendam. Hora autem decima sumat lac, si possit habere, caprinum, calidum adhuc ab animali, aut, quod melius adhuc esset, sugendo. Pergatque in diæta lactea.

NB. Multæ phthises dicuntur curatæ, cum tamen optimi practici curationes rarissimas possint, uti ipsi fatentur, ostendere. At ratio in promptu videtur esse hæc, quod

Varia
Phthises
species.

veram phthiseos ideam homines non medici, & ipsi sæpe medici non habeant. Item quod diversissima sæpe phthisis sit. Observantur homines, qui sputa copiosa, aut *cocta*, aut *purulenta*, aut *pravi coloris* diu ejiciant, curenturque. Hi homines non febricitant more hecticorum, appetunt, non habent sudores illos nocturnos, nec alia phthificorum symptomata. Hi quasi fontanellam in pulmone habere censendi sunt, qua fluente bene se habent. Pus ob faciliorem per sputa exitum, aut ob crassas ulceris parietes, aut ob sanam alias corporis reliqui constitutionem non resorbetur in massam humorum. Hi non sunt phthifici, quamvis ob periculosum fonticuli locum, accedente quacunque demum apta causa, occluso puri per sputa exitu materies prava resorberi, & phthisin *veram* inducere queat. Hi sunt, quibus *fonticulus* pro derivando pure, aqua *selterana*, quæ per diuresin, aliasve vias derivat. Item *purgantia* a *Sydenhamo* laudantur, demum *balsama illa* nativa dari debent.

Lactis & corticis usus adhiberi etiam possunt, quatenus præmuniunt humores a putredine, nutriunt, & quatenus cortex roborat, timendæque putredini resistit. At-
tamen

tamen in hoc statu tam lac quam cortex minus *directe* indicantur.

Plures sunt ex hac ægrorum specie, qui curantur, atque ex phthisi curatos se jactitant, medicis ipsis curationem phthiseos jactitantibus.

Est etiam alius morbus, qui facile in phthisin abit, sed antequam in eandem abierit, diu infestare hominem potest, & ignavis *phthisin* mentiri, scilicet si materia quædam aut catarrhosa, aut scabiosa, herpetica, venerea, scorbutica &c. in pulmones decumbat. Materiam acrem, copiosam, falsam, varii coloris saporisque, satis feliciter per sputa educunt. Dispositio hæc phthifica exigit iterum varias derivationes, ad loca magis tuta, incrassantia, & talia, quæ acrimoniæ notæ directe opposita sunt. In defluxione falsa, decubitu materiæ acris scabiosæ, retropressæ ad pulmones factæ, juscula viperina, ranarum, testudinum &c. egregie sæpe profunt, estque is casus, quem *Cl. Morgagni* epist. anat. XXII. art. 31 describit. Item convenit tunc egregie decoctum ex althea &c. Juscula pullorum. Leves decoctiones lignorum &c. ad avertendam, expellendamque materiam acrem. Item balsama nativa, præprimis pauxillum resinæ the-

therebinthinæ. Hi emaciati sunt. Tussunt, sputa copiosa sæpe efferunt, albida, catarrhalia, varii coloris pravique. Subinde sputum sanguinis se jungit. Attamen carent febricula, appetunt, dormiunt, cubant in utrumque latus, non gravantur nec rubent a pastu. Non anhelant, etsi per acclivia gradientur. Nullus in thorace sensus ponderis. At raucedo sæpe pertinax. In hoc casu juscula ranarum, viperarum, testudinum, cancrorum, pullestrorum, lene infusum assafras, cum pauxillo therebinthinæ, mane exhibitum, plus efficit, quam *roborantia & adstringentia*. Lactis & corticis usus in hoc morbo non indicatur, in hac *dispositione ad phthisin* subinde purgantia scopo revulsorio, ex consilio *Sydenhami* prodesse possunt. Non infrequens hujus morbi curatio est.

At si suppuratione vel pleuræ vel pulmonis facta, indeque aut ex vulnere, aut resorptum febriculam illam phthysicorum diæta accendat, tussis, sputa purulenta, sudores nocturni &c. adsint, *sola diæta* lactea cum cortice directe indicantur; reliqua omnia aut nocent, aut minus efficacia sunt, nisi quæ graviore cuidam symptomati leniendo dicata sunt. Estque una ex difficillimis

mis phthiseos species, quæ in secundo stadio forte nunquam, in primo vero rarissime curata est.

Infanabilis est phthyfis hæreditaria, priori deterior.

Die 13. Octob.

Circa undecimam antemeridianam gravis paroxysmus, sudor copiosus.

Die 14. Octob.

Eadem uti pridie.

Die 15. Octob. & sequent.

Omnia continuo ita minuebantur, ut 18ma, nullus amplius paroxysmus, & 21ma nullus sudor apparuerit; emanfit & febris & sudor per aliquot dies. At rediit bis terve alteratio vespertina, sudorque subinde valde copiosus.

Die 3. Novemb.

Audivi, eum a quatuor diebus non nisi capite sudare, ex quo scilicet uti incæperit pulveribus ex hyacintho & lapidibus cancro-
rum. Utitur modo lacte caprino recenter mulcto, mane & vespere. Item ad inspissandos humores, pro potu ordinario, emul-
sione ex semine papaveris albi.

Cum die 21. Septemb. adfuissem, audi-
vi ipsum pustulas in corpore valde prurien-
tes habere.

Appetit, dormit, non tussit, non sitit, non gravatur a pastu. Non magis emaciatur.

Die 4. Novemb.

Incipiet sumere omni mane balsami locatelli ad magnitudinem pisi. Alvus bona omni alterno die.

Die 10. Novemb.

A quinque diebus nullus sudor, somnus bonus, vires meliores, facies plenior. Nulla alteratio. NB. Videtur fuisse levius empyema. Evacuatio per sudores sufficit in leviori malo, at tunc cortex dari debet. Non videtur fuisse exesus pulmo, cum bona sit respiratio, secundo nulla tussis, tertio nulla oppressio pectoris, quarto decubitus in utrumque latus; sæpius redire & febris & sudor solet, quia facta evacuatione denuo colligitur pus. Balsama dicuntur a Cl. *Morgagni* inflammare ulceris labia; hinc in phthi- si non conveniunt. Potior usus eorum est in *debilitate pulmonum absque ulcere*, quæ colligitur adesse ex facilitate acquirendi catarrhum, secundo ex hæmoptisi per anastomosisin, tertio sputo copioso, non purulento, diuturno.

Die 17. Novemb.

Omnia ut nuper. At pulsum inveni post pastum *celcrem & debilem*.

Puer

Puer diætam præscriptam minus stricte observat, & per aliquot dies usum corticis intermisit.

Puer excursions aliquas fecit, sibi que catarrhum contraxit. Ob intermissum corticem denuo leviter sudare incæpit; suasi ergo circa medium Decembris, ut strenue pergat in usu medicamentorum.

Die 15. Januar. 1773.

Sputa ejicit jam a quatuor septimanis copiosa, coloris varii, modo sputa partim cocta, partim purulenta, coloris boni. Vesperti calores. Pulsus phthificorum. Subinde leves & vagæ horripilationes per dorsum. Corticem per aliquod tempus non sumsit, dein iterum incæpit sumere, sed duas solum per diem drachmas. Suasi ut duas mane, duas alias vespere quotidie sumat, id quod facere incæpit die 15. Januar. Non sudat nocte.

Die 4. Mart.

Sumpsit per aliquod tempus decoctum corticis, quia corticem in substantia nauseavit. Item lac asininum vomuit aliquoties. Materia vomitu rejecta acidum spirabat. Dabatur sapo venetus cum lapidibus cancrorum. Sudavit denuo, cessarunt item sudores. Sumit ob tussim nocturnam quotidie

ve.

vesperi massam pilularum de styrace ad gr^{as} IV. Dicunt ab his pilulis etiam sudores cessasse, qui per species de hyacintho non amplius, ut alias, poterant fisti. At fors materia sudoris per sputa, aliasque vias eliminabatur, cum ob opium sudoriferum massa pilularum de styrace sudores non possit cohibere. Pedes vesperi modicissime tument. Capilli primo post pleuritidem tempore defluxere, at modo non amplius. Modo autem inter reliquos capillos crescunt alii lani parvulique. Sputa copiosa, purulenta partim, partim catarrhalia cocta.

Die 21. Martii.

Calores omni die ad noctem usque ad mediam noctem, subinde autem usque ad auroram. Tempore autem horum calorum sputa suppressa, & tussis fatigans; cessantibus caloribus prompta expectoratio. Subinde per aliquot dies supprimuntur cum anxietatibus, calore majori, & diarrhœa. Sudores nocturni rari, sæpe nulli. Pedes modo non tument.

Die 20. April.

In juvene hoc sequentia deprehendi: tumor pedum per aliquot dies major quam nuper, ad malleolos usque; a meridie per aliquot dies sæpius vomuit ingesta, acidum

ex

ex ægri sapore, & adstantium odore manifesto spirantia, item materiam talem, qualem per sputa rejicit. Vomitus sistebatur pilulis opiatibus cum sapone veneto & lapidibus cancrorum, item jusculis carniū, & abstinētia tunc temporis ab acescentibus, lacte & lacticiiniis. Paroxysmus vespertinus plerumque modo sat levis; raro cum paucō frigore, plerumque nullo incipit. Adpropinquante paroxysmo, eoque durante tussis frequentior, inanis & defatigans. Mane sputa facilia, purulenta, catarrhalia, cocta, non fœtētia, per aliquot dies rariora. Somnus bonus. Nulla oppressio pectoris; decubitus in utrumque latus & in dorsum facilis semper; alvus adstricta (procul dubio ab opiatibus vespertinis). Sudores nocturni nulli, nisi subinde, pauci, & in facie tantum. Appetitus. Summa emaciatio. Ingens debilitas, ita, ut se vertere, aut pedem alio locare jam non amplius possit. NB. Patet, quam male sæpe ex facili in omnem partem decubitu &c. de sananda phthisi hariolemur.

Die 29. April.

Cessante sputo respiratio subinde strepens, & tunc temporis semper valde difficilis, anxietas, & continua situs mutatio. Tussis tunc inanis, frequens. Sumpto ve-

speri opio respirationem sibi semper faciliorem affirmabat æger. (Quare hoc, cum tamen opium alias respirationem reddat difficiliorem? hoc ultimum fit solummodo in corpore sanguine pleno, robustoque. At ubi copia humorum deficit, opium eosdem rarefaciendo debitam inter solida & fluida proportionem restituit, & tunc etiam *expectorans* evadit) Sudores a longo tempore nulli prorsus, licet ii & morbo & opio familiares sint. Ratio videtur, cutis in ægro contracta, aspera, ob deleta scilicet extrema vascula.

Sputa paucissima, at diarrhæa fœcum viridium (asparagos & spinachiam comedit) pus item copiosum & meracum alvo abit frequentissime. Applicabatur cataplasma ex absynthio, nucibus muschatis in vino rubro & tokaino ad abdomen; redit tunc sputum & diarrhæa cessavit. Redeunte sputo etiam facies detumuit. Musculi nulli, cutis arida, asperaque, præcipue in pedibus. Auriculæ contractæ, non item ungues; fauces ficcæ. Appetitus. Vox bona, non rauca. In omnem partem facile cubat.

Die 1. Maii.

Hodie sæpissime pus, sed cum magno fœtore, borborygmis & flatibus alvo abit.

Spu.

Sputa paucissima. Levior respiratio, quam heri.

Die 3. Maii.

Sputa nulla, sedes ordinaria & compacta, at frequens per alvum puris secessus. Per duos dies nullus paroxysmus.

Sputorum color die 29. April. & circa illos dies fuit ex flavo viridescens levissime, potissimum ex albo flava, admixtis quibusdam cinericeis.

Die 4. Maii.

Priori nocte nil per expectorationem, nilque puris per secessum abiit. Hinc tussis, & nullus ea nocte somnus, respiratio difficilior. Debilitas major. Mane hujus diei redeunte sputo & pure per alvum abeunte, vivacior est, & facilius spirat. Sedes bona & semel per 24 horas. Hodie non potest lateri dextro incumbere ob metum suffocationis. Urinam frequentissime mittit, color sanorum instar in urina. Fœtor sputorum: Tumor pedum minuitur.

Die 5. Maii.

Hodie usque ad quartam pomeridianam nec sputa, nec pus per secessum abiit; hinc a meridie pessime habuit. Post horam loquela erat deperdita, anxietas agonizantis, frigus crurum, manuumque. Strepitus in pec-

tore. Pannis calidis ad pedes & manus applicatis, sumpto calido infuso veronicæ, rediit puris per alvum secessus, & restituta loquela est; meliuscule habuit, at summa debilitas, circa vesperam calorem manus meæ modice calentis non poterat ferre. Crura manusque frigebant, & tamen ait se modicos calores habere. Tertio quadrante proxima noctis sibi bene per omnia esse ait, se facillime respirare, seque velle modice dormire. Obdormivit cum respiratione tamen strepente, & circa mediam duodecimam dormiens obiit, intentis enim continuo omnium oculis, semel non amplius spirare observabatur; ægrotavit circiter per 10 menses.

HISTORIA V.

Continua
remittens.

Thomas O***. annorum 26, ante quinque annos acute decubuit; septennis adhuc acutum morbum passus est. In morbo acuto ante quinque annos hæmorrhagiæ narium copiosæ fuerunt, quas tamen alias nunquam habuit. Ante duos annos quotidianam febrim habuit per mensem, curatus tunc est a quodam medico. Post sex menses tertianam accepit per tres menses durantem, curatam postmodum a chirurgo. Per quatuor
sep.

septimanas liber a febre fuit. Sed facta tunc venæ sectione rediit tertiana, quæ sese in quartanam mutavit, hac ratione, ut quarto & quinto die vesperi rediret paroxysmus, dein octavo & nono, ita per mensem, ac si fuisset quintana duplicata. Paroxysmi & tempore & modo invadendi sibi invicem, & sibi ipsis dissimiles fuere. Semper tamen pomeridiano tempore fuerunt hi paroxysmi. Curata hæc febris est cortice, cujus tamen usum emanente paroxysmo neglexit.

In omni febre prostratum appetitum habuit, at sumpto in hac ultima febre cortice restitutus est appetitus absque alio medicamento. Per duos menses liber a febre fuit; at postea rediit omni quarto die admonitio major minorve.

Die 14. Octobr.

Major alteratio quartanæ. Somnus bonus.

Die 15. Octobr.

Ex itinere redux sensit calores cum intermixtis frigoribus. Somnus parumper inquietus.

Die 16. Octobr.

Eadem, sed aucta. Paucus somnus.

Die 17. Octobr.

Eadem, ut pridie. Circa quartam pomeridianam paroxysmus quartanæ cum pau-

co frigore , calores magni. Vix aliquis somnus.

Die 18. Octobr.

Pergunt calores. Mane vomuit materiam paucam, amaram, flavescentem, mucosam, uti etiam vesperi. Noctu circa nonam vocatus veni. Pulsus celer, calores. Modice vero re-
rectus horruit. Alvus per triduum nulla. Hoc die leve stillicidium sanguinis per na-
res. Dato clysmate alvus soluta est dura, parum minuti calores. Somnus paulo me-
lior, quam pridie. Dolor lumborum, ar-
tuumque.

Die 19. Octobr.

Calores pergunt. Mane vomuit, uti pridie. Bibit omni hora vasculum feri lac-
tis, succo citri parati. Ad vesperam levis vomitus; calores valde aucti, nullus som-
nus, & incipiens delirium. Duæ per noctem sedes.

Die 20. Octobr.

Mane circa sextam stillicidium sangui-
nis per nares; circa octavam matutinam ve-
næ sectio larga. Calores minuuntur; circa
vesperam nullus paroxysmus quartanæ, ca-
lores nulli, aut vix ulli. Circa quartam po-
meridianam leve stillicidium sanguinis per
nares. Somnus bonus. Sudavit per noctem

ita,

ita, ut indusium debuerit mutare. Sudor fœtidus.

Die 21. Octobr.

Calores nulli. Sitis. Vix aliqua in pulsu celeritas. Ab hora septima ad octavam vesperi leve frigus, dein calores, moderati tamen; paucus somnus, levis dolor capitis.

Die 22. Octob.

Dolor capitis pergit. Circa undecimam antemeridianam apyrexia. Vesperi circa octavam levissimum frigus per aliquot minuta cum pulsu celeriori. Somnus bonus. Hac die cortex dari incœpit.

Die 23. Octobr.

Mane calores modici, uti heri vesperi sub paroxysmo. Pulsus itidem adhuc celerior, uti heri vesperi. Noctu somnus, sed infomniis turbatus. Sudavit per noctem, (fors ob stragula, quæ hac nocte prima vice hyemalia fuerunt) sudor fœtidus. Nulla alvus.

Die 24. Octob.

Mane pulsus minus celer. Urina ex fusco-rubra (braunroth) hucusque brevi jumentosa evadit, nil deponit. Utitur hodie decocto graminis, taraxaci, lapathi acuti & cortice. Pulsus circa meridiem bonus, qui talis permanfit tota die. Circa vesperam

urina sedimentum posuit copiosum album. (Est dies morbi nonus, quo iudicium, saltem parziale per urinas factum est) Nox bona, quam totam tamen dormiendo non trans-egit, fors ob calorem cubiculi prima vice ad noctem calefacti, fors ideo, quia toto tempore decubuit, quin vel pauxillum extra lectum esset. Alvus semel.

Die 25. Octobr.

Pulsus bonus. Urinæ minus rubræ, cito turbantur, sed imperfecte deposuerunt. Nulla alvus.

Die 26. Octobr.

Extra lectum tota die. Urinæ colorem acquirunt magis naturalem. Alvus semel. De nocte paucus somnus. Hac die a meridie, postquam mecum ad eandem mensam pransus esset, discessi.

Die 27. & 28. Octobr.

Bene per omnia se habuit; at cum uxor ad vesperam die 28vo domo per aliquot horas abfuisset, illa redeunte, adventante nocte de dolore colico, levi tamen conqueri cœpit. Noctu paucus somnus, dolorque perseveravit. Mane vomiturivit, vomuitque; ad me misit, sed cum domi non essem, remque ideo serius intellexissem, primum

die

die 31. Octobr.

māne circa septimam aderam, ubi sequentia intellexi : Medicum Barsensem heri vespere fero vocatum advenisse, dedisse ægro guttas spirituofas, eique suafisse, ut pocellum ex rosoli sumat; at ægrotum medico ita suadenti non obedivisse. Dedisse dein ea ipsa vesperi infusum foliorum fennæ, inde vomuisse sæpius, & quinquies dejecisse. Mane circa sextam ultima vice vomuit, dejecitque; a triduo nullam alvum habuisse. Cum advenirem, invenieram ægrum sese jactitantem in lecto, clamantem de dolore colico; pulsus durus, subinde valde celer, sæpe tardus naturaliter, aut etiam tardior naturali. Feci circa deeimam ante meridie venæ sectionem 3xij. Cataplasmata ex malva recente ad totum abdomen, potus ex radice althææ, enema oleosum. Aderat continuus tenesmus. Dolor *fixus*, atrox, abdomen molle. Clysmata oleosa statim rejecta sunt ob continuum tenesmum. Dolor vix, aut non mitigatus. Vesperi altera venæ sectio 3xvj, deinde omni dimidia hora granum opii cum lapidibus cancrorum tritum. Post grana quatuor aliqua quies, dolorque levior, per intervalla solum redeuns, sic noctem, & tempus antemeridianum diei

1. Nov.

transegit, dormivit aliquoties tempore hoc antemeridiano; circa meridiem dolor nullus, aut vix ullus. A meridie etiam commode se habuit. Ad vesperam rediit dolor continuus, cum dolorifico intestinorum motu. Datis quatuor granis opii successive, lenitus dolor est, cessavit motus intestinorum. Dedi suppositorium ex sapone domestico. Nox insomnis fere tota. Mansit suppositorium absque effectu. Circa secundam matutinam de nocte

Die 2. Nov.

cum alvus hucusque nulla prodiisset, materia tamen sufficientem, flatusque copiosos adesse suspicarer, jussi dari clyisma stimulans ex sapone domestico soluto, & sale. Prodiit brevi postea clyisma cum supposito. Datum alterum clyisma stimulans, excidit etiam illud absque effectu. Circa meridiem hujus diei (2. Nov.) alvus liquida spontanea. Dolor toto hoc matutino tempore continuus, sed ut mihi videtur, minor tamen paullo, quam die 30ma Octobris; pulsus celer valde & durus, urina ruberrima, quæ aut mansit talis, aut jumentosa facta imperfecte aut omnino non deposuit. Circa mediam primam pomeridianam venæ sectio 3xv.

Pul-

Pulsus paulum liberior, minus durus post venæ sectionem. Dolor fere idem continuus, tenesmus ad alvum deponendam, & ad matulam, ut etiam pridie, sed dato opio urina sponte prodiit aliquoties; post mediam noctem datum clyisma oleosum ob dolorem novum exortum, mansit circiter per trihorium in corpore; nullo autem secuto lenimine datum clyisma stimulantius solito; prodiit alvus copiosa, diluta.

Die 3. Nov.

Tempore antemeridiano dolor per vires redeuns, subinde atrox. Idem etiam vesperi contigit; datum est mane & vesperi opium. Dato vesperi opio dolor minuebatur, pulsus mollior factus, transpiratio aucta est, urina, quæ antea parce & cum tenesmo continuo prodiit, liberior, copiosiorque & frequentius prodiit. Somnus fere tota nocte.

Die 4. Nov.

Mane dolor auctus, cum sensu flatuum perambulantium dolorifico. Datum primo est clyisma oleosum, quod alvum bonam, coctam, partim liquidam, partim mediocriter consistentem prolicuit. Dolor fere idem, idem flatuum sensus: datum ergo stimulans clyisma est, prodiit alvus, ut antea, sed

copiosior, lenimen inde secutum, sed paucum, cito disparens. Duobus granis opii per vices datis siluit parumper dolor. Sumfit juscula pullina, & decoctum hordei paulillo citri succo & saccharo gratius redditam. Heri dato opio urina missa est, quæ intra $\frac{1}{4}$ horam sedimentum *purulentum* vel potius *serum sanguinis puriforme*, quale expectorari in morbis pectoris solet, deposuit. Hac nocte urina frequens copiosa, sed magis rubra, quæ subinde eneorema subsidens, globosum; subinde vero sedimentum album leviter rubescens deposuit. Pulsus hodie mane celer, durus, dato opio mollior, tardiorque factus est. Multæ regulæ ex toto decursu in praxi desumi possunt.

Regulæ
practicæ.

1) Evacuationes in continuis remittentibus faciendæ sunt *plures*. *Acuta concomitans intermittentem* majorem attentionem requirit, quam adjuncta *intermittens*.

2) Serum lactis, aut acidiuscula decocta *copiose* bibenda, scilicet omni hora, omni media hora vasculum. Prolonganda hæc methodus est etiam in reconvalescentibus.

3) *Febris continua remittens* ex pulsu non febrili mentitur *intermittentem*. At vigiliæ, lassitudo, inappetentia &c. docent præsentiam morbi acuti. Fors sæpe decipiun-

piuntur medici, & febrim continuam remittentem perversè tractant, dando ea, quæ alias in *intermittente* dari solent. Fors hæc etiam una ex illis rationibus est, quæ corticem peruvianum infamem reddidit, quia absque adjuncta cura antiphlogistica datus est in continuis *remittentibus*, *intermittentem* mentientibus.

4) Colica inflammatoria sedulo ab aliis distingui debet. Quodsi tamen non statim possit, juvabit semper etiam contra rationem temperamenti venæ sectionem facere & dare clyisma primo oleosum, deinde stimulant; cataplasmata emollientia, & dein opium. Methodus hæc *curatoria* est in colica inflammatoria, in aliis vero colicis & *curatoria* & *præservatoria*, quatenus inflammatio præcavetur.

5. Usus opii summe necessarius ob spasmos inflammationi junctos, doloris atrocitatem, vomitum, tenesimum, impeditas excretiones urinæ & alvi, modo cura summe antiphlogistica simul adhibeatur.

Purgans in intestinis inflammationi non convenit, sed alvus solvenda clysmate, potu oleoso & opio spasmos sopiente. Purgans antiphlogistum his nil proficientibus dari debet; sed diu non expectandum.

Ordo

Ordo autem medicamentorum sequens sit. Clyisma, venæ sectio, opium, potus oleosus, sive decoctum althææ, cataplasma ad abdomen; si alvus non statim acri clysmate sequatur, detur clyisma cum fumo nicotianæ: hoc nil proficiente detur purgans antiphlogisticum.

6) Si alvus fiat immorigera in decursu morbi, non purgante, sed mitiori modo sollicitanda. Sæpe alvi & urinæ suppressio ob tenesimum, hinc opium utrumque promovet. Sæpe ob atrocitatem doloris nisum in expellenda urina aut alvo æger exercere non potest: in hoc casu prius sedandus opio dolor est, & dein clyisma acre adplicandum.

Hodie (die 4. Nov.) paucus dolor, pulsus fortis plenus. Urina una ruberrima, absque eneoremate, alia paulo minus rubra cum eneoremate subsidente, globoso, alia cum eneoremate subsidente, non globoso. Vesperis ob pulsum durum venæ sectio in pede. Urina minus rubra, cito jumentosa nil deposuit. Dolor colicus recrudescent, flatus & borborygmi ad noctem; datum hinc granum opii circa sextam, & postmodum clyisma stimulans. Prodiit parum fecum liquidarum. Quies per horam circiter. De novo borborygmi & flatus, denuoque datum est

est granum opii. Nox bona, somnus. Circa auroram urina missa cito jumentosa facta est, & imperfecte deposuit. Uti etiam circa septimam. NB. Omnes ferme urinæ, quæ jumentosæ fiunt, pinguedinem quasi multam lateri vasis adplicant. Sedimentum quasi *purulentum*, paucis particulis lateritiis mixtum. Heri ad noctem urina jumentosa facta prorsus nil deposuit, sed urinam in fundo limpidam, paucamque reliquit. Circa horam nonam antemeridianam dolor denuo ortus, jactitatio, pulsus celer, dato grano opii siluit, inde quies. Dedi simul potum ex decocto althææ cum oleo amygdalarum & enema oleosum.

Examinavi abdomen hodie tempore dolorum. Erat abdomen molle, collapsum, ad attactum etiam rudiores nullibi dolens. Dolores dixit esse circa umbilicum, qui deinde per pubem ad penem usque propagatur, cum tenesmo ad matulam subinde. Dolor hic tamen, ut dixi, per attactum non augetur. Dolor hic est *urens*, *fixus*, qui tamen accessorium habet alium dolorem cum borborygmis perambulantes abdomen. Abdomen si tangatur, audiuntur borborygmi.

NB. Inflammationem adesse topicam patet, opinor, ex dolore *fixo*, *atroci*, *febre*
acu.

acuta conjuncta. Sedes inflammationis vel in intestinis tenuibus, vel eorum mesenterio. Vesicæ urinariæ affectio ob consensum explicari potest. At quia ad noctem diei 3. Nov. urina missa, quæ intra $\frac{1}{4}$ horam, imo citius perfectum pus deposuit, ipsaque limpida permanfit, suspicor, pus hoc esse in vesica post inflammationem suppurata. Suspikor pariter factas esse alibi etiam suppurationes, & ob intimiorem puris cum urina mixtionem imperfecte tantum & sero deponi pus cum urina prodeuns. De illa urina purulenta ad noctem diei tertiæ Novemb. missa, quæ tam cito, tamque perfecte pus omni nota verum deposuit, æger affirmavit, eam cum stranguria missam esse.

Die 5. Nov.

Urinæ cum eneoremate subsidente, minus continuæ rubræ mane & vespere; ob dolores a flatibus vagis, conclusisque excitatos granum opii. Dolor ille fixus & urens obtusior erat hodie, quam prioribus diebus. Ad noctem urina una posuit sedimentum albescens cum granulis paucis lateritiis.

Die 6. Nov.

Die morbi nona urina mane valde rubra. Deinde minus rubræ, plures, sed pauca semper quantitate sequebantur, omnes
cum

cum eneoremate subsidente, præter unam, quæ sedimentum illud consuetum habuit. Circa meridiem orti dolores denuo sunt a flatibus vagis, conclusisque, qui tamen subinde *κατω* & *ανω* abivere. Pulsus heri uti & hodie modice celer. Datum a prandio est granum opii, & emplastrum ad umbilicum ex theriaca Andromachi & laudano liquido Sydenhami. Secuta quies, & ad vesperam urina frequens, copiosaque colore sanorum. Somnus paucus priori nocte, fors quia a matre tussiente continuo excitabatur. Heri & hodie *copiose* bibit decoctum hordei cum succo citri & saccharo.

Potus hi *copiosi acescentes* cum *debitis evacuationibus* omnem absolunt fere paginam in acutis.

In hoc acuto morbo fors inflammatio adfuit, fors irritatio a materia prioris morbi non penitus evacuata, id quod suspicor, cum emanante licet febre priori, & sanitate ad speciem bona, tamen urinæ sedimentum adhuc posuere & coloris erant magis exaltati.

Die 7. Nov.

Mane ardor fixus in regione umbilicali.

Die 8. Nov.

Major ardor, protensus versus inguina.

K

Die

Die 9. Nov.

Minor ardor.

Die 10. Nov.

Vix ullus ardor.

Die 11. Nov.

Flatus dolentes. Urina his diebus flammæ. Ad vesperam urina potus. Pulsus celer & fortis semper. Somnus nullus aut vix ullus. Datum est ad leniendos dolores opium, duo per diem grana.

Die 12. Nov.

Vesperis hujus diei frequens digitorum convulsio. Ambulavit adhuc solus circa sextam vespertinam per cubiculum, præsentem licet digitorum convulsione, qua durante frequens simul mictus urinæ limpidæ & paucæ aderat, signum scilicet delirii futuri. Vesicantia ad manus non erant, alias statim fuissent adposita, circa octavam vespertinam subdeliravit, circa decimam deliravit, clamavit, seque jactitavit. Pulsus celerissimus, durus. Circa duodecimam noctis venæ sectio in pede & epispastica. Sæpe meam & adstantium manum apprehendit, eam abdomini admovit, loco scilicet illo, qui antea doluit. Ipse etiam solus sæpe eundem locum tetigit. Quietior deinde factus est, at mente captus mansit.

Die

Die 13. Nov.

Circa meridiem alvus spontanea, copiosissima, pultacea, cocta, cum urina copiosissima, crocea, odoris non volatilis, aut urinosi, sed fœtiduli, dulcescentis, quam, sed colore profundiore, aliquoties eo die emisit. Vesperi acquisivi vesicantia, at uxor ejus non permisit adplicare. Hinc allium ad furas adplicui; a meridie major quies, minor mentis alienatio, indolentia, singultus sæpe rediens, quem vino calido ad pectus continuo applicato sedavi. Semel vomuit, at videre non potui, quæ vomitu rejecerit. Frigus artuum, frontisque frigidus. Pulsus celer & debilis, eodem vino calido ad pectus adplicato excitatus. Ad vesperam rediit ad se. Datum est decoctum corticis, quæ cardiacum & antisepticum. Noctu somnus nullus. Quies; plena sui conscientia. Pulsus insurgens.

Die 14. Nov.

Pulsus hesterno celerior, mollis; alvus mane cocta. Urina flammea, parca. Circa vesperam leve delirium subinde. Terror matronarum ad noctem ob quietem ægroti, ejusque debilitatem, quasi de jamjam secutura morte. At *respiratio bona, transpiratio universalis, & humidus vapor, pulsus*

æqualis non debilior priore, longe alia mihi indicabant. Omni trihorio vasculum decocti corticis, una cum potu refrigerante copioso, ob pulsum ad vesperam multo celeriores, pleniores & æstum corporis. De nocte in cubiculo obscurato per intervalla dormivit, sed parum; pulsus valde celer, æstus, stillicidium narium per noctem. Mane urina rubicunda, flammea, alboque eneoremate.

Die 15. Nov.

Mane denuo stillicidium, pulsus minus celer, mollisque, mentis præsentia. Dolor in motu corporis circa colon transversum. Somnus de die bonus, cum rhonchis subinde, per intervalla. Respiratio bona. Omni trihorio vasculum decocti corticis. A meridie lene delirium subinde, circa vesperam continua mentis præsentia, de omnium artuum dedolatione queritur. Nullus capitis dolor. Alvus enemate leniter stimulante sollicitata bona, sed compacta. Urina minus ruffa, absque eneoremate. Pulsus paulo minus celer, mollis, & (uti toto morbi tempore) æqualis. Somnus multus, sæpe cum rhonchis; noctu somnus, sed interruptus.

Die

Die 16. Nov.

Urina minus ruffa, quam heri, pulsus æque celer ac heri, at minus mollis. Circa meridiem calor corporis ad attactum ficcus, nulla toto tempore sitis, nullus capitis dolor toto tempore. Circa vesperam pulsus mollior, sed celerior. Subinde a meridie somnus. Alvus nulla. Transpiratio. Respiratio semper bona. Noctu somnus multus, subinde interruptus.

Die 17. Nov.

Urinæ mane paulo magis coloratæ quam heri. Pulsus valde mollis, & æque celer ac heri vespere, respiratio bona. Cutis humida. Mane ob defectum alvi clyσμα, quod statim reddidit cum unico scybalo duro & perexiguo. Dolor abdominis vix ullus, & solum in motu corporis. Raro per diem dormivit. Urinæ a meridie minus coloratæ. Vesperis pulsus matutino modice celerior, at mollis & debilis; calores, qui tota die nulli fuere, ad vesperam aderant modici. Ad noctem exiguum stillicidium. Somnus multus & bonus, qualis hucusque non fuit.

Die 18. Nov.

Mane urina ruffa denuo, fere sanguinea. Pulsus ut heri vespere. Levia tormina. Nulla alvus, clyσμα oleosum cum leni sti-

mulo. Datum etiam est decoctum herbarum emollientium cum melle & oleo lini. Calores nulli. Circa undecimam antemeridianam alvus spontanea, cocta, copiosa.

Hac die discessi. At ipse ægrotus factus illi succurrere amplius non potui. Sed audiui, eum brevi appetitu recuperato, datoque duas circiter septimanas medicamento quodam roborante, ad priorem rediisse sanitatem.

HISTORIA VI.

Die 3. Jan. 1773.

Continua
remittens
cum sputis
puriformi-
bus.

Joseph M***. faber ferrarius levenfis, annorum 48 circa festum S. Jacobi, orto ex fulmine incendio, immani sese labore defatigavit sudavitque, at imbribus insecutis totus madefiebat.

Die 4. Jan.

Dolor capitis, horripilationes, calores. Secuta tunc febris est, cujus paroxysmi absque frigore & calore, sed obtusis sensibus externis, internisque, minuto scilicet visu, audituque & ablata fere omni sui præsentia, respirationeque difficili absolvebantur. Venit autem paroxysmus circa octavam matutinam quotidie. Ante quinque septimanas

pa-

paroxysmus iste consuetus emanfit, venit autem alius cum frigore & diuturno calore sed non eadem hora, verum circa noctem.

Die 5. Jan.

Ingens dolor punctorius in hypochondrio sinistro per quatuor horas. Sumpto oleo communi conticuit dolor; at tunc statim cessante dolore venit sputum primo difficile, dein facilius, album, viride, flavum, cinereum (quod ultimum absque tussi venit). Raro dormivit, modo tamen paulo melius dormit. Mane circa meridiem, & ad noctem plus tussit, plusque sputorum ejicit. Sputum illud cinereum copiose absque tussi, pleno ore, quasi ex lagena effudit. Respiratio difficilis valde, odoris subinde proprie sulphurei. Sentit subinde aliquid ex hypochondrio sinistro ascendere & tunc sputum foetidum ejicit.

℞. Spec. dialtheæ ℥j.

D. U. divisa in part. IV. Singulas coquat cum mensuræ aquæ per horam, bibat pro potu ordinario cum media parte lactis.

℞. Specierum herb. pectoral. ℥β.

Flor. verbasc.

— — Rhœad.

Herb. salviæ ʒa Mj.

Glycyrrhiz. ʒiij.

C. C. D U. divisa in part. IV. Singulam coquat per horam cum libris duab. aquæ. Quater de die bibat vasculum hujus decocti *fervide* cum vasculo lactis. Singulo autem vasculo addat duo cochlearia coffeana sequentis:

℞. Gummi tragac. v. o. f. ℥j.

Spermat. ceti ℥β.

Syrup. diacod.

— — Rhcead aa ℥iv.

M. D. Ufui.

Dormit bene modo, vires augentur sputum facillimum & minus modo continuo, cum levamine pectoris. Repetita priora sunt.

HISTORIA VII.

Diarrhæa a debilitate intestinorum.

O***. puer 2 $\frac{1}{2}$ annorum. A sex septimanis febris tertiana. Paroxysmi a meridie. Lene frigus, calores modici. Habuit simul diarrhæam, ubi sæpe indigesta abiverunt, per quatuor septimanas. Semel excrevit lumbricum. Induratio lienis. Primis quatuor septimanis non advertebatur a matre febris tertiana, sed sola diarrhæa cum induratione; dedi ergo tunc solum aperientia cum multis amaricantibus. Cessavit diarrhæa; at febris, quæ ex relatione nutricis jam dudum ad-

aderat, perrexit. Abdomen durum, tumidum. Dedi ergo sequentia:

℞. Sem. fanton. ʒij.

Extracti corticis peruviani ʒvj.

— — — rhei ʒβ.

Pulver. radic. valerian. filv.

Corallin. āa ʒjβ.

Corn. cervi spagyric. ppt.

Vitriol. martis āa scr. i.

Pulver. hieræ picræ ʒjβ.

Syrup. arthemif. q. s.

M. f. electuar. Sumat omni mane cochlear coffeanum. Si autem non purgetur, sumat duo, aut etiam tria.

Abdomen tumidum.

Diarrhæa cessavit, puer benevaluit.

Die 25. Febr.

At modo jam a septimana diarrhæam denuo habet, alvus aquosa; si diarrhæa cesser, aut saltem mitior sit, tunc abdomen tumidum est, & durum, adsuntque ructus, borborygmi. Calet, sitit. Subinde intestinum rectum prolabitur. Puer flaccidus, emaciatus.

NB. Adest intestinorum debilitas, inhalantium vasorum, glandularumque obstructio, & exhalantium laxitas. Proderunt aperientia, amaricantia, addito pauxillo rhei, & absorbentibus.

℞. Syrup. fumar. ℥jv.

Extract. cort. peruv. ℥iij.

— — — fumar. ℥ij.

— — — rhei scr. j.

Lapid. cancr. ℥jβ.

Elix. propriet. f. a. parat. ℥j.

M. f. elect. quater de die duo parva cochlearia.

Die 6. Mart.

Non purgatur amplius ; abdomen tumet, pedes & facies subinde modicissime tument. Pergat in usu priorum, & simul frictiones cum fumo juniperi adhibeantur.

Die 12. Mart.

Absumptis medicamentis & per aliquot dies omissis, rediit diarrhæa aquosa. Aqua albescens abit. Emaciatur. Labia alba. Facies & pedes inodice tument. Sæpe non appetit. Interdixi usum carniū. Vescatur hordeo, oryza in lacte vel jusculo carniū bene cocta. Ter, quater & quinquies per diem laxatur.

℞. Syrup. absynth. ℥iij.

Extract. absynth.

— — — Gentian.

— — — Cortic. peruvian. ʒa ℥ij.

Rhei tostī ʒβ.

Limatur, ferri non rubig. scrup. ij.

Elixir. propriet. dulc. 3j.

M. D. U. quater de die sumat duo cochlearia coffeana. Fricetur totum corpus fumo juniperino, & si intestinum prolabatur, conspergatur pulvere sacchari, vel admittatur fumus aromaticus, sed *a longe*.

Die 19. Mart.

Pedes ut facies minus tument. Alacrior & robustior est. Labia, & canthi oculorum, antea pallidi, modo denuo læte rubescere incipiunt.

℞. Syrup. absynth. 3v.

Extract. corticis peruvian.

— — — gentian.

— — — absynth. aa 3β.

Limatur, ferri non rubiginos.

Elix. propriet. dulc. aa 3ij.

M. f. electuar. quater de die duo parva cochlearia sumat.

Die 26. Mart.

Colorationa labia; vegetus magis est. Pedes minus tument. Nil appetit, præter carnem assatam.

℞. Syrupi absynth. 3viij.

Extract. gent.

— — — cort. peruv.

— — — absynth. aa 3j.

Limatur. ferri non rubigin.

Elix. propr. dulc. $\bar{a}a$ $\mathfrak{z}\beta$.

M. quater de die tria parva cochlearia.

Puer bene valet, abdomen tamen tumet. Sedes difficilis.

$\mathfrak{R}$. Tinct. rhei aquos. $\mathfrak{z}\mathfrak{j}\beta$.

Elix. prop. dulc. $\mathfrak{z}\beta$. M.

His diu adhibitis abdomen detumuit, & puer penitus convaluit.

HISTORIA VIII.

Arthritis
vaga, visceribus
abdominis
obstructis.

Domina de F***. 42 annorum flatibus vexatur, subinde ructibus acidis. Dolor lumborum, dorsi, intra scapulas, nuchæ, subinde capitis. Dolet ad regionem lobi dextri hepatis jam inde ab aliquot annis, ex quo scilicet proles parere inccepit. Locus hic secundum ductum hujus lobi subinde intumescit cum majori dolore. Alvus inordinata, sæpius diarrhæica, rarius constipata. Doloze pedum, eorumque tumore subinde non hydropico, item articulorum doloribus vexatur. Pedes nunquam illi sudant, uti & reliquum corpus; frigere sibi continuo totum corpus, præprimis vero ventriculum & pedes ait. Dolor coxendicis & abdominis fere continuus. Decies peperit, ultima

tima vice ante 10 menses. Modo gravida non est. Menstruatio difficilis, parva ante, in & post menstruationem febricitat. Post menstrua fluor albus, non excorians. Ante aliquot annos per biennium diarrhæa laboravit. Habuit patrem morbis articulo- rum vexatum. Color faciei biliosus. Melancholica. Ait, se olim multum fuisse hysterica; bis olim abortum passa est.

℞. Saponis venet. unc. i.

Castorei

Gummi asæ fœtid. ʒa scrup. i.

Balsam. peruv. q. s.

M. f. pil. gr. iv. Sumat quater de die pilulas tres. Instantibus autem menstruis sumat quater per diem duo vascula calidi infusi florum chamomillæ, & utatur balneo crurum, adjectis cineribus.

Die 26. Januar.

Appetitum nuper perditum iterum accepit. Ceterum iidem dolores, attamen parumper diminuti.

Die 4. Mart.

Bene habuit a pilulis,

HISTORIA IX.

Phthisis
post hæ-
moptoen.

Dom. A***. 33 annorum. Ante quinque annos equo raptatus, pectus afflixit, inde difficilis respiratio, magis semper magisque. Ante duos annos sputum sanguinis, prægressa in curru agitatione. Post duas septimanas in venatione rediit sputum. Post sex menses ex agitatione in curru tertium sputum, attamen semper paucum fuit. Inde sæpius sputa striata. Somnus bonus. Mane major oppressio pectoris & tussis; sputa, uti in catarrho cocta esse solent; nil purulenti. Ultimo Novembri quarta vice sputum sanguinis in venatione. A Novembri incipit viribus deficere. Appetitus paulo minor ex illo tempore. Sitis nulla; amator vini & venationis. Non horret, non calet, a pastu non gravatur, noctu non sudat. Emaciatur. Pulsus semper naturali celerior. Maxime debilitatur, & magis quam antea ex των αφροδισμων. Inde etiam impotentiam quandam & debilitatem lumborum ac dorsi sentit. Dolore quidem ischiadico dudum laborat, ex onere nimio in altum sublato. Homo staturæ altæ, collum gracile. Vox sæpe rauca. Respiratio in incessu, præcipue vero in ascensu, brevis.

℞. Ex.

℞. Extract. cort. peruv. 1 dr.

Sapon. venet.

Mastich.

Oliban. $\overline{aa}$ 2 dr.

Therebinth. q. f.

M. f. pil. gr. iv. Quater de die sumat
tres, superbibendo vasculum decocti sequen-
tis, mixtum cum vasculo lactis recentis.

℞. Specier. dialth. $\mathbb{H}\beta$.

Flor. rhœad.

— — Verbasc. $\overline{aa}$ Mij.

Glycyrrhiz. $\mathfrak{z}$ ij.

C. C. div. in p. IV. Singulam infundat
per horam cum aquæ fontaneæ ferventis
libris quinque, momento coquat & colet.

Die 4. Martii.

Sputa pauciora, minus flava. Tussis de
nocte. Si liberiora sunt sputa, tunc respi-
ratio faciliior. Alvus difficilis valde.

℞. Saponis venet. $\mathfrak{z}$ vij.

Gummi ammon. $\mathfrak{z}$ ij.

Massæ pilul. Ruffi scr. ij.

Therebinth. q. f.

M. f. pilul. gr. IV. Quater de die tres
sumat.

℞. Specierum herbar. pector. $\mathbb{H}\beta$.

Florum verbasci

— — Rhœad. $\overline{aa}$ Mj.

Ra-

Radic. Glycirrh.

— — Fœniculi aa ℥iij.

C. C. D. U. div. in part. IV. singulam
per horam infundat cum aquæ ℥jv. Sumat
ut antea.

Die 5. Martii.

Caput & pectus levius, at vires cor-
poris debiliores. Sumat modo nasturtium
in fero lactis coctum cum pilulis nuper da-
tis. Sedes faciliior.

Die 14. Martii.

Nasturtium sufficiente quantitate haberi
nondum poterat. Hinc decocto priori & pi-
lulis usus est. A pilulis alvus laxa, ter qua-
terve per diem mota. Pectus & respiratio
levior, tussis minus incommoda. Somnus
optimus. Pulsus modice celer, debilitas cor-
poris. Aliquoties post decoctum vomuit.
De prostrato appetitu querebatur, attamen
ipsum vidi bene comedere. Dedi solventia,
aperientia &c.

℞. Radic. gramin.

— — taraxac.

— — scorzoner.

— — lapath. acut. aa ℥j.

Herbæ trifolii fibrin.

— — fumarix aa Mij.

Pulveris cort. peruv. ℥jv.

C.

C. C. d, U. divid. in p. IV. Singulam coque per sesquihoram cum ℥vj aquæ. Colat fortiter exprimendo. Quater de die bibat duo vascula: singulo autem vasculo addat semicochlear majus sequentis.

℞. Oxymell. simpl.

Syrup. capillor. vener.

— — de erysimo.

— — fumarie aa ℥iij.

M. D. U.

Die 1. April.

Nudius tertius, prægressa ira, a meridie levis horror cum subsequente calore. Noctu somnus bonus. Die sequenti respiratio gravis, dolor capitis, calores leviores. Priori nocte aliquot guttæ sanguinis ex naribus stillabant. Nocte vero hac subsequente somnus interruptus, paucus, phantasiæ, dolor capitis, pulsus celer, respiratio gravis, dolores versus latus sinistrum. Fiat venæ sectio in brachio sinistro. Item

℞. Specierum pectoralium ℥ij.

D. U.

℞. Oxymell. simplic.

— — — Squillit. aa ℥v.

Stibii diaphor. non ablut. ℥β.

M. D. U. Omni bihorio vasculum infusi cum semicochleari oxymellis.

L

Die

Die 20. April.

Dormit bene, appetitus bonus. Oppressio nulla, respiratio minus brevis, sputa facilia, ex viridi flavescentia; bona tempestate levem motum extra domum facit. Sed voce valde rauca. Utitur continuo ferro lactis, cui hederam terrestrem & nasturtium aquaticum incoquit, omni mane hujus decocti per varias vices $\mathbb{Hij}$ absumit. Pro raucedine lenienda suasi, ut subinde ex sequenti electuario cochlear coffeanum lente deglutiat: scilicet sumitur medium vasculum coffeanum mellis, tantumdem olei cujusdam boni, & vitellus ovi recentis, conquassando fiat linctus.

NB. Sanguisputæ plerumque habent diathesin inflammatoriam in sanguine, necessitas frequentioris venæ sectionis, usus seri lactis, nitroforum, & herbarum recentium manifesto patet. *Incipiens hæc phthisis, sola venæ sectionem postulat.*

HISTORIA X.

Die 16. Februar. 1772.

Obstructio
hepatidis
post quar-
tanam.

Frater Vitalis ex venerabili conventu levenfi. Quarta Octobri accepit febrim quotidianam. Paroxysmus per duas horas duravit,

navit, invasit primo circa meridiem, retardavitque per duas semper horas. Febrim hanc habuit per tres septimanas. Curatus est a medico. At post quatuor dies accessit tertiana, durans per tres septimanas; paroxysmus venerat circa quartam pomeridianam. Curatus inde est; sanus fuit per octo dies. Venit tunc quartana per quatuordecim dies; ejus paroxysmus circa vesperam, absque medela evanuit; ita tamen, ut quarto die semper leve frigus per pedes ascendens senserit. Per quatuordecim sanus fuit, tunc autem hepar, lien, ventriculus, pedes tumuerunt. Pedes frictione sanabantur; etiam abdomen subinde tumere incepit leviter. Hepar tumidum ad attactum dolet; dedi sequentia:

℞. Sapon. venet.

Extract. fumar.

— — Cichor. aa ℥iij.

Gummi ammoniac. ʒβ.

Balsam peruvian. q. s.

M. f. pilul. gr. iv. Sumat quater de die pilulas tres, superbibendo vascula duo sequentis decocti

℞. Rad. tarax. ℥jv.

Fol. fumar.

— Trifol. fibrin. aa Mvj.

L 2

C.

C. C. D. U. divisa in part. IV. Singulam partem coquat cum ℥v. aquæ per horam, dein colet fortiter exprimendo.

Die 3. Jan.

Abdomen subinde tumet. Noctu copiosam urinam mittit. Hepar æque, at paulo minus tumet, doletque. Ventriculus subinde tumet, subinde iterum detumescit. Flatu per os emisso melius habet.

Nota. Fricet abdomen bis de die panis fumo juniperino imbutis.

℞. Sapon. venet. ʒβ.

Extract. absynth.

— — Fumar.

— — Cichor. āā ʒiij.

— — Rhei ʒj.

G. Amoniac. ʒβ.

Ol. Still. menth. gutt. vj.

Bals. peruv. q. s.

M. f. pil. gr. iv. Sumat ut ante

℞. Rad. cichor.

— Tarax.

— Lapath. acut. āā ʒj.

Fol. fumar.

— Absynth.

— Trifol. fibrin. āā Mvj.

C. C. D. U. divisa in p. IV. ut supra.

℞. Un.

℞. Unguent. de altheæ ℥iij.

— — — nervin. ℥j.

M. D. U. Hypochondrium dextrum bis de die fricet leniter ante fornacem.

Ex quo *frigide* sumere cœpit prima vice præscripti reliquias cum pilulis, ingens appetitus, vigor & vires redierunt.

HISTORIA XI.

Romina M^{***}. annos agens 50, febris Febris tertiana. tertiana corripitur. Primus paroxysmus solo frigore absolvebatur, diuturno quidem, hora septima vespertina. Altera die bene se habuit, Die tertia mane ad mediam septimam paroxysmus incipit cum diuturno, etsi non valido frigore, conatu vomendi, & dolore, præcipue totius dextri lateris, dolore capitis. Die quarta lassitudo, caput grave, hebes, aliqua in pulsu celeritas. Die quinta ad mediam secundam post mediam noctem paroxysmus redit, cum diuturno frigore, attamen corpus non concutiente. Sub frigore dolor lateris quasi pleuriticus, dolor artuum omnium acutus, secans, scindens. Vomitiones continuæ. Succedente frigori calore dolores cessarunt. Totus autem paroxysmus duravit per 23 horas.

Dedi statim a paroxysmo corticis peruviani $\mathfrak{z}\text{j}\beta$ in substantia per 24 horas. Dein per alias 24 horas dedi unciam unam ejusdem corticis. Dein unciam semissem. Demum singulis diebus mane & vespere scrupulos duos. Appetitus prostratus erat adhuc die decima ab ultimo paroxysmo. Urina die decima ab ultimo paroxysmo habuit sedimentum album; non amplius erat rubra, sed coloris naturalis. Alvus sub febris & usque ad diem octavam ab ultimo paroxysmo enemate sollicitanda erat. Urinae difficultas, si-ve potius paucitas, alvus inconstans, plerumque tamen difficilis, cum incremento abdominis, jam per novem menses adfuit. at alvus modo nulla, urina longe parcior. Hinc jussi, ut bibat infusum baccarum juniperi; dedit praeterea chirurgus illi aliquoties gr. xv. baccarum juniperi contusarum, inde urina mota est. Causam putabat haec domina febris excitatae esse cerasa comesta eodem die, quo primus paroxysmus advertebatur.

Pulsus die decimo naturalis, fortior quam prioribus diebus. Saepius intermittentibus febribus laboravit.

NB. Febris haec accelerato nimium paroxysmo habitura fuisset exacerbationes *die pari*,

pari, omine utique malo. Secundo patet, febrim omnes æmulari morbos posse, pro ratione scilicet partis, quam afficit, in artubus excitaverat sævissimos dolores arthriticos, in latere dolorem pleuriticum, in capite cephalalgiam. Quid mirum, si in ventriculo affectionem producat eidem convenientem, scilicet, vomituritionem, nauseam, vomitum? an ergo per hunc in paroxysmo vomendi conatum emetica indicantur? Certe non, uti in passione hysterica latus afficiente doloribus quasi pleuritidis, ventriculum vomitu, non indicatur cura antiphlogistica, aut vomitoria; ita id quoque fit in iisdem symptomatibus a febrili paroxysmo excitatis. Male ergo sæpe præscribimus emeticum in intermittentibus, male etiam conjungimus corticem cum purgante, nisi id exposcat alvus nimium & diu pertinax. Nunquam peperit. Domina hæc decimo quarto ætatis anno sub ipsa intermittente tertiana prima menstrua accepit. Semel adhuc innupta fuit chlorotica. Nupta autem nunquam peperit. Sæpe valetudinaria fuit; medicus autem asseruerat, eam affectionibus hystericis laborasse. Dum autem esset nupta, bis per mensem menstruare solebat. De-

bilis inde admodum facta est. Aliquoties intermittente & bis acuto morbo laboravit.

Die 16. Julii.

Lassitudo, fracta genua, tumor pedum œdematosus, tumor abdominis, flatulentia, præcipue post pastum, alvus difficilis, urina parca, appetitus prostratus. Calores vagi, subiti subinde, durant jam per novem menses, at modo omnia hæc crescunt. per mensem jam labia pudendi tument. De di sequentia

℞. Cort. peruviani ʒj.

— — Winter. dr. ij.

Semin. dauci

— — anisi aa ʒβ.

Roob ebuli ʒβ.

— — Juniperi q. f.

M. f. Electuar. quator de die sumat magnitudinem nucis moschatae.

℞. Milleped. vivor. ʒβ.

Emulge in aquæ juniperi ʒx. Emulfioni adde

Spirit. juniperi ʒj.

Salis genist. ʒβ.

Ol. stillic. juniperi sacch. ʒj., in elæo. sach. redact. gutt. iv.

Roob juniperi ʒj.

M. mane & vespere duo magna cochlearia. Pro potu autem communi utatur infuso baccarum juniperi.

Die 17. Julii.

Hodie est dies ab ultimo paroxysmo nona. Heri, uti & aliis diebus, quibus alias febris redire debuisset, urina colore magis exaltato, & pulsus paulo celerior naturali. Diebus autem bonis pulsus & urina sanorum. Videtur urina solito parçior fuisse hodie, quam aliis diebus.

Die 18. Julii.

Nox inquieta. Urina colore sana, sed, uti omnibus aliis diebus, sedimentum habens, quasi mucosum, sero subsidens. Pulsus bonus.

Die 19. Julii.

Urina hodie minus colorata, quam adhuc heri. Hodie alvus copiosior, quæ hucusque fuerat quotidiana quidem, at durior. Pudenda tument.

NB. In acutorum exordio materia per vomitum dato emetico sæpe copiosa & viridis ejicitur. Inde conantur demonstrare bene datum esse emeticum. At contra est, quod homines sæpe ob deliquium animi a venæ sectione ortum vomant *copiosam & viridem materiam*, qui tamen ante quoad ventriculum & primas vias bene habebant. Ra-

tio *copiosæ & viridis materiæ* est, convulsiva non tantum ventriculi, sed etiam vesiculæ felleæ per vomitum contractio, ita, ut bilis omnis in ventriculum exprimatur.

Die 23. Julii.

Urina die, quo alias feberi destinatus erat, colore bona erat. Die sequenti colore pallida. Hodie (die 23. Julii) color in urina pallidus ferme, ut heri cum levi sedimento, globoso, albo. Hodie mane cum modicis torminibus bis alvum posuit. Urina paulo copiosior. Vires & appetitus redeunt. Abdomen manet tumidum; tumor ad vesperam major, mane paucus, circa malleolos. Sitis vix ulla, aut nulla.

Die 28. Julii.

Urina copiosior, bona semper. Vires & appetitus rediere. Mane plerumque ventriculo dolet. Dedi illi essentiam absynthii, quam ad manus habebam, & jussi, ut sumat unam partem cinerum genistæ, vel stipitis fabarum vel cineres ex ligno quocunque, & effundat partes quatuor vini albi, cum manipulo sumitatum absynthii. Post 24 horas colat. Sumat inde mane & vespere uncias quatuor, aut si inde urina non moveat, sumat ter de die uncias quatuor.

Sumpto hoc vino tumor pedum omnis evanuit, tumor abdominis multum resedit. Sed post finem Augusti ex nimia, per duos dies esuriales, abstinencia a cibis coctis calidisque, sumpto insuper tunc temporis frumento turcico (Guguruz) tosto, iterum febris tertiana cum dolore artuum tempore paroxysmi. Dedi quater per diem drachmam unam corticis, emanente autem paroxysmo pergebat ad quatuordecim dies omni die sumere drachmam unam bis. Venter, quo doluit sæpe, emendatus est. Calores illi subitanei sæpius per diem redeuntes, quibus obnoxia erat a longo jam tempore fuit, cessarunt. Respiratio emendata est, quæ antea semper paulo difficilior erat.

NB. Eadem domina hoc modo sibi quondam febrium depressam esse mihi narravit. Sumferat fabam S. Ignatii, hanc vesperi infundit frigidaë aquæ communis unciis sex per noctem. Mane exhausit aquam, dempta faba. Hoc aliquoties facto febris emanavit. Dominae hujus soror curasse hydropem se, tali modo ait: radicem levistici (Liebstöckelwurz) vespere frigide infundit cum ℥j vini albi per noctem. Mane & vespere potabatur pro dosi, integra hujus infusi libra,

bra. Factaque magna per diuresin evacuationem sanata mulier est.

Mulier 60 annos nata dentes tertios accepit. Mortua est triennio post, quum omnes denuo dentes feliciter atque absque incommodo ita recuperasset, quibus ad mortem usque optime utebatur. Habeo hanc historiam ex ore plurium matronarum, uniusque religiosi, viri omni fide digni, qui illam optime noverat. Jocari sæpius erat solita, Deum ipsi nil largius, quam dentes concessisse.

HISTORIA XII.

Die 16. August. 1772.

Diarrhæ &
oedema
crurum.

M. A. de M*. 13 mens. A nativitate sana fuit. Jam inde a paschate dentes erumpunt. Habuit paroxysmos sex tertianæ, qua simul etiam ejus nutrix laboravit, curata per corticem nutrice, etiam ipsa a febre libera evasit. Sed successit diarrhæa, quæ hucusque durat. Fæces potissimum virides sunt. Non vomuit. Satis bene appetit, non fitit. Dormit. Heri & hodie alvus obstructa. Suppositorio sollicitabatur, prodire fæces compacti flavi. Vespera autem successit per se iterum diarrhæa materiæ flavæ copiosæ.

An. 1

Ante octo dies ablactata est, nam nutrix profligata feбри, neglectaque omni diæta toto tumere corpore incepit. At tempore ablactationis tumet etiam puella toto quidem corpore, potissimum autem cruribus. Dedi sequens:

℞. Aquæ florum tiliæ ℥viiij.

Lapid. cancr. ℥ij.

Sapor. venet.

Vitell. ovi solut. ℥β.

Syrup. diacod. ℥jβ.

M. D. U. Quater de die cochleare majus fumat, lagenula prius probe agitata.

Quia autem macula aliqua nigrescens est in loco procumpentis dentis, dedi sequens:

℞. Succı sempervivi maj. ℥β.

Spiritus salis gtt. xx.

Syrup. viol. ℥iij.

M. Sæpius per diem illinantur gingivæ.

Nota. Totum corpus præcipue crura & spina dorsi fricetur fumo juniperino & mastichino quater per diem. Lectus autem, quoties decumbit, hoc fumo prius bene lustretur. Pro potu ordinario bibat infusum baccarum juniperi, cui prius incocta oriza est.

Die 24. August.

Macula nigrescens in gingiva meo jussu tangebatur aceto diluto, usque dum medicamentum ex pharmaceia afferretur, & antequam idem allatum esset, macula solo aceti usu jam disparuit. Vix uti cœpit mixtura superius descripta, alvus fiebat ordinata. Puella non amplius tumet. Alacrior est. Hac nocte quater alvum non viridem posuit iterum. Nam per duos jam dies nullum amplius medicamentum puellæ datum est. In fœcibus sæpe deprehenduntur indigesta.

℞. Extract. cort. peruv. ʒiij.

Limatur. ferri non rub.

Extract. absynth. aa ʒj.

Corallinae scr. ij.

Syrup. absynth. ʒv.

Elix pröp. f. a parat. ʒβ.

M. Exactissime. Mane & vesperi duo cochlearia coffeana vacuo ventriculo. Pergant in frictione.

Puella hæc post aliquot dies dentire de novo incœpit. Dejecit aquosa, raro viridia. cum omnia rite examinarem, deprehendi, quod tota die puellam infarciant cibis, potissimum ex acido pane confectis, imo quod etiam de nocte bis terve dent ad manducandum.

Juss

Jussi ut abstineant ab electuario, &, ut linimento superius descripto gingivas denuo illiniant. Dedi insuper mixturam cum sapone veneto. Insuper diætam sequentem præscripsi:

Primo de nocte nil detur puellæ ad manducandum. Secundo, si dejectio frequens & aquosa pergat, tunc dent orizam lacte coctam (oriza ut bene coquatur, cum aqua debet coqui, ut scilicet melius penetretur. Dein vero sub finem coctionis addi lac debet; præterea jussi, ut panem primarium (semellæ) in lamellis scissum torreant, totumque exsiccent in aere, asserventque, ut inde tenuissima pulmenta cum anatica portione lactis & aquæ coquant. Ad bibendum vero dent aquam oryzæ & subinde aquam cum lapidibus cancrorum.

Notavi præterea in hac puella admodum debili, flaccidaque, quod, si etiam *roborantibus* utendum sit, ea *parce, lente*, danda esse, & a *lenissimis* incipiendum esse præcipue in *corpore debili* delicateque sentienti, cum alias talia *roborantia* in *purgantia* abeant.

HISTORIA XIII.

*Die 10. Sept. 1772.*Pleuritis
rheumatica

Tempestate frigida humida, flante vento eques iter fecit, noctu dolorem lateri sinistri *in respirationem acutum, pungentem* experitur, *nullo prævio horrore æstuve.* Nec postea æstuavit. Somnus bonus.

Die 11. & 12. ejusd.

Eadem omnia.

Die 13. Sept.

Accessit dolor lumbi sinistri, manente priore dolore lateris, dein & auris, dentis, gutturis, sterni, successive. Dolor lumbi ad noctem diei 13. gravissimus. Fere immobilis jacere cogitur. Sudoribus fere diffluit, præcipue si vel parum aquæ bibat. Calores nulli. Caput serenum supra modum, pulsus vel naturalis, vel modicissime naturali celerior. Suasi ut caveat a perfrigeratione omni. Abstineat carnibus, pinguibus. Utatur tenui diæta ex fructibus coctis. Bibat omni hora duo vascula coffeana feri lactis pauxillo allii alterati *calide.* Si vero locus quidam nimium doloret, adponat cataplasma ex malva cum lacte cocta.

Die

Die 20. Sept.

Melius habet, surgit. Dolor tamen adhuc aliquis ad sinistram coxæ partem, in die tamen etiam iste minuitur. Dixit ab apposito cataplasmate sibi pejus fuisse. Sudat adhuc. Suasi ut partem affectam fricet fumo baccarum juniperi, & si non cesset brevi dolor, sumat purgans antiphlogisticum.

Nota. Rheumatismus *cum febre non admittit* purgans. At *sine febre* si sit, tunc attendendum, an *sudor* adsit, & an sudore malum minuatur. Hoc si sit, danda sunt blanda diaphoretica. Si vero non adsit sudor, nec *proclivitas ad eundem*, dandum est *purgans antiphlogistum*.

HISTORIA XIV.

Die 18. Sept. 1772.

D. Sz***. 30 annorum. Per annum variis febribus intermittentibus conflictabatur. Semel etiam quartana duplicata. Nuper quartana simplici, per emeticum curata. Post sex dies a curata febre, die scilicet 16. Septembris, mane circa sextam paroxysmus cum frigore per horam, & calore tota die, nocteque durante.

F. intermittentes.

M

Die

Die 17. Sept.

Mane apyrexia non perfecta. Ad vesp-
ram ejusdem diei frigus per horam, calor in-
gens, dolor capitis alternans cum dolore
ventriculi, ita, ut uno cessante alter seque-
retur statim, & vicissim, idque per totam
noctem & diem subsequentem.

Nota. Dolor ventriculi in paroxysmo
non semper est a saburra.

Die 18. Sept.

Mane hujus diei vocatus aderam. Al-
vus per triduum nulla. Dedi illi binis vici-
bus libram unam decocti prunorum exsic-
catorum cum scr. ij. salis polychresti, inde
alvus dura movebatur, & copiosa binis cir-
citer vicibus ea vespera, noctu somnus. Ma-
ne apyrexia.

Die 19. Sept.

Circa meridiem sumsit sequens medica-
mentum:

℞. Aquæ rhœad. ℥j.

Extract. cort. peruv. ℥β.

Syrup. rhœad. ℥iij.

M. Sumat omni hora ℥j. Sive duo coch-
learia majora.

Circa quartam pomeridianam manus fri-
gebant, livebant ungues. Sensus frigoris ta-
men nullus. In ægroto levis dolor capitis,
qui

qui statim augebatur cum calore totius corporis. Nullus somnus. Die sequenti ut noctu. De nocte somnus & sudor foetidus.

Die 20. Sept.

Mane apyrexia. Circa septimam vespertinam dolor capitis ad initium levior, auctus deinde cum calore, nullo praegresso frigoris ullius vestigio. Insomnia interrupta vigiliis.

Die 21. Sept.

Mane adhuc dolor capitis usque ad quartam pomeridianam. Noctu somnus & sudor.

Die 22. Sept.

Hoc die sumpsit unciam unam pulveris cort. peruv. drachmam unam pro dosi. Somnus bonus.

Die 23. Sept.

Hodie denuo uncia una corticis assumpta. Noctu nullus paroxysmus. Somnus bonus. Sudor copiosus foetidus.

Die 24. Sept.

Sumfit unciam semissam corticis peruviani.

Die 25. Sept.

Pariter unciam semissam ejusd. corticis.

[Die 26. Sept.

Drachmas tres corticis. Consequentibus diebus autem, usque ad decimum quintum ab ultimo paroxysmo diem, fumere iussus est quotidie drachmas duas corticis.

Nota. Die 18. Sept. in sequenti statu eum inveni. Dolor capitis. Aëstus. Alvus per triduum obstructa. Nullus hypochondriorum dolor, nec tumor. Nullum flavedinis signum in oculis. Non nauseavit, non vomiturivit, nec ulla habuit affecti ventriculi signa. Homo debilis, emaciatus.

1) Narravit mihi æger, paroxysmos quotidianæ tertianæ & quartanæ omnes fere ad vesperam invasisse.

2) Sæpe paucissimum aut fere nullum frigus in tertianæ paroxysmus adverti: e contra longos & vehementes calores.

3) Ante paroxysmum sæpe sudare de nocte solebat una alterave vice, & dein loco sudoris accessit postmodum paroxysmus, ita, ut ex præcedente per aliquot noctes sudore, futuram sibi febrim prædiceret. Item quando paroxysmi emanferunt, tunc tamen per aliquot vices rediit loco paroxysmi sudor fœtidus.

Ha-

Habitat in pago admodum humido, subinde aquis fere submerso, in ædificio recenter exstructo.

HISTORIA XV.

Die 26. Sept.

K***. puer 7 annos natus, morbis infantilibus defunctus, ad cacochymiam inclinans, facie pallida, non pingui, dentibus fere omnibus putridis, halitu gravi, quartanam accepit. Primus paroxysmus ad vesperam, qui dein ita anticipavit, ut quintus paroxysmus decima antemeridiana redierit. Frigus per horam; per tres, quatuorve horas calor. Perfecta postmodum apyrexia. Sub paroxysmo queritur de dolore colico, non continuo tamen; appetitus sub apyrexia vegetus. Nullus hypochondriorum tumor, nec dolor. Abdomen non tumens. Alvus in sanitate potius difficilis, quam diarrhæica. Subinde tamen dolores colicos habuit. Quotiescunque ægrotavit, semper excrevit lumbricos, paucos tamen; ante hanc febrim per aliquot dies diarrhœa levior. Quintus paroxysmus gravior erat prioribus. Cras

Febris
quartana.

die 27. Sept.

expectatur sextus paroxysmus. A primis annis nares sibi sæpius fricat.

℞. Pulveris femin. fant.

— — — hieræ picræ

— — — rad. valerian. filv. aa ʒj.

Vitrioli martial. gr. xv.

Corn. cerv. ust.

Corrallin. aa ʒβ.

Cort. peruvian. ʒβ.

M. f. pulv. dandus in pyxid. Detur puero mane & vespere cochleare coffeanum hujus pulveris in pauxillo mellis, ventriculo vacuo.

℞. Unguenti nervin. ʒiij.

— — — arthanit. ʒiij.

M. bis de die totum abdomen fricetur probe. Cum discessissem domo in mandatis dedi, ut per tres dies pulvere descripto utatur, postmodum vero sequentia adhibeat:

℞. Pulv. cort. peruvian. ʒjβ.

Syrup. florum rhœad. q. f.

M. f. conditum. Quater de die sumat magnitudinem nucis moschatae majoris.

℞. Unguent. althææ comp. ʒij.

Ol. castorei ʒij.

M. hora ante paroxysmum tota spina dorsi probe fricetur, tunc autem statim decum-

cumbat, & bibat calidum infusum florum sambuci.

N. Jussi, ut, emanente licet paroxysmo, tamen in usu electuarii pergant.

Die 9. Octobr.

Electuarium ex cortice nuper domi relictum non est adhibitum, quia formula perdita fuit. Adhibebatur hucusque pulvis datus, bis de die purgabatur per aliquot dies, bis terve per diem. Semel sexies dejicit materiam, mucosam sæpe, semper ferme atram (color a medicamento est, nam pulvis aquæ mixtus nigrescit) febris semper eodem ferme tenore pergit. Modo circa decimam matutinam, modo circa undecimam recurrit. ultimi tres paroxysmi paulo mitiores fuerunt. Puer ingenti appetitu, & longe majori, quam ante usum pulveris, modo gaudet. Jussi, ut pulvere modo abstineant, ut nuper præscriptione utantur.

NB. Sub singulo paroxysmo, per omnia paroxysmi stadia, placide & satis profunde dormit. Toto paroxysmi tempore non dolet capite. Post paroxysmum etsi nullibi doleat, tamen manet toto illo tempore in lecto quietus, summe defatigatus, puer alias recens, & lecti alias impatientissimus.

NB. Videtur febris sensus internos externosque peculiari modo sopire. Quod si somnus hic pertinacior esset, profundiorque, haberetur febris, quæ sub specie apoplexiæ, temporarie redit. Vidi in puero alio octenni tertianam, cujus paroxysmi dormiendo transacti sunt. Hæ febres gradu tantum differunt ab illis febribus apoplecticis.

Mater timuit adhibere corticem. At admonita eo uti incepit

die 21. Octob,

quo die semel tantum datum est electuarium, quia eo die paroxysmus, & quidem ultima vice rediit. Usque ad 26. Octobris inclusive dedit mater puero præscriptam dosin, deinde vero usque ad decimum quintum ab ultimo paroxysmo diem dosin tantum dimidiam. Suasi, ut per septem aut plures adhuc dies omni die semel detur de electuario. Puer optime valet appetitu, & per omnia bene valet.

HISTORIA XVI.

Die 26. Februar. 1773.'

Chlorosis.

Domicella N***. 19 annorum. Menstrua sæpe tempus antevententia parciora absque dolore; intermedio tempore fluor albus, non

non excorians. Tumor pedum hydropicus, palpitatione cordis fere continua, difficilis in incessu respiratio. Dolor & vertigo capitis. Hypopia tument. Somnolentia fere continua, pulsus celer. A pastu non gravatur. Quamdiu hæc omnia? An parciora, an vero copiosiora sunt menstrua, an cum dolore & febricula? An dolores colici lumborumve adsunt? pallefcit, emaciatur. Pedum tumor jam ultra mensem continuus, ubi tamen antea tantum omni mense rediit, evanuitque; idque jam per biennium.

℞. Limatur. ferri non rubigin. ℥β.

Electuar. diateffar. ℥ij.

— — — hieræ picræ ℥j.

Cortic. winter.

— — peruvian. āā ℥iij.

Roob juniperi.

Syrup. de artemis. q. f.

M. f. electuar. quater de die magnitudinis nucis moschatæ, superbibendo vascula infusi sequentis:

℞. Baccar. junip. cont. ℥iij.

Herbæ salviæ

— — artemisiæ āā Mij.

Rad. glycirrh.

— Fœnicul. āā ℥ij.

Seminis anisi

— — — carvi

— — — fœnicul aa ʒij.

C. C. D. U. Divid. in part. v. Singulam partem infundat cum aqua ℥ij per horam & colet.

Die 20. Mart.

Sumferat tantum dimidiam nucis moschatae magnitudinem, quater per diem, & tamen quater, quinquies, aut etiam sexies purgabatur. Tumor pedum minor, omnia symptomata minuuntur. Color rator, & plenior facies. Heri menstrua pallida per unum diem.

℞. Limaturæ ferri non rubig. ʒvij.

Electuar. diateff. ʒjβ.

Pulver. cort. peruvian.

— — — winter. aa ʒβ.

Pulver. cinnamon. ʒj.

Syrup. de artemis. q. s.

M. f. elect. quater de die magnitudinem nucis moschatae, cum vasculo infusi salviae frigide bibendo.

Die 20. April.

Una altera vice repetitum est hoc electuarium. Tumor pedum continuo minor, minorque; non purgatur amplius, nisi subinde, & bis tantum per diem. Facies plenior

nior, coloratio multo. Nulla aut parva debilitas.

℞. Limaturæ ferri non rubig. ℥ij.

Cort. winter.

— — peruvian. āā 3vj.

Electuar. diateff. ℥ij.

Pulv. cinnamon.

Calami aromatic. āā 3jβ.

Croc. austr. |

Camphor. āā scr. j.

Syrup. de artemiss. q. s.

M. f. electuar. quater de die magnitudinem nucis moschatæ, superbibendo tria cochlearia vini cujusdam generosi, præcipue absynthitis. His aliquoties repetitis puella perfecte convaluit, menstrua bona, crura non tument.

HISTORIA XVII.

Die 9. Maii. 1773.

Dominus O***. 30 annorum nata ante 5 annos paulo supra mammam sinistram ab asino ungula percussus concidit vix non exanimis. Convaluit, at omni fere mense dolorem in loco olim percusso sentit; colicæ flatulentæ, & acutis obnoxius.

Intermit-
tens cum
pleuritide
complicata

Die

Die 17. Maii.

Ante meridiem sitis, meridie dolor capitis, lumborum, loci olim percussi, lassitudo, inappetentia, horrores intermixti, noctu somnus paucus, mane usque ad meridiem ut heri & noctu. Post meridiem vero (die scilicet 18. Maii) per omnia bene se habuit. Noctu somnus per omnia bonus.

Die 19. Maii.

Mane oscitatio, una alterave pandiculatio, dolor capitis, lumborum &c. uti die 17mo. Hoc die (19mo) ad noctem vocatus inveni pulsum fortem, modice febrilem, linguam albam, humidam, sudores; dixitque tota die frigora cum caloribus alternasse continuo, ita, ut modo caluerit, modo frigerit. Sitis vix ulla. Alvus quotidiana, difficilis, borborygmi. Somnus usque ad duodecimam noctis nullus. Post duodecimam vero somnus bonus. Sumpsit serum lactis cum sale polychresto.

Die 20. Maii.

Mane plena apyrexia usque ad meridiem, interim tamen mota est alvus, & toties a meridie. A meridie autem ejusdem diei capitis & lateris sinistri, non in loco olim percusso, sed versus costas inferiores, dolor punctorius, pulsus fortis & celer, sudores,
fri-

frigora cum caloribus alternantia , dolor pulsans ad frontem. Vesperi venæ sectio in brachio lateris affecti, sanguis cum incipienti crusta, (ante aliquot septimanas venæ sectio illi facta est, ubi sanguis crustam inflammatoriam habuisse ab adstantibus referebatur). Dolor capitis, & lateris statim a venæ sectione cessarunt. Noctu nullus somnus, convulsivæ brachiorum, digitorum tractationes, frequenter redeunt. Mane

die 21. Maii.

adhuc calores, subinde adscendentes ad caput, non tamen ita frequentes, uti noctu. Circa meridiem vix aliqui calores, a meridie nulli. Sedes ter mota est a sero lactis, cui tamen nil additum fuit. Vesperi pediluvium cum limonada, usque ad mediam noctem somnus paucus, post mediam vero noctem somnus bonus, uti & mane; calores nulli, nec ulli dolores, sicque totam diem 22. transegit. Toto tempore sumpsit per diem sex vascula ex potu theato cum paulo cremore tartari, pro potu vero ordinario serum lactis, prout id ab opilionibus paratur, aut limonada. In his uti & in diæta refrigerante pergere iussus est.

NB. Homo robustus, motui & vino indulgens. Die 19. vocatus ad noctem, statim

tim volui venam secare, obstantibus licet matronis, utpote in febris intermittente venam non esse secandam, clamantibus. Sed chirurgum ebrium adhibere non poteramus.

Die 23. Maii.

Ad vesperam diei hujus, quo die toto appetitus aderat, circa nonam vespertinam rediit dolor capitis ad frontem & ad tempora. Somnus aut nullus, aut cum insomniis multis. Circa auroram somnus bonus & post hunc somnum sat bene se habuit. Circa meridiem autem hujus diei (23. Maii) denuo capitis dolor, æstus, quæ tamen omnia discesserunt, subinde iterumque redierunt. Ad vesperam hujus diei altera vice vocatus feci venæ sectionem in pede, adplicui epispastica ad plantas. Pulsus etiam ante venæ sectionem parum celer, & vix naturali celerior fuit, sed fortis. Post venæ sectionem omnia bona. Lingua modice alba, appetitus & heri & hodie bonus. Sumpsit potum pectoralem & serum lactis cum nitro, & adhibito ad vesperam pediluvio & post id epispastico, hisque per duos tresve dies continuatis, nullum symptoma rediit, sed bene se habuit, pristinasque resumpsit vires.

NB. Ad vesperam jubeo pediluvium dare, & post hoc adplico epispastica eousque,
dum

dum ægrotus de insigni ardore conqueratur, & ob id inquietus esse incipiat. Removeo tunc, ne, dum *revellere* volo humores, eosdem excitatis doloribus vehementioribus, magis *incitem*.

Patet facile *usus & abusus* vesicantium, qui determinari acuratus debet.

HISTORIA XVIII.

Die 20. Maii 1774.

Domina de M***. 24 annorum. Fluor albus subinde acris, pedum gravitas, pustulæ faciei, a multis jam annis. Crura non tuinent. Olim morbo pallido virginum & pravo in carbones, sal, coffee &c. appetitu laboravit. Quater peperit feliciter. Partus ultimus erat mense decembri. Tumores in abdomine duri, utrumque hypochondrium tumet, doletque; major autem & tumor & dolor in hypochondrio dextro. Menstrua pauca, cum pauca rubedine albescentia, tardant plerumque, & cum febris prodeunt. Appetit bene. Sæpe conqueritur de oppressione pectoris; palpitationes cordis. Somnus bonus. Si menstrua subinde copiosius fluant, abdominis minor tensio est.

Obstructiones viscerum abdominalium.

R. Sa.

℞. Sapon. venet. ʒvj.

G. ammoniac.

Extract. rhei aa ʒiij.

Bals. peruv. q. s.

M. f. pil. gr. jv. Quater de die sumat quatuor.

Post aliquot dies supervenit dolor lumborum, capitis, oppressio pectoris abeuns redeunsque per diem aliquoties, lassitudo corporis, pedum, & præcipue plantæ pedis dolor urens laceransque, formicatio per brachium & digitos. Appetitus subinde bonus, subinde prostratus. Hinc facta est venæ sectio in brachio. Nulla crusta. Bene inde inde se habuit. Hæc omnia symptomata jam ante usum pilularum adfuisse ait, at longe mitiora. Si prioribus plethoræ signis addas sequentia: scilicet digiti ob plenitudinis & distensionis sensum comprimi in pugnam vix possunt. Somnus aut profundior solito, aut cum insomniis pluribus solito, aut terrificis, aut exiguis, & vigiliis interruptus, aut cum convulsionibus artuum & subitanea excitatione. Calores subito adscendentes. Sic habentur pleraque plethoræ signa, quæ præcipue se produnt in ebullitione sanguinis vernali.

Die

Die 10. Julii.

Post usum harum pilularum dicit, fluxum copiosorem esse, non acrem, sedem bis, ter, quaterve per diem moveri. Appetit, & ceterum bene per omnia valet, excepta aliqua corporis lassitudine.

℞. Sapon. venet.

Extract. rhei āā ℥vj.

Gum. ammoniac. ℥iij.

Bals. peruvian. q. s.

M. f. pil. gr. jv. Sumat ut antea.

A pilulis non purgatur. Sedes quotidie semel, solida. Menstrua modo prima vice denuo debito tempore redierunt, copiosiora, quam alias hucusque, at necdum ea copia, qua fluebant tempore integræ sanitatis. Fluxerunt absque dolore, exiguum dolorem colicum die menstruationis secundo si excipias. Corporis lassitudo, pedum per noctem ad malleolos tumor oritur, qui tamen tempore antemeridiano decrescit penitus. Fluor albus minor, non rodens. Abdomen, quod alias tumuit, minus longe modo tumet, & est molle, respiratio bona, appetitus & somnus bonus. N. Danda paulo magis & efficacius solventia.

℞. Extract. rhei ℥j.

G. ammoniac. ℥β.

N

Myrrh.

Myrrh. ʒiij.

Bals. peruv. q. s.

M. f. pil. gr. jv. Quater de die pilulas quatuor.

Repetitio harum pilularum facta est aliquoties. Rediere menstrua bona debito tempore. Fluor albus emanavit. Facta gravida circa medium tempus graviditatis ob pectoris oppressiones venam secuit proprio Marte; inde copiosior & vix non continuus aquosæ materiæ fluxus. Circa ultimos menses languidus & demum vix ullus fœtus motus. Imperata quies est, datusque cortex peruvianus, inde vividior infantis modus. At perstitit fluor. Debito tempore peperit vivam prolem, quæ post horæ quadrantem exspiravit. Dolores post partum anodyno sopiti sunt. Exaëto puerperio fluor albus rodens per intervalla. Post quatuor septimanas menstrua paucissima per diem unum apparuere. Abdomen tumidum, non durum, sed dolens ad dextram ejusdem partem.

Menſe Majo & Junio binis vicibus pilulæ ultimæ repetitæ ſunt. Menſtrua redierunt ſtato tempore, prima vice copioſa, minus copioſa vero altera vice, ſcilicet die 19. Junii. Abdomen tumet minus tamen poſt menſtrua. Dolet latus abdominis dextrum,
in

in quod olim puella adhuc impegisse se dixit in lapsu ad terram, inde semper locum ad attactum doluisse. Post ultima menstrua fluor albus rodens per diem unicum apparuit. Dedi sequens:

℞. Extract. martis pom.

— — — gentian rubr.

Gummi ammoniac.

Mass. pil. ruff. aa ʒβ.

Elix. ppriet. q. s.

M. f. pil. gr. jv. ter de die quatuor.

℞. Unguent. martiat. ʒijβ.

Spirit. salis ammon.

Camphor. aa ʒj.

Moschi q. s. ad grat. odorem.

M. vesper. nungatur manu abdomen.

Absumptis his pilulis per octo septimanas nil adhibuit. Menstrua binis interim vicibus redierunt, semel post sex septimanas, miuus copiosa; post menstrua fluor albus copiosissimus, abdomen detumuit tunc temporis. Rediere denuo menstrua post tres septimanas copiosa admodum, nigricantia, scetentia. Post menses nullus fluor albus, at tumor abdominis major dolorque ad attactum. A ccena vel modica sentit magnam ventriculi & abdominis inflationem, appetit, dormit. Latus abdominis dextrum post

usum unguenti minus durum est, minusque dolet.

HISTORIA XIX.

Die 1. Jun.

Pleuropé-
ripneumo-
nia.

Dom. F***. 30 annorum. Die Veneris circa decimam antemeridianam horror, calor, dolor lumborum & capitis, fitis magna, dedolatio. Somnus paucus.

Die 2. Jun.

Scil. Sabathi, omnia eadem. Nox eadem, scilicet ut pridie.

Die 3. Jun.

Mane surgens extra lectum toto tempore. Omnia leviora. At vesperi magna pectoris oppressio accedit, dolor punctorius lateris sinistri, tussis; recruderunt symptomata priorum dierum. Nox eadem.

Die 4. Jun.

Omnia ut heri. Vesperi hujus diei vocatus feci largam venæ sectionem in brachio lateris affecti. Crusta inflammatoria magna. Ad noctem pediluvium & post illud epispastica; quæ tamen ante somnum adhuc, excitato sufficienti in pedibus pruritu, detractæ sunt. Post venæ sectionem omnia statim mitiora. Noctu somnus melior.

Die

Die 5. Jun.

Mane nullus dolor punctorius. Levis oppressio pectoris. Sputum croceum; ad vesperam febris intensior, oppressio pectoris longe major. Intensus valde dolor capitis, laterisque sinistri punctorius. Sputum subinde croceum, subinde pure sanguineum. Convulsiones in dormiente præcipue, brachiorum pedumque. Venæ sectio facta est in altero brachio; crusta. Epispastica post pediluvium. Nox melior

die 6. Jun.

Mane omnia meliora, nullus dolor pungens. At a meridie intensus denuo capitis dolor, convulsivi artuum motus denuo. Facta est venæ sectio in pede. Crusta. Pediluvium & postea epispastica. Nox bona.

Die 7. Jun.

Levis diarrhæa. Alvus cocta; levamen magnum se hac die percepisse ait. Plena omnium symptomatum remissio. Nox bona.

Die 8. Jun.

Pergit diarrhæa. Reliqua ut heri. Tussis, sitisque discessere. Sputa nulla. Urina ad vesperam paulo coloratior naturali. Nox optima, somnus profundus, reficiens. Hac nocte post mediam circiter noctem se multum sudasse dicit. Mane urina sanorum.

Subsequentibus diebus & noctibus optime se habuit, præprimis vero somnum affirmat sibi quietissimum diuturnum & reficientem esse.

NB. 1) Peripneumonia *absque sputis* die septimo *per diarrhæam* est judicata.

2) Circa initium diei nonæ sudor tamquam secundaria crisis, postquam urina penitus naturalis.

3) Affirmante chirurgo, urina quæ primis diebus, quousque scilicet vena secari debuit, fere sanguinei coloris fuit, nunquam sedimentum posuit, sed vix aliquam, & vix conspiciendam nubeculam subinde deposuit. Sed sensim ad colorem naturalem rediit.

4) Modus applicandi epispastica post pediluvium, eaque ante horam somni sufficienti pruritu excitato detrahendi, notandus. Usus aut abusus vesicantium.

5) Toto tempore usus est pro potu ordinario decocto hordei cum melle. Item sumsit omni bihorio vasculum coffeanum infusi foliorum rhœad. verbasci, althææ cum oxymelle simplici, syrupo rhœad. & nitro.

6) Cum die decimo quarto hominem sanum inviserem, is mihi retulit, se subinde de repente in fortiori respiratione, sternutatione, dolorem pectorium sed brevi de-

novo evanidum in loco illo sentire, ubi antea dolorem pleuriticum sensit. Ceterum se per diem optime valere. Locus antea iste erat ad infimam thoracis sinistri partem. Arbitrabar adhæſionem factam ibidem esse ad pleuram.

HISTORIA XX.

Die 17. Julii 1773.

Puella K***. quatuor annorum. Bene va-
luit semper exceptis quibusdam intermittenti-
bus facile & per se abeuntibus; nuper om-
ni tertia nocte calores aliquos habuit, cete-
rum appetit. Per tres dies & noctes per-
fecte sana fuit.

Variolæ
confluentes

Die 17. Julii.

Circa quartam pomeridianam horror. Dein calor & somnus continuus. Oculi ad initium lachrimosi. Sitis, dolor lumborum; vomuit semel. Inquietudo subinde & jactitatio. Motus labiorum, quasi lingentis & gustantis fere continuus; phantasmata subinde. Nox eadem.

Die 18. Julii.

Calor intensus, sitis, comatosa affectio. Semel vomitus; jactitatio.

Die 19. Julii.

Mane in facie pustulæ, subinde in facie, digitis, paucissimæ in pedibus. Major sui præsentia. Sitis minor, nullus dolor. Optime se habuit circa meridiem; pustulæ in facie copiosissimæ. A meridie denuo major somnolentia, jactitatio, minus tamen dormit. Motus labiorum quasi gustantis rediit. Omnia sibi dolere aiebat, Delirium leve subinde. Urina citrina, pridie tamen copiosior. Sudores nulli. Pustulæ confertissimæ; difficilior hodie per nares spiritus. Tumor palpebrarum, & faciei modicus. Pulsus carotidum. Sitis major quam ante meridiem. NB. Omnia tamen erant mitiora paulo, quam heri ad vesperam, tunc, quando vocatus veni. NB. Puella pinguis & eufarcos, rubra facie, & statura tali, quæ pro illa ætatula major & habilior esse solet. Suasi, ut copioso potu tepido utatur. Fœtor oris acidus, magnus. Subinde tussicula.

Hac die, scilicet 19. Julii, ad vesperam somnus continuus. In somno subinde subrit. Frequens sternutatio. Minor oris fœtor, minor jactitatio. Urina citrina. Corpus ad attactum moderate calidum circa noctem. Subinde sed raro tussicula sicca.

NB,

NB. Die 16. Julii ex relatione matris puella jam est conquesta de dolore lumborum, & a meridie illius diei præter consuetudinem dormivit una alterave hora. Ut forte ab hac die faciendum morbi initium sit.

Nox die 19. Julii sequens tranquilla cum somno continuo.

Die 20. Julii.

Mane plurimæ pustulæ rubræ in tota facie, brachiis & manibus, item in pedibus; in superiori crurum & brachiorum parte, item in trunco corporis vix una, alterave pustula. Facies quasi erisipelate aut morbillis affecta videtur, nisi quod in mento plurimæ sint pustulæ, sed solitariae, interstitiis albis, quæ albedo in genis inter pustulas non adparet, cum vis aliqua ibi emineat, sed erysipelas esse videatur; fors etiam rubor naturalis, quo puella alias semper valde intenso gaudebat, multum facit, ne interstitia primis his diebus alba in his faciei partibus, scilicet genis, adpareant. Plena hoc mane sui præsentia, calores modicissimi ad tactum, & in toto corpore diaphoresis, quam hucusque non adverti. Per duos cum dimidio dies nil comedit. Alvus a triduo nulla. Pustulæ in plantis pedum plurimæ, in manibus & pedibus solitariae

multæ, sed in aliquibus harum partium locis sibi invicem implicita. Lingua alba, humida. Minor oris fœtor. Os, labiaque sibi dolere ait, etiam hac nocte sæpius audita & visa est os sibi lingere, & quasi gustare per somnum.

NB. Omnibus animadversis videbatur mihi hoc genus variolarum propius ad *confluentes* accessurum, quam ad discretas. Puella cutem habet crassam, exercitatam, & ferendis aëris injuriis adfuetam a prima ætate. Somnolentia, & sternutatio etiam post eruptionem alias potius morbillos prænuntiant.

Die 20. Julii.

Tota die plures, pluresque erupere pustulæ, at in reliquo aut nullæ aut forte una solum alterave adparuit solitaria. Nulla febris aut valde exigua, plenaque sui præsentia. Paulo plus facies tumuit.

Die 21. Julii.

Tota facies intense rubra, pustulæ potissimum confluent, rubræque sunt, in medio subsident. Sunt variæ figuræ, variæque amplitudinis, sed non acuminatæ, irregulares, multangulæ in plerisque locis faciei, in aliis faciei partibus præcipue genis, & ad latera nasi ita confluxere, ut vesicam florido

rido sanguine plenam referrent amplam. Nasus totus usque ad suam radicem a confluentibus variolis obsessus est. Plus variolarum & magis confluentium in sinistra faciei parte. Hodie etiam in reliquo & quidem in toto corpore adparuerunt variolæ irregulares, & multangulæ, humiles, & brevi postmodum depressæ, in medio attamen discretæ. Nulla febris. Bonus somnus.

Die 22. Julii.

Copiosissimæ ubique, pauciores tamen respective in pectore & collo, quam alibi.

Die 23. Julii.

Mane adparebat lata, splendens albedo in sinistra faciei parte, ubi maxime confluerent, scilicet circa genas. Sed hodie ad vesperam redii denuo ad ægrotam, a qua die 20. Julii circa meridiem discessi. Inveni in toto corpore variolas irregulares, multangulas, latas, humiles, & in medio fere omnes depressas, rubras læte. Attamen in sinistra faciei parte, ubi illas quam maxime confluisse dixi, jam non rubebant, sed vesicam albam representabant. In dextra vero faciei parte omnia adhuc rubebant, ut etiam in artuum extremitate, ubi tamen initia apparebant albedinis quam proxime futuræ, supra oculum dextrum lata plaga confluen-

fluentium, & vesicam albam & splendentem representantium. Idem apparuit in toto naso. In dextræ manus dorso lata, magnaque pustula perfecte nigra adparuit tota, de cujus dolore sæpius conquerebatur, in eadem manu versus cubitum plures variolæ præcipue in sui medio depresso livebant. Vidi etiam paucas viventes, & fere jam nigras in sinistro pede. Somnus bonus. Vix ulla aut nulla sensibilis febris.

Die 24. Julii.

Mane circa mentum & hypopia flavescebant ex albo. Variolæ potissimum albescebant, dein successive flavescere modice cœperunt, atque in medio attolli, turgereque. In dextra faciei parte pariter *attolli, albescere, levissime flavescere* incœperunt. Idem in artuum omnium extremitatibus factum est; eodem servato maturationis ordine, quem in prorumpendo servarunt, eadem mutatio facta est, scilicet ut primo attollantur in medio antea depresso, dein albescant, at demum nullæ ex iis flavescant. Pustulæ faciei præcipue circa hypopia & mentum hodie a meridie pus sat bonum & copiosum sudant. In reliquo vero corpore, artuum extremitatibus exceptis, depressæ in medio adhuc sunt, & rubent. Variola illa lata nigraque in dor-

so

so dextræ manus albescere incipit, & nigredinem contraxit versus sui medium, ubi tamen turgere jam incipit, ita, ut modo longe minor nigredo ibi adpareat. Reliquæ variolæ, quæ lividæ nigræque adparebant, jam minuunt nigredinem, aut livorem. Heri & hodie crassa & tenax saliva aliquoties exspuitur. Fluxit heri & hodie mane per uares serum, uti in coryza solet. Facies magis tumet. Febris nullæ indicia. Puella dolorum sat patiens & pro morbi gravitate adhuc alacris. Per tres jam dies sæpius varia adpetit, atque etiam comederet, si concederetur. Heri vesperi, cum toto morbi tempore nullum habuerit alvum, curavi immittere subpositorium ex vitello ovi & sale communi paratum, & tenui linteolo per modum noduli ligatum; attamen nulla alvus. Hodie ergo curavi aliud ex æquali portione mellis, saponis & salis coquendo parari. Quo immisso secuta alvus est cum scybalis duris. Appetit, dormit, sæpius etiam per diem.

Die 25. Julii.

Somnus priori nocte minus quietus, paulo major fitis. Mane variolæ circa mentum & in dextra faciei parte in crustam abi-
ere, *υπωπια* detumuerunt aliquantum. At manus adparebant magis tumidæ & dolebant

val-

valde. Sæpius hodie bibit hoc mane; plus querulatur. In manu variolæ nigræ & liven-
tes disparuere penitus, præter illam mayo-
rem nigram. Omnes in manibus & pede
sinistro insigniter turgent. In pedibus quæ
prius erant lividæ, tales jam non sunt, ex-
cerpta una alterave modicissime adhuc in me-
dio livefcente. In dextro pede etiam inci-
piunt attolli magis magisque. In dorso &
pectore pars variolarum minus ad *boni mo-
ris variolas* accedit, quam ad *confluentes*,
& ibi, uti & in collo & pectore vocari pos-
sent *cohærentes*. Multæ tamen in his par-
tibus *veræ discretæ*. Hodie alvus compacta.

Animad-
versiones
practicæ.

NB. 1) In sinistra faciei parte, uti & in
sinistro pede *citius*, *copiosius* & *pernicio-
siores* ac *magis confluentes* adparebant. In
pedibus præcipue, item in cruribus valde
pruriunt pustulæ.

2) Mutatio variolarum *livefcentium* &
nigrarum in *boni coloris* variolas notatu dig-
na est, cum talis *livefscens aut etiam nigra
pustula* in medio collapsa, revere sit *gan-
grænosa*. Partes ergo gangrænosæ non sem-
per pro ita emortuis haberi debent, ac si
in vitam quasi redire non amplius possent,
id quod *Haenius* etiam confirmat, qui ma-
num gangrænosam pulvere corticis restituit.

3) Nul-

3) Nullum apparens incommodum ab alvo per octo dies obstructa. Puella toto hoc tempore liquida ut plurimum diæta utebatur.

4) In tam copiosis & malæ indolis variolis hucusque nulla *suppuratoria febris* apparentia signa, nisi paulo majorem hanc inquietudinem pro effectu hujus febris reputes, potius tamen ex tensione cutis in manibus tumescentibus, meo quidem judicio repetenda.

5) Facilior tolerantia harumce variolarum mali ut plurimum moris, quam aliarum benignarum a me in aliis pueris frequenter conspectam.

6) Confirmatur observatio, quam in aliis etiam variolantibus feci, scilicet lævam faciei partem *copiosiores* ut plurimum variolas & *citius* prorumpentes habere; rationem putabam olim hanc esse, quia cutis in læva faciei parte mollior quam in dextra est, cum dextræ potissimum parti incumbere dormientes soleamus; at in hac puella ex certa parentum observatione constitit, illam diversissimos habuisse in somno situs, ita, ut nullo certo situi fuerit præ alio assueta.

Pustulæ artuum superiorum & inferiorum vesiculas referunt sero albo, limpido, tenui.

tenuique repletas. Hodie ad noctem ingens in facie pruritus ortus est, præcipue vero in sinistra gena, quem locum etiam insigniter perfricuit. Alvus compacta. De nocte pruritus æque magnus in dextra gena, & dein in fronte, postea in manibus. Alvus hac nocte compacta. Præ ardore & pruritu ferino somnus nullus.

Die 26. Julii.

Mane perrexit pruritus, accessit pruritus pedum. Ex vesiculis perfrictis fluxit copiosum serum limpidum & tenue. Alvus a mane usque ad meridiem ter posita est, compacta, & binis ultimis vicibus albescens, quasi caseosa. Pruritus & inde ingens inquietudo, jactitatio. Vidi hoc mane varicellas in corpore toto complanatas, plurimasque in medio depressas. Interstitia fere omnia aut alba, aut levissime inter confertas pustulas rubescencia; limbus ad basin varicellarum pallidissime rubebat.

Facies detumuit, uti & manus notabiliter, in quibus cutis non amplius tensa est. Pustulae faciei tam boni quam mali moris exsiccatae sunt. In locis illis faciei, ubi varicellae penitus confluxere in vesicam, alba modo, lataque squamma cuti firmiter adhærens, depressaque est.

Nota. Variolæ faciei *octavo* morbi die maturefcere inceperunt, *undecimo* exaruerunt, quibus diebus etiam malæ variolæ faciei & ad maturitatem & exarefcientiam pervenerunt. Facies & manus die undecimo uti, monente Sydenhamo, in bonæ notæ variolis folet fieri, insigniter detumuerunt. Vesperī alvus compacta, noctu ingens artuum pruritus, deinde infimi dorſi, jactitatio continua, & incurvabat ſe frequenter, uti in opifthotono. Per exigua intervalla ſomnus.

Die 27. Julii.

Mane paulo quietior. Dato pharmaco anodyno ſomnus, ſæpe quietus, ſæpe vero turbatus cum perpetuo dorſi ad lectum afſrictu. Somnus modo ſat placidus, modo turbatus, cum vigiliis & frictione dorſi alternabat. Heri & hodie frequenter aquam petiit, frequentius tamen hodie. Puſtulæ mane pallidiores, quam pridie, omnes complanatæ & in medio depreſſæ, & in femoribus leviffime ex pallido cæruleſcentes. A meridie quietior, plus dormivit, minor pruritus. Sedem poſuit compactam vefperi.

Nota. Variolas dari *duplicis generis discretas*, patet. Prima ſpecies eſt illa *benigna*, in qua variolæ ſunt *faſtigiatæ*: altera *maligna*, ubi ſunt *humiles* & in medio ſui

depressæ. Has ultimas in toto corpore habuit. Differebat hæc ultima species a prima, apud hanc acgrotam *primo* quoad tempus eruptionis; ferius enim prorumpabant.

Secundo. Insigniori pruritu, imo intolerabili se distinguebant. Item pruritus jam adfuit *ante tempus*, cum scilicet alias primum solet accedere pruritus *pustulis arescentibus*.

Tertio. Ex eo tempore, quo inceperunt albescere, *eodem immutabiles* perstitere ad mortem usque; depressæ in medio, planæque.

Quarto a vere confluentibus distinguebant se etiam defectu *veræ salivationis*, aut *diarrhææ*.

Ad vesperam dici 27. Julii multi flatus cum strepitu abivere. Noctu nullus somnus, incongrua subinde dixit. Inquietudo & jactitatio, sed minor quam prius. Mane quietior. Singultus, flatus ano emissi frequenter; quies. Respiratio profundior, non accelerata, inæqualis. Postmodum paulo celerior, & mors circa mediam undecimam ante meridiem. Statim a morte pustulæ pallidissimæ & livescentes, absque ulla prorsus rubedine. Abdomen inflatum, & fœtor
infig-

insignis cadaverofus. Mortua est ergo in medio *diei 13 morbi sui.*

Regula practicæ ex hoc morbo deducendæ

*Regula
practicæ:*

1) ut primum adparent variolæ *malignæ*, etsi reliqua symptomata *lenia* ad speciem sint, tamen *statim ab initio* danda sunt antiseptica. Si febris torpeat, in corpore debilitato per senium, aut morbum prægressum, aut prægressam aliquam evacuationem insigniorem, dari debent *camphorata*, quorum tamen raro locus est. In nimio autem æstu febrili *acida fossilia* dari debent. Sic sequens julapium erit insigne, scilicet.

℞. Syrup. flor. Rhœad. ℥j

Spir. vitrioli ℥β.

M. Dosis in puero dictorum annorum pro unico die. Potest etiam accipi syrupus violarum. Proderit hoc julapium in *febre suppuratoria* variolarum etiam benignarum. Item in acuta febre qualicunque, ubi aut sola sitis, æstusve aut etiam petechiæ adsint. Optimum antisepticum est *cortex peruvianus*, *ejusque decoctum*.

2) Non fidendum morbi lenitati. Qualis in hoc morbo usque ad initium diei undecimæ fuit. Sed lucrari debet medicus &

ægrotus illud tempus ad prævertendam vel averruncandam gangrænam.

3) Pustulas sive pure, sive fero turgidas aperire.

4) Rarissime *camphorata* convenire patet ex eo, quia sæpe homines robusti bene antea valentes malignis variolis corripiantur, ubi virium defectus accusari non potest. Potius inflammatio nimis vehemens, quæque ob suos acceleratos progressus cito in gangrænam abit, accusari debet. Camphora *putredini* potenter resistit; si ea ab *inerti humorum motu* aut potius ab *eorundem stasi* ab inopia eorum provenit. At si putredo ab nimium aucto humorum motu proveniat, adeo tunc camphora non præpedit, ut etiam insigniter promoveat gangrænam. *Cortex peruvianus* magis convenit; conveniret autem certissime, si præter vim antisepticam non haberet vim adstringendi. Discidi in puella variolas varias in femore & pedibus; vidi in aliquibus inflammationem pustulæ subiectam ad ossa usque penetrasse, & in portionis inflammatae medio quasi filum atrum ex centro nigrescente pustulæ variolosæ ad os usque ductum. Hinc cum non tantum in superficie corporis externa, sed per subiectas partes, & forte etiam in super-

perficie viscerum, eorumque substantia, & horum quidem, quorum plena ferme integritas ad vitam est necessaria, variolæ appareant, etsi earum sedes tam exacte determinata nondum sit, patet, aucto humorum motu per camphoram non variolas modo visui subiectas, sed & omnes alias, id est universalem inflammationem augeri, gangrænamque invitari, potius conveniunt *acida, & præ ceteris fossilia*. Camphora convenit in gangræna aliunde quam a prægressa inflammatione orta, sive si a *stasi humorum non inflammatoria* oriatur. Aut secundo, si stasis humorum etiam inflammatoria gangrænam fecerit, modo hæc stasis in *aliqua* solum corporis parte, eaque talis sit, ut ab universali & nimio humorum motu originem non trahat, quo adhuc magis aucto latius quoque gangræna serperet. Aut tertio hæc stasis humorum inflammatoria prægresso universali nimio eorundem motui ortum suam debeat, tamen quiescere jam consopitumque esse hunc motum oportet, ita, ut data etiam camphora ad eandem, quo prius, vehementiam concitari non amplius queat, solaque vis ejus antiseptica consideretur.

Observationes Sydenhami ostendunt, nimiam esse in malignis variolis inflammationem,

tionem, & methodum antiphlogisticam adhibet.

Si gangræna jam adfit, eandem methodum cum usu corticis conjungi posse existimo, adhibitis simul *acidis fossilibus*. Si autem quis præ cortice camphoram putaret magis antisepticam, is certe curam simul summe antiphlogisticam deberet adhibere.

Ea, quæ hujusque dicta sunt, eodem modo de petechiis dici possunt.

In puella hac pariter inveni in tunica cellulosa ubique serum tenue, limpidum, uti in anasarca. Pustulæ discissæ sudabant paucillum ejusdem feri. Punctum in pustula medium intropressum ubique in corpore fuit, subjecta huic puncto portio cutis nigræ ut plurimum fuit, etsi ipsum punctum sæpe solum ad colorem subfuscum accederet. Subinde color iste niger subjectæ cutis altius, etiam ad ipsa ossa penetravit.

HISTORIA XXI.

Die 16 August.

F. Inter-
mittens.

Domicella 30 annorum circiter, nullius circa diætam erroris conscia, nuper circa vesperam calet: noctu pergunt calores, mane lassitudo, & dolor capitis ac lumborum pergit,

git, sed mitius. Die tertio ante meridiem friget, sed modice vomit, & dejicit, calet, cum dolore capitis. Die sequenti lassitudo, inappetentia, die sequenti bihorio prius dejicit, vomit, idque sæpius & utrumque simul; calet; vomitus per 2 horas. Calor autem absque frigore tota die, noctu sudor. Mane lassitudo. Plures adhuc paroxysmi venerunt graviores semper, cum dejectionibus & vomitibus, id est cum vera cholera; calor; pulsus celer & parvus absque frigore. Anticiparunt semper circiter bihorio paroxysmi. Post quintum paroxysmum sumsit omni bihorio duo cochlearia ordinaria sequentis.

℞. Aquæ cerasor. nigr. ℥ij

— — cordial. temper

Syrup. Absynth aa ℥j.

Extract. cort. peruv. ℥β.

Pulv. cort. peruv. ℥ij.

Misce. Omni bihorio cochlearia duo ordinaria.

Emanfit paroxysmus. At ejus loco lassitudo major tempore consueti paroxysmi. Repetitum prius est. Rediit deinde nihil, at mansit inappetentia. Nullus nec est, nec fuit hypochondriorum dolor aut tumor, nec ventriculi. Omni mane sitis & a meridie

os glutinosum, & saliva crassior. Repetita denuo priora, ita ut omni mane duo cochlearia sumat. Sitis minor, os minus glutinosum, appetitus rediit. Post decem ab ultimo paroxysmo dies, dolor capitis & lassitudo omni tertio die redierunt, die alias bona: solventia & cortex profuerunt.

Nota. Hoc mense (scilicet Julii 1773.) plurimæ febres tertianæ, simplices & duplicatæ, pauciores quotidianæ. Plerumque in paroxysmo singulo pituitæ, materiæque flavæ, viridis, amaræ vomitus. Primi paroxysmi modicum habuere frigus; posteriores autem non habebant, sed vomitum frequentiore, caloresque diuturniores.

Vidi aliam tertianarum simplicium & compositarum speciem *absque vomitu* sed plerumque cum 6 horarum frigore, calore intensissimo & maxime diuturno.

Nullus mensis ex prioribus *tot & tam graves, & difficilius abigendas* febres numeravit, sicut Julius. Erat plerumque ficitas & squallor hoc mense.

Vidi talem tertianam, quæ quintum paroxysmum habuit omnium vehementissimum, cum priores continuo gradatim facti fuerint meliores; at hunc secuta sunt exanthemata; urtica in cruribus, & inde eman-

fit

fit febris. Fuit autem in hac febris adhibi-
tum Thee amarum cum Sale polychresto;
fuitque absque vomitu sed cum diuturno
calore & copioso sudore. *Nota.* Vidi sæ-
pius febres tertianas simplices & duplicatas
exanthematibus urticalibus judicari.

Nota. Vidi sæpius præcipue in tertia-
nis simplicibus, & adhuc sæpius in duplica-
tis, vernalibus & autumnalibus, & nun-
quam esse perfectam apyrexiam, & adesse
speciem continuæ remittentis; attamen non
semper debent in hoc casu, imo raro ad-
modum venæ sectiones fieri. Ratio videtur
esse hæc: multæ febres sunt a saburra pri-
marum viarum productæ, hinc illa sympto-
mata e, g. fitis, inappetentia, oris amaror
oriuntur. Hinc etiam capitis dolor *deutero-*
pathicus. Lassitudo a prægresso tumultu fe-
brili deduci facile potest. Male ergo illi
in febribus autumnalibus præcipue, sibi re-
gulam pro necessitate venæ sectionis facien-
dæ deducunt ex *imperfecta tali apyrexia*,
id quod tamen a Medicis non ignobilibus fac-
titatum vidi. Secundo contingit ut sæpe
copiosus sequatur sudor in fine paroxysmi
undecunque orti. Jam cum & internæ &
externæ partes æqualiter sudent, facile fit,
ut sudoris quid in primis viis maneat, inde-

que primis viis affectis oriantur symptomata superius enarrata. Tertio; subinde ob impatientiam ægri se in lecto continere & finem sudoris expectare nolentis fit, ut crisis integra materiei febrilis pro præsentî paroxysmo non fiat. Ideo repetunt calores etiam tempore apyrexias, variaque male affecti corporis symptomata inde oriuntur. Ejusmodi continua remittens apte vocari posset *continua remittens spuria*.

Sæpius adverti, febres cortice curatas frequenter recidivare, nisi diu usurpetur cortex. Eæ, que methodo *solvente* curantur, non recidivant. Redeunt subinde de novo, si nova fuerit data causa. Vidi febres tertianas vomitorio & dein copioso cortice tentatas suffocatasque; at præter recidivam tumor abdominis magnus secutus est, urina coloris castanei, & post moram nigri penitus cum sedimento lateritio copiosissimo: datis solventibus curata postmodum sunt hæc symptomata. In constitutione anni 1773 mense Julii vidi homines biliosos hoc tempore vomitorio ingentem saburram biliosam ejecisse, & dein datis solventibus curatos.

HISTORIA XXII.

Die 1. August. 1773.

Ladislaus H***. ab aliquo tempore scabie laborat. Curatio purgantibus mercurialibus tentata a chirurgo est. Minuebatur scabies adhibito unguento mercuriali una alterave vice. Nuper orto per aliquot dies frigore, pro hac tempestate satis magno, raucedo contracta per duos dies; die proximo

Pleuropneumonia.

2. August.

ad vesperam queritur dolorem capitis, calorem. Nox cum multo somno. Die proximo

3. August.

mane surgit, alvum deposuit. Denuo decumbit; paulo post dolorem capitis queritur. Attamen mane alvus posita, ante meridiem bis vomuit materiam biliosam. Decumbit paulo post, dormitque tota die. Subinde tussitat. Noctu somnus bonus, & binis vicibus hac noctu manus pedesque convelluntur.

Die 4. Aug.

Mane somnus continuus. Sudor, aut transpiratio notabilis, hucusque nulla; subinde tussit. Respiratio celerior naturali, difficilisque ad vesperam quasi de somno expergefactus; ad interrogata apte responder.

pec-

Pectusque & caput sibi dolere ait. Sæpius bibit; lingua alba, humida. Respiratio difficilis, & cum strepitu. Somnus usque post mediam noctem bonus. Urina aliquoties in lectum missa.

Die 5. August.

Ad auroram inquietudo, jactitatio major, calor, dolor capitis, respiratio difficilis, & strepens, fitis augmentur. Somnus paucus, dolores ad latus dextrum, paulo antè, & directè sub mamilla dextra. Decubitus in utrumque latus hucusque. Hodie mane alvum posuit voluntariam compactam, a meridie denuo, urina in lectum missa ante venæ sectionem. A meridie venæ sectio brachii unciarum quatuor & post bihoriam denuo venæ sectio unciarum trium; crusta cito efformata, crassa, & tenacissima, qualis rarius in adultorum sanguine. Calor idem, at post secundam venæ sectionem nullus lateris dolor amplius. Ad noctem dolor lateris redit denuo. Attamen post venæ sectionem respiratio non amplius strepens, aut fervens fuit. Nox bona satis, somnus aliquoties, sed rarius interruptus, & multo melior priori nocte. Post venæ sectionem secundam transpiratio. Hac nocte non potuit amplius incubare lateri sinistro absque metu suffocationis.

Die

Die 6. August.

Mane ut noctu; ac circa mediam decimam major incepit calor, sitis, genarum rubor, dolor capitis; difficilior, sed tamen non amplius strepens respiratio. Urina sub hodierna exacerbatione in lectum missa. Circa quartam pomeridianam exacerbatio hæc remisit, & item lateri sinistro subinde, incommodius tamen, incubuit. Hodie nulla alvus. Dolor capitis, genarum rubor cessabant. Et respiratio laboriosa, cita & inæqualis aliquantum emendabatur.

Nota. Puero secunda Augusti pustulæ in manibus erumpentes paulo ante, non amplius apparebant, ita ut hoc die & pridie retrocesserint. Secundo nota, puerum non fuisse vino & caffèano potui addictum, nec robustum pro ætate sua præ reliquis.

Tertio, somnolentia continua, sive potius quidam quasi stupor. Calores, convulsivi artuum motus, & commercium cum rebus paulo ante a variolante puero contrectatis, aliaque etiam infectionis indicia, variolas in procinctu esse ad initium indicabant, non obstante tussi, quæ rarior tunc adhuc fuit, atque etiam in priori puella in primo variolarum stadio deprehendebantur. Incerta ergo sæpe variolarum indicia.

Quar-

Quarto, crusta inflammatoria crassa & tenacissima notatu digna, & vera peripneumonia in pueris.

Quinto *catarrhum suffocativum* appellant in Hungaria hunc morbum, & venæ sectionem in eodem abominantur.

Sexto, frequens tamen est in Hungaria morbus hic, & pro *insanabili* habetur.

Septimo, in quibus a *tussi catarrhali* distinguatur aut *conveniat*, quæ utrobique curatio; ordinariam methodum curandi catarrhos, si non *juvat*, certo *nocere*, & neutiquam esse indifferentem; aliam meliorem & tutiorem posse ostendi, ex sequentibus patebit.

In tussi catarrhali prima glandularum orificia oblinientem liquorem exsudentia constricta sunt. Secundo transpirabilis materies per summitates arteriolarum transprimi solita retinetur. Patet ergo, difficiliorem per pulmones sanguinis fluxum fieri ob eosdem pulmones materia transpirabili retenta occupatos, compressosque. Patet præterea venæ sectionem etiam in catarrho exigi, si modo ægrotus in eo statu sit, ut ante catarrhum subtractionem sanguinis saltem *admittere* possit, adeoque in homine etiam non plethorico debere administrari, præcipue si
ad

ad vesperam pejus habeat, noctu pejus dormiat, & levia licet peripneumoniæ symptomata adsint. Post venæ sectionem potus copiosus leniter sudoriferus aut diureticus. Eadem scilicet curatio hic est, uti in rheumatismo, a quo quoad essentiam non differt. At si catarrho *diutius jam durante* adhibeantur ea, quæ humores paulo validius movent, eosdem vel ad cutis poros, vel ad vesicam vel alvum determinando, si id fiat in homine acutis obnoxio, malaque ad peripneumoniam accedente. Methodus hæc adeo non juvabit, ut etiam noceat. Pater catarrhum facillime in peripneumoniam abire, cum hac sæpe conjunctam esse, imo *nunquam* oriri, quin vel levissima saltem peripneumonia simul adsit, tanquam effectus catarrhi.

Differentiæ sunt sequentes. In peripneumonia signa sunt, *febris inflammatoria*, tussis plerumque minor, quam in catarrho. At in catarrho nulla apparenter, aut vix ulla febris inflammatoriæ signa, tussis molestior, vehemens. Sputum tenue & copiosum; rucedo, coryzaque aut prægressa aut concomitans, aut brevi sequens. Subinde falsus humor ex oculis stillans prægreditur, comitatur, aut paulo post sequitur catarrhus.

Utrum-

Utrumque morbum conjungi sæpe, sed validos ambos ex dictis patet.

In pueris glutinosis species peripneumoniæ nothæ methodo Sydenhamiana curanda sæpe advertitur, ubi scilicet præmissa venæ sectione datur mannatum purgans per epicrasin.

Die 7. Aug.

Noctu somnus adhuc melior quam priori nocte. Sudor copiosus, universalis per horam aut ultra de nocte. Inter dormiendum urina, alias præter consuetudinem in sanitate, in lectum missa. Mane respiratio non dolens amplius; nisi sub tussi, accelerata tamen & inæqualis. Puer alacrior. Sæpius cibum postulavit. Circa octavam genarum rubor oritur, pulsus & respiratio ut ante. Mane transpiratio notabilis sive mador corporis. Ad meridiem disparuit levis hæc exacerbatio. Circa quartam pomeridianam genæ sinistræ rubor insolitus, dein utriusque; oculi vivaces. Multus sermo, sed ad rem; pulsus incitatus valde, respiratio valde inæqualis; nullus somnus a meridie, qui tamen & ante meridiem & heri & nudius tertius frequenter & per intervalla redivit. Continuo cibum appetiit. Cum heri & hodie nulla alvus respondeat, dato supposito-

rio scybala cum multis flatibus ejecit. Ad vesperam hæc symptomata minuebantur. Hæc exacerbatio pomeridiana major fuit, quam antemeridiana, attamen absque dolore pectoris, nisi sub tussi. Subinde dolorem sentire dixit in loco lienis, quem a longo jam tempore prætumidum, durum, & inferius solito positum habet, item ad scrobiculum cordis se subinde dolere ait. At post alvum positam nullibi se dolere dixit. Urina ad meridiem missa coloris ruffi, cum sedimento albo copioso, & æquabili, brevi deposito. Urina ante alvum positam a meridie missa coloris citrini, brevi pariter ejusmodi sedimentum deponens.

Hodie tota die multo alacrior fuit, & lecti impatiens. Sputa ad meridiem copiosa, & soluta non ejecit, sed deglutivit.

Nota. Patet, quare post peripneumonias puerorum magis sit necessarium lene purgans per epicrasin dandum.

Die 8. Aug.

Somnus bonus satis. Circa meridiem exacerbatio paulo major. Dolor pectoris subinde recurrens, etiam extra tussim respiratio celer, pulsus frequens, & strepitus circa caput asperæ arteriæ; appetiit. Urina cum copioso sedimento albo.

Die 9. Aug.

Hodie ad vesperam finis est diei morbi septimæ. Noctu somnus ut priori nocte. Tussis mane; sputa soluta, sed deglutita. Ad meridiem levior exacerbatio quam heri. Sæpius heri & hodie, sed præprimis heri, insignis genarum & rubor & calor fuit. Appetitus. Nox subsequens bona.

Die 10. Aug.

Mane tussis, sputum unicum ore reddit tenax admodum, & glutinosum, rotundum. Nulla exacerbatio ad meridiem. Pulsus minus frequens, quam hucusque. Strepitus ad caput asperæ arteriæ. Alacrior. Vesperis tussis sicca. Noctu somnus bonus.

Utriusque
peripneu-
monia con-
nubium.

Nota 1) peripneumoniam *veram* & *notham* conjunctam esse in hoc puero. Sputa tenacia, glutinosa, & rotunda, difficulter eggerenda causam fuisse peripneumoniam nothæ.

2) Utramque sæpe conjunctam esse; seorsim *alterutram* non raro dari.

3) *Veram* peripneumoniam ex difficili & subinde dolente, tussiculosa respiratione, item ex *signis acutorum*, quæ ex ordine & attente examinari debent, uti a *Boerhaavio* adnotantur.

4) No-

4) *Notham* peripneumoniam desumi ex *catarrhosa* & *strepente* respiratione, cum nullis, aut certe paucissimis acutorum signis.

5) Si signa acutorum cum *catarrhosa* & *strepente* respiratione juncta deprehendantur, peripneumoniam *veram nothæ* sociatam intelliges.

6) *Catarrhi* signa superius descripta sunt : distinguitur etiam a peripneumonia *notha*, *sive glutinosa* per hoc, quod in *catarrho* sputum tenue, falsusque tussiendo excutitur, & respiratio, licet difficilis, tamen *strepens in pectore* aut quasi ab aqua ebulliente in aheno, non fit.

7) Uti in peripneumonia *vera puerorum* venæ sectio necessaria est, ita nimia non debet esse. Partim quia fibræ puerorum flexibiliores & sanguinis impetui facilius cedunt, hinc tanta evacuatio non requiritur; partim vero, ne vires nimis dejiciantur, quarum certe ad finem morbi necessitas est, ut sputa crassa, copiosaque, si, uti fere semper fit, peripneumonia *notha aut glutinosa*, juncta sit, aut *veram* consequatur, facilius egerantur. Vires hæ reservatæ optimum erunt expectorans.

8) In sola *notha aut glutinosa* peripneumonia oxymel simplex, squilliticum manna-

taque egregia erunt medicamenta, quæ attenuant, attenuataque materia vomitu, alvo & viis urinariis eliminant. *Oxymell squilliticum cum mannato pharmaco* omnem paginam absolvit. Hoc ipsum medicamentum dari potest discussa inflammatione pulmonum, si gluten tenax, copiosumque eosdem obsideat. Ultimum hoc medicamentum in potu pectorali aut lenissimo diuretico catarrho simplici etiam exacte medebitur.

9) Multum interest, ut *peripneumonia vera, a notha seu glutinosa* itemque *a catarrho* distinguantur. Horum autem trium morborum diversum genium & medelam hucusque descripsimus.

Die 11. Aug.

Mane tussis multa, sputa quædam eiecit tenacia, reliqua deglutivit, heri & hodie alvus spontanea, compacta; palpebræ & hypopia tument, magis tamen in dextra parte, cui plerumque incumbit. Alacer. Noctu somnus bonus.

Die 12. Aug.

Hodie ut heri. A meridie hujus diei discessi domum. A binis diebus urina minus flavâ, nil deposuit. Perstat hucusque insignis appetitus.

Die

Die 13. Aug.

Ut heri.

Die 14. Aug.

A meridie circa tertiam calores, genarum rubor, inquietudo. Somnus noctu bonus.

Dieb. 15. 16. 17. 18. Aug.

A meridie leves calores. Noctes semper bonæ.

Die 19. Aug.

Ad noctem puerum invisi denuo. Narrata mihi sunt sequentia. Puerum in somno insigniter sudare, præcipue circa pectus, claviculas, & frontem. Pustulas per tres circiter dies erumpere copiosas & scabiosas. Tussim esse mane majorem, sed plerumque inanem. Optime appetere. Lateri dextro continuo incumbere; si se reclinare in sinistrum latus velit, tussim sequi magnam, spirandique molestiam insigniorem; urina & alvus sanorum. Pulsus & respiratio naturali celerior. Nota. Suspikor pleuroperipneumoniâ in abscessum latentem desisse. Repetita adhuc venæ sectio, si pueri genitor id permisisset, suppurationem forte præpedivisset.

Circa 20. Septembris puerum vidi sanum, raro tussientem, & sputa cocta facile efferentem. Ad finem Augusti & mensis

Septembris usque ad vigesimum circiter ejusdem mensis tussivit, sputaque cocta ejecit. Appetitus tamen bonus, viresque bonæ. Peripneumonia vera sputis judicata.

HISTORIA XXIII.

Die 20. Aug.

Hæmorrhoides.

Domina de M***. 62 annorum. Ab anno sæpius dolorem in intestino recto sentit, dum alvum, quam duriores semper habet, deponit. Dolores lumborum frequentes & frequentiores adhuc ab anno habet. Habet ab anno tubercula hæmorrhoidalia absque fluxu.

Die 17. Aug.

Inappetentia, lassitudo & dedolatio, dolor sincipitis, nuchæ & lumborum magnus admodum. Sitis. Calores; nox inquieta. *Nota.* Pridie ad vesperam jam inceperat ægrotare.

Die 18. Aug.

Eadem.

Die 19. Aug.

Calores majores & omnia symptomata aucta toto die, & tota sequente nocte. Continua vomituritio. Dolores quasi colici, imo potius dolores parturientium versus inguina & lumbis tendentes. Urina profunde ruffa.

Do.

Dolor punctorius subito pervadens latera thoracis & denuo evanescens. Inflammationis in abdomine sensus. Hæc omnia etiam ab initio fuere, sed longe mitiora. Hypochondria tumida, sed mollia. Ab initio hucusque calores magni cum intercurrente frequenti, sed levi horrore.

Die 20. Aug.

Mane omnia mitiora, præter dolorem lumborum.

Nota. Vidi aliquot hæmorrhoidarios hoc mense eodem fere malo laborantes; unus eorum diarrhæam passus est ab irritatione tuberculorum in intestino recto existentium, & dolorem ingentem supra os pubis, frequentemque mictum. Omnes habuerunt sanguinem pleuriticum. Sæpius jam per annum aut ultra experta est insigniorem dolorem lumborum, & mictum frequentem.

Nota. Dolor lumborum ab hæmorrhoidibus internis. Die hac (20. Aug.) a meridie secta in brachio vena est, sanguis totus quantus cum crusta phlogistica. Post horam ex eodem foramine denuo orbiculus sanguinis pariter phlogistici emissus est. Ad vesperam dolor lumborum & syncipitis longe mitior. Sudorque symptomatum recessum terminavit.

Somnus paucus de nocte, & interruptus.

Die 21. Aug.

Mane exiguus admodum capitis & lumborum dolor. Dolores ad inguina pergentes, raro & mitius redeuntes. Circa nonam matutinam accessit dolor ventriculi, quo tempore assumptum jusculum & materiam paucam pituitosam amaram evomuit. Aucto ventriculi dolore versus meridiem dolor syn-
cipitis, lumborum, caloresque recruderunt. At versus vesperam omnia longe mitiora, quo tempore mador, aut potius sudor erupit. Hodie quater alvus posita, compacta. Noctu somnus bonus cum sudore levi, levamen afferente. De nocte alvus semel compacta. Urina ab initio hucusque eadem, scilicet coloris castanei, & fere nigrescentis cum sedimento lateritio, qualem urinam, tali colore scilicet & sedimento præditam, sæpe in intermittentibus conspiciamus. Ardorem in mittendo lotio hucusque queritur.

Die 22. Aug.

Mane nullus capitis aut lumborum nec ventriculi dolor. Musculosam carnem femorum, musculos scilicet glutæos, dolere sibi ait, toto morbi tempore. Lingua hucusque modice albescens & humida. Sitis, quæ sub initio usque ad hesternam meridiem

em magna semper fuit, ab illo tempore nulla aut exigua est. Inappetentia perstat. Pulsus semper celer & fortis.

Intermittentem cum febris acuta inflammatoria junctam esse, patet tum ex exacerbatione circa meridiem ingruente, cum etiam ex urinæ sedimento. Vesperis circa nonam dolor capitis, ubi os occipitis cum utroque osse bregmatis conjungitur, rediit item dolor ad pubem subinde pungens & lumborum, sed mitior rediit. Somnus usque ad 12 noctis nullus, inde ad tertiam matutinam somnus inquietus; tunc autem dolor capitis evanuit.

Die 23. Aug.

Toto die bene habuit. Appetitus paulo major. Urina minus ardens. Ceterum colore & sedimento eadem. Noctu somnus turbatus. Nulla sitis.

Die 24. Aug.

Pulsus heri vesperi & hodie paulo nimis celer. Cetera ut heri. Ad noctem levis dolor occipitis. Attamen somnus de nocte bonus.

Die 25. Aug.

Hodie mane urina minus profunde rufa, magis & dilutius flava, brevi turbata. Sedimentum, ut hucusque, lateritium. Ap-

pet tus. Surrexit hodie mane ex lecto prima vice. Appetitus. Somnus noctu bonus. Hodie mane ter alvus posita.

Die 26. Aug.

Tota die extra lectum fuit. Omnia ut heri. Urina minus profunde ruffa. Sedimentum leviter albescens. Subinde de plenitudine & dolore ventriculi queritur. Per totum fere morbum quæsta est de dolore lienis, quem a multis annis ob febres toleratas prætumidum habet. Dolor lienis tunc præcipue sentitur, quando profundius respirat.

Nota. Vidi aliquoties lienis tumidos indolentes alias, accedente feбри acuta, aut paroxysmo intermittentis insigniter dolere, scilicet sanguine ad loca obstructa vehementius appellente, motoque validius, major vaporum dilatatio, eaque dolorifica fit.

Die 2. Septemb.

Hodie prima vice urina absque sedimento & coloris straminei fuit.

Die 3. Septemb.

Septies circiter alvum posuit spontaneam. Urina coloratior, cum sedimento rubro.

Die

Die 4. & 5. Sept.

Urina coloratior, cum sedimento. Ceterum hucusque per omnia bene se habuit, Sensus plenitudinis & gravitatis ad ventriculum dudum disparuit. Appetit. Dormit. Præscripti purgans rhabarbarinum die 7. Septembris sumendum; postea sumat mane & ante prandium aliquot guttas liquoris anodini mineralis Hoffmanni in saccharo.

Nota. In more positum habuit, omni fere nocte ante decubitum potum theatum sumere, at hoc serio disuasi, ne vires ventriculi dejiciat.

Nota. Ante venæ sectionem tantos dolores lumborum versus inguina tendentes sensit, quales in ipso partu, quem sæpius experta est, nunquam habuit.

Dolor ardorque in mingendo ab hæmorrhoidalibus tuberculis vesicam in consensum trahentibus esse puto. Fors aderant in ipsa vesica urinaria pariter tubercula, si-
ve hæmorrhoides cæcæ vesicæ.

Ultra medium Septembris urinam castanei coloris cum sedimento lateritio habuit, ceterum optime valuit.

Επι ἀρχῶ φλεγμαινοντι — — στραγγεριν
επιγινεται. Hipp. sect. V. aph. 58.

HISTORIA XXIV.

Continua
remittens.

Hodie 22. Augusti 1773 vocabar ad fœminam juvenem Dominam de S*, non gravidam, pinguiculi habitus, & quæ ante medium circiter annum peperit. Sequentia mihi narrata sunt: Per duodecim jam dies calores, capitis vero insignes dolores experitur, ita tamen, ut omni tertio die pejus habeat. Frigus nunquam sentit. Primis diebus, die libero, extra lectum esse potuit, at modo die etiam libero ob dolores capitis decumbere cogitur. Exacerbatio omni tertio die continuo gravior evadit, & remissio minor. Inveni ego pulsum celerem, suppressum, dolores capitis validissimos; at in sinistro solum cranio, sed eo quidem toto, quales hucusque fuere.

Somnus hucusque nullus, aut valde turbatus. Inappetentia magna. Nulla fitis hucusque, narratum est mihi, illam sæpius acute laborare, & frequenti venæ sectione juvari solere. Chirurgus pridie, aut duobus diebus antea grana XX Ipecacuanhæ dedit; inde aliquoties vomuit, & decies, aut etiam sæpius dijecit, postea dedit guttas stomachicas. At inde omnia intendebantur, & accessit dolor ad regionem ventriculi:

Hæc

Hæc ante adventum meum. Secta venâ est. Sanguis in primo vasculo crustam habit; in secundo vasculo levissimum crustæ vestigium; in tertio læte roseus apparuit. Epispastica ad pedes. Ea nocte nullus somnus; dolor totum jam caput occupavit. Mane sæpius hæmorrhogia narium orta est, totoque eo die sæpius rediit. Tunc dolores evanuerunt; somnus rediit. Dedi preterea potum antiphlogisticum.

Nota 1. Tertio quovis die exacerbatio continuam remittentem designat, absque cortice sanatam, solis antiphlogisticis.

2. Indoles hujus remittentis fuit inflammatoria. Cortex nocuisset.

3. Affectarum primarum viarum signa potu diluente tutius tolluntur, si adsit simul inflammationis indicium.

4. Circa decimum quartum diem morbus narium hæmorrhagia judicatus est.

5. Sæpius adverti, facta venæ sectione a meridie, levamen de nocte, quietioremque somnum sæpe non sequi, ac die proximo, nocte sub sequente primum effectum venæ sectionis sentiri.

6. Ictერი quid in oculis & facie tota jam diu ante morbum hunc advertebatur. Dolor insuper hypochondriorum, præcipue
fini-

finistri. Hinc adstringens cortex etiam ex hoc capite nocuisset.

Per aliquos paucos dies, cum mane bene habuisset, essetque extra lectum, a meridie caput dolere, & sinistra quidem capitis solummodo parte, aiebat; mediocriter tamen, somnolentumque esse, frigere sibi pedes, indormientem sudare, modice calere aiebat. Noctu somnum esse bonum.

Post paucas dies illam bene valere per omnia ex aliis rescivi.

HISTORIA XXV.

Febris
continua
remittens.

Coquus 30 circiter annorum vesperi 23. Augusti de dolore capitis conqueritur; horruit leviter, caluit. Homo potator. Die sequenti bene se habuit; ad vesperam rediit dolor capitis, igores cum caloribus mixti; dolor lumborum. Oppressio pectoris, & tussis.

Die 25. Aug.

Die sequenti tota die rigores cum caloribus; dolor lumborum & capitis, tussis, respiratio gravis. Vesperi dolor tendinum genu flectentium insignis. Sanguis absque crusta, roseus in superficie; levissimum crustæ non tenacis in uno vasculi loco vestigium.

Post

Post venæ sectionem respiratio melior multo, tussis rarior, capitis dolor evanuit. Nulla hucusque sitis; perstitit inappetentia; somnus ea nocte melior.

Die 26. Aug.

Mane rigores ut heri caloribus mixti; leviores tamen longe, quam ante venæ sectionem. Nulla sitis, nullus dolor capitis; at insignis lumborum, & infimi abdominis versus pubem dolor. Noctu parum dormivit.

Die 27. Aug.

Mane vomuit bilem porraceam sponte. Non dolet caput, non sitit; non tussitat. Dolor lumborum, & abdominis infimi, & tendinum genu flexorum idem ut heri. Noxe sequenti somnus vix ullus; circa auroram Die 13. Septembris mortuus est, qui fors mature dato emetico, bilem corrigentibus & evacuantibus servari potuisset.

Die 28. Aug.

Circa vesperam omnia aucta, accessitque denuo capitis dolor magnus. Tussis aut difficilis respiratio tamen non rediit. Noctu nullus somnus, circa auroram bonus, exiguus.

Die 29. Aug.

Hodie circa decimam matutinam stillicidium ex naribus cetera omnia ut heri vespera. Circa secundam pomeridianam venæ
fec.

sectionem pedis. Inde statim dolor capitis cessavit, remansitque tinnitus aurium. Dolor lumborum & infimi abdominis sequenti nocte minor longe. Somnus melior.

Die 30. Aug.

Mane nullus dolor capitis, loco ejus tinnitus. Auditus gravis. Dolor infimi abdominis vix ullus nullus, vero lumborum. Hodie alacrior. Hodie mane discessi.

Febris biliosa epidemica.

Nota 1) Morbos acutos hoc mense Augusto, & præprimis circa medium & finem ejusdem (anno 1773) ubique frequentissimos esse.

2) Sunt variæ indolis: nam 1) morem intermittentium aliquæ febres servant ad initium, tertianarum plerumque; subinde remittentes jam sunt ad initium, in quas tamen primæ illæ serius abeunt; ultimo continuæ fiunt, principio sæpe admodum miti.

2) Aliquæ statim continuæ sunt, & valide invadunt more febrium acutarum inflammatoriarum tempore verno. Hæc ultimæ sanguinem plerumque inflammatum in venæ sectione exhibuere. 3) Vidi hoc mense febres tertianas perfecte intermittentes, quas chirurgi nostri dato vomitorio impugnabant. Audivi ab ægrotis ejusmodi postmodum, sumpto vomitorio immanem quantitatem bilis

lis ejectam esse, febrimque sic fugatam. Quosdam novi inintermittentibus laborantes dato vomitorio curatos quidem, at tamen languisse postmodum diu, donec vomitu spontaneo omni mane orto levarentur. Alios novi dato vomitorio intermittentem depulisse quidem, sed post aliquot dies recidivam passos, non prioris quidem morbi, sed acuti, omnique nota inflammatorii, in iis præcipue, qui proni alias in acutos febres sunt.

4) Erat & quarta species admodum frequens, & cæteris omnibus frequentior: scilicet calores leves cum rigore mixti, sæpe per diem absque certa lege recurrentes, ad vesperam plerumque aucti cum dolore capitis, graviores etiam post pastum, cum vel absque dolore ventriculi, qui si adfuit, post pastum adfuit, aut gravior saltem factus est. Tandem vehementiori paroxysmo correpti decumbere cœperunt. Sanguis in his plerumque inflammatus.

3) Sanguis detractus, si nulla localis inflammatio fuit, sæpe aut nullum crustæ vestigium, aut leve admodum exhibuit. In hæmorrhoidibus cæcis, in pleuroperipneumonia sanguis vere & valde inflammatus.

4) Plerique hi, qui istis, variæ licet indolis morbis, tenebantur, sive ad ini-

Q

tium

tium morbi, five etiam in ejus primum progressu, de dolore ventriculi quæsti sunt. Non pauci vomitu sponte orto levabantur.

5) Ergo 1) tertianæ simplices, subinde duplicata perfecte intermittentes. 2) Intermittentes in remittentes, & demum in continuas mutatæ. 3) Remittentes in continuas abeuntes. 4) Continuæ in principio lenes admodum. 5) Continuæ graviter statim invadentes cum topica plerumque inflammatione hoc mense Augusto anni 1773 grassabantur.

In omnibus his, licet diversis ad speciem morbis, tamen bilis aut quantitate, aut qualitate peccabat. Præterea curationes, five ante, five a natura factæ, evacuationem bilis necessariam ostendunt. Variationes videntur esse accidentales. Cur enim in uno tertianam exquisitam, in alio remittentem, continuam in alio efficeret, præter idiosyncrasiam, prædispositionem ægrotantis, in causa esse potest minor, majorque materiæ biliosæ recessus a statu naturali.

Pater pariter ex curationibus, rarissime sufficere solam bilis evacuationem, præmitti venæ sectionem debere, quæ febrim acuatam aut præpediat, aut præsentem componat.

Si adsit acuta febris cum inflammatione topica, hanc prius penitus tolli debere, bilem autem tunc blandiori modo educi posse, quam per vomitorium.

Methodus optima his febribus medendi erat sequens :

1) In intermittentibus solventia copiosa, cum multo cremore tartari. Postmodum tutius vomitorium dari potest, solutis prius humoribus, dilutisque.

2) In remittentibus venæ sectio, & copiosus acidorum usus eximius est. Præfero cremorem tartari ea copia datum, ut versus alvum bilem determinet. His adhibitis rarius erit vomitorii necessitas. Vidi in remittente tali datum vomitorium continuo effecisse continuam. Vomitorium autem fuit ex radicis ipeccacuanhæ scrupulo uno; quinques inde vomuit, & decies alvum posuit, aut ultra. Videmus ergo, quam valide vomitoria agant in sanguinem. Licet vomitus spontaneus sæpe juvet, tamen non sequitur, vomitorium propinatum vomitui spontaneo surrogari semper posse, cum hic absque nova sanguinis concitatione fiat, vomitus vero emetico proritus non æque.

3) In continuis venæ sectio; potus acidus, copiosus. Fere nunquam vomitoriis locus.

4) In continuis inflammatoriis cura omni modo antiphlogistica, hoc solo discrimine, quod præ nitro tartari cremor conveniat.

5) Febres inflammatoriæ hujus temporis difficilius curantur, quam illæ vernales. Ratio est, quia in hujus temporis febribus inflammatoriis *vitium bilis* accedit, ita ut compositus morbus videatur.

6) Febres hujus constitutionis proprie merentur nomen *febris biliosæ*, sive *continuae*, sive *intermittentes* sint.

7) Amara, stomachica, calida, potus ex carduo, absynthio &c. non conveniunt in hujus temporis febribus.

8) Cortex ordinarie non convenit in hisce febribus, nisi forte symptoma quoddam urgeat vehementius, uti paroxysmus cum cholera vehemente, leipothymia &c. Aut si subactis jam morbi causis paroxysmi quasi ex habitu, & consuetudine redeant.

9) Fructus horæi, pepones &c. innoxie accusantur; graviores credo, frequentioresque futuræ hæ febres essent, nisi has copiosior horæorum usus præpediret.

10) Fructus immaturos etiam febris speciem ab obstructionibus oriundam, in pueris præcipue, producere posse, certum est, & experientia demonstratum.

11) Methodus illa, quæ per salia media curat febres, non bene convenit, nisi forte ea dentur copia, ut bilis per alvum educatur.

12) Acida in vernalibus febribus, item in febre puerorum ab acido orta non conveniunt in febribus vernalibus. Odorem acidum sudor spirat. At hunc odorem non animadverti in febribus autumnalibus. Præterea ex sudore hoc acidum peccans forte æque parum comprobatur, ac ejusdem existentia in jusculeo carneo diutius consistente acidulum valde, volatilem odorem spirante, & tamen putrescente.

13) Acidum tamen producere febres posse alterius speciei, licet intermittentes, etiam in adultis ipsis, experior hoc anno; nam si acidum in ventriculo prædominari de novo incipiat, febris oritur tertiana. Materiam acidissimam cum glutine aliquoties vomitu rejeci ipse; sed id in debili solum ventriculo obtinet.

14) Febrium biliosarum remotior causa viderur anni fervidior pars, generandæ, cor-

rumpendæque bili aptior. Esus carniū immodicus. Exercitium sub sole immoderatiū.

15) Novi, qui exigua admodum bilis quantitate vomitu rejecta levabantur. Imo pituitæ copiam cum pauca bile rejectam commodum attulisse.

16) Si in veram materiæ rejectæ indolem inquiramus, ea videtur triplex esse, scilicet: *bilis ipsa*, *materia biliformis*, *pituita* sive *gluten*.

17) Plerique auctores in febribus ejusmodi biliosis primas vias primario affectas, bilisque vitium præsupponunt, corpore reliquo hucusque sano, donec putridis humoribus resorptis, & ad alveum sanguinis delatis, motus illi febriles oriuntur. Fundamentum huic opinioni dedit observatio frequens vomitionum, aliarumque affectionum ad laborantes primas vias pertinentium, cum hisce febribus conjunctarum. His præsuppositis ipsa explicationis facilitas auctorum animos eo inclinavit, ut *causam* in primis viis, effectum vero in reliquo demum corpore statuerent, sed ex observatione hoc ultimum non constat; solum hypothesis est, quæ tamen *methodum medendi* apud plerosque stabilivit, aliunde potius, quam ex hypothesis desumendam. Inde in vomitoriis spes
fere

fere omnis apud hos auctores est; venæ sectionis arctos admodum limites circumscribunt, suntque, qui eandem ex accidente solum ratione instituendam volunt. Sed quid veri falsique in hac hypothese sit, paulo curatius dispiciendum, cum methodus medendi inde dependeat. Et primo quidem posse hac ratione morbos oriri febriles, vel ex eo solo patet, quod multi oppleto nimis ventriculo, rebus sive bonis, sive ineptis, scilicet vomitu, aut superveniente diarrhæa non liberentur, in febrim incidant variam, prout varia quoque corporis prædispositio est. Id alio modo non contingit, nisi quod chylus non aptus, subactusque in sanguinem devehatur, motusque febriles concitet postmodum, aut subigendus magis, aut abigendus. At hi norunt causam prægressam; ventriculo ex omnibus signis laborant semper, antequam febris oriatur. At 1) in febribus biliosis a me descriptis, utut sæpissime initius ad initium ægrotent, tamen fit, ut subito graviter laborare incipiunt, nullo in diæta errore prægresso. 2) Viarum primarum affectio sæpe in progressu morbi advertitur. 3) Cum materia vomitu rejecta bilis sæpe sit aut quantitate, aut qualitate, aut forte utraque peccans; ejus vitium ab hu-

morum, unde secreta est, vitio dependebit, ut quem effectum dixeris, potius causam appelles.

18) Ut vera morbi cujusdam epidemici indoles innotescat, opus est, ut medicus inquiret in eos, qui absque auxilio aut mortui sunt, aut convaluerunt; eos inviset pauperes, quos eodem morbo decumbere rescit, etiam non vocatus, ut, qua ratione natura curret sibi relicta, aut quosnam illa salutares conatus edat, quæ noceant, juventque. Opus etiam erit inquirere in aliorum medicorum curationes. Cum vero chirurgi plerumque ægrorum curam, ruri potissimum, qualemcunque suscipiant, ii vero audacius, & δραστηνότερα præscribant, eaque varia, vario ordine, nullis utpote regulis, certa que methodo instructi, magni erit momenti, a me nunquam neglecti, in harum curationum eventus inquirere, utpote ubi apertius adparet, quid profit, noceatque, quæve morbi natura sit. Cum unus medicus tot observationibus vix sufficiat, magnum adjumentum acquireretur, si plures in vicinia medici observata sua, conscriptasque adcurate morborum historias conferrent, atque de natura morbi, methodo certiori figenda, cogitarent.

19) Quænam in aliis aliorum auctorum epidemiis febrium biliosarum venæ sectionis necessitas fuerit, aut non fuerit, non disquiro. In mea hac sæpe fuisse, certus scio, expertusque sum.

20) Amaror oris, aut obtusus saltem gustandi sensus, lingua albescens, ex albo flavescens, humida tamen, vitium humorum ostendunt præexistens. Humores hi in sanguine præexistentes & corrupti ad glandulas oris totius, œsophagi, ventriculum, intestinis & ventriculo communicantia præprimis deferri amant, potius quam ad superficiem corporis externam, quamvis & hac via aliquid educatur, ut ex fœtido sudore adparet.

21) Venæ sectionis necessitas in multis non fuit; vigor cum calore alternans, dolor capitis singula vespere auctus. Insomnia. Habitus plenus. Facies rubra. Subiectum inflammatoriis obnoxium morbis. Item morbus subito & valide invadens absque remissione notabili. Item magnus lumborum, dorsi, occipitis dolor, præcipue cum tuberculis hæmorrhoidalibus junctus, aut persona affectionibus alias hæmorrhoidalibus obnoxia venæ sectionem indicabant. Sanguis sæpe cum crusta.

22) Fors in meis febribus biliosis major venæ sectionis necessitas fuit ex eo, quod natio hungarica diætæ carneæ & vinosæ præ reliquis dedita sit, variæque adhuc accedant causæ, quæ ipsos magis quam alios ad morbos acutos disponant. Vidi virum hæmorrhoidibus fluentibus sæpe, sæpius morbis acutis inflammatoriis laborantem, & cujus sanguis, quotiescunque per venæ sectionem emittitur, crustam inflammatoriam exhibet, in usu vini moderatum, sed fructus horæos averfantem penitus, non voracem quidem, sed diætæ carneæ solum & semper utentem. Suasi victum, quantum fieri potest vegetabilem. Homo pinguis, obesus, rubra facie, frequentissima venæ sectione utens.

23) Aliorum methodos in aliis epidemiis apud alias nationes non taxo; credo illas ita observasse, sed quid in mea nocuerit, profueritque, absque præjudicio propono.

24) De faciendâ venæ sectione in febribus biliosis, saltem in iis, quas ego observavi *certa & universalis regula* statui nequit. Miror hanc quæstionem non olim modo (vide *Riverius de febribus putridis*), sed hisce nostris etiam temporibus motam esse, moverique quotidie. Etenim in omni mor-

morbo acuto, ubi motus humorum plus æquo intenditur, at majora mala ab exorbitante solum humorum motu oriunda timere debeant, facienda venæ sectio est. Non hac utique spe, quod sic educi materia peccans possit, sed ut motus sanguinis nec incitator quam oportet, nec etiam languidior, alienam materiam subigat, coquat, coctamque viis ad eandem evehendam commodioribus educat ex corpore.

In quavis feбри acuta concipio materiam peccantem humoribus nostris mixtam, per secretoria aut excretoria loca expelli adhuc ineptam. Accedente coctione, quæ requisito humorum motu potissimum peragitur, ea apta reddatur, ut pro varia ipsius materiæ natura, & ut ita dicam, subigibilitate, variam coctio hæc formam induat: si *tenuissima* sit, *diaphoresi* diffabitur; si *minus tenuis*, *sudore critico*; si paullo crassior, *urina critica* &c. sic prout hæc materia quam proxime ad humoris alicujus indolem accesserit, cum eodem illo humore furtive quasi ex massa sanguinis subducitur. Quod si *biliformem* habitum materies subacta habeat, aut eum, quem humor gastricus intestinalis &c. ad bilis diverticulum, ventriculum, intestina fecernetur. Convenit ergo

ergo febris *dicta biliosa* cum omnibus aliis acutis febribus, quoad coctionem & crisin; at solum quoad *modum* criseos differt, ut quævis alia a b alia differt. Quandocunque ergo in aliis febribus acutis necessitas venæ sectionis erit, etiam erit in hac. Sequitur ergo *primo* materiam critice ad primas vias in hac febre depositam novos posse producere morbos, variosque, aut recidivam prioris, si post crisin non evehatur emetico aut purgante; *secundo* emeticum aut purgans *ante crisin* aut nocere, aut certo non prodesse, cum cocta nondum sit: sicut e. g. sudoriferum ante coctionem pro crisi per sudores facienda exhibitum certo noceret. *Tertio* in febribus biliosis id commodi habemus, quod, qualis naturæ sint, brevi dignoscatur, hinc potu acido vias primas leniter vellicante pro deponenda illuc, si cocta fuerit, materia peccante, aliisque pro hac crisi, utpote quam præscimus futuram, secus ac in aliis acutis sit, ubi ad initium & in progressu morbi non dixeris, quorsum materia morbi decubitura sit, ad propositum necessariis jam inde ab initio uti possumus.

Si talis febris ad intermittentium aut remittentium benigniorum classem pertinent, post quemlibet paroxysmum aliquid materiæ,

riæ, sub illa scilicet exacerbatione coctæ, ad primas vias deponetur; hinc antequam resorbetur, acido leniter purgante statim post paroxysmum materia critice deposita educenda erit. Secus resorbetur denuo, paroxysmos faciet frequentiores, aut febrim diuturniorem, donec totum fere per superficiem corporis externam diminuetur; cum antea materiæ ea copia, quæ post paroxysmum critice fuit deposita ad primas vias, *purgatione leni*, ea vero pars quæ petiisset superficiem corporis externam, *sudore* fuisset abacta.

25) Sicut oportet parotidem criticam aperire statim, sic etiam opus est biliformem materiam semel depositam critice ad primas vias vomitorio pellere.

26) Dolores capitis, deliria, convulsiones fieri in febribus biliosis solent a duplici causa; *primo* a turgescencia humorum, ante crisin, *secundo* a biliformi materia primas vias occupante post crisin. Crisin autem factam cognosces ex signis a *Boerhavio*, seu potius a natura dictatis. Præterea detandum, post quamlibet exacerbationem crisin quondam *partialem* esse factam. Convulsiones & delirium auctumno priori in Thoma Or*** a saburra biliformi fuisse, præcedentia & subsequencia ostendebant. Missus
san-

sanguis fuit in illo casu *ἐκ ορδῶς*, item *ἐκ ἐν*; curata ejus quartana fuit. Quid *dysenteria*, quomodo febres biliosæ aliquo modo conveniant cum colica biliosa, & dysenteria, discipiciendum erit.

27) Biliosæ febres cum malignis pessime confunduntur.

28) Vidi virum, qui febre intermittente tertiana laboravit; paroxysmi erant cum vomitu bilioso. Sponte cessavit; at licet appetitu gauderet bono, tamen subinde quasi quoddam incipiens animi deliquium, & vomitatio longo tempore post febrim hanc. Materia biliosa critice ad primas vias deposita adhuc magna ex parte remanet, manente interim, quod notandum est, appetitu bono, absque oris amarore, absque ventriculi dolore, sensuque ponderis &c. Vomitorio & dein remedio stomachico sanaretur. Cum vomitus spontanei, cum levamine fieri soliti, sint longe frequentiores in paroxysmis, quam *dejectiones*, patet, ventriculum, proximaque huic intestina potissimum excipere materiam morbi, hinc etiam vomitorium magis quam purgans convenire, ni aliud quid contraindiceret. Cum autem vomitorium post singulos biliosæ febris paroxysmos dari nequeat ob nimios, quos induceret tumultus, tamen

in

in fine facta plena crisi conveniet præ purgante.

29) In *intermittentibus* non a præexistente saburra primarum viarum ortis, emetica ad initium dari non debent; sufficient solventia sola cum subsequente demum emetico. Aut solventia leniter purgantia absque emetico. Si vero hæc saburra febrim *causet*, aut *concurrat*, ad initium emeticum dari debet.

30) In remittentibus *veris*, non *spuriis*, a me alibi descriptis, major emetici cautio, solventia, acida leniter purgantia, & demum facta coctione & crisi, emeticum proderit. Si constet coctionem esse factam, crisin vero proxime faciendam, etiam tunc emeticum crisin accelerabit, coctam scilicet materiam ad partes irritatas proliciendo. Si vitium primarum viarum aut præcedat, aut concurrat, erit *remittens spuria*, & emeticum primis statim diebus dari debet.

31) Eadem erunt observanda in continuis biliosis, quæ in remittentibus veris dicta sunt, observatis simul iis, quæ de venæ sectione aut facienda, aut non facienda, notavi superius.

32) Diæta in putridis biliosis, non sit ex carnibus aut jusculis carniū. Sed utiles

les sunt panatellæ ex pane & aqua; additò si opus sit, salis pauxillo; item pruna cocta cum melle & aceto, aut vini pauxillo. Item qui assueti sunt, brassica fermentata in vino aut aceto bene cocta. Juscula carniùm diluta cum succo limonum. Potus in biliosis, putridis *frigidus actu sit*. In laxitate, in putredine omnia calida nocent. In calore febrili non immodico vinum non nocet, mediocriter assumptum. Mirabar sæpe rusticis hungaris potus frigidos in acutis non adeo manifeste nocuisse, ut profuisse sæpissime non mediocriter visus sit. Sed dum vidi in putridis, biliosis id factitari, minus mirabar, confirmatamque vidi antiquorum quorundam observationes, frigidam in acutis (putridis videlicet) exhibentium.

33) In febre biliosa per corticem, aromatica, adstringentia, intempestive curata, recidivam optavi. Nam sic ipsa nova febris debita methodo accedente, obstructions ex priori morbo remanentes feliciter tollit.

HISTORIA XXVI.

Die 31. Aug. 1773.

Primipara
febre bilio-
sa repta.

Ad primiparam vocatus sequentia notavi. Domina M*** mane vomuit pituitam
ama-

amareseentem. Rigores cum caloribus alternantes frequentius hoc die redierunt. Modicus lumborum dolor. Caput non doluit. Reliquo diei tempore binis vicibus eadem vomuit. Somnus exiguus.

Die 26. Aug.

Mane eadem vomuit, item a prandio. Appetitus heri & hodie exiguus, reliqua ut heri; hoc mane vena secta in brachio est, sanguis cum magna crusta phlogistica. Circa quartam pomeridianam vomuit. Paulo post dolores partus.

Die 27. Aug.

Circa secundam noctis accedentibus doloribus vehementioribus foetus enixa, est vegetum, sat commode hoc die nocteque sequente se habuisse videtur, etsi non bene recordetur rerum hac die gestarum.

Die 28. Aug.

Commode se habuit. At circa vespere calores majores, qui per totam noctem, fere insomnem, usque ad meridiem diei sequentis durarunt.

Die 29. Aug.

Hoc die a meridie commode se habuit. Nox bona.

Die 30. Aug.

Tota die bene se habuit. Ad noctem levis & brevi evanidus rigor, quem calor & nox infomnis excepit, dein secutus sudor finem exacerbationi fecit mane diei sequentis.

Die 31. Aug.

Tota die bene se habuit. Nox bona.

Die 1. Septemb.

Ad meridium usque præter sitim bene se habuit. Tunc autem dolor capitis, qui hucusque defuit, & calores accesserunt. Vesperis dolor capitis continuus, subinde repente lancinans in sinistro hemicranio fere intolerabilis fuit. Sitis; dolor tendinum genu flectentium, & surarum. De nocte vomitus materiæ amaræ. Post mediam noctem frequens vomituro, & bini adhuc vomitus ejusdem materiæ, non tamen copiosæ: inde levamen doloris in capite. Sitis magna. Somnus nullus. Hac nocte semel alvus compacta.

Die 2. Septemb.

Mane calores minores. Dolor capitis nullus nisi in ejusdem motu, Ante meridiem hujus bina alvus consistens Somnus ad meridiem & a meridie per intervalla, bonus & cum largo sudore. De ventriculo non
que.

queritur, nisi quod ipsi plenus adpareat. Hodie de oris amarore conqueritur.

1) Domina ista juvenis, primipara, pinguis. Mammas habet ob papillas complanatas prorsum, aut potius intropressas ad lactandum ineptas. Adhibita varia sunt, ut evocentur, uti suctio fœminæ adultacæ, cucurbitula: vasculum suctorium, fasciola lata papillam arcte complectens, mediante qua illa extrahebatur. Sed omissa actuali tractione retrocessit denuo papilla, ut cum circumposita areola planum æquabile efficeret. Factum id credo a thorace balænæ papillas apprimente fortius, quam oporteat. Cum enim pinguis & mammosa fuerit, fors hancce suppellectilem copiosiore, quam quæ placere posset, absconditura, fortius mammas compressit. Fieri id eodem modo, sed ex alia ratione posset apud illas, quæ apparatus hunc, pactiorem fors a natura factum, compressione thoraculi sursum urgere, sicque oculis spectantium ostentare cupiunt.

2) Febrim esse acutam biliosam adparet. Paroxysmos hos duos ultimos graviores fors fuere ex eo, quia *febris lactantium* pariter accessisse videtur.

3) Oleum amygdalarum dulcium a chirurgo primis post partum diebus propinatum

certe non profuit, nec prodesse facile existimo apud alias, quibus tamen ob omnibus fere medicis præscribitur. Oleum enim hoc plerumque non est recens, nec frigide pressum, hinc facillime rancescit. *Recenter & frigide* pressum magis convenit, etsi dilutum jusculum bubulinum hisce præstet omnibus.

4) Est *febris biliosa*, si scilicet exacerbationis periodos spectes, *continua remittens*, cujus paroxismi omni tertio die redeunt. Necessitas venæ sectionis patet ex inflammatoria crusta emissi sanguinis.

5) Multas in Hungaria querelas audiui, quod non paucis etiam lactare volentibus lac penitus desit. Causam existimo apparatus ad lactis secretionem necessarium, pressione thoraculi destructam.

Die 3. Septemb.

Nox præcedens bona. Sudor hac nocte copiosus. Heri & hodie in parte superioris hemicranii sinistri dolor subinde lancinans, pungens, præcipue in motu corporis. Pulsus ab initio hucusque naturali celerior. Circa meridiem dolor capitis, mitis tamen; vomuit ter ad initium exacerbationis materiam pituitosam amaram cum magno levamine quoad caput & plenitudinem ventriculi. Paulo

lo major calor, pulsus modice celerior. Circa tertiam somnus, sudor, & doloris in capite levamen, ita ut paroxysmus finitus visus fuerit. At post quintam repente invadit major capitis dolor in ejusdem circiter vertice ad utrumque hemicranium, continuus, lancinans, mitior tamen quam prima Septembris ad vesperam, Sitis ante meridiem nulla; a meridie aliqua, certe minor, quam in nupero paroxysmo. Calores exigui. Pulsus modice celerior. Nullus crurum dolor, nec alterius præter caput partis. Os hodie amarum tota die ut hucusque.

Nota. Videntur & hodie & nuper bin paroxysmi eodem die se invicem excipere, quorum primus circa meridiem incepit, & post tres aut quatuor horas finitur, quique in modico capitis dolore, pulsu celeriori, aucto modice consistit & modico udore terminatur: alter circa vesperam ingruit cum dolore capitis repentino, continuo, lancinante, vehementique ceteris symptomatibus tolerabilioribus. Hos binos paroxysmos etiam nuper prima scilicet septembris observavi. Noctu somnus & sudor copiosus.

Die 4. Septemb.

Mane bene per omnia se habuit præter oris amarorem. Nullus prorsus capitis do-

lor. Ad meridiem momentaneum frigus, at calor magnus, tantusque capitis dolor in ejus potissimum vertice, qualem nunquam antea experta est. Nulla hodie alvus. Paroxysmus hic gravis, absque vomitu, duravit usque ad septimam vespertinam. Noctu somnus & copiosus sudor.

Die 5. Septemb.

Mane oris amaror, qui tamen postmodum disparuit. Rari dolores capitis & momentanei, nox bona. Alvus semel.

Die 6. Septemb.

Ut heri omnia. Bina alvus dato tartari cremore.

Die 7. Sept.

Ut heri. Hisce tribus diebus ad vespere paulo frequentiores capitis dolores fuerunt.

Die 8. Sept.

Mane oris amaror. Data cassiæ & tamarindorum pulpa cum cremore tartari, ter, quaterque alvus posita cum levamine. Magnam partem diei extra lectum transegit.

HISTORIA XXVII.

Die 29. Aug.

Domina de H***. tota biliosa in tertium Metastasis
biliosa ad
parotides.
menfem gravida. Bis jam peperit.

Mane surgens horruit, toto postmodum
die caluit.

Die 30. & 31. Aug.

Bene se habuit.

Die 1. Sept.

Vesperis horruit caluitque.

Die 2. Sept.

Mane denuo horruit, caluitque. Hor-
ror a meridie rediit cum subsequente calore.
Dolor, levisque tumor post auriculam fini-
stram. Nox inquieta.

Die 3. Sept.

Mane horruit, caluit postea toto die.
Tumor major post auriculam, in colli fini-
stro latere & ad parotidem, dolor ibi lace-
rans. Nox ferme insomnis.

Die 4. Sept.

Toto hoc die dolores in tumidis parti-
bus magni & lacerantes. Cataplasma ex spe-
ciebus emollientibus adplicatum. Nox melior,
Hodie discessi.

Die 5. Sept.

Hodie dolores paulo mitiores, tumores molliores. Nox melior.

Die 6. Sept.

Usque ad vesperam extra lectum hodie fuit. Dolores pauci; tumor in collo mollis. Parotis tumida, duraque. Vesperi dolores capitis ad frontem potissimum, lacerantes. Nox inquieta. Sputa alba amara non spissa, ut plurimum spumosa & copiosa ejecit. Os amarum. Vomitus assumptorum, & biliosus. Singultus frequenter redeuns.

Die 7. Sept.

Eadem ut heri vesperi, sed magis aucta. Calores continui, si vel se modice detegat, rigor. Tumor exiguus in collo. Parotis minus tumens, sed dura. Nox ferme insomnis.

Die 8. Sept.

Eadem ut heri. Hucusque cataplasmata continuo adplicabantur. Vesperi accedens adposui cataplasmata ex speciebus herbarum emollientium, cui radicem armoraciæ rasam superspersi. Inde pruritus & ardor in loco dolente & minor capitis dolor. Somnus interruptus.

Die

Die 6. Sept.

Mane multam pituitam amaram vomuit. Dato postmodum emetico bilem copiosam vitellinam cum materia pituitosa vomuit quater per diem. Vomitorium fuit ex rad. ipecac. gr. xij. alvus, quæ a triduo nulla fuit, ad noctem suppositorio sollicitata respondit, dura admodum. Somnus inquietus, paucus.

Die 10. Sept.

Nota. Averfatur carnes omnis generis, juscula carniū, assumpta ex carnibus evomit. Juscula cerealia retinet, uti etiam acida. Ardor ad scrobiculum cordis & in pectore, fors potius in cesophago. Etiam in aliis graviditatibus circa tertium, quartum mensem usque ad finem quinti vomuit carnes. His signis redundantis bilis accenseri debent etiam sequentia: Dolor capitis vehemens, lacerans; fitis plerumque; inappetentia, lingua modice alba, subinde flavescens humida. Sputatio multa & frequens materiæ albicantis spumosæ. Pondus subinde ad regionem ventriculi, licet etiam absque pondere hoc & absque ulla ventriculi querela bile laborantes invenerim.

Tumores, qui hesternæ nocte etiam ad alterum latus orti sunt, duri dolentesque; ho-

die minus duri, minus dolentes utrobique sunt.

Post vomitus hesternos caput longe minus doluit. Pulsus longe minus celer. Hodie (10. Sept.) caput non dolet. Surgit e lecto. At circa nonam matutinam dato ante horam leni purgante, vomuit bilem de novo & pituitam. Nox bona.

Die 11. Sept.

Hodie tumores minores, molliores. Solum de lassitudine queritur. Purgans per epicrasin dandum ægrota renuit.

Nota. Sæpissime in hominibus biliosis vomitorium præmitti debet. Nam in his signa copiosæ circa præcordia bilis collectæ jam antea sunt. Præterea in biliosis inflammationes rariores sunt. Hinc timere non possum facile, ne fors inflammatio juncta sit.

2) Febres *inflammatoriæ, biliosæ, & inflammatorio-biliosæ* sedulo & adcurate distinguere debent ab se invicem; hac in re nullus potest esse nimius in colligendis signis distinctivis.

3) Tumor in præsentente ægrota non videtur ad suppurationem perducere posse. Non est *inflammatorius*, abest enim dolor & insignis ille rubor inflammationibus junctus. Tumor modo mollis, modo durus. Censue.

fuerim potius ab effusa materiæ biliosa eundem ortum. Dolet in attactu solum. Doluit etiam dolore lacerante ad initium exortus sui, ob tenfas nimirum ab effluente humore partes. Adplicatis emollientibus dolor extra attactum nullus est.

4) Tumor iste a materia biliosa copiosius huc affluente & extra circulum humorum erronea huc deposita ortus, primo ideam dat *dolorum capitis a bile* vasa cerebri & meningum distendente, licet etiam a bile circa præcordia existente caput sympathice affici possit. *Secundo pleuritidis & peripneumoniæ biliosæ*, ubi scilicet bilis ad pulmones copiosius ruit; ubi venæ sectio, si nulla inflammatio juncta simul sit, nocet. Suspicio pleuritides illas, a Sydenhamo descriptas, venæ sectionis impatientes, fuisse ex hac biliosarum classe. *Tertio* diarrhææ, dysenteriae, vomitus, cholerae, quas omnes affectiones *biliosas* cognominari oportet, ut ab aliis morbis, eodem quidem nomine insignitis, sed alia ex causa exortis sedulo distinguantur. *Quarto* habemus etiam *apoplexias biliosas*, ruente scilicet non ad partes colli externas, sed ad caput biliosa materie.

5) Men-

5) Mense Augusto & Septembris pluri laborabant *furunculis*. Fors a *metastasi materiae biliosæ*.

6) Signa morborum biliosorum adcurate colligi debent, cum frequentes sint admodum & omni anno magis minusque affligant, subinde vero errore pessimo cum inflammatoriis confundantur.

7) Utilissimum esset, si morbi enarrarentur, suasque in classes distribuerentur, secundum *suas causas*; sic morbi *inflammatorii*, item *biliosi* duas insignes & diversas familias efficerent.

8) In tradenda vero praxi medica, juncto anni tempore, morbi regnare soliti enumerandi primo essent. Dein morbi chronici separatim, uti & puerorum, sceminarum gravidarum &c. utpote qui omnium horarum morbi sunt.

9) In descriptionibus morborum in eo a plerisque erratur *primo*, quod omnia symptomata congerant, quin quæ *semper*, quæ *plerumque*, quæ *sæpe*, quæ *raro* adfuerint, satis adcurate notent, distinguantque. *Secundo*, quod suas signorum & symptomatum descriptiones, phrasibus & nimium diducto scribendi genere inundent, suffocentque,
cum

cum tamen aptissimi styli medici exemplum in Boerhaavii aphorismis proftet.

Symptomatum, signorumque magis, minusque frequentium classificatio facilis est illi, qui plurimas ejusdem morbi historias sedulo conscriptas inter se comparet.

10) In morbis biliosis, scilicet febre biliosa, colica biliosa, cholera biliosa, vomitu aut diarrhæa biliosis, item in meteorismo bilioso, ubi scilicet a bile turgida hypochondria tument, aut a flatibus a materia putrida evolutis; præterea in morbis putridis aquæ frigidæ usus, præprimis si acidiuscula reddatur, eximius est, temperat enim putredinem, acrisque ex materia putrida evolutionem impedit. Rustici hungarici copiose utuntur frigida, imo ipsa glacie: idque pro medela insigni habent, qualis quidem est in *putridis & biliosis* morbis, non autem in *inflammatoriis*, ubi manifesto nocet. Idem sentiendum de expositione corporis ad auram frigidiusculam in caloribus, bona quidem in biliosis & putridis, non item in inflammatoriis. Item ad finem exacerbationis febrilis, quæ plerumque sudore terminatur, etiam in putridis & biliosis non valet. Potus calidus in biliosis systema gastricum deji- ciet, in putridis putredinem augebit.

11) Vomitus spontaneus idem non præstat sæpissime, quod vomitus emetico concitatus. Vidi hoc in ægrota hac Domina, quæ sæpius & vehementer vomuit, sed solum pituitam albam, spumantem, amarescentem. At dato emetico crassam tenacemque bilem, quasi vitellus ovorum, vomuit cum magno levamine.

10) Purgans, etsi repetitum, idem tamen non præstat, quod vomitus emetico tentatus. Mali enim sedes in biliosis est ventriculus & proxima intestina, systema biliferum; emeticum *fortius* hæ partes ab obsidente materia concussione sua expedit, & via *breviori* educit.

13) Purgans præmissio, aut etiam non præmissio emetico optimum in biliosis est sequens.

℞. Cremor. tartari.

Sacchar. alb. āā ℥β.

Roob ribesior. ℥iij.

M. Sumat mane totum.

vel

℞. Pulp. tamarind.

— — cassiæ āā ℥ij.

Cremor. tartari ℥ij.

Syrup. ribes. ℥j.

M.

M. Sumat mane mediam partem.

vel

℞. Cremoris tartar. ℥β.

Syrup. ribes. ℥iij.

Sacchar. alb. q. s. ut fiat sapor gratus acido dulcis.

14) In morbis biliosis gastricis ingentem salivæ, mucique affluxum, ægris valde molestum observari. Inde quoque patet materiam morbi hanc præprimis affectare viam, hacque eliminari debere. Sputatio continua etiam post morbum vexavit adhuc, fors ob remanentes morbi reliquias, aut ob luxata fecernentium vasculorum ora.

15) Vidi tertianam gravissimam cum 15 aut 18 etiam horarum paroxysmo, absque frigore, aut non nisi levissimo, cum cholera conjuncto. Die libero non perfecta apyrexia fuit, & illo die ad vesperam semper calores aliquos intensiores expertus fuit. Nihil adhibuit, nisi salia quædam neutra, eaque exigua dosi, ut quasi nihil adhibuisse dici queat. Post aliquot paroxysmos sponte emanfit. Præterea vidi ejusmodi tertianam etiam cum vomitu bilioso redeuntem. Ubi ultimus paroxysmus integro die citius, adeoque statim post penultimum venit, ultimus hic fuit pariter omnium gravissimus, cum frigore

gore quidem, at in reliquis paroxysmis nullum fuit; sed intensissima cephalgia, æstuque ingenti. Sed non rediit posthac. Vide historiam Dominae M***.

In Domina de Sz***. vidi tertianam duplicatam, ubi in utraque tertiana singuli paroxysmi cum cholera absque frigore plerumque, aut non nisi levissimo erant. Ultimus paroxysmus atrocitate reliquos superavit, & pluribus horis consuetum suum tempus anticipavit. Ex his sequentia deduci debent. Primo has febres non facile cortice sistendas, sed potu acido, cardiaco utendum, item incidentibus antibiliosis, oxymelle, cremore tartari. Si tamen ingens debilitas corticem indicaret, aut aliud urgens symptoma, eundem quidem dari posse, aut omni die libero, mane purgans lene, & acidum dari debet. Ad noctem autem illius diei, uti etiam diebus illis, quibus antea paroxysmus redire solebat, cortex dandus. Sic purgatio hæc sæpius instituenda vices paroxysmi subibit, materiamque febrilem eliminabit, dum interea cortex paroxysmum præpedit, sola purgatione utique longe molestiorem. *Secundo* modo, quo febris hæc se ipsam quasi jugulat, indicationem præbet longe tutissimam, scilicet die libero post

pa.

paroxysmum vomitorium, aut purgans acidum, aut utrumque medicamentum simul combinatum saburram ejiciet & paroxysmum prævertet omnino, aut insigniter debilitat eundem, utpote materia illius, contra quam futurus paroxysmus insurgeret, magna jam copia ejecta. *Tertio* ex eo, quod paroxysmus & debitum tempus antevortat multum, simul longe quam ceteri vehementior sit, suspicaberis sat probabiliter, febrim se ipsam jugulasse, nullumque paroxysmum futurum.

16) Febres acutæ autumnales vel *biliosæ* sunt, vel *inflammatorio-biliosæ*. Sunt cum petechiis vel absque iisdem. In plebe magis, quam inter nobiles. Inter eos in plebe frequentius, qui squallorem, æstumve, famem, diætam pravam tempore scilicet caritatis annonæ experiuntur, paludosa loca incolunt; male vestiti sunt, unde transpirabilis materia facile ad interiora reprimitur. Sic anno 1771 & sequenti morbi acuti in Bohemia & Moravia regnabant. Queritur de venæ sectione in his morbis facienda. Respondeo, non semper esse necessariam in morbo simpliciter *bilioso-acuto*. Scilicet tunc non est necessaria, quando ægroti antecedens dispositio, vitæque modus luculen-

ter ostendunt, *pravam potius humorum dia-
thesin* quam eorundem *copiam* peccare. Aci-
da vegetabilia & mineralia bene diluta, fri-
gida actu, leuiter ad systema gastricum de-
terminantia unicum fere remedium sunt.

In febre *inflammatorio-biliofa* venæ sec-
tionem esse necessariam, minus tamen fre-
quenter repetendam facile patet.

Febres simpliciter biliosæ petechiis so-
lent persæpe stipari, præcipue, si morbus
epidemicus sit. Harum petechiarum theo-
riam hanc esse existimo. Materia biliosa
(quam putridam potius, biliformem, at vi-
as biliferas persæpe affectantem verius di-
xeris) sanguinis intimius intermixta eundem
solvit, & dispositionem putridam toti hu-
morum massæ inducit, sanguinis pars nimi-
um soluta attenuataque, vasculorum extre-
ma eludit, elabiturque. Hinc illæ suffusio-
nes & *maculæ petechiales* dictæ. Id quod
in scorbuto fieri solet, scilicet ex atte-
nuato nimis sanguine, id in febre biliosa
contingit. Sed putredo alterius forte spe-
ciei in hac febre est, gradus putredinis exal-
tator, hinc sequentia deducuntur in praxi
perquam necessaria:

1) Has petechias proprie *malignas* appel-
lari debere, siue a tempore, quo frequen-
tio-

tiores esse solent, *autumnales*, ab effectu *putridas*.

2) Probe distinguendas esse ab iis petechiis, quæ cum morbo acuto *inflammatorio* quando is supremum inflammationis gradum adeptus vascula ultima vi perumpit, & fugillationem format sive petechiales maculas. Has tamen non proprie *malignas* oportere appellari.

3) In his venæ sectionem summopere indicari; in *illis* vero nunquam aut forte rarissime per accidens, imo venæ sectionem in febre biliosa præcipue magis profecta, & exstantibus petechiis perniciosam plerumque esse persuasus sum. Utinam cordati & sagaces medici omnem adhibeant operam, ut gravem hanc questionem, quam ratiocinio ego, & paucis experimentorum numero firmare annisum sum, deciderant, decisamque orbi exponerent delusam fors plures dicent. At reclamitant medici & numero & vulgi saltem opinione non minores.

4) Potum acidum, frigidiusculum actu, decoctum corticis cum acidis mineralibus junctum optime convenire existimo.

5) Corticem omnes laudant unanimiter, quomodo ergo aliqui simul copiosas venæ sectiones instituere possent? an una manu non

destruunt, quod altera ædificant? an in corpore fere exsucco jam ante morbum venæ sectio, eaque frequens indicatur?

6) An camphoræ vis non propius accedit ad corticis virtutem, quam venæ sectio?

7) Qui corticem laudant magna certe laude dignum, lata vesicantia, locis vesicante tentatis digestiva, erodentia adplicant. Ipsemet ego expertus sum, quam valide hæc omnia sanguinis circulum incitent. Certe camphora putredini resistet, æque ac cortex, & minus fortiter humorum motum incitavit, quam vesicantia.

8) Est, ubi camphoræ vis incitans præter illam antisepticam, subinde directe indicatur.

9) Cavendum sedulo, ne in epidemia *febrium biliosarum* intercurrentes febres *simplices inflammatoriæ* aut *inflammatorio-biliosæ* confundantur cum *simpliciter biliosis*.

10) In morbis biliosis, aperto cadavere reperiuntur viscera gangrænosa persæpe, subinde valide rubentia. Sed an inde *veram inflammationem* prægressam judicabis, aut ex parte adhuc præsentem? Gangrænam dari ex putredine humorum præcedente, & stasi eorundem non inflammatoria certum est. Præterea humoribus solutis, attenua-

nuatisque in minora vascula irruentibus imago *inflammationis*, sed spuriae, exhibetur.

11) Ex *dissoluto sanguine*, sanguinis mictum, hæmoptisin, narium hæmorrhagias non criticas in morbis putridis, biliosisque oriri certum est.

12) At in plethorico corpore, robustoque ob humorum nimiam copiam, nimiumque motum in *morbo inflammatorio* eadem oriri, scilicet mictum sanguinis &c. certum est; *ibi* non valet venæ sectio. At *hic* est unice necessaria, nisi sanguis hac ipsa via sat copiose evacuetur. Illa symptomata *maligna* proprie sunt, hæc autem non sunt.

HISTORIA XXVIII.

Dominus F*** 58 annorum antea sanus, ^{Febris biliosa.} die Sabbath 11 Sept. mane validum frigus. calores dein a meridie cessantes habuit. Dolor capitis, sitisque; dolor lumborum & tendinum genu flectentium.

Die Dominica, 12 Sept. Apyrexia; perfecta an imperfecta non scio, sicut neque scio, quales habuerit noctes.

Die lunæ 13. Sept. Paroxysmus uti die Sabathi sed validior, cum conatu ad vomitum, sed inani.

Die 14. Sept. Intermissio aut remissio.

Die 15. Sept. a meridie calores magni, dolor lumborum, tendinum genu flectentium, capitis; sitis. Calores si die jovis & veneris (16. 17. Sept.) uti & Sabathi continui sunt; aucti tamen ad vesperam.

Die autem Sabathi ad vesperam soporosus esse incepit, simulque inquietus, continuo sese jactitando, sic noctu & die sequenti Dominica, ubi illum prima vice vidi. Ad vesperam moritur. Facies post mortem flava, quasi ceracea. Nulla alvus per quatuor dies.

Notæ & epicripsis. Observavi in Domina K*** item in Domino C*** in Domina M*** in Parocho K*** febres autumnales biliosas cum vomitu, aut cum cholera conjunctas se ipsas conficere *evacuando materiam biliosam*, que febrim excitat.

2) Febres spontanea hac evacuatione curatæ raro recidivant. Præprimis, si post ultimum paroxysmum emetico - catarrhis datur, & dein medicamentum roborans, antibiliosum, uti e. g. Liquor anod. min. Hoffm.

3) Febres absque vomitu aut diarrhea diutius durant, uti in parocho Visfienfi, aliisque vidi, quarum febres successive per sudores judicatae sunt; praeterea facile abeunt in *febres acutas biliosas*, si videlicet materia biliosa accedente paroxysmo non possit deponi ad primas vias, utpote altius infixas humoribus circulantibus. Aut si deposita jam ad primas vias materia denuo re-forbeatur.

4) In domino H*** vidi tertianam absque vomitu aut diarrhoea. Datur remedium emeticocatharticum sat validum. Rediit paroxysmus. Datum roob sambuci postmodum copiosam bilem eduxit. Tandem datur cortex. At saepius sub ejus usu & post eundem (quem ad 16. propemodum dies produxit) dolorem capitis ad vesperam, ventriculi gravamen a pastu etiam non largo, bradypepsiam, sudores nocturnos copiosos ultra mensem expertus est.

Item domicella de K*** cujus febris tertiana cum cholera ob vires valde dejectas cortice curata est, febriles reliquias diu sensit, diu solventibus postmodum & cortice simul usa est. Hac binæ historiae ostendunt febres autumnales biliosas cortice sisti non debere, nisi symptoma quoddam gravissi-

mum urgeat. Paroxysmus quidem suffocatur, at materies febrilis remanet, difficulter postmodum per varias excretorias vias abigenda. Post talem febrim cortice curatam diu adhuc valetudinem curare coguntur, ita, ut, licet paroxysmus cito emanat, tamen ob valetudinarium a febris statum nihil lucrentur. Quodsi per varia excretoria loca materia febrilis non successive evacuetur, illa intus remanens febres acutas biliosas excitat, uti ante annum contigit in Domino Th. O***.

5 Curandæ ergo veniunt *febres cum vomitu; cum cholera, absque vomitu aut cholera, ex intermittentibus aut remittentibus continuæ* factæ continua vel est *in suo incremento, humoribus scilicet necdum putridis; vel in suo statu, putredine jam inducta.*

6) *Febres cum vomitu aut cum cholera* indicationem subministrante, acida, solventia danda sunt, & de cetero sibi permittendæ. Post ultimum paroxysmum purgans acidum per epicrasin, aut emetico catarrhis, & demum roborans dari debet antibiliosum, ut Spiritus nitri dulcis, Liquor anodynus min. Hoffmanni. Febres hæc possunt etiam tractari, ut diebus liberis vomitorium aut purgans detur,

detur, si vomitus ille febrilis aut inanis esset, aut insufficiens.

In febribus absque vomitu aut cholera dandum die libero emetico-catarticum idque, si æger id ferret, sæpius; aut ad initium emeticum, reliquis diebus liberis catarticum antibiliosum, lenius aut validius pro ægri viribus; sic enim evacuabuntur sordes primarum viarum, & facta ibi irritatione reliqua materiæ pars illuc ruet, evacuanda. Finitis omnibus dandum roborans.

Ubi intermittens aut remittens actu in continuam transit, juvat *emeticum*; *emetico-catarticum*, *catarticum*, præmisso tamen oxymelle solventissimo, dein *catartica leniora* antibiliosa alternent cum acidis mineralibus ita ut uno die $\zeta ij - \zeta \beta$ &c. cremoris tartari dentur in syrupo ribes: altero die vero spiritus sulpturis per camp. tertio die denuo spirit. minerat. Sic derivatio materiæ ad primas vias, & evacuatio fiet, simulque præpeditur putredo humorum.

Ubi in continarum harum statu putredo jam adest, juvant acida mineralia copiosa, decoctum corticis, camphora subinde.

7) Ad has febres disponit calor æstivus, aut potius squalor. Hoc tempore &

in me & in aliis observavi ventriculum debiliorem longe; diæta carnea, pingvis debili ventriculo noxia; dispositio ad putredinem.

8) Præservatio ergo patet; alvum lubricam subinde reddere purgante leni acido, & hoc prægresso aliquid, quod & putredini resistit, & ventriculum roborat. Sic est *essentia amara* ex amaricantium extracto & spiritu nitri dulci parata, item *liquor anodin. miner. Hoffm.* Item si stomachæhi gravamen, ructus amari, nidorosi sentiantur, emeticum valet, & postea, quæ ventriculum roborant. Universalis autem diæta tenuis, non pinguis, & potissimum vegetabilis.

Constitutio
automi an-
no 1773.

9) *Constitutio autumnii anni 1773.* Mense Augusto biliosi morbi omnis generis ingressi sunt, attamen magis sevierunt mense Septembris: potissimum vero febres tertianæ species cum vomitu aut cum cholera. Mense hoc Septembris, multos aut vomitu aut diarrhæa, aut cholera per aliquot dies affectos vidi absque febre tamen. Æstas cum initio autumnii (etenim hæc scribo die 19. Septemb.) calida & ficcissima, absque pluviis fuit. Exaruerunt fere omnia olera in hortis.

10) *Ex Tiffoto de febre biliosa Lausanensi.* Ingens febrium numerus valde contrahitur, si omnes febres reducantur ad *intermittentes, inflammatorias, & putridas & ex his compositas.*

Nomina non ex *symptomate* sed ex *causâ* petenda sunt.

Inter biliosas febres recenseri debent sequentes; hæmitritæi, & triteophiæ veterum, mesentericæ recentiorum, imo typhi omnes, lypyria, alodes, hungarica, gastrica, caufus.

Causam, five febrem ardentem Boerhaavius describit quasi *inflammatoriam* totius massæ sanguinis, estque juxta ipsum *inflammatio totius massæ sanguineæ*; alii causam inter febres biliosas referunt.

Soli *morbi inflammatorii* dies criticos observant, sed tunc quiescendum & medico & ægroto, nilque temere movendum.

Ergo in putridis morbis crisis non expectanda.

Digestiva sunt, pulveres ex terra foliata tartari, tartaro vitriolato, cremore tartari omni bihorio sumendi, cum unciis quatuor decocti ex radice graminis, acetosæ, cichorei, taraxaci, oxymelle &c. Nauseosus graminis sapor corrigitur additis aliquot frustulis

lis corticis viridis citri. Aut conditum antibiliosum dari potest ex syrupo ribes. & cremore tartari; post duos tresve aut quatuor dies emetico-catharticum remedium optime ex tartaro emetico in aqua soluto & addito aliquo syrupo *partitim* exhibito præscribitur. Tunc autem omni semihora portio dari debet.

Medicamenta roborantia post morbum adhibenda præbent amaricantia vino infusa.

In febribus biliosis non diu insistendum evacuantibus; post evacuantia dari debet decoctum antibiliosum *parce* sed *frequenter*; vel electuarium antibiliosum.

Juveni soporoso, diathesi phlogistica laboranti Boerhaavius præscripsit cerasa pro victu quotidie ad ℥x. Post primam emetico-catharsin dari etiam potest potus acidus, leniter purgans.

Pro potu ordinario *antibilioso* & roborante modice serviunt spiritus minerales acidi, cum aqua pura, vel decocto radic. & fol. acetosæ, flor. ros. rubrar. & syrupis acidis.

Ex Tissoto. In febribus biliosis emollientia, calida nocent. Nam ubi putredo, ibi atonia & laxitas.

11) In historia Domini F***. notandum adhuc, pulsum fuisse naturali celeriore, sed non adeo tamen multum; non fuisse durum, nec parvum, sed mollem; adparet ex resorpta bile eundem periisse, fors dato vomitorio, dum intermittens in continuam abiret, multum bilis evacuari, reliquum autem ad primas vias determinari potisset.

12) Morbos inflammatorios paucissimos observavi hoc tempore autumnali. Aliquos vidi *febre inflammatorio-biliosa* laborare. *Inflammatio* brevi & facile venæ sectione sublata est; sed morbus *biliosus* emeticis, purgantibus, acidisque pulsa inflammatione curari debebat. Minime pertinacem vidi inflammationem, & post paucos dies facile abeuntem.

13) Olea, oleosa, emulsiones nocent in morbis putridis, præcipue in biliosis. Emulsiones interim in inflammatoriis omnem absolvunt paginam. *Ex Tissot.*

14) Delirium biliosum tollitur alvum sollicitando melle & aceto. *Hippocr. de affection.* Fœs. p. 818 ait: *in delirio bilioso alvus curanda, acetum, mel, & aquam exhibendo. Tissot.* Utilis, nec satis notus libellus est Cl. Richa. constitut. epidem. Taurin. anno 1720.

15) *Si quid doluerit ante morbum, ibi se figit morbus* art. Hippocrat. l. IV. Aph. 33. patet hinc usus vesicantium.

16) Festinatio nimia, solutione & coccione non præmissa per solventia, & methodus roborans adstringit, inducit recidivas, aut obstructions, hecticam.

HISTORIA XXIX.

ad initium Septembris.

Febris rem.
bilios.

Dominus O***. Ante bene per omnia valuit. A meridie dolor lumborum & tractiones in dorso, calores subsequentes. Nox bona. Nullus vomitus, nulla diarrhæa.

Secundo die. Mane calores magni, *dolor magnus* lumborum, nullus dolor capitis, vomitus biliosi. Ad vesperam remissio. Sed caput stupidum, mens vix sibi constans. Fuit omnium gravissimus, licet non fuerit omnium longissimus paroxysmus.

Tertio die. Vomitus mane cum æstu magno, deinde diarrhæa, lumborum dolor, caput uti heri; diuturnior, sed paulo mitior paroxysmus. Nox inquieta.

Quarto & quinto die, uti tertio. Postmodum autem nullus amplius paroxysmus rediit. Nam

Sex.

Sexto die summo mane surgens alacriorem se advertit, nulla febrilis alternatio secuta est.

Notæ. Toto tempore aliud non sumfit, quam pulveres digestivos paucos & exigua copia. Videmus ergo satis tute & absque recidiva curasse naturam; ad finem Septembris nullam adhuc recidivam habuit, quamvis de aliquo adhuc superstite lumborum dolore quereretur.

Narravit mihi ægrotus iste dolorem lumborum vix non *intolerabilem* fuisse. Idem Domina senior de M***. dixit; item coquus in petechiis mortuus.

Notæ. 1) Febres cum vomitu bilioso spontaneo omnium optimæ sunt, merenturque nomen proprie *biliosarum*, cum bilem potissimum evacuent.

2) Graviores sunt illæ cum cholera, ob nimiam, quam inducunt, humorum educationem.

3) Febres cum diarrhœa sola redeunt non observavi. Tales autem *Torti & Medicus* observarunt tempore autumnii calido & pluvioso post siccam admodum æstatem, erant eæ admodum *periculosæ*; distinguuntur ab iis, quas ego cum cholera conjunctas vidi, *primo* altiori putredinis in humoribus gradu. *Secundo*

do item per hoc, quod non sola bilis *corrupta* aut *nimia* esset, sed quod omnes fere humores ad putredinem dispositi proxime essent, & transpirabilis materia retenta. Hinc letalitas illarum, hincque etiam corticis necessitas, qui putredinem fere universalem præpediret. *Tertio* evacuationes spontaneæ in meis febribus erant quasi *criticæ*; in iis vero a Torti & Medico descriptis erant *symptomaticæ* a solutis, putridisque humoribus ad intestina amandatis ortæ. Hinc tota specie differebant. Conveniunt illæ a *Tissoto* descriptæ sub nomine febris biliosæ Lausanensis cum meis febribus, saltem quoad causam.

HISTORIA XXX.

Die 23. Sept.

Febris tertiana inflammatoria.

Dom. Capitaneus in B***. ætatis virilis semper antea sanus, leves gonorrhæas quas si excipias, debite semper curatas, tertiana intercurrente circa 20. Septembrisprehenditur. Frigus mite, calores diurni, non adeo tamen vehementes, *nulla affecti* systematis gastrici signa. Post secundum paroxysmum primo graviolem chirurgus venam secat. An sanguis crustam habuerit, nec

nec ne, non potui rescire. Tertius paroxysmus exiguus admodum fuit ita, ut utrum fuerit aut non fuerit ipse dubitaret ager. Quartum paroxysmum dum expectat, eo die mane, quo tempore alias paroxysmus redire solebat, sumsit dosin rhei. Circa meridiem quater aut quinquies alvum posuit. Sed calores accessere magni, quos in nullo paroxysmo tam vehementes expertus est. Sitis immodica. Dedi, tunc prima vice vocatus sequentia.

℞. Radic. Gramin.

— — Cichor.

— — Acetof. aa ℥iij.

C. C. D. U. divid. in part. iij. Singulam coquat cum ℥vj Aquæ ad remanentiam Libr. iij. Quater de die duo vascula cum syrupo sequenti.

℞. Oxymell. Simpl.

Syrup. Acetof. citri aa p. æquales.

Nota. Febrem hanc non esse ex biliosarum familia, patet ex absentia signorum affectas primas vias significantium. Item levamen ex venæ sectione; fuit ergo potius ex illo vernaliū hujus anni genere, quæ, cum morbi fuerint proprie inflammatorii, intermittentes tamen sæpe æmulabantur, donec in continuas abiverint, ni tempestive venæ sectio

T

facta

facta fuerit. Adeoque tertiana hæc ad intercurrentes hujus autumnii pertinet.

HISTORIA XXXI.

Die 25. Septembris.

Ulcus cutaneum.

Dominus Mich. T*** 78 annorum. Vir per omnem fere vitam sanus, nullis adfuetus medicamentis, inferiorum partium versus Turciam incola per multos annos, ante annum mense Augusto aut Septembri, per integrum mensem nigerrimam urinam integro mense mingit, cum aliqua inappetentia, & frequenti ad mingendum stimulo, eoque non frustraneo. Sponte hæc urinæ in bonam indolem mutatæ sunt. Sed in femore utroque scabies quædam cum pustulis exiguis, prurientibus (spizige, trokne Kraeze,) ad paruit, postmodum pruritus in toto corpore. Unguentum album simplex cum pauxillo mercurio præcipitato aliusque repetentibus exsiccata scabies aliquoties est, denuoque rediit. Idque priori hyeme, hoc vere, & per æstatem hanc fuit. Semel ad femur dextrum intra trochanterem majorem parva sponte exulceratio facta est ex pustula livescente. Exsiccantibus sanatum ulcusculum; nunc vero in natibus dextris ante tres septimanas pustula

ſtula magnitudine avellanae, livescens orta ſponte in ulcus abiit hujus indolis. Circularis fere figura, diameter duos cum dimidio pollicis æquat. Non profundum, ſed ſpongiam valde foraminulatam exacte referens. Carnes livescentes, atræ lineolæ. Pus nullum ſed ſerum tenue flavescens, & niſi ad paucas horas cohibeatur, ſanguis continuo quaſi ex ſpongia ſtillans, tenuis & ater. Vires dejectæ, inappetentia magna. Sitis continua, quam quidem toto vere & æſtate habuit, moderationem tamen, fœtorem nec ego ſenſi, nec alii. Per æſtatem totam hucusque urinæ incontinentia, ita, ut lotium paulo copioſius collectum retinere non valeat. Hinc miſtus frequens, involuntarius. Chirurgos exſcindere totum volentes variis ex cauſis prohibui. Ulceri antiputredinoſa, & exſiccantia curavi adplicari, dedique decocta ſanguinem corrigentia, & antifepticum corticem peruvianum. Hodie (die 29. Septembris) poſt tres ſcilicet a diſceſſu meo dies mortuum audivi, coalescente ut quidam referebat, ſeu potius (ut mihi quidem videtur) *exſiccato* ulcere.

De obſtructione viſcerum.

Indurationes, obſtructiones diverſæ ſpeciei ſunt; morbi inflammatorii male ju-
De Viſce-
rum ob-
ſtructionem.

dicati scirrhus faciunt ex lymphâ per inflammationem coagulata & indurata. Difficillime solvuntur.

Si pinguedo alicubi præter naturam augeatur, condenseturque, *steatoma* fiet, vix solubile.

Si bilis exsiccetur, *tumores biliosi* oriuntur, sæpe valde duri. Sed si *acrimonia* humorum ibi subsistentium adsit, ut plerumque in *durioribus tumoribus hepatis* esse solet, juvant pilulæ ex gummi galbano, mirrha, extracto chelidonii majoris, sapone veneto aut pro re nata Starkeyano, superbibendo potum solventem & adhibitis frictionibus hypochondricum, & lenibus interpositis subinde laxantibus, si scilicet symptomata doceant materiam fusam. At si acrimonia major adsit, mitius aggredi malum debemus. Ubi est atra bilis inspissata, calculi indurati, spasmi, dolores, gummosa, antiscorbutica, saponem alcaliscentes & acriores, alia contraindicantur. Tunc vero valent saponem acescentes, vegetabiles, succi recenter pressi fumaris, cichorei, taraxaci, graminis, sonchi, senecionis; ipsa folia triturando in pulvem redacta cum syrupo acido qualicunque. Serum lactis, & præstans illud Hippocratis remedium hydromel simplex.

Me-

Medebatur viro atrabilario *Tiffotus* tumore duro jecinoris, diris torminibus, calore, agrypnia, debilitate, alvo segni durissimaque laboranti; dedit illi omni bihorio drachmas tres electuarii ex tenerioribus foliis fenecionis & taraxaci, medulla cassiæ, manna & syrupo rubi idæi; ablegata est omnis diæta carnea. Olera fructusque horei & debile hydromel alimenta præstabant.

Stimulantia aut purgantia innumeras obstructions insanabiles reddunt, mitiori methodo curandas.

Est quædam species obstructionis ex *atonia & succis stagnantibus nondum concretis orta, tonicis* curanda. Plures sunt obstructions, ubi tonica nocent. Si adsit ficcitas, macilentia, senilis ætas; incautus usus gummosorum, aloes, martis, spirituum &c. nullum unquam referavit vasculum, sed sæpe atrophiam & paralyfin induxit.

Si obstructions adsint cum acrimonia majori, valet extractum taraxaci cum cremore tartari, superbibendo decoctum graminis cum melle. Solutis, eductisque humoribus *roborandum* necessario corpus est, alias ob atoniam certo recidivat.

Chocolada pinguis & aromatica est.

Pilulæ ex sapone veneto fugiendæ sunt, ubicunque putredo timenda.

Inter viginti deliria (ait *Tissotus*) nativam exceptam velim fatuitatem, tum acuta, tum chronica, octodecim sunt ex hypochondriis, quod probe tenendum, ne saltem ægris noceamus, quibus prodesse tam arduum & tam rarum.

Ratio est, quia cerebrum ab obstructo hepate sympathice; a bile vero sanguini mixta idiopathice afficitur.

In delirio tali a bile sanguini mixta & obstructionibus hepaticis orto, venæ sectio & omnis generis refrigerantia nocent. Vide Hippocr. de intern. affection. Cap. LI. Foef. p. 558. vocat *morbum crassum a bile, cum bilis in hepar influxerit & in capite constiterit*: morbum ait helleboro nigro, aqua, melle & aceto curandum. Forte Antiqui helleboro nigro usi sunt eodem modo quo *Tissotus* in hoc morbo; scilicet is decocto graminis citrato aliquas fibras hellebori nigri injici curavit.

Alterum Plumerianum cum millepedibus saccharo & camphora, egregium inventum est in scrophulis a Tissoto. Camphoram dicit certis tam suis quam aliorum experimentis *antisalivatoriam*. Ait tamen se
non

non semper prohibere salivationem, plures enim scrophulosos tumores glandularum trachealium, jugularium & maxillarium evacuatione hac scilicet sanasse.

Subitum illud post febres incrementum notante Tissoto, sinistri quid fere semper portendit: fiunt enim inde debiles, per plures annos languent, & sæpe tabe corripuntur. Valent corroborantia, china, chalybs. vina generosa, exercitia, frictiones &c. & præprimis balneum frigidum.

In propinandis roborantibus id attendendum, ne statim adstringentia valida ore assumantur. Proderit frictiones, & exercitia præmittere & a levioribus tonicis inciper; in laxis abdomen inprimis respiciendum,

Elixirium viscerale, & amara quælibet vino digesta optime dolores ventriculi post longam infirmitatem tollunt.

Vide apud Tissotum de febre biliosa Lausannensi Dominam odontalgia & insomniis per sedecim menses vexatam, quam frustra adhibitis evacuantibus & refrigerantibus tonicis, aromaticis, amaris vino infusis curavit. Fors etiam oculorum ille rubor, quem potione vini curabilem dixit, ob debilitatem partium tonicis curatur. Vigiliæ

pertinaces post diuturnos morbos curantur curatione languentis ventriculi. Somnus enim a stomacho pendet, qui si langueat, spiritus naturales ad concoctionem assumptorum a capite non avocat, adeoque somnum non inducit.

Post longas infirmitates quasi leviolem febrim hecticam observavit Tissotus, ob laborem videlicet nutritionis. Sensatio illa *caloris* non a febrî, sed ab acrimonia humorum ob atoniam non bene subactorum provenit. Juvant solum roborantia. Ergo ex sensatione *caloris sola* pessime refrigerantia præscribuntur.

Ægri sæpe queruntur de *calefactione* (echaufement) caloribus ascendentibus. Plerumque autem tales calores proveniunt ab atonia, cruditate, acrimonia &c. curanturque china, chalybe, vino. *Vera calefactio* est affectio opposita, estque levis inflammatio.

Tissotus ante viginti & sex menses fila pure varioloso tincta, adhuc efficacia invenit.

Post febres biliosas male curatas sæpe succedit *cacochymia biliosa*. Diarrhoeas biliosas curant evacuantias & acida.

Meteorismus hypochondriorum non ab obstructionibus, sed a bile turgida, putrescente, indeque evoluto copiose aëre curavit

vit Tissotus aqua fontana frigidiorē, applicando scilicet lintea quadruplicata inde madida, singulo horæ quadrante renovanda, toties hauriendo uncias tres ejus aquæ. *Zacutus Lusitanus* colicam a cacochylia biliosa ortam hac ratione sanavit. Eadem cacochylia biliosa subinde vomitum, diarrhœam, choleram, colicam, nunc volvulum, nunc dysenteriam, nunc tympanitidem, nunc apoplexiam caussat. De aquæ frigidæ usu in febre ardente vide usum Antiquorum apud *Tissotum* de febre biliosa Lausanensi p. 92. descriptum.

De convulsione vomitu bilioso curanda vide locum Galeni apud *Tissot.* ibid. Legi meretur ob observata vix apud recentiores invenienda integrum opusculum *de affectuum locorum* notitia. Lib. V. Caput V. Operum omnium T. IV. p. 125.

Morbi nervorum facile in consuetudinem abeunt, oriuntur post acutos graves ut plurimum. Solam in iis medelam dant roborantia, ablato prius, si quis adsit, sensibili stimulo. Hucusque ex *Tissoto*.

*Observationes æstate & autumnò anni
1773 factæ.*

Observa-
tiones de
febre epi-
demica an-
no 1773.

Frequentior matrimonii usus, aut pol-
lutio nocturna frequentior æstate hac siccis-
sima squallidaque, & ejusdem indolis au-
tumno, corporibus paulo debilioribus insignia
nocumenta attulit.

Menſe autumnò jam adulto, & ſeptem-
bri toto, in me aliisque temperamenti bilioſi
hominibus autaliis etiam conjuscunque tempe-
ramenti, ſed morbo bilioſo antea laborantibus
obſervavi a diætâ carnea male ſe habere, coc-
tionem impeditam, ructus pingues, linguam
muco ex albo flavefcente aut etiam albo ob-
ductam, os aut amarum, aut inſipidum;
in quibusdam ſudores nocturnos, faciem
macilentam & colorem pallidum, aut flaves-
centem leviffime, urinam coloratiorem &
brevem poſt moram jumentofam. Hi om-
nes nullo excepto melius ſe habent a cibis
aut acidis, aut aceſcentibus, farinaceis, ſi pin-
gues ob admixtum butyrum hi cibi ſint,
pariter eosdem non ferunt.

Vidi recidivas multas in iis, qui febre
bilioſa ſive intermittente ſive remittente la-
borarunt, ex multiplici ratione. Aliqui enim,
quibus ſpontanea facta bilis evacuatione mor-
bus ceſſavit, *ob reliquias ejusdem materiæ*
remanentes, ſenſim ſenſimque auctus par-
tim

tim ob diætam carneam, partim ob persistentem eandem siccam, squallidamque anni constitutionem, denuo recidivam passi sunt.

Alii debito modo curati, evacuata penitus biliosa materia, ob persistentem causæ actionem, tempestatem videlicet siccam & squallidam, eandem pariter effectum passi, non quidem *recidivam in sensu stricto*, sed similem tamen morbum, biliosum videlicet.

Alii cortice intempestive dato curati sunt, seu potius suppressa febris est, manente nihilominus febrili materia. In his evanescente corticis vi mota, denuo est materia biliosa, passique sunt recidivam.

Res pervulgata est, febres cortice curatas recidivare, si evacuatio aliqua fiat post ultimum paroxysmum. Quod, quando verum deprehendatur, aut non, modo dispiendum est. Si febrili materia penitus evacuata, post frequentes paroxysmos debilitas nervorum orta sit, iisque character febrilis impressus maneat, & modo ex sola contracta consuetudine febriles paroxysmi redeant, cortex & specifica sua vi & vi roborante febrim fugabit; quod si post curatam talem febrim evacuatio aliqua fiat, recidiva sequetur,

tur, ob eam videlicet causam, quod omnis evacuatio debilitet.

Contingit sæpe, ut manente licet febrili materia cortex febrim sanet, ubi interim materia febrilis, si *mobilis* illa sit, & *facilius subigi* possit, a roboratis naturæ viribus cogitur & per varias vias abigitur postmodum. Sic post quartanam cortice curatam, vidi spontaneam diarrhœam, absque recidiva, sic sudores nocturni, urinaque multum materiæ hujus febrilis sensim coctæ expellunt. Si citius ab usu corticis post ultimum paroxysmum desistas, remanentes materiæ febrilis reliquæ denuo febrim excitabunt. Si vero evacuatio fiat post ultimum paroxysmum, coctionem materiæ febrilis ut plurimum impedit, debilitatis videlicet naturæ viribus. Sicque denuo insurget febris. At si videas motum naturæ materiam febrilem expellentis, hancque evacuationem a materia indicatam, inchoatamque adjuves, adeo nullus recidivæ metus est a tali evacuatione, ut etiam tali evacuatione recidiva præpediatur. Sic in exemplo febres biliosæ tempestivius, quam oporteret, aut etiam ob urgentem aliquam circumstantiam citius cortice curatæ, purgantia acida per epicrasin post
ulti-

ultimum paroxysmum danda non tantum admittunt, sed etiam postulant.

Multi autumnno aut adulta jam æstate venæ sectionem celebrant. Sub nomine *præservativi* res hæc jam in consuetudinem ferme universalem abiit. Quid de *præservativis* statuam, alibi disquirendum reservo. At venæ sectio hoc tempore facta omnium minime præservat ab hujus constitutionis morbis; admitti illa ob alios morbos id exigentes potest. Constitutiones hujus morbi solent esse *putridi* & in specie *biliosi*. Præservat ergo victus tenuior, vegetabilis, acidus, purgans lene, acidum, e. g. ex unciis duabus pulpæ cassiæ. Evitatio insolationis, vehementioris sub sole motus, perfrigerationis &c.

Venæ sectio fieri debet primo præsentē plethora, ineunte, aut crudo adhuc morbo inflammatorio, post vehemens exercitium, insolationem, casum, in subjectis tantum non stricte quidem plethoricis, sed robustis, sanguineis, vegetis. Adeoque plethora, inflammatio, & rigiditas, casus sunt, qui venæ sectionem indicant.

In morbis biliosis gastricis *depletis majoribus venis*, facillime poterunt minimæ venæ bilulæ absorptos humores majoribus venis

nis tradere, unde promptior fiet putridi resorptio. Van Swieten T. I. §. 354. huic doctrinae inititur methodus sugillationibus & extravasatis medendi.

Libellum de termino venae sectionis in acutis egregium omnino scripsit. Cl. Kloekhoff.

In morbo inflammatorio tamdiu venae sectio locum habet, quamdiu morbus adhuc *ad inflammatorios* pertinet, si enim jam transiverit *in putridum*, genita aut *purulenta cacochymia* aut *nata jam gangraena*, venae sectio *vasa laxando*, debilitatem *inducendo* &c. putredinem promovebit. *Tissot.* Ergo signa crudae phlogoseos bene distinguere debent a signis incipientis putredinis aut *purulentæ*, aut *gangrænosæ*.

Angina levior, otalgia, odontalgia, ophthalmia *vesicante*, aut saltem *rubefaciente* melius tolluntur, certe *securius*, quam venae sectione, quæ in debilioribus, licet votis respondeat, attamen graviora alibi mala inducit.

Vidi in remittentibus autumnalibus anni 1771 & 1772 a medicis non ignobilibus venae sectiones frequentes celebrari, darique corticem. Febris cessavit sæpe, sed in languorem diuturnum incidebant. Febris a cortice

tice sublata & languor a venæ sectione inductus.

Peripneumonias biliosas anni 1753 *Tissotus* curavit, per dilutam emesim, frequentia enemata, copiosum potum diureticorum acidorum, & frequenter inspirabatur fumus aceti *omissa semper venæ sectione.*

Invenimus ubique apud Hippocratem febres biliosas descripras, & curatas purgantibus, oxymelle, ptisana, nullibi autem venæ sectio. *Tissot.*

Sanguinem in cacochymia biliosa attenuari, hinc omittendam venæ sectionem *Tissotus & Hippocrates* ait.

In inflammationibus, si prævalent cacochymia, alvum ducebat *Hippocr.* Venam non fecabat. *Tissot.*

In sputo sanguinis vetat venæ sectionem si biliosus est æger: *de humoribus.*

Venæ sectio refrigerat, si calor a sanguine provenit, nequaquam vero, quando a cacochymia; imo apparet manifeste corpus ex bilis copia excalescens misso sanguine calidius reddi. Prosper Martianus.

In morbis biliosis, lipyria biliar, peripneumonia, pleuritide biliosa, nulla fiat venæ sectio.

Tabes illa pessimæ speciei est, ubi nulla ulceratio, sed tanta pulmonum laxitas, ut omnes affluentes & stagnantes & mutati humores cum orthopnea, sub crudi glutinosi forma ejiciantur. *Tissot.*

Liquor anodin. min. Hoffmanni, si superbibatur haustus tepidus, præstans remedium est post animi pathemata. *Tissot.*

Tartarus emeticus parva dosi magna aquæ cujuscunque copia, alvum ducendi scopo optimum est remedium, non nimis irritans, sicque mitioribus antepponendus salubus *Tissot.*

Utile & amœnum diarium scripsit Cl. *Vandermonde.* *Tissot.*

Phrenitides cum pulsu forti, tenso, lento sanantur, vix vero cum exili & celeri. *Tissot.*

In synocho enim putri si æger esset eusarcos, juvenis, cœli status æstuans, febris vehementissima, in frigida natationem permittebant.

Sennertus de febribus L. II. cap. X. p. 290.

Lege in nota apud *Tissot.* de febre biliosa. Laufanens. p. 113. plures authores qui de psychrolusia scripserunt.

Hæmorrhagiæ spontaneæ in morbis biliosis, putridis, oriuntur ex dissolutione sanguinis & atonia vasorum, & sæpe letales sunt. *Tissot.*

Frequenter in morbis etiam biliosis per aliquot saltem horas levamen habetur a venæ sectione: ratio est, quia vires per venæ sectionem depressæ sunt, potius ergo *debilitas virium*, quam levamen est, nilque concludi inde pro venæ sectionis necessitate in morbis putridis potest.

Febres *inflammatorio-biliosas*, quamvis ille eas *biliosas* appellat, describit *Pringle*, item *Hippocrat* de victu acutorum cpt. XXXVI. Fol. p. 396.

Cacochymici raro inflammationibus laborant, saltem nunquam diuturnis aut pertinacibus, sed mox in putredinem abeunt. Scrophulosi, scorbutici, venerei sæpe falsa, vera nunquam vexantur inflammatione, quæque methodo antiphlogistica exacerbat. *Tissot.*

Jam notaverant veteres duplicem dari lipyriam, aliam *phlogisticam*, *biliosam* aliam. In prima primo venæ sectio, & demum antibiliosa; tunc scilicet si coctio facta sit, purgans antibiliosum proderit. *Tissot.*

Gangrænam fieri in morbis inflammatoriis post *nimis eductum sanguinem*, ob stasim ex debilitate & inanitione ortam, certum est; ergo a duplici & opposita causa gangræna fieri potest, scilicet si stasis humorum fiat ob nimiam humorum quantitatem, & iterum ob eorundem defectum. Hinc intelligitur, qua ratione legantur profuisse remedia calida in morbis inflammatoriis, & speciatim camphoram. Si enim inflammatio adsit, aut potius incipiens jam gangræna post *nimiam* humorum evacuationem, aut si in defectu sanguinis tamen alicubi oriatur inflammatio, camphora proderit. Nam etsi cum *nimia* sanguinis copia inflammatio jungatur utplurimum; tamen in hominibus debilitatis, inanitione potius quam plethora laborantibus, inflammationem oriri posse, facile demonstrabitur. Sicut ergo in primo casu venæ sectio prodest, quatenus materia phlogistica in motum tali ratione ducitur, sic in secundo casu venæ sectio nocebit, camphora proderit, stasim inflammatoriam humorum ob defectum sanguinis a tergo impellentis ortam, subjectis camphoræ stimulis sollicitando. Idque eo magis proderit, quod inflammatio ex tali humorum defectu

orta

orta facillime in gangrænam abeat, cui camphora potenter resistit.

In epistolis anatomico - medicis *Cl. Morgagni* leges inflammatas partes varias in corporibus debilibus, effætis &c, sic e. g. epist. anatomico - medica XXX. No. 17 & epistol. XXXVI. No. 11 & 13, item epist. XXXVIII. No. 18. in hydrope universali inflammatio pulmonum magna.

Natura inflammationis necdum cognita est. Plerumque conjungitur cum fibra stricta, sanguine denso, & copioso. Hinc potus emollientes, relaxantes, diluentes; venæ sectionesque, quatenus minuunt copiam sanguinis, & ad stasim solvendam conferunt, adeo utiles deprehenduntur. Sed etiam in corporibus inopia sanguinis, debilitate, & laxitate laborantibus subinde inflammatio datur, ubi certe prior methodus adhiberi non potest.

Clyisma lene, acre, acerrimum, item vomitorium convulsiones sistit. *River.* obs. L. XXVII.

Peripneumonia notha a *Riverio* observata & curata. Cent. I. Observ. XCVIII. pituitosam vocat.

Observationes omnes, in quibus cardiaca in acutis profuerunt, & camphorata, colligi debent, indeque *canon* statui.

Calomel Turqueti in observatione *Riverii* anthelminticum est. Fors ideo potius, quia materiam viscidam potenter educit.

Febris *acutissima* in pueris subinde solummodo *verminosa* est. *River.* Cent. I. Observ. XVI. Sed quomodo dignoscenda a vere acuta febre?

Opium fluxiones serosas inhibet. *River.* Cent. II. Observat. XLIII. & XLV.

Catarrhi in austrinis purgatione (præmissa subinde venæ sectione) & sumpto ad noctem laudano compescuntur. Cent. III. Observ. XV. Catarrhi tales videntur ab ultimis ductibus glandularum relaxatis fieri, non autem ab ultimis arteriölis plorantibus, quia hanc excretionem per ultimos arteriarum fines directe fieri solitum, opium non tollit. In colluvie serosa opium ideo juvat, quatenus scilicet motum sanguinis auget, stasique feri in motum ducit, & per sudorem eliminat.

Lege observationes de catarrho apud Riverium & videbis *peripneumoniam notham* non in senibus solum, sed frequenter admodum in pueris deprehendi, eam (a colluvie
sci-

scilicet serosa factam) in austrinis omni ætati esse infestam. Tunc autem requiritur frequens purgatio, eaque quam veteres chologogon vocarunt, ex manna, calomel, & diagrydio. Vide *River.* cent. III. observat. XLI. in rheumatismo universali, post multas plebotomias juvit purgans, ex calomel & resina jalapp. per epicrasin datum.

Si austrina, id est, *calida & humida* tempestas in aquiloniam, id est, in *frigidam & siccam* mutetur, catarrhi, id est, tusses, respiratio difficilis, & stertor subinde oriri solent. Tolluntur manna, sed & calomel & diagrydium & jalappa per epicrasin data juvant.

De lue pecorum.

Ut aliquid statui de lue pecorum possit, De lue pecorum.
sequentes quæstiones prius resolvi debent.

1) Quo anni tempore lues, initium, vigor, decrementum?

2) Quæ symptomata, morbi duratio?

3) Quæ subjecta morbo magis obnoxia, an tauri, vaccae &c. jugales, pascuales, qua ætate?

4) Quæ proportio mortuorum ad sanata?

5) Quibus in pascuis, depressis, editioribus, fontibus, rivis destitutis, aqua stagnante, paludosa infestatis?

6) An verum est, quod lues non proveniat a manifestis aëris qualitatibus, sed a speciali quadam mutatione in terræ cujusdam indole facta? an lues est inficiens?

7) Quid in cadavere reperitur?

8) Quæ juvantia & nocentia?

Ex omnibus his deducenda morbi indoles, & statuenda medendi methodus. Sed certum est, homines rerum anatomicarum medicarumque ignaros de lue pecorum interrogandos non esse.

De calefacientibus in acutis.

Habet *Riverius* pleuritiden sudoriferis sanatam. Sed ait, dolorem pleuriticum priorem ipsa febre fuisse. Videtur, fuisse potius *rheumaticum dolorem*, fors mali sedes fuit solum in musculis intercostalibus. Defuerunt reliqua signa. Distinguendæ ergo sunt species variæ pleuritidis & camphora pessime in omni pleuritide præscribitur. Statuendus iste *Canon* est. Scilicet quando venæ sectio malum aut *tollit*, aut insigniter *minuit*, tunc camphora nocet. Venæ sectio & camphora rarissime conjungi possunt, nisi solum, ut camphora tutius dari subinde possit.

Ufus

Ufus purgantium, aquarum calidarum, vitæ sedentariæ, cum nimium frequenti venæ sectione, potissimum præservativa dicta delendæ genti humanæ, ut ait *Tissotus*, sufficient.

Nitrum in putridis, biliosis non observatur refrigerare, nocetque. Refrigerat tamen & viscidum inflammatorium solvit, si non nimia dosi detur. *Tissot.*

Nitrum magis prodest in initio morborum inflammatoriorum, quam serius, ubi in putridum jam abivit. *Tissot.*

Probavit observatio, materiam transpirabilem medicamentis alvum ducentibus posse evacuari. *Tissot.*

Notum est jam dudum erysipelatum fomitem, sedem habere vulgo vesiculam fellis, nec melius exterminari, quam emeticis aut catarrticis. *Tissot* ex *C'l. D'arluc* qui descriptionem dedit huc conferentem erysipelatis capitis cum biliosa febre epidemica grassantis & emesi sanandi. *Recueil. periodique &c. T. VII. p. 55.*

HISTORIA XXXII.

Die 5. Octobr.

Pleurope-
ripneumo-
nia.

Domin. D*** heri (d. 4. Octobris) fanus, hilaris diem cum amicis transegit. Pro cœna brassicam fermentatam largius sumfit. Noctu circa secundam horam evigilat, cibos in cœna assumptos evomit, æstuat, post ternum vomitum leviter horret, denuo calet, somnus per reliquum tempus nullus, aut exiguus fane & levissimus dolor capitis ad frontem, locorum interscapularium, itemque in summitate sterni, difficilis respiratio, & tussis, interque tussendum dolor punctorius in sterni supremo. Dolor lumborum, tertium genu flectentium. Sitis. Os siccum. Lingua alba. Calores continui & *subita virium* jactura. Os non amarum. Hypochondria bona. Ventriculus indolens.

Post meridiem diei 5. Oct. vocatus venam secari curavi ad noctem, dein epispastica, & potus pectoralis. Sanguis cum magna crusta phlogistica.

Nota. Morbum hunc esse febrim inflammatorium, scilicet *veram peripneumoniam* aut potius pleuroperipneumoniam patet ex omnibus supra adductis. Distinguitur autem *vera peripneumonia a peripneumonia biliosa* potissimum per sequentia signa.

In

In peripneumonia aut pleuritide vera, seu inflammatoria, *primo nulla signa* affecti systematis gastrici, uti sunt ructus amari, os amarum, & pituitosum, scretus continui, copiosi, ventriculus dolens, hypochondria tumida, flatus, borborygmi, vomitus *biliosus*, diarrhoea *biliosa*. *Secundo*: Omnes morbi biliosi hoc habent, ut *systema gastricum* diu ante peripneumoniam biliosam, aut quemcunque alium motum biliosum, sentiatur affectum. Ubi morbi inflammatorii optime & pncipatice valentes inopinato adoriuntur.

Nota secundo, *vomitum brassicae fermentatae* non confundi debere in nostro hoc casu cum vomitu *bilioso*. Vomitus enim in ægroto nostro non ab affecto peculiariter systemate gastrico provenit, sed ab universali humorum orgasmo, ventriculum paulo magis oneratum sollicitante.

Die 6. Octobris.

Nox bona. Somnus ut plurimum bonus. Pulsus paulo minus frequentes, qui quidem nec heri fuerunt frequentissimi, nec adeo dari. Dolor capitis minor, dolor interscapularis cessavit, aut potius ad medium dorsum se reduxit. Tussis vix aliqua. minor oppressio pectoris. Sitis nulla aut exigua.

Applicata denuo sunt epispastica, & datum omni hora vasculum potus pectoralis.

Die 7. Octobris.

Ad noctem heri modicus capitis dolor, dorsi medii dolor minor, sed major paulo pectoris angustia. Pulsus ut antea. Urina flammea. Post mediam noctem somnus aut nullus aut interruptus, & tussis multa, inanis. Pulsus tamen minus celer, calores nulli aut exigui. Circa auroram, sumsit potum pectoralem, questus est magnam omnis pectoris oppressionem. At sumpto potu theato tussis conquievit. Somnus postmodum, & sudor: nullus capitis dolor, nec dorsi, sitis nulla. Tussis rara, non vehemens. Urina flammea, absque hypostasi. Pulsus vix non naturalis. Caloris absentia. Circa nonam antemeridianam sudor scetens cum levamine. Hodie tota die dolorem faucium & difficilem deglutitionem queritur. Rubent tumentque tonsillæ cum arcubus fauciem posterioribus. Adhibita sunt gargarismata.

Die 8. Octobris.

Somnus bonus. Pectus liberum, fauces modicissime dolent. Pulsus omnino bonus. Urina ante meridiem missa eneorema habuit. Circa meridiem missa turbida facta est. Tussis nulla.

Die

Die 9. Octobris.

Somnus bonus. Fauces bonæ. Reliqua ut heri. Urina paulo post turbatur.

Die 10. Octobris.

Omnia ut heri.

Die 11. Octobris.

Dies morbi septimus. Auris dextra dolens & modice furda. Mane alvus copiosa liquida. Urina a meridie sanorum instar, uti & diebus sequentibus.

Nota. Pleripneumonia urimis & alvo non autem sputis judicata. Crisis die septimo peracta incepit die quarto, qui *index* fuit diei septimi. Die septimo mane præter illam auris detræ aliquam surditatem advertit etiam stillicidium narium inter emungendum. Utrum plures eo die sedes habuerit, nec ne, rescire non potui.

Ὅκοις κωφωσιν, χολωδέων επιγινομένων πάνεταί. Hippocr. Sect. IV. Aphor. 28.

Ὅκοις ἂν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὠτα κωφωθῇ, αἷμα ἐκ ζύγῳ ροεν, ἢ κοιλίῃ ἐκταραχθῆσαι λυεῖ τὸ νοσήμα. Sect. IV. Aph. 60.

HISTORIA XXXIII.

Die 13. Octobris. 1773.

Puerpera.

Domina de M*** junior ; puerpera annorum 28. In octavo ejus partu sequentia observavi.

Per diem semialterum fere mucus expudendis copiosus fluxit. Noctu circa primam (13. Oct. 1773.) dolor lumborum, versus inguina tendens. Dolorem quidem lumborum jam die præcedente, sed levem sensit. Nullus aut exiguus per reliquum noctis somnus. Mane circa octavam dolores lumborum, colicique versus inguina tendentes per vices redierunt. Sub his doloribus insignem & manifestam mutationem adveri; scilicet pulsus erant *frequentes admodum*, & contracti ita, ut arteriæ micationes, sive systolem a diastole vix potuerim distinguere, itemque duri. Remittentibus doloribus vibrationes longe *minus frequentes, liberæ amplæque, & naturaliter molles*. Qui rarius ad initium, postmodum frequentius ingeminabant dolores. Circa decimam ante meridiem validi dolores partus, & fœtus exclusio, quæ intra horæ quadrantem absoluebatur; tempore partus tremor genuum magnus, quem in finem scœmina adhibita est, quæ

quæ genua apprehenderet, firmaretque; dolor musculorum internorum femoris sub partu magnus; itemquæ crurum, iis potissimum in locis, in quibus varices erant. Ligabantur ergo crura & femora, ut tentes venarum varicosarum tunicae sustententur, & dum ob impeditum sanguinis per venas refluxum tempore partus, varices magis urgentur, a majori dilatatione aut etiam a ruptione præserventur. Musculi vero femorum ligati minus distrahuntur, minusque sic dolent. Præterea musculi ligatura sustentati multum confert ad natus edendos in partu requisitos. A partu sequebantur post $1/8$ horæ partem secundinæ. Deinde ligabatur abdomen, denuo mammae. Ad vesperam ob dolorem in labio alterutri pudendi cataplasma ex floribus sambuci, chamomillæ, & croco cum lacte paratum adplicatum est, profuitque. Dolor autem hic ortus ab inflammatione illius partis secuta post difficilem partum ex distractione, aut quasi quadam contusione. Magnam funiculi quantitatem obstetrix in recens nato frustra reliquit.

Die tertio post partum mammae tumuerunt, attamen absque dolore, aut saltem exiguo. Sed lochia magis alba, quam rubra, ita ut fluore albo se denuo laborare putaret,

ret, diebus consequentibus fluor iste lochiorum albus persistit. Febris lactea nulla, quia scilicet lac cum lochiis abiit. Die tertio post partum dolorem capitis, sed solum in ejus vertice & circa sinus frontales in superiori orbita oculorum quæsta est. De dolore in vertice etiam quæsta est alia puerpera. Domina M***. vide ejus historiam morbi. Dolor hic in vertice brevis fuit, nec diu duravit, Toto fere a partu tempore copiosam habuit transpirationem.

Die 16. Octobr.

Capitis dolor sed levis, ni fallor a meridie. Nox bona.

Die 17. Octob.

Bene per omnia se habuit.

Die 18. ejusd.

Circa quartam frigus, non validum, sed potius horripilatio per mediam fere horam, dolor capitis moderatus, calores. Pulsus frequentes, noctu somnus minus bonus, sudorque copiosus. Statim post initium hujus paroxysmi, dolor in tumore ad labium sinistrum pudendi exterius existente rediit de novo, major priore, pungent.

Die 19. ejusd.

Sudor & larga transpiratio. Apyrexia. Nota. Mammæ non turgent, non dolent, att-

attamen his diebus ex alterutra lac effluxisse dixit. Somnus bonus. Tumor modice & per intervalla doluit.

Die 20. ejusd.

Hodie mane ter alvum posuit aquosam, absque ullo dolore; circa vesperam horripilatio, dolor capitis, genarum rubor, calores, pulsus frequentes. Corpus etiam sub ipso frigore, uti etiam in priori paroxysmo, ad attactum caluit. Dolor tumoris, & femoris, crurisque in eo latere; circa primam noctis finis paroxysmi, sudor perseverans, & somnus deinde bonus. Mammæ nec turgent, nec dolent.

Die 21. ejusd.

Dolor tumoris mitis, per intervalla longiora rediens; ad noctem horripilatio levis, & statim magnus tumoris, cruris totius, incipiendo a tumore, dolor, post initium paroxysmi ortus. Calores & capitis dolores ad decimam ferme ejusdem noctis, omnia symptomata tamen hesternis leviora fuerunt. Sudor largus per totam noctem & somnus bonus. Hodie abdomen, quod antea conciderat, magis sibi inflatum esse querebatur.

Die 22. Octob.

Mane & toto die nullus dolor in tumore, quem minorem hodie esse dixit. Inter-
roga-

rogata de tumore sequentia respondit: Scilicet sub ipso partu, prodeunte jam capite, partem illam pudendi ruditer attrectatam esse ab obstetrice, ita, ut crudum hunc attractum non ferret, ab eoque ut desistat obstetrix, statim iussisse. Tumorem esse duriusculum, & locum in eo quemdam præ ceteris dolere, qui scilicet cærulefcentis coloris sit, & venam varicosam, quales multas in cruribus habet, exacte representare. Nil ante partum tumoris, aut incommodi sensisse. Dolorem esse *punctorium*. Circa tertiam pomeridianam quater vomuit copiosam materiam, quæ jusculum flavum mane sumptum representaret, sapore, ut ait, acido, dein etiam dulcescente. Odorem ego, dum adstarem vomenti, sensi quasi ex oleo amygdalino, quod ad meridiem sumpsit. Alvus laxa aliquoties deposita, aquosa & copiosa cum levibus colicis doloribus. Ante vomitum, sub eoque, pondus ad ventriculum questum est. A vomitu de aliquo denuo dolore tumoris querebatur.

Plura circa puerperas observanda hic deprehendi.

1) Obstetrices monendæ sedulo, ne *crudius* attrectent partes genitales; dum enim omnia rite procedunt, & *sola* in ipso itinere

re longior commoratio adest, viribus puerperæ bonis, situ legitimo &c. Frustraneæ sunt, imo *periculosæ* omnes illæ dilatationes, quas obstetrices digitis violenter ampliando faciunt. *Lene & non dolorificum* juvamen digiti obstetricis afferre quidem etiam in hoc casu possunt, at solum, si actu *conatus parienti* adsint, quibus cessantibus expectandum est, donec novi conatus accedant, quibus innoxium illud manuum auxilium jungi potest.

2) Facilius sedentes stantesque, quam decumbentes pariunt, ipso scilicet pondere infantis ad sui exclusionem conferentis.

3) Statim examinandæ sunt puerperæ post partum, num quid peculiariter doleat, ut maturum auxilium ferri queat. Eidem Dominae de M*** in alio partu tumor in ipso pudendo.

Die 22. Octob.

Hoc ipso die mane jusculum solito minus appetiit, comedit tamen; hoc mane leviores, vagosque circa umbilicum dolores, item in lumbis quæsta est, dolor descendit ad hypogastrium, ad meridiem oblatum jusculum nauseavit, præter ovum sorbile & oleum amygdalinum nil assumsit. Pondus ad ventriculum querebatur. Circa tertiam po-

X

meri-

meridianam, uti antea notavi, vomuit cum subsecuto semper levamine. Quater per intervalla vomuit, dejecit circiter nonies. Post ultimum vomitum, quo materiam pituitosam potissimum ejecit, pondus ad ventriculum, dolorque *gravativus* respirationem reddens difficilem; dolores obtusi, subinde vagi, sæpe fixi in hypogastrio. Pulsus frequentiores, animi deliquia levia, sed continuo redeuntia. Nullus capitis dolor, nulli calores, nulli horrores. Nullibi dolor *acutus scindens, aut urens*, nec in ipsa alvi depositione, nec alias. Alvo dejecit aquosam, cineritiam aut albescentem potius materiam, *lacteam* fere dixisses. Noctu circa nonam respiratio sat libera, pondus ad ventriculum nullum, obtusus hypogastrii dolor, quique in lumbis fuit, levior; sitis. Somnus, sed levis admodum; pulsus minus frequentes. Alvum de nocte bis posuit, pariter eandem ac vesperi; larga transpiratio per totam noctem. Somnus ad auroram bonus.

Die 23. Octob.

Mane alvus denuo aquosa semel posita, respiratio & ventriculus bene se habent. Nullum aut vix ullum in lumbis & hypogastrio incommodum. Ultra horam extra lectum sedendo transegit. Pulsus boni, aut
mo-

modicissime frequentes. Mammæ & heri & hodie flaccidæ potius quam turgentes. Heri & hodie nil sanguinis per uterum animadvertēbatur. Tumoris dolor exiguus item hodie.

Nota. Nunquam aiebat minores moleflias circa mammæ se habuisse ac in isto partu. Eas ita toto tempore fuisse, ac si abfuissent penitus. Die 20. ni fallor, aut 21. dicebat, se *paucum & meracum sanguinem* ex utero fluentem deprehendisse. Ex omnibus hucusque enarratis concludo, vomitu & alvo lac verum fuisse excretum, crisi utique feliciore, quam si eadem materia aliorsum fuisset deposita, aut regimine nimis calido miliaria alba produxisset. Sed apparet simul, quantum periculum subeant eæ matres, quæ proles proprias non lactant, & hinc copiosius lac retinent. Quod si medicus ad puerperas non lactantes vocetur, id operam dare debet, ut ea diæta observetur, quæ lactis generationi minus faveat, hinc jussula illa nutrientia non suadenda sunt. *Strictior* diæta optime huc faciet. Solis panatellis, sola aqua & pane conflatis utendum, hisque non ad satietatem.

Oleosa suadentur, & præcipue oleum amygdalinum. At vero *debilibus*, quarum

ad classem plerumque omnes illæ pertinent, quæ ipsæ non lactant, oleosa omnino non conveniunt, adeo spasmos non præpediunt, ut, præter alias noxas, debilitando fibras jam antea ultra modum debilitatas, eosdem potius invitent, fluxumque lochiorum, qui in scæminis contraria ratione prædispositis utique insigniter promoveri per oleosa poterit, potius suppriment. Oleum autem amygdalinum præ reliquis rancescere, præprimis si, uti fere semper fit, calide exprimatur, omnibus notum est. Præterea acida cum oleosis *pessimam acrimoniæ speciem* efficiunt, & ventriculo longe infestiores, quam singula seorsim. Plures ergo debili ventriculo laborantes vidi, quorum in numero etiam ego sum, qui pingua cum modico aquæ potu facile ferunt, cum eadem vero vini quantitate difficilius. Et in hac, & in aliis puerperis observavi longam, eamque fere continuam transpirationem, sudores subinde copiosos; superfluam lactis materiam, attenuatam, per cutis poros eliminari hac ratione satis constat. Periculosa ergo perfrigeratio est; sed & æque periculosum erit, invita natura hanc crisin moliri; incipientem, largo potu infusi florum chamomillæ & sambuci promovere consultum erit. Sudore autem

tem nunquam apparente sedulo attendere medicus debet, qua via eliminare natura superfluum lac velit.

Solent nostrates scæminæ copioso potu specierum dialtheæ Fernelii uti tempore puerperii. At in corporibus laxis potius infusum florum chamomillæ & sambuci suaderem.

Hodie vesperi (d. 23. Oct.) levis de-
nuo circa lumbos dolor. Hodie mane fla-
tus alvo erumpentes. Sitis tota die, vespe-
ri tamen minor. Nulli calores nec heri, nec
hodie. Appetitus bonus. Nil per uterum flu-
xit hodie. Ad vesperam hypogastrium ma-
nibus pressum puerperæ fecit sensum illum,
ac si essent omnia exulcerata ibidem. Circa
mediam septimam vespertinam frigus vagum,
modo has, modo illas corporis partes occu-
pans, idque per semialteram horam, dein ca-
lor ad undecimam usque, demum sudor to-
ta nocte copiosus. Paroxysmis iste & du-
ratione & vehementia mitior fuit quam pri-
or. Noctu somnus. Sudoris odor *acidus*.

Die 24. Octob.

Bene quoad omnia se habuit, sed val-
de sitivit tota die, sudavitque aut large sal-
tem transpiravit per totam diem. Vesperi
borborygmi torminosi, lumborum dolor.
Mane alvus una, & binæ vesperi, quarum

ultima paulo laxior fuit, & cum aliquoties per cubiculum ambularer, paucae sanguinis meraci guttæ per uterum excidebant. Nullus paroxysmus. Sitis minor ad vesperam. Appetitus bonus. Varices in tumore disparent sensim, tumor autem ipse dolet subinde, durior paulo est, & vix minor. Cum locum examinare non liceat, glandulosi fors quid læsum est, quod ne in scirrhum abeat, omni modo adlaborandum est. Noctu somnus hucusque omnium optimus. Circa recens natos sequentia observari: Inspiciendum totum corpus, utrum omnia secundum naturam sint disposita; pudenda, anus aperta; lingula soluta; caput non difformatum; nil luxatum fractumque. Abluunt in lacte calido addito pauxillo butyri & fasciis involvuntur. Sæpe per duos tresve dies absque alimento sunt, dein sponte mammam admittunt. Alvus nigrescens aut sponte aut dato syrupo cichorei cum rheo sollicitatur. Vidi syrupum mannatum bis datum excitasse sæpius gravia tormina. Si nutrix non fuerit recenter puerpera, & lac habeat jam antiquum, alvum proles obstructam, raram, duram habebunt. Inde tormina, flatus, borborygmi, vomitus, inquietudo, clamor. Infantem torminibus proxime infestari adpatet

ret ex alvo rara, duraque ex eo, quod inter dormiendum modo ridentis, modo flentis, modo aliam quamque faciem exhibeant. Tormina autem actu adesse constat, si repente & valide clament, si pedes attrahunt, si dum decumbunt, caput & superiorem corporis partem erigere quasi conantur. Alvus sollicitatur radice petroselini recenti, aut sapone in alvum immissum; post unum alterumve diem intra pedes infra genu, axillis, collo, in omnibus carnis quasi incisuris farina *tosta* conspergendi sunt. Pulveres & farina non *tosta* minus bene ad hoc servit, quia cum aquosa humiditate fermentum efficit.

Die 25. Octob.

Sitivit tota die. Sudavit. Cetera bona.

Die 26. Octob.

Toto antemeridiano tempore extra lectum fuit. Appetitus intensior. Sitis longe minor. Inter ambulandum sanguis ater, grumosus pudendis excidit. Summo mane alvus dura, difficilis. Urina heri deposuit materiam *farinae leviter tostae* similem, sed non omnino perfecte deposuit. Hodie vero missa ad vesperam inter horam eandem materiam perfecte deposuit. Urina paulo minus colorata. Larga transpiratio tota die. Os, quod hucusque glutinosum fuit, tale jam non

est. Fames potius quam appetitus. Vesperi somnolentia magna, somnus usque post mediam noctem bonus; deinde per intervalla & exiguus, quod mirum non est, cum a meridie multum dormivit.

Die 27. Octob.

Urina mane missa post aliquot minuta incepit deponere. Tumor ad pudenda minor, non dolet nisi compressus. Diu extra lectum fuit, deambulavitque; multum sanguinis per uterum descendit. Noctu somnus minus bonus, & aliquis in capite dolor, exigua transpiratio, qualis etiam fuit a meridie. Sitis nulla. Alvus dura semel.

Die 28. Octob.

Toto die aliquis in capite dolor. Sanguis ater, coagulatus copiosior per uterum inter deambulandum. Minus larga transpiratio, capitis dolor vagus. Sitis nulla. Mammæ uti extra puerperium & graviditatem. Urina saturate flava non fuit turbata, sed nubeculam albam deposuit. Alvus dura, semel.

Post aliquot dies perfecte convaluit.

Circa finem Novembris fluor albus & acris copiosus fuit, pustulæ in toto fere corpore rubræ, acri sero turgentes. Tumorem sensit jam toto graviditatis tempore in
ab-

abdominis latere sinistro versus pubem tendentem. Dedi sequentia :

℞. Saponis venet.

Gummi ammon.

— — galban.

Tartari vitriolat.

Massæ pilul. ruffi. āā 3j.

Balsam. peruv. q. s.

M. f. pilul. gr. jv. Quater de die quatuor sumat.

Scopus fuit *solvere*, *aperire*, & ad alvum determinare. Tumores hi tempore graviditatis oriri soliti sunt sæpe solum intestinum inferius ab utero distento compressum, superius vero ob retardatas fœces dilatatum. Præscripta præterea est etiam frictio *omni mane* facienda. Disperso tumore sumat corticem.

Ratio pro lactatione. Pustulas prurientes, sero *acri* turgidas & fluorem album *acrem* a lacte retento, corruptoque oriri existimo in hac ægrota. Novum pro lactatione argumentum.

HISTORIA XXXIV.

Die 10. Octob.

Cum hodie *Levæ* essem, vocabar ad sartoris cujusdam filium annorum circiter fedecim. De quo sequentia intellexi. Ab aliquot annis, quatuor aut quinque, experitur difficilem mictum, dysuriam cum stranguria. Ad initium rarius, mitiusque, at subsequen- tibus temporibus frequenter graviterque. Nullus antea ad lumbos dolor, nulla injuria externa qualiscunque antecessit. Dolor supra pubem est, & per totum penem, urens lancinansque, a biennio frequentius redit. Ante annum scabiem habuit, qua externis solum remediis curata gravius longe frequentiusque malum redit. Mingit frequentissime, sed parce semper, & cum dolore supra penem & in pene. Post mictum dolor est gravior. Etiam ante mictum & inter- medio tempore per intervalla supra dicti dolores redeunt, abeuntque per vices. Ab aliquo jam tempore continuum urinæ stilli- cidium est, cui adposita spongia medetur. Ante annum bis sanguinem minxit. Modo etiam dolorem subinde in regione renali quæ- ritur. Urina tenacissimum gluten album con-
tinet,

tinet, non fœtet. A lacte ebutyrato nuper pessime habuit. Item a musto largius hausto. Si vinum sumat, stillicidium urinæ ad tempus cessat.

Nota. Calculo laboret aut non, cum cathetere examinari non potuerit, dicere nequeo. Interim eadem symptomata subinde etiam absque calculo occurrunt. Vesica enim exulcerata, parietibus duris, crassis per urinam acriorem, & stimulantem frequenter sollicitata, rationem dysuriæ stranguriæque, dolorisque supra pubem dat. Irritata gluten largitur copiosius. Post mictum dolor major, aut quia calculum asperum complexa acutius sentit, aut quia in se contracta, & ab incumbantibus etiam visceribus pressa magis dolet, quam distenta, uti manus vola tumens magis dolet contracta, quam expansa. Stillicidium a debilitato sphinctere, qui sumpto vino, analeptico, ad exiguum tempus roboratus suo denuo munere fungitur. Ob difficilem & dolorificum prioribus annis mictum urina diutius quam par fuit, relinquebatur. Aut vesica contra urinam copiosius collectam irritabatur, eamque exprimere sufficienter haud valuit. Inde explicatur, qua ratione fors ureteres, demum etiam renes distendi, arrodique potuerint

erint & dolere. Fors acidus potus urinam præprimis movens exulcerando vesicam acrius stimulat, hinc aqua calcis, quam illi jam ante aliquot tempus suasi, illi ita profuit, ut lecto abesse, & officio suo fungi de-
nuo potuerit. Aqua enim calcis fors prodest solum qua absorbens, siccansque.

Fors materies scabiosa vesicam petiit retropulsa ab externis medicamentis & exul-
terationem reddidit graviolem. Materiam autem scabiosam vias urinarias subinde pe-
tere, etiam nuper vidi in Domino M. T***. Fors scabiosa materia vesicam subinde ag-
greditur ex renibus per urinam illuc allata,
& non statim excreta, aut in ejus substan-
tiam per arterias vesicæ deposita, ut inde
morbus oriatur ab *Hippocrate scabies ve-
sicæ* nominatus.

HISTORIA XXXV.

Die 17. Octob.

Febris bili-
osa.

Dominus P. St*** cum pridie vino &
laboribus paulo magis indulfisset, ad meri-
diem horret per horam semialteram, calet
postmodum toto reliquo die, minus ad ve-
esperam. Sub hoc paroxysmo assumptos pau-
lo antea cibos vomuit. Dolor capitis, po-
tissi.

tissimum in occipite, dolor in cervice, perque totum dorsum, in lumbis; sub depositione alvi dolet in osse sacro, exit per alvum tuber hæmorrhoidale, quod dum alvum exoneravit, retrocedendo dolet. Dolet utrinque ad pubem, dum mingit. Urina magis exaltata, absque sedimento. Dolor hypochondriorum, itemque gravamen ad scrobiculum cordis, ardor per totum pectus, secundum ductum sterni. Os siccum, amarum, siticulosum, sed modice. Somnus de nocte sat bonus.

Die 18. Octob.

Mane per horam horruit, caluit, a meridie melius habuit, post utrumque paroxysmum sudor paucus. Heri & hodie non appetiit. Omnia ut heri. Vomuit pariter.

Die 19. Octob.

Paroxysmus & reliqua ut heri. Ad vesperam calores redierunt majores. Non vomuit, sed vomiturivit, major oris amaror. Acceptis quinque drachmis cremoris tartari septies per noctem purgatus est, per intervalla tamen dormivit.

Die 20. Octob.

Melius mane se habuit, paroxysmus emanfit, attamen pulsus celerior. Minor oris amaritudo, attamen siccitas, dolor ventri.

triculi gravans, vix ullus, aliquis tamen adhuc hypochondrii sinistri dolor perstitit. Reliqua symptomata insigniter imminuta. Aliquis appetitus. Pulsus tamen celerior naturali toto die. Noctu nullus dolor, attamen nil dormivit. Alvus ter per diem laxa.

Die 21. Octobris.

Mane post celebratum sacrum, vomuit sæpius potum theatum paulo ante sumptum cum pauco phlegmate, nil biliosi nec quoad calorem, nec saporem vomuit; calores postmodum, dolor occipitis, etiam frontis, item in cervice, dorso, lumbis, osse sacro, intermingendum utrinque ad pubem, item in depositione alvi, ut antea. Fricuit tuberculum hæmorrhoidale sæpius foliis ficus, noctu paucum sanguinis binis ternisque vicibus ano exivit.

Die 22. Octobris.

Mane melius. Ad prandium appetiit. A prandio calores, reliquaque symptomata redierunt. Noctu vena in pede secta. Sanguis non phlogisticus, sed læte roseus. Somnus paucus ea nocte. Sitis.

Die 23. Octobris.

Mane pulsus ut heri, celer videlicet, omnia tamen symptomata mitigata, ad vesperam tamen omnia denuo aucta. Sitis toto
hoc

hoc die admodum magna. Ad noctem pulsus paulo minus celer. Symptomatum remissio aliqua. Noctu somnus melior, & sudor copiosus.

Die 24. Octobris.

Mane pulsus minus celer. Exiguus capitis ad tempora dolor, nullus in occipite, nec in cervice, nec dorso. Attamen fixus dolor in medio puncto ossis sacri, firis vix aliqua. Tumor durus, dolensque in parte, lienis, ut videtur, anteriore. Exiguus appetitus, a meridie calor intensior. Dolor occipitis major, item in loco lienis. Sitis, attamen paulo minor quam heri. Noctu post mediam noctem somnus per quatuor horas continuus & bonus.

Die 25. Octobris.

Ut heri.

Die 26. Octobris.

Mane pulsus liberior, majori appetitu jusculum acidum binis per diem vicibus oblatum comedit. Ad meridiem sedendo aliquid temporis exegit. Dolor lienis, & occipitis minor, sitis minor, urina ruffa. Noctu somnus sat bonus per intervalla.

Die 27. Octobris.

Dies morbi undecimus ad finem pergit. Mane circa quintam rigidatem immobilitatem-

que

que & stuporem manuum expertus est, ita, ut juxta ægroti expressionem manus ipsi quasi *lignæ* essent, simulque major occipitis dolor junctus fuit. Idque duravit per semihoram, quo cessante sudor universalis erupit. Pulsus ut heri mane. Urina circa sextam mane missa minus ruffa, hucusque urinæ absque ullis contentis manserunt, & imperturbatæ. Somnus de nocte valde bonus.

Die 28. Octobris.

Alacrior, dolor in lienis loco & in osse sacro longe minor, pulsus minus frequentes, liberi; appetitus aliquis.

Per sequentes dies magis magisque vires recepit, absque crisi manifesta, & valde perdetentim.

Morbus fuit *biliosus*; hæmorrhoidum affectio & lienis dolor fuerunt solum secundaria. Credo lienem dudum ibi loci fuisse obstructum, & modo ob concitatiorem circulum sanguinis, facto fortiori ad loca obstructa impulsu, doluisse. Juvisset & primo oxymel, dein emeto catarsis, & acidorum continuus usus.

Observationes circa morbos biliosos hoc autumno anni 1773 factæ.

Observationes de morbis biliosis.

I) Morbi inflammatorii autumno rari admodum sunt, & tamen vidimus in quibusdam

dam nosocomiis, aliisque etiam in locis homines morbo bilioso correptos venæ sectionibus ad internecionem usque vexari. Item fuerunt, qui alia quidem methodo, sed fere æque perniciofa, primo vomitorium, quod quidem recte, secundo camphorata propinavunt more certe pessimo.

2) Vidi morbos biliosos cum inflammatione conjunctos, sed *levi*, quæque *secundarius* tantum morbus fuit. Sic in hominibus cæcas hæmorrhoides pati solitis vidi morbum biliosum cum affectione hæmorrhoidali inflammatoria. Cum enim circulus humorum in morbo bilioso præter morem fuerit incitator, orta secundaria etiam hæmorrhoidum affectio &c.

3) In morbis gastricis biliosis lingua manet materiam exhibet ex albo flavescens. Os insipidum, amarum, siccum; labia sæpe sola, sæpe etiam palatum fornicatum siccescunt semper; Os subinde glutinosum. Saliva copiosa, insipida, alba & spumescens, majorem ad primas vias affluxum significat. Fauces subinde asperæ & quasi rugosæ; pruna non cocta, acetum, poma cruda acida comesta ad tempus saporem restituunt naturalem.

Gravamen subinde ad ventriculum, præcipue de nocte, ita, ut inde dormiens excitatur. Subinde sola hypochondriorum tensio, strictura, plenitudo, inflatio. Appetitus minor, carniū præcipue. Attamen quod mirandum, subinde nullum sensibile quoad appetitum, ventriculum aut hypochondria incommodum, licet ibi mali sedes sit. Urina potissimum flava prætermodum subinde quasi ab assumpto rheo tincta, subinde sedimentum rubellum, aut brevi jumentosa fit. Alvus sæpe stricta, fæces olidissimæ, excellenter flavæ, quas *biliosas* dixere, & quasi ab assumpto rheo.

Paroxysmo sæpe tertianam imitantur, frigus leve sæpe at calor *diuturnus*, sudores *nidosi*. Raro apyrexia perfecta, sed calores, aut caput obtusum, vertiginosum. Cubiculi calidi peculiaris impatentia, alleviamen magnum si sese frigori exponat, frigidam bibat. Incommodum ventriculi sæpe solum sub paroxysmo. Noctes inquietæ. Sitis non magna. Sed etiam alia species est, scilicet subinde paroxysmi leves, sed quotidiani cum frigore vix animadverso, vario diei tempore repetentes. Exitus horum est, ut aut diu vexent hominem, & sic sensim sensimque dispareant, attamen post aliquod tempus

pus denuo recidivam et sæpe plures faciant, atque nullo amplius observato intervallo pergant uno tenore, & nulla dierum criticorum ferie observata, tandem solvantur, vel in majori gradu universam humorum massam putredine inficiant, petechias generent, interficiant. Vidi in uno, qui tali ratione mortuus est, puncta petechialia morbo jam multum progressu prorupisse, et brevi denuo disparuisse. Vidi in Franciscano quodam, qui per tres circiter septimanas convaluit, post sex circiter ab incipiente morbo dies veras petechias infimo abdomine sinistrorsum & nullibi alias.

4) Vomitorium profuit, imo necessarium fuit. Mirabar ipse & in me & in aliis æstum immanem, omniaque symptomata quasi subito cessasse post vomitum. Radix ipecacuanhæ rarissime satisfacit sola, addidit unum alterumque granum debuit ex tartaro emetico. Imo ne sic quidem omnino satisfecit, quia, ut opinor, emeticum assumptum ab inani copiosæ materiæ glutinosæ & biliosæ affluxu enervabatur. Hinc major ipecacuanhæ dosis e. g. ʒβ. scr. ij &c. necessaria fuit, quo citius & certius ventriculi fibras attingat. Nullus enim metus est a majori radicis dosi, cum pars se ipsam cum reliqua saburra excutiat.

Y

Post

Post paroxysmum immediate inanis salivæ aut materiæ potius biliosæ affluxus multum molestiæ continuo exscreantibus fecit: hinc & ego & alii mea ex ordinatione emeticum statim a paroxysmo finito sumserunt.

Præparatio ad emeticum constitit in diluentibus acidis. Optimum fuit ante emeticum uno alterove die omni hora sumere unciam unam oxymellis. Materia vomitu rejecta varia quoad *quantitatem*, *qualitatem* fuit. Quantitas sæpe tanta fuit, ut aspectantibus orta admiratio fuerit, ubinam locorum tanta materiæ copia calere potuerit. Color materiæ subinde viridissima fuit quasi ex gramine comesto, subinde flava, ex flavo nigrescens, glutinosa fere semper, sapor aut nidorosus aut ovi putridi, aut amarus. Ad finem vomitus excussa jam multa materie, sapor amarus, sæpe primo advertebatur. Mirabar, me materiam copiosissimam & meo & adstantium sensu manifesto *acidissimam* vomuisse, pauculum materiæ, quod mantili, quo os abstergebam, adhæsit, etiam exsiccatum, per multos dies *acidissimum* odorem servaverit. Mirabar autem id eo magis, quod nullum quoad ventriculum incommodum, nisi gravamen aliquod tempore paroxysmi senserim. Post duos dies denuo vomui materia

ria

riam viridissimam, nidorosam, putridam flavam. ex flavo nigrescentem, copiosissimam pariter. Acrimoniae materiae illius acidæ in primo meo vomitu tanta fuit, ut sensum faucium quasi erosarum adustarumque & dentes stupidos habuerim, in secundo meo vomitu tantam, acrimoniam materiae biliosæ sensi, ut *vivum ignem* ascendere per oesophagum putarim. Quotiescunque autem aliquid deglutivi, vel solam salivam, ut primum rem degludiendam ad oesophagi finem pervenisse deprehendi, osque ventriculi aperiri sensi, tunc velut *viva flamma* ex stomacho sursum erupit. Tanta autem erosio, aut a muco naturali obliniente nuditas fuit, ut per unam alterumve diem vix limpidissimam aquam deglutire potuerim; ardor enim & dolor quasi a superiori parte deorsum per oesophagum scindens fuit. Quodsi materia tam acris intestina petat & *κατω* evehatur, facile patet, quam horrendi dolores colici oriri debeant. Subinde post unum alterumve diem repeti vomitorium debet.

5) Vomitorium solum raro sufficit sed simul dijectiones aliquæ fieri debent. Quodsi vomitorium cum tartaro vitriolato conjungitur, *cholera* excitabit saluberimam. Purgans datum post vomitorium ferme emeto-

catharsi æquivalebit. Purgantia ex pulpa cassiæ, tamarindorum nimis lenia sunt, quamvis causæ morbosæ resisterent. Hinc pilulæ Ruffi ad gr. xxv. vel 3ß datæ vel solæ vel cum aliis omnes absolvunt paginam. Rheum ideo non pergebam propinare, quod *lente*, & *inefficaciter*, cum torminibus agat, & plus in secundas vias, per urinam fere agere videatur quam per sedem. Stimulus autem cito & efficaciter operans præoptari debet.

6) Evacuationes tamen eo usque non debent continuari, usquedum appetitus redeat, ut prudentissime Tissotus monet. Quia is *ex debilitate fibrarum* non adest ultimo. Præterea humores allicerentur, ad primas vias, & semper restaret aliquid ad ejiciendum. Reliquum restitutus fibrarum tonus facile separabit. Diæta stricta non statim deferi debet, sed *valde paulatim* relaxari. Tonus vero partium restituent amara vino infusa. Usus sum ergo sequenti vino:

℞. Extracti Cardui bened.

— — Gentianæ rubr. aa 3ß.

— — cortic. peruv.

Corticum virid. Citri in pulpam

— — contus. aa 3j.

Digere in vini generosi ℥ij. Mane ante prandium & cænam pocellum sumatur.

Inter

Inter usum vero hujus vini caveri obstructio debet, sed alvus subinde leniter sollicitari per pilulas Ruffi.

7) Circa paroxysmos ipsos sæpius expertus noto, eosdem non posse abbreviari si oborto post frigus calore sudores excutiantur. Sumpto infuso calido florum sambuci statim copiosus erumpit sudor, sed qui paroxysmum non terminat, donec ille demum profluit, qui exacerbationem quasi critice solvit.

8) In hoc morbo *pruna cocta aut poma cocta* inflant summopete, & relaxando nil boni præstant. Comedi ipse *pruna sicca*, inde nauseosum saporem faucibus inhærentem ad tempus lenivi; comedi etiam sæpius poma cruda acida. Cibi cum aceto valent & aqua recens frigida.

Et si *Acidum acetosum* optime conveniat, *vinosum tamen non* conducit, & plerumque etiam non sapit. Aromatica ante expulsionem saburræ biliosæ calores, inquietudines augent, & morbum sæpe desperatum reddunt. Hinc male agunt, qui roborantibus, calefacientibus nimis cito utuntur.

Acidum supra acidissimum & corrosivum a me per vomitum ejectum dixi, & paucos post dies materiam biliosam, priori materiæ,

ut videtur directe oppositam. At in ventriculo, qui glutinosa bile obductus est, acida pessima degenerare in acidissimam materiam possunt; saccum enim tali materia occupat a bile glutinosa inertem redditum. Famulus mecum mense Augusto febris laborans, quæ paroxysmos cum vomitu conjunctos habuit, *materiam acidissimam* vomendo rejecit; alii in paroxysmo materiam biliosam. Fors orta ex ejusmodi observationibus vomitionis acidæ suspicio de *bile acida* absorbentibus corrigenda; sed utique male. In Hungaria prandia & cœnæ quocunque anni tempore fere *eadem* sunt, eadem assumptorum copia, etsi æstate difficile, difficilius vero autumno cibos, carneos præsertim, & potum vini largiorem vix ferant.

Si febris biliosa redeat cum cholera, eaque talis sit, ut primæ viæ non nimium afflicten-
tur, erit is morbus, qui se ipsum optime curat, & ex quo curandi ideam medicus desumere sibi debebit.

9) Regulæ diæteticæ Hippocratis diversis anni temporibus datæ verissimæ deprehenduntur. Verissimum ibidem est, vomitum æstate & autumno magis necessarium, in hyeme vero purgationem per alvum.

10) Methodus Sydenhamiana curandi febres autumnales hic aliquam considerationem meretur, cum ille corticem adeo in iis necessarium deprehenderit, non vero damnosum plerumque, quartanisque tamen plerisque exceptis, quæ soli sæpe cortici auscultant, & sæpe ad *biliosas febres* non pertinent. Sydenhamus ergo potissimum de quartanis intelligi debebit.

11) Quare febres putridæ frequentiores & periculosiores in Hungaria sint, variæ sunt causæ.

12) Urina biliosa quasi croco tincta est, & sæpe deponit sedimentum subrubellum, fit jumentosa. Morbus Dominae senioris de M*** fuit primario *biliosus*. Morbus Dominae jun. d. M*** pariter *biliosus*. Morbus Patris St*** & coqui K*** fuit biliosus. Inflammatio hæmorrhoidum fuit solum affectio secundaria. Urinae ardorem, dolorem in hypogastrio morbi biliosi sæpe habent, ut videre licuit in Domina de M*** sen. & Jun. item in Pat. St*** & coquo.

13) Non internoscuntur in Hungaria morbi *putridi & inflammatorii*.

14) Solent facere in autumno venæ sectiones; sed corpus illo tempore debilissimum est, & ad putredinem magis dispositum,

fitum, bili minus resistere valet. Ergo per se venæ sectio hoc tempore mala est.

15) Vinum in æstate & autumno parcius bibendum. Sæpe id in aliis atque in me ipso expertus sum, si quid enim incocti, putridique in primis viis lateat, vini meraci potu ad vias secundas agitur &c.

16) In mea febre biliosa, cum ob plures jam paroxysmos emaciatus & pallidus essem, tamen bile quondam nimium turgente, faciem accepi *rubram*, æstumque corporis, quæ omnia ejecta vomitorio bile statim penitus cessarunt.

17) In mea febre biliosa fæces *olidissimas* post emesin cathartico eduxi.

18) Tumor ventriculi & hypochondriorum in morbis biliosis sæpissimeprehenditur, partim ob copiam materiæ ibi nidulantis, partim ob fibrarum laxitatem, quæ subinde diutius adhuc vexat, excussa jam omni saburra biliosa.

19) Os in biliosis subinde amarum, nauseosum & *ad nauseam dulcescens*, hos autem sapores leniunt oxymel sæpius & lente deglutitum, acetum, pruna sicca, & tamarindi, taleoli ex citro.

20) Si emesi opus sit, & ea neglecta purgatio alvina instituat, etiam sæpius repetita;

petita; adeo nihil proficies, ut sæpius noceas plurimum, materiam ad secundas vias pellendo, vires debilitando &c.

21) Color in cholera biliosa varius. Vidi alvos cinericias in Domina de M*** jun. & tamen morbum fuisse biliosum, mihi modo certum est; has colorum varietates in biliosis morbis *Aretæus* jam animadvertit.

22) Novi multos, qui inedia febrem biliosam tollerent; utuntur potu aliquo theato & ab omni cibo diu & pertinaciter abstinent. Ad summam virium amissionem deveniunt tales, lente sanantur, & non, nisi qui robusto alias corpore sunt. Biliosa materia potu diluta, sensim magna etiam parte ad secundas vias translata, urinis & sudoribus diffatur, quæ breviori itinere ano & cato fuisset ejecta.

23) Hoc autumno raras vidi inflammatorias febres, easque, ut ita dicam, superficiarias solum, a perfrigeratione plerumque ortas.

24) *Pleuritidem biliosam* alvi subductione, aut frigida sanandam, a veteribus falso pro vera pleuritide habitam, *Aretæus* memorat.

25) Successio morborum notari mereatur, certum enim est, temporibus medici-

na

na valet, data tempore prodest. Sic morbus *inflammatorius* abire potest in *putridum universale*; hic in *malignum*. *Maligna febris* est *incipiens gangræna*, & a putrido universali solo gradu differt. Gangræna autem duplici modo incipere potest, vel *prægressa validissima inflammatione*, vel etiam per se *hac non prægressa*. Hoc ultimum fit in *illis malignis febribus*, quæ subdole incipiunt, quin prava adeo signa ex pulsu & urina adpareant. Mirabitur quis gangrænam humorum in vivo homine esse posse: at ajo, eam *incipere primum*, cum certum sit, nullam rem repente, sed per gradus produci.

Si morbus *inflammatorius* statim in *putridum*, hicque mox in *malignum* abeat, hæque successiones brevi se invicem consequantur, idque inter insigniorem aliquem hominum cohabitantium numerum contingat, febris dicetur *pestilentialis*, aut etiam ipsa *pestis*. Adparet hinc, quare a multis venæ sectio laudetur in peste, a multis reprobetur, omnes bene observasse, & fideliter tradidisse observata credo, sed in diversis succedentium sibi mutationum statibus factæ hæ observationes sunt: ubi utique diversa juvasse & nocuisse manifestum est.

Pater

Patet etiam, quare ab aliquibus roborantia, antiseptica, adstringentia, sudorifera, ab aliis antiphlogistica fuerint laudata. Eandem differentiam morborum & consequenter etiam medicamentorum observavit *Zimmermann* in *dysenteria*, vide ejus tractatum de *dysenteria*. cap. X. prope finem.

In phlogisticis valet venæ sectio, potus calidi, emolientes, acetum & mel.

In putridis universalibus venæ sectio & potus calidi, emollientia nocent, profunt acetum & mel & cortex.

In malignis cortex, acida fossilia, camphora.

26) *Hemicraniam* in bilioso morbo sæpe animadverti.

28) Carnes utut molles, & carniū juscula a bilioso morbo reconvalescentes ægrius ferunt; farinacea autem fermentata facile, id in me expertus sum.

28) Repletio omnis tempore reconvalescentiæ caveri debet summopere.

29) Longo tempore post morbum lingua omni mane muco flavescente insipida obducta. Os insipidum. Labia sicca; scilicet ob affluxum materiæ biliosæ, mucosæ ad glandulas relaxatas. Præter diætam juvant amara vino infusa, essentia absynthii com-

po-

posita. Essent. cortic. aurantiorum, motus mane & vesperi.

30) Longo post tempore per noctem sudor copiosus, nidorosus. Urina biliosa cum sedimento albo, rubello, eneoremate subsidente.

31) Mense Novembris rariores febres biliosæ, circa ejus finem disparuerunt, sola hinc inde quartana persistente.

32) Vomitoria si exhibenda sint, ea *statim* finito paroxysmo exhibeantur, quia tam magna materiæ febrilis vis ad primas vias, sicut etiam ad superficiem totius corporis sudantis, est allegata, ut ingens salivosa materiæ in os affluxum tunc temporis testatur.

Post febres biliosas factis jam debitis evacuantibus, cum assiduus tamen ob laxitatem partium ad systema gastricum affluxus fiat, lingua mane obducta sit &c. *roborantia* dari debent. Optimum roborans erit tunc cortex peruvianus. At in me ipso expertus sum, eructationes materiæ nauseosæ, linguam obductam &c. nihilominus persistere, cortici ea addidi, quæ simul alvum leniter movent, sic bis, ter etiam quater per diem alvus mota est,eductæ sunt fæces olidissimæ, subinde penetrantem acrimoniam, imo acidum acidissimum spirantes. Lingua
minus

minus obducta mane, os minus insipidum; junxi simul motum corporis, ambulando mane & vespere.

Multi sunt, qui hoc connubium corticis cum eccoproto aliquo damnant, infringi vim corticis roborantem existimantes. At in nostro casu, ubi non solum roborandum, sed simul quædam morbi reliquiæ evacuandæ, hæc miscela omnino necessaria est. Imo efficaciorum existimo vim corticis roborantem, si aliquid, quod intestina vividius vellicet, ei jungatur. Hæc est ratio, quare *Lindanus & Thonerus &c.* in fluxu mensium nimio *adstringentia pellentibus* junxerunt.

Quod si salia cortici jungantur, movebitur quidem sedes; at sunt, qui debili ventriculo instructi inde doleant. Prælegi ego massam pilularum ruffi versperi ad scr. j. ad gr. xxiv. &c. sumendam. Acidum domatur ab amaricantibus, ventriculus roboratur, aut si putridi quid in primis viis lateat, id evacuabitur; cum myrrha & aloe præterea vim quam maxime antisepticam possideant. Vis ipsorum calefaciens in reconvalescente. viribus fractis a morbo prægresso timeri adeo non debet, ut etiam directæ indicationi respondeat.

HISTORIA XXXVI.

Die 17. Dec. 1773.

ossis hu-
meri ex-
crescentia.

Mortuus est heri rusticus quidam in F.
Thur., de quo sequentia notanda sunt : An-
te semialterum annum humerus dexter tu-
mere incepit, dolor ad initium non mag-
nus. Ante decem menses tumorem vidi pri-
ma vice. Totus humerus magnitudine ca-
put hominis æquabat. Cutis tensa, nitida & ex
albo rubescens; humerus ad attactum carno-
sam & compactam substantiam prodidit, &
non doluit ad attactum, nisi satis rudis is
fuerit; nullum prementis digitis vestigium.
Interrogatus respondi, vitium non esse in
partibus carnofis, sed in ipso osse, & qui-
dem in capite ossis, inque scapula ipsa.
Substantiam osseam esse procul dubio sumo-
pere excrecentem, & spongiosam. Chirur-
gum id aperiri volentem prohibui. Mortui
cadaver exsuccum, & quasi tabe confectum
esset, adparuit. Sectus humerus ostendit
carnes impositas bonas, sed dicta superius
ossa *excrecentia*, *spongiosa*, *molliora* adeo,
ut cultello scriptorio facile sciderim, ac si
carnem solidiorem, aut lardum interspersis
corpusculis durioribus cartilagineæ duritie,
scia-

scinderem foraminula spongiosi hujus ossis partim glutinosa materia, partim carnosae erant oppleta. Vasa sanguifera per ossis spongiosi substantiam crebra magnaque, sed frequentia versus cartilagineam capitis ossis brachialis, qua obtegi solet, substantiam.

Existimo dolorem ad attactum non fuisse auctum, nisi is tam validus fuerit, ut ipsam spongiosi ossis substantiam compresserit. Vidi tamen tumorem in dextro genu, & potius in osse femoris ad genu. Mortuus autem pariter est ille homo. Non dubito, id repertum fuisset, si quis aperuisset.

HISTORIA XXXVII.

Die 16. Dec. 1773.

Domina de F**. secunda vice gravida Febris lactea. partum in singulos fere dies expectat. Corporis boni, bonique coloris. Appetitu vegeto gaudet, & large comedit. Per aliquot noctes inquiete dormit, caletque. Hodie fecit venae sectionem. Sanguis cum crusta phlogistica, post horam denuo aliquid sanguinis emissum.

Z

Die

Die 21. Dec.

Ob alvum a triduo nullam, vesperi adhibitum clyσμα. Alvus dura, copiosa. Toto die leves lumborum dolores queritur.

Die 22. Dec.

Dolores lumborum majores paulo. Nox inquieta. Flatus multi *ανω* & *κατω*, tria clysmata alvum copiosissimum duxerunt. Mane sequentis

diei 23. Dec.

dolores partus, sed per longiora intervalla, & breves. Circa meridiem intervalla breviora, dolores longiores, validiores; post singulos dolores os uteri aperiri magis magisque cœpit. Caput prævium observabatur. Post secundam pomeridianam partus. Funiculus umbilicalis longus admodum cum tribus circa collum pueri vegeti circumvolutionibus; intra septem minuta secundinæ sequebantur. Peperit in sella perforata. Bonum esset si tales sellæ ita essent confectæ, ut reclinari possent, ut simul vices lecti facile mutatione possent subire. Puerperam curavi statim in lectum reponi genubus ad se invicem positis, & versus abdomen ad ductis, post horæ quadrantem facta abdominis ligatura. Post horam datum jusculum.

Pue.

Puero recens nato post tres a partu horas datum ex mistura sequenti est:

℞. Aquæ font. ℥ij.

Syrup. cichor. cum rheo ℥j.

eo die absumpta per vices est tota hæc portio. Eo die & nocte meconium copiosum abiit. Vomuit etiam eandem fere materiam, glutinosam admodum a partu; eo die pulsus febrilis, dolor capitis. Somnus tamen noctu sat bonus. Mane bene se habuit. Dolores *posteriores* per intervalla die partus, non adeo vehementes.

Notanda sunt in hoc casu sequenda:

1) Diathesis phlogistica in scemina eufarca, bene pasta, & utilitas venæ sectionis ultimis mensibus; aliter observavit *Hippocrates* & nos cum illo in sceminis, aut debilibus, aut saltem ob vitam laboriosam, diætam minus nutrientem, minus sanguineis.

2) Necessitas clysmatum frequentiorum diebus aliquot ante partum, & etiam proxime ante eundem.

3) Curavi in dolorum intervallis vaginam & labia pudendi inungi unguento dialth. calida manu.

4) Graviter inculcandum sceminis, ne ob leviores dolores, cum intervalla dolorum adhuc magna sunt, cum uterus necdum hiat,

in fella reponantur, aut ad laborandum mo-
neantur, cum partim labore, partim metu
puerperæ enerventur *ante tempus*.

5) Syrupum mannatum dolores colicos
recens natis caussare sæpius deprehendi.

6) Die 24. Dec., altero scilicet post
partum die puer adplicabatur ad ubera ma-
tris. Lac exiguum adhuc, attamen & qua-
litate & quantitate bonum pro tali puero,
extra tempus suctionis prodest oleo amyg-
dalino papillam inungere, ut mollescat, mi-
nusque doleat a suctione.

Die 25. Dec.

Bene se habuit per omnia.

Die 26. Dec.

Tota die bene se habuit, noctu frigo-
re correpta, accessit abdominis tumor &
dolor. Æstus, dolor lumborum. Vix lo-
chiorum vestigium. Sitis. Mammæ turgent,
Puer nauseat fugere.

Die 27. Dec.

Mane curavi enema emolliens, item pan-
nos laneos aqua calida tinctos ad abdomen
adplicari. Enema quater per diem, & fo-
mentatio bis repetita. Dolores abdominis,
lumborum, capitis, æstusque sudore ad noc-
tem largo terminabantur. Sæpius eo die
datum althææ decoctum cum nitro. Ex

mam-

mammis turgidis nullum lac poterat exugere. Ergo cataplasma emolliens adplicatum, & demum postea tentata est suctio, quæ optime cessit. Pueri alii renuebant alienam matrem fugere, sed in tenebris decepti id fecerunt, propriam tunc matrem sese fugere existimantes. Noctu somnus bonus.

Die 28. Dec.

Fomentum abdominis, & enemata ut heri. Ante meridiem bene se habuit. Lac copiosum sponte fluens. A meridie brevi frigore, dein æstu, sitique correpta est. Leves abdominis dolores tempore solummodo frigoris. Mammis duris adpositum est cataplasma, ex iisdem enim duris & turgidis nil suctione elici potuit. Puer adplicatus renuit fugere. Pulsus continuo celer. Noctu nullus somnus.

Nota. 1) Efficaciam clysmatum ex aqua tepida, & fomentationum ex eadem aqua.

2) Duræ mammæ prius emolliri cataplasmate aut aquæ calidæ vapore debent, & primum postea sugendæ.

3) Mater, quæ plus lactis conficit, quam ut ab una prole exfugere queat, ab aliis pueris aut adultis superabundantem copiam sibi detrahi curare debet.

4) Ratio, pueros ad alienas matres adhibendi, in tenebris. Puer medium annum natus difficillime jam aliam nutricem fugit.

5) Adulti, qui fugent, modestissime & levissime id facere debent, quia nimium fortis suctio & dolorifica est, & nihil elicit.

6) Juscula carnum succulenta, carnesque in fœmina copiosius lac conficiente omnino prohiberi debent. Panatellæ aquæ sufficiunt.

7) Si febris lactea adsit, caveri omnis potus *frigidus* debet, ne sudor criticus prohibeatur.

8) Notandum, pueros lac matris febricitantis salutariter averfari. Lac illud a puero adultiori, aut homine adulto exsugendum, & postea demum præbenda puero ubera sunt. Interea vero puer aut aliam nutricem fugat, aut panatella tenuissima ex pane tosta, medietate lactis & aquæ facta vescatur.

Die 29. Dec.

Mane pulsus minus celer, calores parviores; circa meridiem brevis horror, dein calores paulo majores, rubor genarum, & subinde rediens, abiensque abdominis dolor, sed levis tamen, item dolor lumborum. Lochia hucusque parce fluunt. Circa quintam pomeridianam brevis horror. Pulsus tota die

die *celer*, attamen hucusque nunquam *durus* fuit. Dolor capitis tota die, mane tamen major. Noctu somnus bonus.

Clysmata emollientia, fomentum abdominis, cataplasmata emollientia ad mammas, potus nitrosus totam curam absolvunt. Ex mammis emollitis per cataplasmata lac exsurgitur.

Die 30. Dec.

Tota die commode se habuit, ad vesperam paulo major calor. Somnus a nocte exiguus. Nulli tamen dolores. Infantem sola lactat. Mammæ molles. Infans quietus absque ullis torminibus.

Nota. 1) Die 29. & 30. & consequentibus diebus, etsi paroxysmos passa mater, tamen prolem suam sola absque ullo prolis vel suo proprio incommodo lactavit. Quod observationi octavæ superius adscriptæ utique contrarium est.

2) Possunt proles de nocte clamantes alio modo nutriri per famulas, quin nutriens mater lactando quietem sibi turbet. Scilicet pauxillum panis tostii aut bis cocti, aut crustæ, quæ ad sartaginis fundum adhærere solet, dum pulmenta coquuntur, in linteolo ligari, liquori ex aqua & lacte, vel soli lacti intingi, unde puer linteolum fugere potest.

Die 30. ad noctem puerpera ructus acidus quæsta est. Inde omiſſis prioribus quotidie bis pulveres ex magnesia alba & lapidibus cancrorum ſumere juſſa. Bibat ter, quaterve per diem vaſculum infuſi florum ſambuci, aut ſpecierum dialthea.

Deſcriptio
brevis epi-
demicæ fe-
bris anni
1773

Brevis deſcriptio anni 1773.

Autumnus anni 1772 calidus, ſiccus, & diuturnus; pauci morbi.

Hyems ſecuta eſt brevis, nives raræ, brevi evanidæ.

Ver ſequens (ſcil. anni 1773) mature incipiens, minus inſtans, & ſiccum potius, calidumque. Menſe martio pleuritides, peripneumoniæ. Aprili febres intermittentes, quæ poſt paucos paroxyſmos in peripneumoniam aut pleuritidem abierunt.

Æſtas ſicca & calida præter modum, pluviæ nullæ, ariditas maxima. Febres intermittentes, remittentesque, cum vomitu, diarrhœa, aut cum cholera frequentiffimæ. Recidivæ plurimæ. Puerperæ hoc anni tempore plerumque inciderunt in febres bilioſas, cum vel abſque vomitu. Variolæ, quæ hoc verno tempore erant mites & boni moris, in æſtate factæ ſunt malignæ, ſcilicet puſtu-

læ

læ multæ, sed complanatæ cum puncto livido, nigro, & intropressæ in medio pustulæ. Inflammatoriæ febres rariores, & si quæ fuit, ea primæ plerumque venæ sectioni cessit, perdurante interim febre biliosa, subinde continua, plerumque tamen remittente, aut intermittente, quæ cum illa altera, inflammatoria scilicet, ad initium conjuncta fuit.

Autumnus calidus primo & ficcus, dein humidus; nebulæ, pluviae, frigus pro ratione temporis exiguum. Ultima decembris primas nives, primamque glaciem, licet superficiariam tantum, dedit. Morbi iidem, qui per æstatem, sed numero & viribus inferiores. Hoc autumno erysipelata non infrequentia.

Notari possunt sequentia:

1) Victus paucus, excarnis, vegetabilis optimum præservans fuisset hac æstate. Pessimo errore eodem toto anno diæta, eaque ex carnibus potissimum hic locorum observatur. Quadragesimale jejunium potius in æstatem transferri deberet. A bubula prorsus abstinendum; melle, aceto, fructibus vivendum. Utendum balneis frigidis. Vitandus æstus in meridie. Cavenda mane, vesperi, noctuque perfrigeratio.

2) Variolæ malignæ ob prædispositionem corporis.

3) Corpus quacunque occasione aut morbo alio inflammatorio, labore nimio, puerperio, si fuit debilitatum, statim plerumque morbus biliosus se adjunxit.

4) Recidivæ I. partim ob remanentem aliquam materiam febrilem, II. partim ob causas morbi perseverantes. III. partim ob debilitatem ex priori febre, unde novus fomes colligitur, hinc *dieta excarnis*, & *cortex curans*, & *præservans*. Curatio biliosarum incipit *solventibus antibiliosis*, scilicet solo oxymelle simplici, dein *evacuantia per epicrasin*, & demum *cortex*.

Observationes varii argumenti die 5. Jan. 1774.

Observa-
tiones varii
argumenti.

Franciscanus quidam de sequentibus me consuluit. Ætatis est 29 annorum, lector, sanus fere semper ab infantia. A quatuor, aut tribus annis vertigo, dolor capitis ad frontem subinde, sæpe in occipite, cervice, interscapulari, subito ingruens respirandi difficultas, debilitates repentinæ ita, ut vix non concidat. Borborygmi. Et (de quo etiam est conquestus) dolorifici & urentes

ruc-

ructus, & contorsiones ventriculi, præcipue a quarta pomeridiana ad cœnam usque, & iterum aliquo post cœnam tempore, usque ad decimam noctis. A duris cibis, carne fumata, brassica fermentata, a spirituosus, a coffee, a defectu commotionis corporis, pejus habet. Item ab amaricantibus medicamentis, a pilulis variis roborantibus. E contrario melius habet ad aliquot saltem dies a venæ sectione, ab hirudinum adplicatione, a commotione corporis.

A longo tempore tubercula hæmorrhoidalia prostant.

Alvus ut plurimum difficilis. Subinde tamen ad aliquot dies laxa & diarrhæica.

A purgantibus dolor ventriculi non levatur. Quotiescunque venam secat, sanguis crustam phlogisticam habet.

Svasi diætam vegetabilem, levemque abstinentiam a spirituosus, motum corporis adplicationem hirudinem frequentiore. Usus nitri, sed valde diluti.

Notandum imo, Affectiones hypochondriacæ non marte nec cortice sed *methodo antiphlogistica* curandas subinde esse.

2do. Dolor ventriculi non roborantibus, nec purgantibus, sed eadem *methodo* scilicet *antiphlogistica* curandus.

3do.

Dominus Generalis B*** febris erysipelatosa laborans, factis binis venæ sectionibus sanguinem habuit cum densa crusta phlogistica. Dum ad vesperam balneum pedum adhibet, majorem sanguinis orgasmum, & cerebrum magis affectum sensit. Dominus Referendarius M*** in febre continua remittente, quæ emanentibus demum paroxysmis in simplicem continuam ubiit, idem sensit a balneo pedum. Item a potu theato *calido*. Febris autem fuit *biliosa*.

Notanda. Balneum pedum in inflammatoriis, aliisque, ubi major, humorum motus est, nocet, si *calidius* sit, notabiliter corpori ægrotantis. Valet autem ad emolliendas fibras, diluendum sanguinem &c. si eundem cum corpore ægrotantis calorem habeat. Idem de potu theato, qui solum *tepide* propinari debet.

Res est magni momenti, cum sola hæc providentia & medico & ægro plures molestiæ, quæ alias ab inquietiori nocte sequi solent, præcaveantur.

Domina O***, vidua juvenis, sanguinem plerumque phlogistica crusta tectum habens &c. dolore punctorio, sæpe atroci, a meridie
ple-

plerumque infestari solebat. Dolor autem per-
tingebat ex hypochondrio denuo versus ven-
triculum & subinde etiam versus umbilicum.
Solito thoraculo, sumpto potu calido, sum-
pto cremore tartari cessabat, si simul decu-
buit. At postea ne tum quidem. Nitrum
non profuit. Abstinit sese a potu vini &
cassæ & dolor non amplius rediit. *Affectio*
hysterica non marte, nec cortice, quæ quidem
duo in alia specie optima sunt, sed *methodo*
antiphlogistica curanda.

In me ipso expertus sum, post febres
biliosas coctionem tardam esse, ventriculum
facile gravari, carnes præcipue difficillime
digeri, urinam magis flavam, cum sedimen-
to sæpe, os aut saltem labia sicca, eructa-
tiones amaras, diarrhœas biliosas &c. adesse;
cortex insultus febriles quidem prohibet,
at plus quam per duos menses, etsi febre
carens, omnibus tamen supradictis incom-
modis laborabam. Amaricantia, vina robo-
rantia, aromata &c. nocuerunt potius, sti-
mulo suo affluxum biliosæ materiæ ad primas
vias invitando. Sudore diffuebam omni nocte
olidissimo, & nares feriente summopere. Fæ-
ces post esum carniū præcipue, diarrhœ-
æ,

icæ, saturate flavæ & olidissimæ uti sudor. A vino absynthite male habui. Poma citri in taleolis secta & mane ac vesperi deglutita cum pauxillo sacchari averruncarunt omnia hæc incommoda. Os & lingua, quæ ante glutinosa, & quasi farina comesta oppleta omni mane erant, itemque insipidum os &c. emendabatur.

Præfero poma citri ob suam austeritatem pomis aureis & quibuscunque aliis acidis. Acida mineralia etiam diu admodum post sumptionem eructationes causabant, & eorundem saporem etiam dudum antea deglutorum, diu postmodum adhuc sensi. Minus ergo accepta ventriculo erant.

Spes est non modica, tales aliquot taleolas, adhibita simul dosi corticis, tempore æstivo & autumnali *optimum præservativum* contra morbos biliosos, putridos fore.

Cum prima Januarii siccum & rigidum frigus ingrueret, meas ventriculi aliasque a febre biliosa remanentes molestias paucis diebus summopere diminutas vidi.

Dominus de M** patitur affectiones hypochondriacas, si animi motum majorem, præcipue indignationem patiatur. Item si
in

in vino plusculum excedat. Incipiente somno solet leviter convelli. Homo obesior paulo, acutis inflammatoriis non obnoxius. Seditarius, coloris boni. Dolores vagos hypochondriorum, axillarum, costarum &c. experitur. A camphora, asa &c. male habet & convellitur in somno. Ergo non solum in laxo & debili corpore affectio hypochondriaca; ergo non semper nervina dicta, aut roborantia danda. Vidi plures hypochondriacos, in quibus non poterat accusari *laxitas*, sed potius *strictura*, *siccitas*, aut *phlogistica diathesis*. Imo in dicto Domino de M**, nec *laxitas* nec *strictura*, nec *phlogistica diathesis* accusari potest, plurimosque vidi, in quibus eminens aut *laxitas*, aut *strictura*, aut *diathesis phlogistica* fuit, quin tamen ullo modo *affectio hypochondriaca* adfuerit; nihilominus tamen denuo reposito, hypochondriacos me plures vidisse, in quibus potius nimia *strictura* aut *phlogosis* fuerit, quam *laxitas* & *debilitas* partium.

Ergo affectio hypochondriaca curatur subinde, curata partim debilitate, sæpius vero proffigata phlogosi, siccitateque partium, cum hujus affectionis essentia in neutro quidem vitio consistat, arête tamen cum alterutro jungatur.

Patet tamen illam adesse posse, quia aliud vitium in corpore prædominetur, quocum illa conjuncta sit. Hoc in casu difficilius erit curatio. Sola forte philosophia & prudens religio & in Supremi providentiam plena hominis confidentia mentem ægrotantis confirmabunt, cavendo interim ne quidem in ullam partem excessus committatur.

Curatio illa affectionis hypochondriacæ, quæ prædominans aliquod corporis ipsius vitium curat, & hoc curando ipsam simul affectionem hypochondriacam sanat, *indirecta est*, at *necessaria sæpe, & unica*.

In parocho Ok*** peccat *siccitas & partium strictura*; inde affectiones aliquæ hypochondriacæ.

In parocho H** peccat *humorum plenitudo & eorundem phlogistica dispositio*; inde affectiones graves hypochondriacæ.

Dominus F*** de T***, item Dominus de M*** ad morbos *inflammatorios* pronissimi sunt. Primus inde præscit, se proxime ægrotaturum, si se pinguiorem, robustiorem-
que

que factum esse sentit. Convenit hæc animadversio cum observatione Hippocratica. Alter in venæ sectione, quam frequentissime instituere debet, crustam semper inflammatoriam in sanguine habet. Notandum autem est, utrumque hunc virum nullos unquam excessus comittere, etsi diæta *carnea* & *vinosa* ut plurimum utantur. Primus prævenire posset abstinencia, & diæta vegetabili, item venæ sectione, dum sentit, se robustiorem factum esse. Alter vero diæta potissimum vegetabili & refrigerante.

Parochus in G***, dolore ventriculi, & colico fere quotidie laborat; homo ficcus, biliosus, calidus. Nocent calida. Juvant refrigerantia, & humectantia: hocque in casu optima sunt *stomachica*. Huc pertinet historia de Franciscano ventriculi dolore laborante, quam superius enarravi.

Lues pecorum videtur esse *febris putrida maligna*. Cum cortex tanta quantitate haberi non possit, aliud antisepticum, acidum, adstringens excogitari debet; quamvis arbor chinchinæ æque uti cerasus in hortis nostris plantari possit. Sed dolendum, quod dum novæ inventiones fiant, nova

bonaque dentur confilia, ea in libris solum contineantur, & nulla ratione de publicando emolumento, de vulgando cogitetur, quomodo scilicet ipsi rustico res inventa innotescat. Multa habemus utilia, & pulchre excogitata a variis academiis, sed quare in actum universaliter non ducuntur?

Species vaccarum (Buffelkühe) plurimum lactis dant; lac pinguius plusque butyri dat. Butyrum peculiari, sed non ingrato odore gaudet, & est coloris levissime viridescentis. Ferox species vaccarum est, a famulis robustis tractanda, amat loca humida, lutosa. Vili nutrimento contenta. Per duos annos factum experimentum est, & singulo anno una vacca dedit butyri jam depurati 1/6 urnam; a lue peccorum non facile corripuntur.

Die 25. Mart.

Parochus in S*** temperamenti sanguineo-colerici homo; macer, queritur frequentes lateris, ni fallor, sinistri puncturas, constrictiones dolorificas ventriculi, subinde dolores colicos, tinnitum aurium, spasticas digitorum contractiones, item etiam labiorum. Subito quasi animi deliquio corripitur,

tur, ubi se se statim apoplecticum fore existimat, anxietas, sensuumque confusio, frigus pedum, calores subitanei. Pejus habet a spirituosissimis omnibus, a purgantibus; juvatur venæ sectione, & magis adhuc hircinæ adplicatione, etsi nulla habeat tubercula hæmorrhoidalia. Ab aliquot annis eadem symptomata sentit, sed antea mitiora longe.

Causa morbi est sanguis per vasa intestinorum lente circulans, ibique congestus, vasa dilatando dolores & spasmos ciens. Methodus antiphlogistica, diluens prodest.

Notandum. Plurimos vidi eodem morbo laborantes, qui omnes ore unanimi insigniter sibi ab apoplexia metuunt, seque ea proxime corripiendos existimant. Diffidentia in medicum, medicorumque mutatio.

Vino hi parcissime utantur, ira ad quam pronissimi sunt, abstineant. Vidi enim, post iram statim omnia hæc symptomata ingruisse. Pulsus in Parocho paulo naturali citatior, urina flava magis, cum eneoremate subsidente, somnus bonus, uti & appetitus.

Facta venæ sectione, jussus est parciori diæta uti, & sero lactis cum herbis.

Paroxysmus hypochondriacus consistit in quodam sensuum fere confusione, ubi se

in terram subito ruituros, & appoplecticos fore metuunt. Anxietas summa. Cordis palpitatio. Vertigo. Pulsus celer, inæqualis, micturitus, subinde mictus frequens sed urina pauca, limpida, subinde vero copiosissima limpissimaque. Tremor artuum. Mentis prostratio & timor singularis majorque quam in omni alio licet gravissimo morbo. Excitatus fuit hic paroxysmus in nostro Parocho ira subita (ad quam pronissimi sunt tales) studio & attentione animi nimis producta; diuturno colloquio & nimia jucunditate (cui subinde tales plus æquo indulgent) vino ineraciore; motu corporis sub sole nimio. In tali paroxysmo valent scetida, aceti odor, acetum degustatum, deglutitum. Sola animi fortiter resistentis obfirmatio semel paroxysmum depulit, quum firmiter proposuit, nil mali sibi futurum, remque esse exigui momenti.

Mense Martio.

Vocabar Viennæ ad clericum juvenem in collegio Pazmanniano decumbentem, vices ordinarii medici tunc ægrotandis supplens. Laborabat feбри continua remittente, circa medium paroxysmi sanguinem sputo copiose reje-

rejecit, cum oppressione pectoris, ardoreque. Vena secta est; cortex peruvianus & adstringentia data sunt, sed omnia frustra. Sanguis cum crusta phlogistica. Paroxysmi dato licet copioso cortice nil remiserunt. Mutata methodus est in *mere phlogisticam*; secta adhuc vena, decoctum solvens datum morbo feliciter medebantur.

Notanda. Morbus hic videtur fuisse *peripneumonia vera*, sed ob sanguinis majorem impetum, & debiliorem vasorum pulmonalium habitum facta rhexis est, ita ut dum alias sputa solum *striata*, aut *crocea* soleant efferri, in hocce morbo sanguis pleno rivo erumperet. Adparet ergo solam *methodum summe antiphlogisticam* potuisse utiliter adhiberi.

Eodem mense in alio juvene vidi *peripneumoniam cum largissima sanguinis rejectione*, quam frustra per modos hæmopthy-fios, datis scilicet adstringentibus curasses.

Vidi plures hæmoptoicos hujus speciei.

Suadet *Rosenius*, ad roborandos post morbum pulmones corticis usum. At in *hac specie* cortex certo noceret, cum sanguinem magis compingat, partes adstringat, & dia-

thesin phlogisticam adeo non destruat, ut illam etiam augeat.

Solent quidam *usum frigidi potus* sub actuali sputo sanguinis suadere. At in hac specie hæmoptyses id esse perniciosum facile patet. Sed neque *actu calida* conveniunt, nec *pedum balnea calidiora*, nec *vesicantia* &c., sed *venæ sectio*, potus solvens, *clysmata*, & *tepida* omnia assumantur.

Post morbum diæta vegetabilis, serum lactis, somnus moderatus, labor, sed moderatus præcavent.

Die 5. April.

Domina de H*** prima Aprilis peperit. Quinta Aprilis mane calores, doloresque capitis; puncturas vagas in hypochondriis experitur. Alvus a triduo nulla. Dato suppositorio alvus secuta est dura, inde bene se habuit.

Nota hoc vere 1774. Quotquot erant puerperæ, feliciter peperunt, & pari felicitate absolvebant puerperium. Præcedenti *æstate* & *autumno* periclitabantur, & fere omnes aut choleram, aut remittentem febrim, aut intermittentem acceperunt. Ergo respectus debet fieri in tractatione puerperatum etiam
ad

ad anni tempus. In autumnno tuto poterant dari purgantia, etiam vomitoria, dein cortex; aut solus cortex.

2) Vidi multoties primis a partu diebus infusum foliorum sennæ purgandi scopo tuto, imo utiliter assumptum esse, quod ipsæ puerperæ proprio Marte faciunt. Adeo lochia non emanent, ut etiam largius fluant. Lac ad alvum determinatur, fitque felix a mammis non lactantibus revulsio.

Domicella N*** (Historiam vid. p. 184.) in bacchinalibus tumuerunt pedes. Modo autem non amplius. Ventriculus a pastu & ad attactum dolet, pallet, emaciatur. Dato decocto amaricante leniter purgantia; nil emendatum est. Dedi ergo sequens.

℞. Pulver. cort. aurantior.

— — — — peruvian.

Extract. Gentianæ āā ʒvj.

Myrrh. elect. ʒβ.

Flor. macis

Pulv. cort. cinnamom. āā scr. j.

Ol. stillatit. menth. gtt. viij.

Syrup. absynth. q. l.

F. Electuar. ter de die magnitudinem nucis moschatae.

Nota. Domicellam hanc plene restitutam, optimi coloris & appetitus die 14. Maii.

Die 1. Jan. 1774.

Hodie quidam locumtenens mihi sequentia narravit, scilicet se adhuc decennem ab instructore seductum pollutionis modum & scortationem didicisse. Jam tunc, decimo scilicet ætatis suæ anno fluxisse quid ex pene sollicitato omni die, postmodum, saltem omni alterno die, pollutionem manu sib fecisse, interjectis simul sæpe repetitis fornicationibus. Aget modo 19num ætatis suæ annum, & hucusque sese polluit & fornicatur promiscue. Homo altæ, solidæque staturæ, robustus; pinguis & quadratus. Frequentem cogitur venæ sectionem adhibere, patitur non raro morbos acutos. Ante biennium gonorrhæam accepit, quæ curata subinde, sæpius tamen rediit sponte. Gonorrhæa cessante per medicamenta, jam bis, ortus est bubo magnus, hoc autem sponte evanescente denuo rediit gonorrhæa. Materia ex albo flavescens absque dolore & parce fluit. Mictus non dolorificus, modo autem omni mane glandem solummodo solito magis tumescentem experitur. Ulcuscula
gland.

glandis venientia & denuo evanescencia. Affeveravit se majorem ex pollutione voluptatem experiri, quam ex coitu, idque ex eo fieri, quod pulcherrimam sibi personam aliquam, quam aut viderit, aut sibi imaginatione sua efformet, mente sibi proponat, indeque exquisitissimam sibi voluptatem oriri, quam in coitu cum fœminis illis, quæ sua pulchritudine fœminam illam imaginariam non adæquant, non experiatur. Refert etiam se semel, dum gonorrhœa, penisque rigiditate dolorifica ita laboraret, ut dum erigeret, penis incurvatus maneret, summo cum dolore, æstro venereo percitum, coitum maximo simul cum dolore tentasse, sed tunc in & post coitum largum & merum sanguinem ex pene effluxisse.

Quædam circa usum roborantium.

Si quis sit stomacho languenti, roborantia forma sicca præscripta ad initium non feret, nisi *exigua dosi* præscribantur. Decocta facilius feruntur, si parce dentur, nec *valde frigide*, sed ad initium tepide. Electuaria facilius feruntur, nisi fors multi pulveres ingrediantur.

Sunt, qui mane nihil ferunt, aut quia affueti sunt, jejuno ventriculo esse, aut quia vacuus ventriculus moleste afficitur ab ingestis infuetis. Primum si sit, proderit a meridie hora quarta, item sexta dare medicamentum, hora octava levem cœnam, & hora decima, scilicet antequam cubitum æger concedat, denuo dosis dari potest. Tali ratione cortex, qui mane sumptus purgat nonnullos, in substantia accipi poterit, id quod melius erit, quam adjuncto opio vim purgantem inhibere, quod utique alia ratione nocere posset ob narcoticum opium.

Vina medicata mane a multis sumi non possunt, quia nauseam, cardialgiam, alvum fluxam efficiunt. A meridie si sumantur, hæc incommoda prævertuntur.

Cortex subtilissime pulverisatus in vasculo cum caffèe & lacte & majori sacchari portione adjecta facile sumitur. Item si cortex prius decoquatur, deinde cum hoc decocto paretur caffèe. e. g.

℞. Pulver. cort. peruv. ℥iij.

Coque per sesquihoram cum sufficiente quantitate aquæ usque dum supersint duo vascula coffeana liquoris, dein injice pulverem coffe, quantum majori cochleari capi potest,

test, & coque per quadrantem, bibatur per modum caffèe cum saccharo & lacte, *tepide*.

Residuum asservari potest & adjecta medietate prioris dosi cum eadem quantitate aquæ ad duo vascula decoqui potest.

Pro tertia autem decoctione priora penitus abjiciuntur, & integra dosi ingredientium decoqui debet. Pueris delicatis ad potum caffèe jam assuefactis hic modus optime convenit; item hominibus aliis delicatis, aut etiam iis, quibus occulte & ignorantibus cortex dari debet.

Vidi sæpe homines rusticanos apepsia, aliisque ventriculi languentis malis, vomitu &c. laborantes sat longo tempore, a prægressis potissimum febribus, quin tamen insigni aliquod decrementum senserint quoad vires, ratio est, quia viæ secundæ adhuc satis robustæ defectum primarum suppleant.

Verno tempore vidi multos diathesi inflammatoria laborantes, simulque appetitu dejecto, oris amarore &c. his acescentia, solventia, in specie serum lactis convenit. Sæpius autem requiritur primo venæ sectio, potus solvens, demum lenissima purgantia per epicrasin danda, rhabarbarina potissimum

mum. Sunt alii, in quibus nulla phlogistica diathesis, sed macies, pallor flavescentis faciei, languor virium, amaror oris, dejectus appetitus, pondus ventriculi &c. deprehenditur. His conveniunt solventia ex gummi ammoniac. aloë, myrrha &c., quæ leniter alvum moveant, & roborent. Roborantia denuo subjungenda sunt.

Nota. Sola roborantia nunquam optatos effectus præstiterunt, purgantibus scilicet omissis. In morbo virginum pallido præmittenda sunt semper lenissima purgantia per epicrasin danda, & simul roborantia: certa hoc me docuit experientia. Hi morbi vernaes sæpe mites admodum sunt, diu molestant hominem, antequam ad *consueti alicujus morbi speciem* referri possint, diuque manent *imperfecti*. Sed cum valde *frequentes* sint, & graviorum morborum antesignani, juvat curam certam & eorum descriptionem præmisisse.

Quædam de morbo hypochondriaco.

Diu certatum est inter autores, quidnam per morbum atrabilarium intellexerint veteres. Facta a recentioribus divisio est in morbum hypochondriacum *cum materia*, & in
eum,

eum, qui est *sine materia*. Nil certi statuetur, nisi morbi hujus historiae sat numerosae colligantur, collectaeque comparentur.

Vidi morbum hypochondriacum frequentem in Hungaria ab impedito sanguinis per vasa abdominis motu, inde anni varices, colica, dolor ventriculi, & omnia illa symptomata, quae alibi toties adnotavi.

At vidi aliam speciem hypochondriacorum, ad quam egomet pertinui post morbum acutum, *quaeve potius & stricte sine materia* appellari meretur. Orta post nimiam sanguinis deperditionem. &c. &c.

Vidi in medicinae studioso post nimias venae sectiones in acuto morbo, eundem morbum, quem ego habui, ex eadem causa.

Alius medicinae studiosus post nimia studia factus hypochondriacus (hujus historiam Doctor Plenciz mihi perscribet); hoc solum scio, appetitu gavisum vegeto, somnoque bono, color ut ante, nihilque mutatum apparere in oeconomia naturali, animalique aut vitali, nisi quod de debilitate cerebri conquestus fuerit, si studium aliquod repetere voluit, aut ad aliquid serio se adplicare.

Alii sunt, qui appetitum habent destructum, coctionem laesam, luridum faciei colorem &c. de his *Lindanus* ait apud *Ettmül-*

müllerum se hos curasse, *curato & rob.*
rato ventriculo, adjungit etiam, frustra hic
curari viscerum abdominalium obstructio-
nes.

At alii certe sunt, qui post diuturnas
febres in viscerum obstructions incidunt,
inde hypochondriacum malum, qui certe
aperientia requirunt, & ubi plus requiritur,
quam solum ut roboretur ventriculus.

Certe diversæ sunt hæ corporum dis-
positiones, attamen in eo pleræque conve-
niunt, quod *mentem* valide afficiant, homi-
nem reddant *meticulosum, mobilem & incon-*
stantem &c. &c.

Morbus hypochondriacus primo de-
scriptus, ex tardo scilicet motu sanguinis &
infarctu sanguineo vasorum in abdomine;
item morbus altero loco descriptus, quo ego
& uterque medicinæ studiosus laboravit,
quoad effectum in mente productos sat bene
conveniunt, licet longe dispar causa sit.
Conferri in hunc finem & mei morbi, &
Parochii in S** possent, ubi quæ conve-
nientia, aut disconvenientia esset, facile ap-
parebit. In prima tamen specie per *paro-*
xysmos plerumque vexat morbus, sympto-
mata sunt luculentiora.

Statum tertium, de quo *Lindanum* differentem adduxi, & quantum, ubi obstructions viscerum abdominalium aut ex defectu motus, aut ob prægressas febres ortas morbi causam esse dixi, neutiquam cum prioribus duobus morbis sunt confundendi, etsi enim mentem valde afficiant, hominem tristitem & melancholicum efficiant, tamen id sæpius in *tertio* saltem statu fit ideo, quia ægroti sunt plerumque ex litteratorum classe, qui motus defectu, continuo studio coctiones læserunt, & per ipsa studia mentem abstraxerunt ad alia, ut hominum consortio vix afficiatur.

Status quartus sæpe mentem non afficit, aut, si afficiat, tunc id fiet vel ob rationem eandem, quam paulo ante dedi, & quam ad naturam studiorum, defectu consortii humani, ejusque fugam potius referas, quam in materiam obstruentem; vel si etiam mens afficiatur, id fiet ob massam sanguinis hac materia infectam, hæcque mentis affectio non ad *symptomata sic dicta nervosa*, sed *melancholiam proprie sic dictam*, ad *maniam*, *morbum atrabiliarium Boerhaavii*, fors etiam *Hippocratis & Antiquorum* erit referenda.

Status secundo descriptus optime convenit cum *passione hysterica fœminarum delicatarum*. Sed in fœminis eufarcis, pleni habitus, laute viventibus, otiosi, vidi *symptomata quasi hysterica*, quæ cum *primo statu* virorum a me descripto conveniunt.

En confusio nominum hac in re! Conveniret distinctis nominibus insignire quemlibet istorum morborum, cum diversissima ubique medela sit.

Die 10 Junii.

Domina K** peperit die decima circa octavam partus naturalis, attamen laboriosius, secundinæ remanserunt. Vocatus veni die sequenti circa vesperam. Dolores infirmi abdominis magni, parca lochia. Pulsus frequens valde & parvus, facies vix non cadaverosa, anxietas, metusque eo, quod se certo morituram existimaret. Blando alloquio, spe sanitatis, & dato pulvere opiato animus erigebatur, dolores cessarunt, pulsus æque frequens, attamen liber & evolutus, non durus. Noctu somnus, attamen ob vagitus continuos prolis in eodem cubiculo remanentis, sæpissime interruptus. Cataplasma emolliens, quod statim post meum
ad.

adventum ad totum abdomen adplicari curavi, denuo repetii, uti & pulverem opiatum. Tumor, qui heri pugni magnitudinem æquabat, & partem dextram infimi abdominis primitus occupavit, in meo vero adventu ad partem sinistram abdominis infimi deprehendebatur, duriusculus & ad tactum dolorificus fuit.

Die 11 Junii

Mane denuo ad partem dextram se recepit, attamen minor fuit, quam pridie. Dolores, qui pridie magni, per noctem vero nulli fuerunt, hodie redierunt, sed minores. Clyisma hesternum ex speciebus emollientibus & lacte paratum remansit in corpore, & hodie non repetebatur. Dato opiato tumor evanuit cum doloribus, abdomen concidit, lochia copiosiora. Cum ægrota, uti & obstetrix affirmarent, secundas utero exclusas in sola vagina hæerere, jussi, ut excipiantur. Attamen, cum matrem obstetricis rusticanæ Domina timeret, ipsaque autem eandem excipere non posset, remanserunt ibi ad vesperam usque. Tunc curavi clyisma injici ex decocto altheæ, malvæ, florum chamom. aa. part. æquales cum melle, oleo & sapone ad magnitudinem juglandis. Dato clysmate dum surgit,

levi conamine adhibito secundinæ exciderunt, die 12 noctu somnus bonus.

Die 13 Junii.

Mane bene se habuit, a meridie leviter tumebant mammæ. Noctu somnus bonus. Die proximo, scilicet 14 Junii, mane mammæ valde tumentes, dolorifica earum tensio. Jussi cataplasma emolliens adplicari. Dedi decoctum specierum de althea, cui ad finem addantur flores sambuci ad promovendam transpirationem; item jussi, ut subinde solum infusum florum sambuci sumat. Sumat præterea omni mane drachmam magnesiæ nitri, præcipue si alvus non respondeat. Et post duodecimum a partu diem, si bene se habeat, nihil extraordinarii id prohibeat, sumat infusum foliorum sennæ. Hoc die (14 Junii) mane disceffi.

In hoc casu sequentia observavi:

Primo: pleræque retentis secundinis moriuntur, sed ob multiplicem rationem; nam, *primo:* pessimus mos invaluit, ut vi extrahuntur, unde aut *profluvio sanguinis*, aut orta dirissima in utero vulnerato *inflammatione & subsequente gangræna* pereunt, aut *suppuratione molestissima* affliguntur, cujus exitus varius est. *Secundo:* si secundinæ etiam non extrahantur vi, attamen mul-

lier-

liercularum consilio exhibentur medicamenta calida, inflammantia, orgastica &c. &c, Hinc *inflammatio & gangræna*. *Tertio*: si omnia ista omittantur, atamen continui dolores, spasmique eandem *inflammationem* caussabunt.

Secundo: Secundinæ retentæ *per se* adeo periculosæ non sunt. Nam si nulli aut exigui dolores adsint, soli naturæ res committenda est, donec separatio secundinarum fiat, quæ citius, seriusque pro dispositionum varietate peragitur, eodem plane modo, prouti pomum unum altero citius maturescit, suumque pedunculum a ramo sustentante separat. Ante tempus enim pedunculus non nisi difficulter a ramo separatur. Optimum tunc medicamentum est, patienter & absque animi perturbatione naturæ opus expectare.

Tertio: Si dolores posteri graves, lochia nulla, aut valde exigua adsint, omnium præstantissimum est *opium tempestive exhibitum, cataplasmata & clysmata mere emollientia*. Sic spasmis sopitis inflammatio præcavetur, vasa crispata relaxantur, & lochia redeunt, abeuntibus secundinis. Equidem opium in *actuali inflammatione* non videtur convenire; at si advertamus, non

Statim adesse inflammationem, spasmosque antea procedere, quibus sopiendis opium præprimis dicatum est. Item, si consideremus spasticas contractiones vasorum uteri & retentorum lochiorum & subsequæ inflammationis causam esse, facile patebit, opium in *ipsa inflammatione* etiam exhiberi oportere, quam vasis relaxatis, & solutis spasmis aut tolles ex integro, aut ipsius saltem causæ augmentum; utpote causa sublata, præcavebitur. Notandum tamen, *emollientia* omni modo adhibenda simul esse, & *methodum antiphlogisticum cum opio* jungi semper debere.

Quarto: Medicus ratione, auctoritate & quocunque demum modo huic pravæ & tot matribus letali praxi, extrahendi scilicet per vim secundinas, sese opponat, exiguo enim tempore & vidi, & audiivi gravia inde infortunia.

Quinto: Quid agendum, si adhibitis hisce secundinæ tamen non abeant? An non saltem tunc ad sic dicta *pellentia, aristolochica*, mulierculis omnibus & chirurgis, & non paucis etiam medicis usitata, in dispensatoriis & quibusdam libris deprædicata confugiendum? Respondeo non. Ex tali enim remedio probabilissime mors
aut

aut gravissimus alius morbus, tardaue fanitas sequitur. Ex relictis autem secundinis morbus chronicus longe minus gravis & fere semper curabilis oritur. Quid, quum secundinae saepe post unam primam alteramve septimanam ex integro abeant, saepe post menses, imo annos & per partes solvantur.

Sexto. Tensis a lacte congesto mammis cataplasma emolliens, *pulmentum tale*, quale alias pueris solent exhiberi, per modum cataplasmatidis adplicatum easdem emollit, & *semper* effectum brevi tempore exoptatum sensi, lacte sponte profluente ex mammis.

Vidi hanc Dominam die 4 Julij sanam sed debilem; pedes & hypopia tument, modice sitit, lassae est. Dedi roborantia sequentia.

℞. Extract. gentianae rubr.

— — mart. pomati

Myrrhae electae aa ʒβ,

Balsam. peruv. q. s.

M. f. pilul. gr. jv. Ter per diem quatuor pilulas sumat.

Brevis descriptio anni 1774 usque ad initium Julii.

Constitutio
epidemica
anni 1774.

Annus 1774 incepit cum magno & intenso frigore, quod mense Januario insigne erat. Morbi prioris æstatis & autumnii disparuere ad finem. Mensis hujus, sequentique Februario, qui paulo mitior fuit, & secundum rationem temporis se habuit, hinc inde peripneumoniæ, sed raro; raræ insuper pleuritides.

Martio mense & Aprili, secundum consuetam horum temporum constitutionem se habentibus, tepidis satisque siccis, majus successit usque ad decimum sextum ejusdem mensis diem, æstuosus admodum fervensque supra quam pro consueta hujus temporis ratione. Febres putridæ, peripneumoniæ & pleuritides cum collecta copiosa bile hinc inde caput effere ceperunt. Attamen & inflammatio & bilis nec multum periculi attulerunt, nec diu affligebant. A decima sexta fere ad finem usque Maij frigus & pluviae; inflammationum & febrium biliosarum nihil amplius. Circa finem Maij & toto Mense Junio calor & siccitas, utrumque forte magis quam pro anni tempore; fruges bonæ, citius solito maturæ: horæi copiosi, maturi. Inter-

mit.

mittentes vix aliquæ. Circa medium Junij ad finem usquo frequentes paroxysmi hypochondriaci. Ceterum a Januario hucusque tempus secundum consuetum naturæ cursum se habuit. morbi paucissimi, & sporadici solum.

Die 1. Julij.

Hodie quidam 36 aut 38 annorum vir remedium petiit, de sequentibus conquestus.

Ante tres septimanas venam in brachio sinistro secuit, ob dolorem aliquem sæpius recurrentem, attamen absque tumore, absque rubore, vagumque ejusdem brachii. Post venæ sectionem dolor auctus, & totum modo corpus invadit, ita, ut nullibi finis maneat, sed intra pauca minuta omnes corporis partes oberret, modo punctorio; spasticas oris, digitorumque contractiones frequenter patitur, item vertiginem, sensuumque confusionem, ac si apoplexia instaret. Terrores, metusque ob res etiam exigui momenti. Melancholicum se valde dixit & exiguam rem sibi cordi sumere indeque infaustas sequelas deducere consueffe. Bene & quiete dormit. Bene appetit, bene digerit, colica non laborat unquam, nec ventriculi incommodis ullis. Mane melius, pejus a prandio se habet,

frigido tempore & pluvioso bene ipsi est per omnia. Pejus post usum spirituosorum. Homo corpulentus.

Usum thermarum, quas adhibere voluit, dissuasi, uti etiam venæ sectionem & usum purgantium. Vitet æstum solis, quantum fieri potest, utatur diæta vegetabili, mane & vesperti sumat ℥β aut etiam ℥j sequentis.

℞. Cremoris tartari ℥j

Nitri depurati ℥ij.

M. D. usui in scat.

Utatur balneo frigido frequenter per æstatem.

Nota. Nunquam ullo ventriculi aut hæmorrhoidum incommodo laboravit. Est ergo *morbis hypochondriacus nervosus*, consistens scilicet in *nimia partium irritabilitate*, & *nimia humorum rarescibilitate*. Infarctus vasorum abdominalium, aut impeditus sanguinis per vasa abdominis circulus hic locum non habent, cum nulla signa id indicantia adpareant. Sequentia ex his, aliisque deduci facile possunt.

1) Ferventibus, æstuosis temporibus frequentes fiunt paroxysmi hypochondriaci. Excitantur itidem a cibis *actū* vel *potentia* calidioribus.

2) Morbus niger a *Tiffoto* descriptus qui cum prima specie morbi nigri ab *Hippocrate* descripti convenit, est infarctus vasorum sanguiferorum ventriculi præprimis, intestinorumque, eodem scilicet modo, quo crura gravidarum varicosa fiunt, etiam vasa ventriculi & intestinorum varicosa fiunt. Inde hæmorrhoidum origines, incommoda ventriculi, colica, sputum aut potius vomitus sanguinis &c.

In *omni hominum genere* & a diversis causis *hic morbus niger* oriri potest. Frequens est in pinguibus, sedentariis. *Nota.* Non involuit *per se* affectionem illam animi *hypochondriacam dictam sive melancholicam*.

3) Morbus *hypochondriacus nervosus*, qui in nimia sanguinis *rarescibilitate* consistit, ex *natura sua* peculiariter mentem afficit; eam diversis, etiam oppositis, & celeriter mutatis, semperque vehementibus affectibus exagit. Maxima hilaritas, metus & terrores magni, ira velox, metus, apoplexia &c.

4) *Nimiam irritabilitatem* invenias etiam in hominibus venereis, iis præsertim qui pollutionibus scedis dediti sunt. Atque in hac partium *nimia irritabilitate* cum hypochondriacis nervosis conveniunt. Sanguinem

pariter habent *nimis rarescibilem*. Attamen disconveniunt in eo, quod sanguis ipforum sit *depauperatus & acer*; partes vero solidæ sint *tabescentes*. Curatio eadem est uti hypochondriacorum nervosorum, sed difficilior.

5) Morbus alius hypochondriacus datur, qui etiam *per se & ex natura sua mentem* afficit, at toto tamen cælo diversus est a priori. In hoc enim sanguis crassus, terrestris, oleosus, lentusque est; subinde lentor hic sanguinis viscera abdominalia præcipue occupat. Hunc morbum *Bærhavius* descripsit, videturque esse *atrabilarius veterum*, qui tandem in maniam definit.

6) Omnes hi morbi inter se valde distincti sunt, licet variis modis inter sese possint complicari.

7) Morbus hypochondriacus *atrabilarius* nunquam commiscetur cum nervoso. Ibi enim est sanguis lentus; vis solidorum minus irritabilis. Scimus enim quantum inedia, laborum, frigoris homo atrabilarius aut maniacus ferre possit: scimus pertinacissimam animi constantiam, scimus ideas ipforum fixas, & alte radicata. Omnia autem contraria sunt in hypochondriaco nervoso.

8) *Morbus hypochondriacus nervosus cum morbo nigro* complicari potest & sæpe complicatur.

9) *Morbus niger Tssoti* potest complicari cum *morbo atrabilario*, licet sæpius complicetur cum *nervoso*.

10) Considerari adhuc debet *dispositio sanguinis phlogistica prædominans* quæ sæpissime symptomata nervosa exhibent, at neutiquam jungitur prioribus morbis. Homines robusti, laboriosi, diæta vinosa & carnea utentes, hoc sæpe laborant

Quæ causæ morborum bilioforum, anne revera bilis putrida? ad quæstionem hanc decidendam nota.

1) Sunt, qui per annos multos ictero laborant, item biliosa hepatis duritie, item oris amarore, ructibus amaris absque febre intermittente, aut remittente, aut putrida.

2) Bilis brevi putrescit, attamen nihilominus, qui bilem viridissimam aut sponte aut dato vomitorio evomit, de aciditate summa, austera, fauces rodente queruntur. Lintea hac materiæ infecta & siccata etiam ultra septimanam acidissimum odorem spirant. Excrementa acidissima. Putrida bilis
cum

cum farinaceis, aut vinosis mista fermentat ex observatione *Pringliana*, & austerum acidum producit. Hinc *putredo* accusari non potest.

3) Patet hinc, quare *Stahliani absorben-
tia* dederint, & unde nata opinio *bilis acidæ*.

4) Post evacuantia in morbis *biliosis* juvant *roborantia*, *adstringentia*.

5) Alcalinitas & putredo juxta pulchras *Pringlii* observationes sunt *diversa*.

6) Nam *alcalina* tam *fixa* quam *vo-
latilia* homines contagio putrido non afflant, uti partes *putridæ*. *Odor*, *Sapor*, & *expe-
rimenta* sunt alia in *putredine*, alia in al-
calinitate.

7) Hinc tamen nullatenus sequitur, al-
calina in morbis putridis esse danda, etsi *Pringlius* illa æstimat esse *antiseptica*; ratio autem est, quia nimium stimulant, hinc san-
guinem dissolutum attenuant &c. Secundo
alia omnia difficulter subjunguntur a natura
sua. Tertio, quia proprie non *roborant*, nec
adstringunt, sed forte *improprie* solum an-
tiseptica dicuntur, quatenus carni putridæ
affricta humorem in se trahunt, & fibras red-
dunt *regidiores* & duriores. Sicut caro sa-
lita, etsi dura sit, nihilominus tamen revera
putrida sit, & ad putredinem disponit.

8) Acida putredini fortiter resistunt, & si fossilia sint, simul roborant.

9) In morbis autumnalibus, putridis, biliosis præprimis, est tonus viscerum *relaxatus*, *excretiones & secretiones* segnes, hinc degenerant humores, multique, alias excernendi, remanent. Cumque diæta conveniens sæpe non observatur, multa in primis viis colliguntur *tanquam* in vase inerti; hinc illa *colluvies*, quæ dato vomitorio ejicitur tunc temporis, caloris & saporis varii pro ratione assumptorum.

10) Præservatio a morbis putridis consistit in diæta *stricta*, *antiseptica*, & *robicante*; *Kramer* id pulchre observavit in sua medicina castrensi. Ideo græcos rescimus esse vegetos, longævos, quia simplici & adstricta diæta utuntur, item frequentibus balneis frigidis. Idem etiam observavit, omnis generis homines sive vino, sive aqua utentes his morbis corripì solere in Hungaria.

11) Patet, quam male *plerumque* vena, præcipue si crebrius fiat, in morbis putridis secetur, quam male plerumque præmissis solventibus emetocathartica omittantur, sed etiam quam male dentur plerumque valde calida, & stimulantiora. Quam bene præmissis emeto-catharticis cortex peruvianus,
alia.

aliaque antiseptica, & absque nimio stimulo roborantia præscibantur.

12) Patet denuo, rarissime sufficere roborantia antiseptica absque emeto-catharsi.

13) Debilitas illa subitanea est *fictitia*, non a nimio sanguine, ejusque præpedito motu orta, qualis quidem *debilitas fictitia* etiam datur subinde, sed ab ali *fictitia*, quæ in *tono vasorum relaxato*, *sanguine dissoluto*, *colluvie pravorum humorum* viam vitæ suffocantis provenit. Ibi venæ sectio, hic emeto-catharsis, quæque roborant, secretoriaque organa invigorata officii blande admonent &c.

14) Attamen licet ægri de acidissimo sapore conquerantur sæpissime, dum colluviem biliosam egerunt vomitu, tamen ad *morbos putridos* pertinebant *febres hæ biliosæ*. Bilis enim copiose collecta & putrida in primis viis hærens tonum viscerum relaxat. Superingesta acida & farinacea fermentant cum *saburra putrida*, & *pinqui*, *sive biliosa*, eamque hac ratione immutant. Quodsi strictior diæta accedit, saburraque non sit nimium copiosa, contingit, ut bilis hæc acidis immutata sensim subigatur, egeratur viis ordinariis, atque sic sola natura sibi relicta morbum curet. At vero, si co-
pio-

piofam faburram, utut per acida immutatam, ventriculus subigere non possit, morbus biliosus erumpit, cholera scilicet, aut febris intermittens, aut remittens, aut continua, aut dysenteria &c. &c. &c., varius scilicet pro varia dispositione corporis; ex eodem tunc origine natus, & eadem tractandus methodo.

15) Patet, morbos hos solventibus acidis, dein emetocatharsi, demum roborantibus debellari debere.

Die 16 Junii.

Dominus S*** semper alias sanus fuit. Cœlebs est, & per aliquot annos spanum agit. Per sex annos os semper amarum habuit, ceterum bene valuit, pinguiculo corpore & appetitu vegeto semper fuit. Circa 15 Maji 1774 ingenti dolore capitis affligebatur, sumpto purgante quinquies vomuit, & sæpius dejecit, inde omnis capitis dolor evanuit. Facta dein venæ sectio est, dataque per septimanam medicamenta sunt, quibus purgabatur quotidie ita, ut intra unam septimanam circiter centies dejecerit. Languebat appetitus, viresque. Die 16 vocatus ægram deprehendi appetitu prostrato, pal-

pallidum, modiceque flavum. Pulsus valde celer, attamen mollis. Continuo decumbit, etsi nullos dolores queratur, viribusque gaudet ad leviores commotiones sufficientibus. Tristem, pusillanimemque inveni. Sæpe bene dormit noctu, at nonnunquam integras noctes insomnes agit, quin de aliquo tamen dolore, aut incommodo conqueri possit. Homo anxius, cogitabundus. Hypochondria non dolent, nec tument.

Aegrotantem spe sanitatis certæ recuperandæ consolatus dedi sequentia:

℞. Gummi ammoniac. ℥β.

Extract. fumariae.

— — absynth. āā. ℥ij.

Terræ fol. tartari.

Myrrh. elect. āā. ℥j.

Elix. propriet. q. f.

M. f. pilul. gr. iv. sumat ter de die pilulas quatuor cum vasculo sequentis

℞. Rad. cichor. ℥ij.

Herb. fumar. m. iij.

— — chamædr. m. j.

C. C. D. in part. iij. Singulam coque cum ℥. iij. feri lactis. Colaturam fortiter exprime.

Nota 1) Morbus hypochondriacus varios morbos mentitur, cum tamen unus, idemque sit.

2) Diversitas hæc adparens a diversitate caussarum, prædispositionum, effectuum ab ipso morbo productorum &c. &c. sexu provenit.

3) Si *auctam nervorum, musculorumque vim irritabilitatis*, nimiamque simul massæ humorum *rarescibilitatem* cogitem, plenam habeo ideam morbi hypochondriaci.

4) Malum hystericum scëminarum idem omnino morbus, eademque ipsius causæ sunt.

5) Circulatio in vasis abdominalibus præpedita non ingreditur ideam mali hypochondriaci, licet hi morbi, *malum* scilicet *hypochondriacum & circulus impeditus in abdomine* sæpe ejusdem matris diversæ filiæ sunt, quatenus uterque morbus a vita sedentaria originem trahit.

6) Hæmorrhoides pariter ad malum hypochondriacum non pertinent, licet non raro jungatur simul uterque morbus.

7) Tumores hypochondriorum, indurationes biliosæ in systemate bilioso etiam non pertinent ad morbum hypochondriacum. Vidi enim plurimos post intermitten-

tes diuturnas & pertinaces male affecto bilis systemate, indurationibus hepatis lienis laborantes absque malo hypochondriaco.

8) Dispositio phlogistica in plurimis, præcipue rusticis, laboriosisque hominibus absque morbo hypochondriaco.

9) Cura sæpe diversa est ob adjunctas diversas prædispositiones.

10) Cura principalis consistit in *minuenda irritabilitate & massa humorum firmanda, compingendaque.*

11) *Irritabilitas nervorum* augetur continuo eorundem exercitio: *studia, affectiones animi crebræ, vehementes, otium, mensa lauta, aromatica &c. &c.* nervos reddunt *nimum irritabiles.*

Eædem res humores faciunt minus compactos, massulas sanguinis minus solidas, & præprimis *rarescibiles nimum*, diæta carnea, vinosa, humores reddit *acres*; etsi *hæc acrimonia* sæpe adsit, non tamen ad ideam morbi pertinet.

Firmant nervos, eosque nimia privant irritabilitate, *omisso eorundem nimio exercitio*, vita dura, laboriosa & exercitatione corporis; eadem valent etiam ad minuendos, compingendosque humores. Quem in finem diæta lactea, farinacea, ex farinaceis, præ-

præcipue fermentatis, aquosa. Hordeum, avena, oryza cibos & *faciles* & *mites*, ac *plasticos* præbent.

12) Patet male dari *nervina* sic dicta ex familia stimulantium.

13) Male itidem præscribuntur *per se* saponacea, solventia, cichoracea, resinoso-gummosa &c., nisi junctæ simul sint *obstructiones certæ*. Sed inepte sane in quavis fere hypochondriaca affectione *latentes obstructions* quærantur.

14) Male dantur *per se* succi herbarum *antiscorbuticarum*, acrium, scilicet incidentium.

15) Male exhibetur *per se* *serum lactis*.

16) Dari tamen sæpe hæc, aliaque præmitti, aut conjungi cum aliis debent, ob adjunctas affectiones, quibus prius non sublati omnis reliqua medicatio inanis est.

17) In corpore pleno, succulento, quale habet Dominus de M**, de Bet. & Schm., item Parochus in K., corpus una alterave moderata venæ sectione deplendum, tenuiori diæta corpus ad moderatum habitum est redigendum; demum corporis exercitio, exiguis, sed diu continuatis corticis peruviani dosibus, diæta ex lacte, fa-

rinaceis & vegetabilibus composita &c. ipsa morbi idea eradicanda.

Si sit dispositio ficca, biliosumque temperamentum, quale habet Parochus in S***, incipiendum ab *humectantibus*, *hydrogala*, ipsum demum lac, farinacea, fermentata præprimis, cum vegetabilibus recentibus & exercitatione corporis omnem sæpe paginam absolvunt. Hi corticem minus ferunt ob strictum corporis habitum.

18) Priores balneis frigidis insigniter juvantur præmissis præmittendis. Posteriores vero eadem minus bene ferunt.

19) Nil frequentius reperitur apud utriusque classis hypochondriacos, quam usus venæ sectionis nimius, qui certe nocet, cum massam humorum brevi post reddat auctiorem, rarescibiliorem; nervos autem magis irritabiles & imbecilles.

20) Si morbus hypochondriacus oriatur a nimis sanguinis evacuationibus, morboque acuto gravi prægresso, sicut mihi contigit; *nutrientia*, *juscula*, *lac*, *cortex ferrum*, *motusque corporis* omnem absolvunt curationem.

21) Patet *primo*: quare in morbo hysterico lac & cortex, item ferrum profit.

Secundo: Quare morbus idem in fœminis rarius venæ sectionem admittat. Subinde tamen eadem fuerit necessaria.

Tertio: Quare urbanæ rusticis magis huic morbo obnoxia sint, & delicatæ magis, quam laboriosam & duram vitam ducentes.

Quarto: Quare viri *litterati*, item in officiis constituti sedentariis, artibus sedentariis addicti, præcipue hoc morbo afficiantur. Quare nunquam in rusticis, in quibus sæpe *lentor inflammatorius*, morbos producit inflammatorios.

22) Vidi officiales militares, qui in officio suo constituti bene per omnia valuerunt; at impetrata pensione, aut ex comparatis divitiis laute viventes, facti sunt morbidi & hypochondriaci.

23) Hypochondriacorum inconstantia curationem multum impedit. Omnes audiunt, omnia adhibent. Vidi, qui auxilium unicum in sæpius repetitis purgantibus quæsierunt, ob spasmus & colicam, qua frequenter vexabuntur. Alias vidi complures, qui frequentissimas venæ sectiones adhibuerunt, pessime utique, cum sanguis *copiosior*, & *laxior* magis magisque evaserit. Multum

medicus profecit, si lucratus est eorum constantem confidentiam.

24) Vidi multos continua dispositione phlogistica sanguinis laborantes, qui de nervorum varia affectione quærebantur, attamen in eo non convenere cum hypochondriacis, quod hi ultimi sæpe non opimantes paroxysmo hypochondriaco invadantur, rarissime bene se valere asserant, meticulosi, querulique sint, apoplexiam præprimis metuunt, *raro, aut fere nunquam* morbis vere inflammatoriis invadantur; cum priores sæpe pancreatice valeant, temporibus illis, quibus morbi inflammatorii regnant, morbis vere inflammatoriis, pleuritide, peripneumonia &c. aut corripiantur, aut horum saltem morborum brevi futurorum signa habeant indubitata. Venæ sectio, diæta excarnis, hos statim restituit. Plethoræ continua signa adsunt indubitata. Vitam laboriosam, exercitatum, diætam vinosam, carnosamque habent. Cum incipiunt pinguescere, brevi futurum morbum præsciunt.

Inflammatoriam dispositionem habet M***, F***, Parochus.

25) Curatio diversissima in dispositione inflammatoria, quam in hypochondriaca. Lac his ultimis prodest, cum sanguinem
red-

reddat magis *compactum*, & *irritabilitatem* minuat. Constat, alpicolas in Helvetia lacte viventes robustissimo valere corpore, imprimisque ventriculo, ita, ut etiam a 24 granis tartari emetici mediocriter tantum vomant. Idem verum est, de Græcis versus Wallachiam & Poloniam habitantibus, qui & pulcherrimo & robustissimo corpore gaudent.

26) Vidi in Parocho S*** sequentia: colica vix non omni mane affligitur, spirituosus exacerbat, assumpto jentaculo melius se habet. Post applicationem hirudinum aut filet aliquo tempore, aut mitior est. Appetitus vegetus, comedit multum, & nihil inde gravatur. Alvus stricta, quæ, si magis reddatur lubrica, colicam facile ad aliquot dies sedat. Sero lactis multum juvatur, præcipue si tres, quatuorve sedes inde habeat, id quod fere semper ei accidit, quoties serum lactis assumit. A purgationibus fortioribus male se habet. Subinde adsunt tubercula hæmorrhoidalia.

Descriptio hæmorrhoidum anomalarum a *Cel. Alberti* data optime & adcurate convenit cum historia symptomatum in hoc parocho, si excipias duo, scilicet: quod parochus nullo modo gravetur a pastu, secundo:

quod cum magno appetitu & multum comedat, imo quod vacuo ventriculo pejus se habeat.

Eadem omnia symptomata, ventriculum præcipue, ejus compressiones, contorsiones, ructus, flatus &c. deprehendi in Franciscano hypochondriaco, qui mane jejunos præprimis, item vesperi his incommodis infestabatur. At assumpto *largo & solido* jentaculo, item cæna solida symptomata hæc omnia silent. Etiam hoc hac in parte non convenit cum descriptione *Cl. Alberti*, sed quæ ratio phænomeni?

Descriptionem dictam a *Cl. Alberti* factam vide in epistola ad Zimmermannum a Tiffoto data, editione Balding. fol. 36. & 34.

27) Morbus hypochondriacus nervosus proprie *nervos* afficit, tam qui ad *sensus externos*, quam qui ad *internos*, etiam qui ad *motum* faciunt; illa dispositio, quæ obtinet in homine tristitia affecto, in fibris cerebri facilitatur, ut hæ cerebri fibrillæ eam facillime induant, conserventque.

Ille motus nervorum, qui obtinet in homine, quem terror repente invasit, in hypochondriaco oritur a causa alias insue-
ta, & quasi forte. Cum in aliis hominibus

ner-

nervos satis indifferentes deprehendamus ad quamcunque pro quaque causa aptam dispositionem recipiendam, in melancholico tolletur hæc nervorum indifferentia, iique fere semper ita afficiuntur sua quasi sponte, uti solent affici, si causa adesset, timorem, metum, pusillanimitatem creare nata.

28) Morbus hic proprie afficit illam corporis partem, quæ cum anima nostra proxime connexa est, quæve anima utitur ad operationes suas peragendas, & quæ pars sedem animæ afficit, quæve nervorum omnium origo est. Apte *Sydenhamus* hic hominem internum & quasi spirituales considerat.

Vir 25 annorum semper sanus fuit, robustusque. Ante duos annos duxit uxorem. Modo queritur de dolore in puncto quodam fixo dorsi ad initium ossis sacri, præcipue si diu sedeat. Dolor punctum exiguum occupat, & est scindens. Dolent muscoli exteriores femoris; genua fracta, vertigo continua, palpitatio cordis; pulsus naturali celerior; subinde tussicula, & mane ardor in pectore. Flatus, borborygmi; alvus inconstans, modo laxa, modo nimium adstricta. Macies & pallor ex flavo virescens faciei. Noctu sudat, bene dormit, appetit.

Hæc jam ab anno. Suasi, ut lacte caprino utatur, aqua item ferrea, motu corporis moderato & balneis frigidis. Abstineat a venere per aliquod tempus, cujus nimius primo matrimonii sui anno usus *tabem dorsalem, saltem ejus initium* caussavit. Si hac ratione non proficiat, corticem adhibere debet una cum prioribus.

Nota. Vino & spirituosus non utitur, ter quaterque per diem fumum tabacæ fugit. Uxor viri paulo ante descripti sexto graviditatis mense venam secuit, post tres autem septimanas a venæ sectione abortum est passa. Post tres ab abortu septimanas denuo gravida facta est, & feliciter peperit. Ultra annum queritur de dolore capitis, & vertigine, de dolore in regione hepatis, ventriculi. Tempore doloris simul ad costas spurias dextras versus ventriculum usque tumor durus adparet, qui disparente dolore ibi loci pariter disparet. Palpitatio cordis. Hæc ultra annum modo eadem gravius & frequentius invadunt, cum dolore intra scapulas. Pallida est, appetit, dormit. Malum a lactatione (a medio enim anno prolem suam lactat) item a nimia venere ortum, petit ablactationem, & roborantia nervina. Decoctum specierum altheæ
fer-

fernel. ad ℥ij cum æquali quantitate lactis recentis bibat. Paroxysmos sopiat pilulis sequentibus:

℞. Massæ pilul. de styrac.

Castorei $\overline{\alpha}$ 3β.

Essent. castorei q. f.

F. pil. gr. iij. Tres sumat pro dosi.

Cura radicalis corticem petit.

Quædam peculiariter notanda, minus tamen, quam oportet, a medicis observata in praxi.

1) Discrimen inter *veram* & *fictitiam* debilitatem non semper observatur, hinc in praxi frequenter contingit, ut medicus venam non secat, ubi esset secanda, & male ad vesicatoria recurrat. Male petitur excusatio, negligitur venæ sectio ob debilitatem. Signa utriusque debilitatis diagnostica, quæ sint?

Animad-
versiones
varii argu-
menti.

2) Absurdus jusculorum usus in recon-
valescentibus est, debilitatem veram fovet.
Dominam M*** curare penitus a virium de-
bilitate non potui, donec interdixeram usum
jusculorum. Habuit febrem tertianam au-
tumnalem, tarde ob dictam causam recon-
valuit, etsi a febre libera dudum fuerit.

3)

3) Nimis parum ad anni tempora mutationesque inde oriri solitas attenditur, hinc nostri medici æque liberales sunt in venæ sectionibus æstate & autumno, quam hyeme & vere. Rariores phlogoses æstate & autumno, e contrario vero morbi putridi frequentiores.

4) Nimius mensium fluxus sæpissime, aut fere semper a corporis laxitate provenit. Male ergo de plethora concludunt medici, & male venæ sectiones celebrant.

5) Via sternitur ad immedicabiles morbos chronicos, si in morbis febrilibus fere omnibus venæ sectio toties repetatur. In pleuritide, itemque in apoplexia hunc errorem frequenter committi observavi. Male insuper in pleuritide inflammatoria stibium diaphoreticum non ablutum, kermesque datur. Cum hæc remedia potius in peripneumonia *notha* valeant, in eo etiam casu prodesse possunt, ubi fractis viribus, tum ob nimias evacuationes langueant, sputaque ob vim vitæ fractam restitent.

6) Quinam sudores colliquativi, quænam diarrhæa colliquativa equitatione curatur, quænam exasperatur. Quomodo intelligi *Sydenhamus* debet.

7) Vidi homines post graves morbos acutos diu debiles, pulsuque *celeri*; falso putabatur adesse febriles reliquias, per errorem secta vena est denuo ad proscindendam, ut ajunt, recidivam. Omnis kenangeia pulsum debilem, *simulque celerem* facit. Celerior humorum circuitus eorundem quantitatem imminutam supplet. Requiruntur nutrientia, roborantia.

8) Male præscribunt nostri suis reconvalescentibus, aliisque debilibus, jacula ex pedibus vitulinis, cancris, testudinibus parata, item gelatinas.

9) Peculiari sermone utuntur nonnunquam scriptores medici ad *Boerhaavii* usque tempora. Noscenda prædominans philosophia singulorum sæculorum, ut eorum libri intelligantur. Aliud antiquis fuit *bilis*, quam nobis. *Febris erysipelatoxa* aliud pariter iis, quam nobis. Aliud sæpe *febris inflammatoria*; a sensu frigoris & caloris, harumque qualitarum alternatione ac periodo *febrilium morborum* nomina desumserunt, etsi morborum sub eodem nomine comprehensorum diversissima sæpe indoles fuerit, caussa, aut curandi methodus. Afferre exempla possum ex *meis excerptis*.

10) Idea acrimoniæ plerumque indeterminatum & vagum quid continet.

11) Ulcera tibiæ, omnesque abscessus caute curari debent, si ii diu duraverint, scilicet per fonticulos, purgantia per episcrasin danda, diuretica. Hydrops pectoris inde frequens, aut alia prava depositio. Dom. chirurgus R. apostema ad abdomen habuit, apertum est, fluxit copiosum pus. Confanatum est. Paulo post vertigo, dolor capitis, apoplexia. In cerebro pus copiosum inventum. Scilicet natura perseveravit pus facere, quod evacuari nequens ad caput depositum est.

12) Abusus oleosorum in infantibus acido laborantibus. Oleum cum acido pessimam acrimoniæ speciem componit, ventriculum ejicit. Datur solummodo cum aqua laxativum viennense, adhibito simul clysmate, ubi convulsio ab acido oritur.

13) Scirrhus proprie solummodo is tumor vocari meretur, qui in glandula reperitur, post inflammationem non resolutam durus & indolens est. *Scrophula & cancer scrophulosus* probe a vero scirrho distinguere debent. *Scrophulas & cancrum scrophulosum* cicuta sæpe curat, dubito, an scirrhum. Neglectum hoc inter *scirrhum & scrophulum*

lum discrimen, interque *verum cancrum* & *scrophulam*, in utramque partem de cuncta fuit disputatum.

14) Abusus emulforum in morbis malignis. Abusus olei & oleosorum in omnibus febribus acutis.

15) Pleræque febres exanthematicæ a saburra & crudo humorum apparatu non satis tempestive educto proficiscuntur. Male metuitur lene emeticum ab Haenianis, male tamen promiscue præscribitur ab *Haenii* adversariis. Inflammatoriis nunquam emeticum valet. In biliosis semper, sed præmisso solvente. In malignis sæpissime. *Notandum tamen probe*

16) Regulæ graves hæ sunt:

Primo in inflammatoriis febribus diæta sit excarnis, tenuissima, aquosa.

Secundo in morbis putridis biliosis post excussam saburram minus tenuis, leniter restaurans.

Tertio in *malignis* sit roborans, restaurans, antiseptica, & universim minus tenuis.

Quarto in mesentericis, lentis nervosis, miliari, scarlatina, purgatis primis viis sit morbo conveniens, roborans, minus

nus tenuis. Universim *viētus sequatur indolem medicamentorum.*

Alia regula æque gravis est hæc, scilicet *viētus ægrotantis quam proxime accedat ad diætam illam*, qua in sanitate usus est. Nam insueta viētus ratio æque offendit, ac ipse morbus.

17) Sanguis venæ sectione eductus parum docet. Crusta phlogistica indicationem subministrat. Attamen dissolutio minor, aut etiam major ejusdem cohæsiō in patella, insecuram præbet indicationem.

18) Adstringentia in sanguinis sputo præscribi solita certo damnanda sunt, vide scripta mea pathologica *de phthisi*, item *ad-ditamenta* de pthisi. Nocet cortex, balsamica. De curanda pthisi vide *multos & passim committi solitos errores* in scriptis meis pathologicis refutatos. Quando cortex dandus in suppuratione interna.

19) Idioma ægrotantium morbos suos enarrantium diversum est longe ab idioma-te medico. Hinc opus, ut juvenis medicus perceptam theoriam discat *ægrotantibus applicare*, eorumque idiomatici studeat.

20) Catalogus morborum *frequentissime, frequentius, frequenterque* occurrentium, medicum scire oportet.

21) Anatomiam & Physiologiam idem doceat. Theoriam pathologiæ, itemque *praxin clinicam* cum materia medica denuo idem doceat.

22) Medicus scire debet non tantum *veras indicationes* elicere & *indicata* invenire, sed etiam indicatorum *vim potestatemque*, dosin requisitam, ut debita *quantitate*, debito *tempore modoque* remedia adplicentur. Vidi doses *nimis exiguas*, inefficacesque frequentissime dari.

23) Morbi dum in sui exordio adhuc sunt, atque primum formari incipiunt, antequam suis sese signis sufficienter notata sint, difficillime dignoscuntur, etsi hæc *morborum fientium* cognitio summe sit necessaria. Sedula attentio ad leviora quædam incommoda, eorumque eventum faciet, ut medicus habitum contrahat ex primis, levissimisque motibus morbum minantem, latentemque prænoscenti, eique obviam eundi. Sic vidi plures fœminas sedentarias mense Decembris anni 1775, quæ conquestæ sunt de vertigine, capite dolente, obtuso, subinde solummodo de stupore quodam capitis. Omnes autem querebantur, sæpius & subito

ascendentes ad caput dolores, cum repentino simul faciei rubore, & erumpentibus sudoribus. Nox omnibus inquieta. Quibusdam horripilationes vagæ. Os ficcum, absque siti, subinde glutinosum, lingua albescens. Quibusdam dolor lumborum, cardiæ, abdominis, artuum quasi rhumaticus. Alvus tarda, difficilis, flatus copiosi. fœtidissimi sursum deorsumque erumpentes. Appetitus exiguus. Lassitudo. Pulsus celerior, plenusque, sed non durus. Secta vena sanguis aut bonus, aut cum levissimo crustæ phlogisticæ initio. Post venæ sectionem rarius ascendebant uno alterove die calores, meliusque habere se viæ sunt. At paulo post eadem symptomata perstitere. Profuit optimo frequens clyisma emolliens prime datum, dein leniter stimulans, itemque pulpa tamarindorum, roob sambuci, cum sale polychresto: & cremore tartari.

Nota. Est infarctus mesenterii crudusque intestinorum apparatus. Hoc in morbo *ορδοσταδην* ægri laborabant. Est initium febrium mesentericarum, lentarum, nervosarum, miliarium. Observavi in omnibus præter pulsum celerem plenumque *noctes inquietas,*
pa-

pavoresque inter dormiendum, interdium vero meticulosum quid, animumque dejectum.

24) In morbo, præcipue epidemico, convenit statim abdomini providere, & mesenterium a saburra ibi sæpe existente, præcipue in morbis epidemicis, morbumque aut *producente*, aut *periculosum efficiente*, liberare. Id optime & tutissime clysmatibus frequentibus obtinetur, quæ, cujuscunque naturæ morbus sit, tuto adhiberi possunt. Purgantia autem lenia & eccoproptica subjungi debent *per plures dies*, nisi inflammatoria febris id prohibeat. Clysmata autem prædicta etiam in febribus inflammatoriis tuto adplicantur prædicto scopo. Hæc primis viis & præcipue intestinis providendi cautela, quasi loco arcani est, in curandis febribus quibuscunque, præcipue malignis, & quam maxime variolis.

25) *Monita*, quæ autor ex diligentia in se ipso partim, partim etiam aliis facta attentione collegit, scilicet.

Primo. Medicus sese proprio temperamento, statu valetudinis robustæ, aut adversæ, idiosyncrasia sua, aut iis, quæ sibi

peculiariter prodesse, aut obesse animadverterit, aut in quæ peculiari suo gustu fertur, nunquam decipi patiatur. Vidi, qui ipsimet robustissimi, ægros fere omnes nonnisi vi aggressi sunt, potiori utique, quam quæ a plerisque minus valentibus sustineri poterat. Venæ sectio magna, frequens. Vesicantia lata, copiosa, iteratis applicata vicibus, purgantia valida, ab hisce amantur. Vidi inquietos, tumultuantesque, qui omni medicamentorum validorum apparatu, eoque alio semper alioque ægrum sollicitarunt, nescientes, uti in suis aliis negotiis, prudenter quiescere, animo sedato ad virtutem medicamenti attendere, & occasiones circumspicte captare, obliti illius, sat cito, si sat bene; & . . . imitatores potius, quam Fabii cunctatoris, qui pavide cunctando romanam restituit rem, importuna . . . præcipitique agendi ratione perditam. Alii ipsimet debiles, delicati, irritabiles quodvis paulo valentius remedium, etsi quam maxime indicatum reformidant, aliorumque vires ex suis male metiuntur.

Secundo. Qui *peculiare medicamentum sibi adamatum præ reliquis* habet, præcipue, si de eodem plura experimenta captare, ejus-

ejusque usum vulgare satagerit, ne is sæpius ipse sibi imponet. Dum adplicandi remediï occasiones ubique videre sibi videbitur, fortunosos forte eventus, quos medicatrici naturæ & aliorum auxiliorum virtuti in acceptis referas, adamato remedio adscribet, sinistros vero in quidvis aliud obcoecatus detorquebit. Hæc fecundissima est *specificorum, polychrestorum, panacæarum* &c. scaturigo; medicamenta hujusmodi in multiplices inventa usus eo citius pervulgabuntur, eoque avidius arripiuntur, quo pulchrius multorum fœcordiæ, ignorantia opitulantur. Quæso enim, quam difficilis, quam & plena tædio illa caussarum morbos producentium disquisitio est: quam recondita illarum naturæ! quam adcuratam anamnesin instituere, quam omnes rimari angulos persæpe oportet, donec aptam de morbo ideam inveneris. Belle igitur sibi multi consultum autumant, quod polychresto quodam, specifico, oppositis etiam usibus malo protheiformi, in partes, utrasque versatili medicamento instructi, molestissimo illo in pervestigando morbo labori supersedere possint. Quod si id quoque accesserit, ut hujusmodi remedium celebris viri nomine gloriatur, omnes mundi partes celerrime pervadit: miseri mortales experi-

mentis objiciuntur. Medicamenti invento-
 risque encomia ubique locorum sonant. Do-
 nec funestis eventibus territi, discusso sen-
 sim cestro resipiscere incipiant, remediique
 celebrati vis intra arctos, quos ipsi natura cir-
 cumscripsit, cancellos denuo fuerit retropres-
 sa (reducta) sed heu nimium plerumque sero,
 postquam scilicet ἰφθίμους ψυχὰς αἰδὶ πρὶάψεν
 (multos tales homines præmature ad orcum
 præcipitavit. (*Homer*) Pauci excurrunt an-
 ni, qui novi cujusdam remedi male probati
 epidemia non funestatur. Satyram illi scribere
 videbor, qui systematum remediumque his-
 ce annis aut inventorum aut recoctorum histo-
 riam ignoraverit, qui nec audiverit, quanto
 cum studio systemata quorundam ex toto
 pulsu hariolantium paucis abhinc annis hisce
 in terris præprimis exceptum fuerit, quanto
 ardore, sed quanto simul cum detrimento
 veræ semciotices, ægrorumque periculo in
 nosocomia introductum, ex cathedris lau-
 datum, in collegiis etiam privatis cum insigni
 & temporis & veræ scientiæ & pecuniarum
 jactura edoctum, licet experimenta quoti-
 diana in nosocomio practico Cl. Hænni sy-
 stematis novi vanitatem abunde demonstra-
 rint, atque ut alia taceam nobis tanquam
 specifica vel invitis obtrusa remedia, qui-
 bus

bus orbi illufum aliquamdiu eft. Quid vanius quæfo, illis multorum, atque inter his eorum etiam, quos limatiori iudicio eſſe oportebat, de vi magnetis in morborum plurimorum curatione mirifica clamoribus? laudanda equidem eſt illorum induſtria, qui in medicamentorum virtutes diligentius inquirent, ut veram eorum vim, ſub quibuſque danda conditionibus ſint, adcurate determinant. Verum quid emolumenti pro re medica naſcitur, ſi remedium aliquod in lucem protrahatur, cujus necdum probatæ ſatis vires ſunt, & ſi ſint, ejusmodi tamen ſunt, ut pares ubique quin & ſuperiores habeantur. Id nempe ſit, ut materies medica in molem excreſcat imanem, indigeſtamque, quæ medicum, ni ſagaciſſimus ſit, atque ſplendidis commendationibus factorum horumce diffidere noverit, enormiter confundat oportet, non inſtruat. Inventores ni, quos antiquæ crambis recoctores potius fas eſt, apellare, quid tandem magni ſibi videntur præſtare, ſi plantulam aliquam aromaticam in morbis a motu humorum lento, torpidoque fibrarum ſtatu oriundis & multiplici exempla prodeſſe docuerint, aut demonſtrarent, ſpiſſos humores acri hujus illiusve plantulæ ſucco variam in formam redigendo at-

tenuari in motumque dari? Num novum quid dixere, & si tamen novum, num antiquis illis, quorum immensæ copiæ nos jam dudum pertæduit, utilius quid, efficacius, tutiusve? Inventorum horum examini supersedeo. Id solum ajo, Hercule potius opus esse, qui Augiæ stabulum repurget, qui farraginem hanc propemodum infinitam, & circumforaneorum ejusmodi intempestive sedulis conatibus auctam hucusque & in posterum, ni artis genius caverit, augendam immane quantum diminuat, in ordinem redigat, non nisi numero pauca, sed multiplici usu comprobata, sed simplicissima seligat.

3) Medicum fallit sæpe medicamenti cujusdam prædilectio, quam forte inde habet, quod egregiam hujus medicamenti vim expertus pluries sit. Hinc fit, ut prædilectione hac seductus ubique & sæpe loco non suo idem adhibeat. Talem abusum vidimus in cortice peruviano.

4) Studium illud peculiare, cui medicus præprimis sese consecravit, illum non semel seducit. Hinc vides illum non nisi *chemica* sibi adamata habere; alium vero mere *ve-*

ge-

getabilia, prout vel chemiam, vel botanicam magis amat.

5) Est quædam quorundam consuetudo, omnia scilicet in morbis obvenientia ex *legibus mechanicis* hucusque cognitis explicandi. Verum fallitur persæpe medicus, cum nondum omnes mechanicæ leges nobis pateant, & in corpore animali plus sit, quam merus mechanismus; nimius fors fuit *Boerhaavius* in hac re.

6) Utilissima utique est cadaverum sectio, & in causas morborum disquisitio; at huic imprimis addictus medicus, dum omnia per anatomen explicare vult, sæpe fallitur. Tædiosum nempe est illud *a posteriori* desumptum ratiocinium, illudque ex innumeris casibus observatis, seduloque descriptis abstractum iudicium & canon. Præterea mens causarum cognoscendarum percupida, raro contenta est hoc a posteriori desumpto iudicio; hinc causis veris, sed ignoratis, fictitias aut ex mechanica, aut ex anatome desumptas substituit.

Medicum fallit ipsa epidemia præsens.
Nam ad ægrotum vocatus morbo *intercur-*

rente laborantem, sese facile decipere potest, dum morbi epidemici frequentia deceptus hunc pariter *epidemicum* esse putet.

8) Si medicus morbos quosdam *frequentius* curandos habeat, aut fors domi suæ de certo quodam morbo recte nunc legat, legeritque, fieri facile potest, ut imperfecta quædam analogia ipsum decipiat, morbumque oblatum male dijudicet.

SECTIO III.

ADVERSARIA
VARI ARGUMENTI.

SECRET

AND STRAIN

OF THE ELEMENT

A D V E R S A R I A

V A R I I A R G U M E N T I.

Facilis partus.

Domina senior de M* narravit, sibi plus ^{Facilis par-} quam per integrum diem humorem copio-^{tus.} sum valde de pudendis stillasse, ita, ut de instante partu sibi multo timeret, etsi nec vestigium doloris, aut alterius incommodi adesset. Exacto autem die partum secutum fuisse, omnium, quos passa alias est, longe felicissimum.

Domina junior de M* post copiosiore[m] humoris ante partum fluxum, faciliorem sibi partum accidisse testabatur.

Patet ratio observationis; quia scilicet partes hoc humore emollitæ distentioni majori aptiores redduntur. Patet etiam, quomodo in robustis, annosis, primiparis sæpe facilitari portus posset, si scilicet infiderent vapor[i] aquæ calidæ.

Ery.

Erysipelas.

Erysipelas.

In erysipelate gangrænam *plerumque* producunt humida, calida, & aquosa, etsi ex floribus sambuci parata. Sicca externa, & purgans antiphlogisticum proprie conveniunt; vel humida calida, additis spirituosus, e. g. aqua sambuci, cum aceto lytargirii, & spiritu vini camphorato. Vidi ex humidis aquosis bullulas gangrænosas oriri, sanatas dein iterum, siccis, & purgantibus antiphlogisticis.

Methodus rusticorum curandi febres intermittentes.

Methodus
rusticorum
curandi f.
intermit-
tentes.

Solent quidam rustici in Hungaria haustu spiritus vini cum pipere sibi febrim abigere. Multi sumunt magnam vini tokaini portionem, & sudores dein in lecto sese stragulis multis contegendo proliciunt.

Sunt, qui contusos ovorum cortices, ossa animalium calcinata cum vino, aut spiritu vini, aut etiam in aqua fumant.

Vidi Viennæ matronam, quæ opium crudum sumpsit, & pulverisatum in vase ferreo torrebat, affundendo per vices spiritum vini, & continuo agitando, idque per
femi-

femialteram , & per duas horas continuo super carbones , aut leni igne. Sub hac toſtione erumpit copioſus , denſusque fumus , odore gravi. Manet maſſa pulverifanda , quæ colore & ſapore pulveriſatos carbones æmulatur. Parvum cochlear hujus pulveris pro abigenda febre intermittente dare illa ſolet. Addit præterea hæc Domina , quibusdam moveri urinam , quibusdam vero ſudores , dato hoc pulvere.

Habent in his partibus baſamum , oleis æthereis , baſamo peruviano , & eſſentiis , atque ſpiritibus compoſitum. Dant in languore quocunque , ad initium morbi acuti ; præcipue vero infantibus , ſi intermittente laborent , aliquot guttas cum ſacharo , peſſimo quidem sæpe , ut alibi deſcribam , cum effectũ.

Sunt , qui pulverem caryophyllorum aromaticorum , nucis moſchatae , ſalis marini anatica portione ſumunt. Sunt , qui pelli- culam ex ovo recenti apicibus digitorum manus imponant , quæ ſiccata pruritum excitat , & febrim tollit. Dant item aliqui pulverem lapidum cancrorum cum ſucco citri pro abigenda febre.

Consuetum inter plebem & nobiles provocando lotio in dysuria, est pellicula ovi recentis, glandi penis applicata.

Secundinae retentæ.

Secundinae
retentæ.

In secundinis retentis varia exhibent. Domina de M** retentas per bihoriam secundinas habuit, sævissimosque lumborum, ventrisque dolores passa est inde. Muria brassica cum fimo equino coquebatur, ponebaturque in sella perforata, ut vapor ascenderet; inde statim secundinae sequebantur, evanuitque dolor omnis.

Cutis hæcticorum.

Cutis hæc-
ticorum.

Cutis hæcticorum non est flaccida, pendens, mollis, uti tamen esse solet in atrophis; in quibus præterea muscoli omnes quasi evanescere videntur: sed phthysicorum cutis arcte adhæret ossibus, sicca, crassaque est, cum emaciatione corporis, sudore ad frontem, jugulum, & scrobiculum cordis. Hæc observata sunt in chirurgo nostro comitatenfi.

Do.

Dolores spurii gravidarum.

Solent fœminæ in hoc comitatu in doloribus spuriiis, & motu nimio fœtus, ab-
domen & genitalia fumo croci lustrare.

Dolores
spurii gra-
vidarum.

Læsus oculorum motus.

Die II. 7. Octobris 1772 narravit mihi spectabilis Dominus Consiliarius F**, duas proles oculorum vitium a primis annis contraxisse, ita, ut oculi bulbi celerrime moverentur, micarentque, unde lectio difficilis, & ad candelam fere impossibilis. Non est istud vitium, quod nictitationem vocamus; nam ipsi oculorum bulbi, non autem palpebræ moventur, micantque. Rogavi, an vermibus, scabie, efflorescentiis cutaneis, intropressis forte, acido &c. laborarint. Responsum est, perfecte sanos fuisse pueros, sed nutricem eodem vitio laborasse. Additum etiam illud est, quod hoc oculorum vitium magis magisque per ætatem emendetur.

Læsus oculo-
rum mo-
tus.

Rotulæ anthelminticæ.

Hoc ipso die vidi hanc formulam anthelminticam profuisse.

Rotulæ an-
thelminti-
cæ.

E e

R. Mer-

℞. Mercur. dulcis. drachm. ij.

Diagryd. sulphur. gr. xxiv.

C. C. philosoph. scrup. j.

Cinnamom. gr. x.

Sachar. alb. unc. β.

M. fiant cum s. q. mucilag. gum. tragac. aqua rosarum extracti rotulæ N. XXX.

Puero unius anni una detur; duorum, trium, quatuor annorum, duæ; quatuor, quinque, sex, septem annorum, tres.

Methodi curandi febres intermittentes.

Cura febrim
um inter-
mittentium

Eodem hoc die audiui, hocce remedio sibi quosdam febrim fugare. Scilicet: sumunt herbam, quam vocant *Gutya Rápon*, puto esse chamomillam sylvestrem. Herbam contusam ligant ad flexuram cubiti internam, aliqui ad carpum; permittunt per 24 horas, removentque; dein post duos, tresve dies vesica oritur, quæ perfcinditur. Simul sumunt guttas tres olei cumini cum sacharo, & aliquot guttas spinæ dorsi curant fricando inungi.

In N* audiui sequentia a spectabili Domino de K**. rusticos solere incusso terrore sibi, suisque curare febres. Solent in hoc pago rustici proles suas febri intermittente labo-

laborantes sub frigore paroxysmi in frigidam præterfluentis *Granii* fluvii aquam aliquoties immergere; territæque summopere sanantur. Quidam coquus febricitans sub paroxysmo sese in eundem fluvium præcipitavit, ut sibi ipsi terrorem incuteret, sicque febrim sanat; at miser, eluctari non valens, submergebatur.

Eodem die narravit Parochus ex ** casum sequentem, quem etiam ab aliis pluribus confirmari audivi. Integro anno variis febribus intermittentibus conflictabatur; multis incassum adhibitis, a medico præscriptis. Contigit, ut domum redeuns aurigam haberet ebrium, qui ad fluvium *Granium* properans, navem, quæ transferret, non expectavit, sed equos in fluvium impulit. Parochus summopere territus curru exiit; equi submergebantur. Febris emanfit; & jam ab anno integro a febre liber est.

Loquela deperdita ex dissimulata ira.

Audivi a Franciscano annos circiter 60 nato, sequentia; Ante annos 14 ex dissimulata ira, post ingentem ex illata contumelia confusionem, usum loquelæ omnem perdidit; cætera omnia illæsa erant, optimoque

Loquela
deperdita.

valuit appetitu. Sumptis aliquot pulveribus antispasmodicis Hallensibus loquela rediit, usu decocti ex radic. gram. taraxac. lapath. acut. & batdan. cum salibus mediis, & alvo ter omni mane hisce remediis mota, convaluit penitus. Oppressum pectus sibi esse a multis annis, & glutinosum; alvo sæpe difficili laborare; subinde tamen in medio discursu verbum aliquod exprimere non posse, lingua ipsius voluntati non obediens; dolore lumborum, tractione ad nu-
cham laborat.

Dolores a secundinis.

Dolores a
secundinis.

Si cum secundinis retentis spasmus uteri coincadat, sive is causa, sive effectus sit retentarum secundinarum, sævissimi dolores, febrisque excitabitur. Si vero secundinae absque spasmo retineantur, nil mali inde sequetur. Quare autem in secundinis retentis subinde spasmus adfit, subinde non adfit, difficilior forte quæstio est, quam ut possit expediri.

Patet, in dolore a secundinis retentis non deberi vim adhiberi, neque extrahendas esse per vim secundinas, sed oleum epotum, cataplasmata abdomini, pubi, lumbis adposita;

fit; balneum vaporum admissum ad genitalia, opium, optima esse remedia; præcipue vero sumpto opio, clyisma emolliens ex oleo.

In spasmis, qui dolores illos *posteror* dictos, & febrim acutam, lochiorum suppressionem causant, eadem omnino remedia valent.

Dolores *spurii* spasmi sunt partium quarumdam generationi famulantium, aliarumque in consensum tractarum. Valent eadem remedia.

Dolor pungens ad hypochondrium sputo sanguinis solutus.

Dominus S** mihi narravit, se per aliquot annos habuisse dolorem pungentem ad hypochondriam sinistram, & simul eodem tempore accessisse dolorem pariter pungentem ad latus dextrum. Cæpit deinde sanguinem spuere, idque sæpius. Ab illo autem tempore nullos amplius dolores pungentes sensit unquam. Est autem homo staturæ longæ, scapulis alatis, collo longo, pectore compresso, barba nigra, colore fusco. Verificatur sic aliquis textus *Hippocratis* de

Sputum sanguinis

dolore ad hypochondrium, sputum sanguinis præeunre.

Fœtus diu non respirans excitatus.

Infantis
asphyxia.

Puella Anna Maria Dominæ de M* junioris, ut in lucem edita est, erat major, pinguiorve, quam aliæ proles ejusdem matris; partus difficilis. Proles diu non respiravit, eratque facie livida, fusca. Titillatione per fetas plantis pedum adhibita, masticato allio in nares prolis insufflato ejusdem halitu, non tamen excitabatur. Sed dum lingua leniter vellicaretur, ilico clamando respirare incepit. Sale ad linguam adposito id fors obtineretur.

Remedia euporista in affectione hysterica.

De morbo
hysterico.

Solent salem communem intra duplicatum linteum exceptum, & calefactum, in vomitu pertinaci ad ventriculum adponere. Videtur sal partim calore, partim stimulo suo in nervos agere, & excitato alicubi nervorum motu, eundem alibi existentem sopire. Patet hinc, quod forte in vomitu hysterico irritationes ad plantas pedum per fetas, item fumus tabaci in anum immissus,
cly.

clyisma opiatum, vellicationes, inuncta acria, scarificationes, cucurbitæ siccae ad ventriculum, ad abdomen; fumus item tabaci per fistulas attractus in pulmones, tam in vomitu hysterico, quam in strangulatione illa hysterica, item tabaca fors per nares attracta, excitataque sic sternutatione &c. consuli possint.

Aqua hydropicorum crurum educ̃ta.

Vidi in fœmina hydropica aquas ex Hydrops. cruribus educi thermis. Post thermas circa crura folia sambuci, item cortex sambuci medianus ponebantur. Involvebantur crura ocreis ex lana (Filz) confectis. Sic sudore pedum prolicito, eorundem tumor abiit.

Oculorum morbi ex variolis.

Maculæ in oculis fiunt *durantibus* variolis, quando scilicet lymphæ copiosius secreta oculum ob tumidas modo palpebras clausum, alluit diutius sua acrimonia, quam stagnando contrahit, eundem inflammat. Inde reliqui inflammationis exitus sequuntur. Patet utilitas apertionis oculorum, item ablutionis lacte, aut aqua rosarum, item pe-

Morbi
variolarum
posthumi.

diluviorum. Cum epispastica tam potenter revellant, an non optime etiam hæc adhiberentur?

Sed etiam post variolas vidi sæpius oculos male affici; scilicet: sicut puriformis materia in sanguine oberrans superficiem corporis externam petit, & per modum furunculorum exit, ita ad oculos sæpe deponitur, & hypopion efficit.

Angina oëdematosa.

Angina. In angina oëdematosa optime convenit cochlear coffeanum sæpius ex essentia pimpinellæ deglutire. Hæc angina pro sua sede plerumque uvulam, rarius vicinas partes occupat; tempestate humida frequens.

Paralyfis.

Paralyfis. In membro paralytico est subinde *relaxatio* fibrarum, tunc autem fumi aromatici & siccae frictiones conveniunt. Subinde vero est fibrarum *adstrictio* & *exsiccatio*; tunc vapor aquæ & unguenta emollientia cum leni stimulo profunt. Subinde est *adstrictio* in flexoribus, *relaxatio* in extensori-

ribus, tunc autem duplex remedium, cuiuslibet malo proprium est adhibendum.

An, & quando thermæ concedendæ hydropicis.

Cum videam in his terris scæminis hydropicis, & saltem laxi habitus, thermas non tantum concedi, sed etiam suaderi, quæritur, utrum hoc tuto fieri possit? Respondeo: quamdiu corpus aquis refertum est, sana ratio dictat, pessimos effectus sequi a thermis, quales in scæmina etiam vidi, fluore albo & acri diu laborante. At si aquæeductæ sint ex toto fere corpore, & solum in cruribus restitent, tunc multiplex adhiberi methodus potest. Vel enim datis *roborantibus* residua in cruribus aqua resorbetur, vel pergendum adhuc est in *evacuantibus*, vel si aquæ hæ ita sint extra communem curriculum positæ, ut sub eundem revocari nulla amplius ratione possint, qui casus fuisse videtur illius scæminæ, de qua paulo ante dixi, cui aquæ per thermas & corticem sambuci eductæ sunt, tunc thermæ convenient cum cortice sambuci; attamen hanc ego cautelam adhiberem, ut corpus reliquum medicamentis roborantibus & exercitio fir-

Thermarum usus in hydrope.

maretur interim, & pedes fasciis ligarentur, quum ligatura sudorem, qui in hoc casu requiritur, non prohibeat, prohibeat autem nimiam fibrarum laxitatem. Quod si ne sic quidem educerentur aquæ, curarem ego illas educi per scarificationes.

Ratio, quare vomitoria febres intermittentes sanent.

Ufus vomitoriorum in febribus intermittibus.

Sunt, qui omnem fere febrem intermittentem, imo omnes fere morbos periodicos ex affectione primarum viarum, & potissimum ventriculi deducant, etsi sæpe consueta illius signa non adsint, quæ harum viarum affectionem indicent. Rationes multiplices afferunt, hanc autem primariam putant, quod hi morbi, præcipue febres intermittentes persæpe emetico exhibito sanentur; item quod copia ingens materiæ mucosæ per emeticum eliciatur. At nescire videntur hi, quod emeticum solum eatenus hos morbos sæpe tollat, quatenus aliam in nervos diathesin inducit actione sua valida, non autem quatenus evacuat; nisi manifesta causæ excitantis signa in primis viis hærentis deprehendantur, ubi duplici tunc modo emeticum prodest.

Mu-

Mucosa materies per vomitum rejecta primum ab irritante medicamento prolicita pro morbi causa haberi non debet.

Laudant exhibitionem emetici paulo ante paroxysmum, unde magis adhuc elucescit, quare hac ratione febres intermittentes sanentur persæpe.

Remedium in acido infantum.

Rosensteinius in acido infantum sequentia præscribit :

Acidum
infantum.

℞. Magnesiæ albæ unc. j.
Pulv. flaved. cort. aurant.
Fœniculi dulc.
Sachari albi ꝑ̄aa. dr. ij.

M.

Sumat nutrix quater, aut quinques per diem cochlear coffeanum in aqua.

Pro ipso autem infante :

℞. Aquæ fl. til. unc. iij.
Olei amygd. rec. & frigide pressi
unc. j.
Salis tartar. scrup. j.
Ovi recent. vitel. dr. iij.
Mucilag. gum. arab. dr. j.

M.

De-

Detur infanti omni hora, aut etiam omni
dimidia hora cochlear caffeanum.

Nutrix potest etiam sequenti potu uti :

℞. Aquæ fontan. menfur. j.

Salis tartar. unc. β.

M. D. u.

Sumat interdium cochlear ordinarium ali-
quoties per diem, præcipue si ad-
vertat, infantem colicam ab acido
pati.

*Quare tam multi in Hungaria
hæmorrhoidarii ?*

Hæmor-
rhoides.

Alvum siccam, difficilemque hæmor-
rhoides producere notum est. In Hungaria
paucos reperies, qui utroque non laborent.
Cum enim ob fumum tabaci salivæ excretio
copiosa sit, itemque ob usum spirituosorum,
vinosorum aliæ excretiones, perspirationis,
urinæ, pariter sint copiosiores, patet, cur
subductis humoribus fæces sicciore, & dif-
ficilior earum excretio fiat, indeque hæmor-
rhoides nascantur; patet etiam remedium,
quo alvus facilior fieri possit.

Re.

Remedia domestica Hungarorum.

Si fumatur cochlear ordinarium succi Medicina domestica Hungarorum.
ex radice arboris sambuci expressi, sequitur
vehemens admodum purgatio αὐτὸ καὶ κατὰ, fere enim vigesies dejiciunt.

Decoctum Hyoscyami factum in vase terreo bene clauso, & dein mediante infundibulo admissus vapor, tollit dolores dentis cariosi repente, sæpeque educit vermiculos, & ingentem copiam muci prolicit. Hinc etiam juvaret in dolore dentium a *defluxione*, cum materiam depositam proliciat.

Gemmæ ramulorum sambuci cum oleo & aceto comestæ, leniter purgant.

Mercurius etiam juvat in scirrho non venereo.

Vidi incipientem scirrhum non venereum, emplastro de ranis cum mercurio quadruplici bene sanatum a chirurgo nostro comitatenfi. Sunt, qui mercurium tantum Usus mercurii in scirrho non venereo.
in scirrho venereo utilem censent; at falluntur. Hoc emplastrum multum aquæ extrahit, debetque sæpius removeri, & aqua abstergi, idemque rursus apponi.

Fe-

Febris intermittens attentione curata.

Febris in-
termittens.

Narravit mihi Dominus H**, sibi quondam febrim intermittentem hac ratione curatam. Habuit ad mensam hominem jucundum valde, cujus jocis cum omni mentis adplicatione attenderet, horæ consueti paroxysmi oblitus est; hora interim abiit, & paroxysmus emanfit.

De scabie.

Scabies.

In curanda scabie, si adhibeatur unguentum ex floribus sulphuris, tunc semper alia evacuatio tentanda est; scilicet vel purgantia, vel, quod optimum mihi videtur, sudorifera. Si medicamenta interna sudorifera non adhibeantur, sufficient balnea calida.

Senior Domina de M*** sequens unguentum contra scabiem adhibet: Sumit duas radices recentes, quas Hungari lingua sua *Lososka* & *Örwéngyökér* vocant; has lotas, conscissasque contundunt, & super contusas radices lac emulgent, reponunt per 12 horas, & tunc cremorem enatum auferunt, quem pro unguento asservant. Curant autem scabiem hac ratione: scilicet primo & secundo die loca scabiosa hoc unguen-

guento unguntur, & tertio die balneum calidum adhibent, quod subinde iterari debet, ita, ut duo, aut tria balnea, scilicet tertio, quarto, aut quinto die debeant adhiberi. Asseverant, certam esse curationem. Posset emendari hæc methodus, si scilicet uno die ungeretur homo, altero autem die adhiberetur balneum, & sic alternaretur; aut loco balneorum sudoriferum propinaretur, aut sudoriferum cum balneo conjungeretur, aut alia tentaretur evacuatio.

Pollutionis nocturnæ curatio.

Galenus præscribit iis (C. VI. de sanitate tuenda), qui ex copia, vel caliditate, vel acrimonia seminis frequenter pollutiones nocturnas patiuntur, balnea aquæ dulcis, vitum tenuem, refrigerantem, e. g. ex sempervivi, solari, umbilici veneris succis refrigerantibus; veneris imagines, lamina plumbea renibus adposita coercet; unctiones ex mandragora, item papaverinas minus tutas esse asserit, Vidi etiam nitrum dari, cum adstringentibus succis acaciæ &c.

At alia sæpe subest causa pollutionis, quam seminis copia, aut ut Galenica phrasi utar, seminis caliditas. Viri, qui systemate
ner-

nervorum nimis irritabili præditi sunt, quive melancolia, sine materie, dicta laborant; item universim viri corpore debili, laxove frequentissime pollutionibus nocturnis vexantur. His cura *Galen*i male cederet. Præterea, licet remedia roborantia indicentur, tamen cum ea tardius operentur, & interim corpus frequenti hac seminis deperditione pessumdaretur, patet aliud quid exco- gitandum esse, quod effluxum seminis certo impediat, quin morbo principi augmentum accedat. Inveni remedium simplicissimum, & multiplici experientia confirmatum; scilicet: ut homo decumbens penem flaccidum filo ita liget, ut eundem ligatum esse non sentiat, & filum penem probe complectatur, quin eum stringat, molestetque; cum jam seminis effluxus absque penis erectione vix, aut nunquam fiet, errigi autem ille non possit, quin vehementer doleat ob filum, quo modo constringitur, sic aut evigilabit, aut somnium venereum in aliud repente mutabitur, & pollutio certe impedietur.

Sunt alia, quæ deperditionem seminis, licet minus certo, impediunt, & quæ ex textu *Hippocratis* (Libro de principiis, carnibus, ac genitura) desumi possunt; ubi *Hippoerates* ait: humidum spumescere faciunt

ciunt labores, tegumenta, objecti cupiditas, alimenta, ac medicamenta nonnulla. Certo constat, vectionem in carpento multam perstrata viarum, lectum mollem, stragula multa, partium præcipue infernarum, vinum vesperi haustum, cænam solummodo solito largiorem, mentemque rebus venereis assuetam, plurimum pollutiones nocturnas promovere.

Varia remedia in varia phthiſeos specie.

Sunt qui promiscue in phthiſi modo lac, modo aquam ſelteranam cum lacte, modo jacula viperarum, teſtudinum, ranarum præſcribant; at opinor, minus recte. Lac in corpore emaciato, & atrophico, vel ex morbis prægreſſis, vel ex propria corporis diatheſi, item ex tabe purulenta egregie convenit. At ſi ſit phthiſis a materia ſcabioſa, muriatica, jacula viperina, teſtudinum, ranarum egregie conveniunt. Baſama damnantur in tabe purulenta, a *Morgagni*; fors ob vim roborantem in illa phthiſi, quæ a ſola partium relaxatione provenit, magis conveniret; quamvis etiam tunc non ſemper, & admodum caute.

Remedia
anti-phthiſi-
ca.

Facilior curatu est illa phthisis, quæ a retropressa quacunque materie acri, scabiosa, herpetica, oritur. Difficillime curatur tabes purulenta.

Cortex in prima illa phthiseos specie, scilicet orta ex sola partium relaxatione, egregius est; præcipue si nutritio frequens, sed parca semper, & equitatio accedat. Estque hæc sola phthiseos species, ubi adeo laudata a *Sydenhamo* equitatio prædest; in omni alia phthisi mortem accelerat; in tabe purulenta id vidit *Morgagni*. *Sydenhamus* autem speciem morbi non determinavit aperte, at ex exemplo Antistitis sui patet abunde, ubinam locorum equitatio profit. Cortex conuenit una cum lacte, aliisque in tabe purulenta, roborat, antisepticum est, & tamen non stimulat. Medici plerumque nimis parce propinant corticem.

Fluor albus.

Fluor al-
bus.

Olim rarissimus in Hungaria fluor albus erat, uti constat ex universali seniorum matronarum narratione. At ob potus matutinos calidos, delictioremque & magis otiosam vivendi rationem, fluor hic modo frequentior est.

De

De cortice peruviano.

Cortex peruvianus subinde febrim in-
termittentem omnino non tollit, quacunque
forma, aut dosi datus. Subinde eam quidem
tollit, sed id cum malis ægri rebus fit. Ob-
servavit Illustris *B. de Stærk* intermittentes,
quarum paroxysmi nullo sudore terminaban-
tur; erant hæc dato quacunque dosi, aut
forma corticis incurabiles; hac methodo eu-
ravit ergo: ad primum initium paroxysmi
totam dorsi spinam & os sacrum pannis la-
neis fumo aromatico & camphora imbutis
fricari, pannos camphora imprægnatos his
partibus adplicuit. Præterea corpus potu
calido theato implevit, secutus sudor est,
& sola hac ratione, nullis adhibitis aliis,
cortice antea frustra tentato, febris eman-
sit, absque ullo sui signo in posterum.

De cortice
peruviano.

Febris a materia scorbutica, scabiosa,
venerea &c. concitata, corticis vires eludit.
Item febris a pure resorpto orta, cortice qui-
dem compescitur, sed tarde, & non nisi
diuturno ejus usu, quatenus scilicet cortex
est antisepticus, roborans, & ipsam morbi
scaturiginem attingit.

Audivi ex ægrota quadam in nosocomio
civico Vindobonensi, sibi febrim quartanam

nullo alio medicamento curabilem, unica tandem venæ sectione fuisse curatam.

Contigit mihi, ut vocarer ad Dominum Th. O**, cujus historiam alibi retuli, qui jam per annum quartanam habuit, corticis quidem usu, at nimis pauco, & non diu satis protracto, subinde parumper silentem. Incidit is in morbum acutum. Facta mane venæ sectione vesperi expectatus paroxysmus emanavit, qui tamen antea, præsentelicer febre acuta, satis vehemens adhuc fuit. Fuit autem ægrotus homo juvenis, robustus, & comestationum amator.

Illustris B. de *Stærk* febres etiam contra corticem ipsum rebelles, in hominibus bono pulmone præditis, fugavit sequenti haustu, quem dimidia ante insultum febrilem hora propinavit; est autem sequens.

℞. Syrup. diacod. unc. β.

Aquæ fl. rhæad. unc. ij.

Spiritus sulph. per camp. dr. j.

M.

De Somno a pastu.

Somnus
meridia-
nus.

Quæritur, an somnus utilis sit post pastum? Sunt scriptores, qui apoplexiam, aliaque multa mala timent a somno post pastum capto. At videmus pleraque animalia post

post pastum decumbere. Respondendum autem est, ut ille, qui adsuetus est somno, pergat suo more vivere; qui non est adsuetus, se non adsuefaciat. Meridiatio, id est parvus in meridie somnus assueto utilis est.

Corpora, quæ post nimium exercitium cibantur, læduntur. Exercitium antimeridianum omnino egregium est, modo non fiat statim ante prandium, sed potius mane.

Nimius somnus torporem & lassitudinem facit: sæpe Magnates queruntur de lassitudine matutina, sed pauciori somno curantur facile. Sunt tamen qui longiori somno indigeant.

Pollutionis nocturnæ effectus.

Vidi pertinaces, & graves vertigines in juvene a frequenti pollutione nocturna; item in alio juvene easdem a manu strupatione *Grypalopex Epidem* L. VI. ex frequenti pollutione nocturna tabidus factus, & mortuus est.

Pollutiones nocturnæ.

Signa futurarum variolarum.

In primo variolarum stadio observavi aliquoties dolores lumborum cum somnolen-

Variolarum prodromi.

tia, junctisque subinde durante somno convulsionibus, & paroxysmo vere epileptico, cum spuma oris scilicet &c. At puer Ladislaus K** loco doloris lunborum questus est dolores colicos, insigniter somnolentus fuit, & septies passus est durante somno insultum epilepticum; at erumpentibus variolis puer sanorum more se habuit. Quodsi suffocatio metuatur a tali paroxysmo epileptico, proderit dare spiritum cornu cervi, & diacodiata, aut levissima opiata.

Debilitas vera & fictitia.

Debilitas
vera & fictitia.

Duplex debilitas datur in acutis: *vera* una, altera *fictitia*: pulcherrime illam, & vere Hippocratice descriptam utramque videmus in *Hippocrate de victus ratione in acutis*. Si ergo homo sit, qui antea non manifesta vasorum inanitione laboravit, & in febrim acutam incidit cum ingenti virium prostratione, erit *fictitia debilitas*. Quorum enim devenisse dicatur prior humorum copia tam subito! Erit ergo major eorundem moles, quum quæ commode per corpus circumduci possit. Videmus ergo male metui in hoc casu evacuationem sanguinis, male dicta sic cardiaca dari; optimum cardiacum esse

esse venæ sectionem. Videmus hanc fictitiam debilitatem in plethoricis; vidit eandem Sydenhamus in juvene suo, cui facta venæ sectione exorta est ingens febris. Signum nos bene de fictitia hac debilitate judicasse, est, si post venæ sectionem pulsus *liberior* sit, *molliorque*. Venæ sectio eo usque facienda, quousque manet, aut redit hæc debilitas.

Curatio febrium acutarum.

Vide L. III. de morbis in *florilegio* p. 168, accuratam methodum curandi acutatas febres; ubi id observandum est, quam sollicitus *Hippocrate* fuerit de omnibus viis, per quas natura plerumque materiam coctam efferre solet, aperiendis, parandisque.

Cura febrium acutarum.

Intermittens febris hyemalis narium hæmorrhagia soluta.

Puella annorum circiter septem per unam septimanam quartana laboravit, quæ absque intervallo in quotidianam abiit, cujus paroxysmi nulla certa diei hora rediere. Puella emaciata, cum appetitu vegeto, hypochondrio sinistro tumido, tumidoque simul toto

Febris intermittens.

abdomine. At oborta sponte larga narium hæmorrhagia, & febris, & tumor hypochondrii, ac abdominis cessavit. Puella hæc omni vespera sumpsit lapides cancrorum, at semper absque effectu. Patet, male corticem cessurum fuisse in hoc febre, solventibus locum fuisse. Emanfit autem febris circa initium Januarii.

Anginæ variæ.

Angina.

Angina phthisicorum partim a tussi, partim partium exsiccatione, extenuatione, & ulcusculis, fors a pulmonibus sursum ascendentibus. Vidi tamen hanc anginæ speciem in binis ægris, quarum una phthysi renali, altera pulmonali mortua est, ubi ægrotæ ante mortem sensum oris ex toto exulcerati, & impossibilem ad ultimum deglutitionem querebantur, & tamen nihil apparuit in ore exulcerati. Sed tota caro oris albidior erat, quam pro statu naturali, referebatque carnem ranarum sanguine jam eloto. Angina alia a tussi mucum naturalem abstergente.

Angina a materia catarrhali ex interiorum narium foraminibus ad fauces defluente, partesque sensiles irritante. Hinc patet usus
linc-

linctuum materiam acrem involventium, mucum abrasum restituentium. Patet etiam linctus debere ex mucilaginosi parari. Valent linctus in quacunque tussi, quia concutiendo mucus abraditur, quo ablato tussis pertinacior evadit.

Si ex membrana Schneideriana nares & os investiente materia acris defluat, fauces irriter, concitet tussim, & sese furtim per asperam arteriam in pulmones insinuet, est *catarrhus*, sive *defluxio* in sensu proprio. Cum catarrhum semper præcedat gravitas capitis, sensuum hebetudo, facta autem materiæ catarrhalis depositione ad aliquam partem caput melius habet; hinc nata opinio *Veterum* de catarrhis a cerebro defluentibus. Vide etiam explicationem *Morgagni*.

Apoplexiæ cum febre.

Si materia rheumatica in febre rheumatica cerebrum petat, erit apoplexia, aut paralyxis cum febre; item ex cerebri, membranarumque ejus inflammatione oritur sæpe appoplexia cum febre. Sed & multæ aliæ dantur *sine febre*.

Decocta quando calide, quando frigide sumenda.

Calidorum
& frigido-
rum usus.

Multum interest, an decocta *calide*, an *frigide* sumantur. In obstructione viscerum post intermittentes, cetero habitu leuco-phlegmatico, pituitoso, uno verbo, ubicunque aperientibus, solventibus, amaricantibus opus est, ibi decocta non debent propinari *calide*; cum vires ventriculi jam alias debilitatae plerumque in hisce casibus potu *calido* magis dejiciantur. Observatio est magni momenti, cum idem decoctum in eodem ejusdem aegri statu diversos toties effectus praestiterit, prout calide, aut frigide assumebatur.

Locus epispasticorum.

De ves-
cantibus.

Epispastica ad plantas pedum adplicata tam in aliis, quam in me ipso minns efficacia inveni. At si etiam superior pedis pars epispasticis tegatur, quod ipse mihi adplicari in morbo acuto jussi, brevi dolor, & rubor, & levis inflammatio pedis, cum manifesta, & cita capitis emendatione. Mirabar ego, vehementissimum, quem patiebar, dolorem capitis, sensuumque hebetudinem

dinem post quadrantem horæ evanuisse eo gradu, quo dolor & irritatio ab epispasticis facta increverat. Post primam venæ sectionem statim debent adplicari.

Idem valet de vesicantibus. Debent vesicantia per totum morbum aperta teneri unguentis leniter rodentibus, & dolorem excitantibus. Id fit per unguentum ex una parte unguenti digestivi communis, & 5 aut 6 partibus olei ovorum, lini, olivarum, butyri insulsi. Malo ea ad furas, & femora, quam ad superiores corporis partes adplicare, saltem ad initium, cum hic quærat *revulsio*. Rodentia, dolorem facientia non adplicantur ad noctem, ne somnus turbetur. Hinc juvabit, ad vesperam adplicare vesicantia, ut mane digestivum adplicari possit, & nocte proxima somnus sequatur. Vesicantia tali modo & tempore adplicata erunt optimum *paregoricum*.

Venæ sectio in intermittentibus.

Quartanam aliquoties venæ sectione curatam audiui. Quando autem venæ sectio in intermittentibus facienda est? Respon-
deo: Sunt quædam febres continuæ remittentes, quæ sui indicium extra paroxysmi
tem-

Venæ sectio in intermittentibus.

tempora vix, & non nisi oculatissimo medico exhibent. Hinc venæ sectio facienda ex ea ratione, ex qua in continuis remittentibus solet fieri. 2do Nota est affinitas inter quartanam præprimis, & epilepsiam, aliosque systematis nervosi morbos. Sicut ergo una ex infinitis epilepsiæ causis etiam plethora est, sic eadem plethora quartanam excitare potest. Quare autem potius quartanam, quam epilepsiam producat, & vice versa, omni humana indagine altius esse puto.

Alvum emollientia euporista.

Eccopro-
tica.

Sunt, qui de alvo difficili, dura, dolorifica querantur, & quibus illa mollior reddi debet, non tam ob rei incommoditatem, quam quod ob hæmorrhoides alias inde nascituras, id omnino necessarium sit. Vitrum aquæ frigidæ aut vesperi ante somnum, aut mane jejuno adhuc stomacho; item fumus nicotianæ jejuno stomacho per fistulam attractus; cochlear unum alterumve mellis vel mane, vel pro mensa secunda assumptum; caseus præcipue ovillus mane, aut a prandio copiosius comestus; pruna ad noctem cum melle aut sacharo præparata, alvum
in-

insigniter emolliunt. Chocoladam aliqui putant movere alvum, cum tamen id aquæ frigidaë, quæ superbibi solet, potius adscribi debeat.

Paroxysmi hysterici.

In exhibendis antihystericis ea cautela adhiberi debet, ut ne sint nimis acria. Imo sunt, quæ essentias, tincturas qualescunque antihystericas ferre nequeant, ob spiritum vini præsentem. Optimum tunc erit, solo uti laudano, aut pauxillo vini, quod ore assumi debet.

Morbus
hystericus

Unde usus sudoriferorum in acutis.

Multæ sunt rationes, quare sola sudorifera fere in usu sint in acutis apud Hungaros. Una est ratio, quia re vera vident quosdam acutos morbos sudore judicari. Alia autem est, quia ob occasiones in Hungaria frequentiores suppressæ transpirationis sæpissime alterantur. Sumpto potu sudorifero restituitur transpiratio, si in primordio hæc medela adhibeatur, eaque restituta, ut clarum est, bene se habent. Sed male dein argu-

Sudorifera
in morbis
acutis.

menta

menta ad vere acutos, eosque omnes transferunt.

Hæmorrhoidarii & melancolici.

Hæmorrhoides.

Homines cœlibes, litterati, otiose, & simul laute viventes ad annum 26 & 30 hæmorrhoidibus laborare incipiunt. Dolor lumborum adesse tunc solet dorso, nuchæ, syn-
cipitis, animus tristis, anxius, subiti terrores, ascendentes subito calores cum sudore subsequente universali; vertigo, caligo oculorum, subita respirationis difficultas & oppressio pectoris, subito & improvise orta cordis palpitatio, dolores varii, vagique; colica, præcipue jejuno stomacho, sumpto dein cibo sedari solita. Sedes plerumque dura, difficilis; quamvis etiam viderim, qui laxam habuerint. Hi autem ultimi tubercula hæmorrhoidaria raro aut nunquam experiuntur, licet omnibus hucusque descriptis symptomatibus vivant obnoxii. Somnus interruptus, aut cum insomniis, appetitus vegetus. Juvat vita exercitata, parcior victus, abstinencia a spirituosiss; venæ sectio in pede frequentior, item talia, quæ alvum reddunt lubricam; si purgandi sint, tunc semper præmisso pridie olei amygdalarum
hau-

haustu fumant sequenti mane aquam laxativam viennensem; nam qui sæpe sedis difficultate laborant, a purgantibus formæ solidæ vomitum cum terribili dolore colico, absque dejectionibus pati solent. Hinc iis *oleosa*, & dein purgantia liquida conveniunt. Factis debitis evacuationibus subinde ad sopiendos nervorum motus nervina, præprimis vero laudanum purum conveniunt.

De opio.

Quomodo opium dolorem tollit? Re- De opio.
spondeo: spasmus fibrarum solvendo. Sunt quidam, qui asserunt, dato opio solam mentem captivari, manente interim doloris causa, id est, fibrarum spasmus. Probatur hæc prior sententia ex ileo, & vomitu, & colica per opium sopito; ubi cessante motu & spasmus intestinorum, dolor, spasmi effectus cessat. Hinc causam quidem materiales doloris raro tollit, at fibram reddit torpidiorem.

Sunt, qui in propinando per epicrasin opio doses nimis cito repetunt, existimantes, nullo ex dato prius opio effectum sequi; at cum multi sunt, qui vires opii primum post horam, post $\frac{3}{4}$ horam sentiant, appa-

appareret non adeo cito festinandum esse in repetendis opii dosibus. Ex mea, tum in me ipso, quam aliis experientia constat, post semihoram a propinato opio diaphoresin, imo & sudorem animadverti, & dein post aliam semihoram blandus subinde sopor, aut solutio spasmodorum sequitur.

Tumor hypochondriorum.

Tumor hypochondriorum.

Vidi puerum, qui olim ex quartana diuturna tumorem hypochondrii sinistri accepit, qui postmodum toties augebatur, quoties ob quascunque causas purgaretur κατω.

Tumores hypochondriorum a febribus sunt plerumque in ipsa substantia lienis, aut hepatis; sæpius tamen in liene, quem sæpissime ita increvisse vidi, ut totum latus abdominis sinistrum expleverit, manseritque tale toto vitæ tempore absque læsione notabili sanitatis. Solus subinde dolor in motu corporis, curru, equove molestus fuit, quem tamen lata fascia abdomen inferius comprimens, & lienem pondere suo deorsum tendentem, nexusve suos distrahere conantem, in suo sustentans situ facile tollit. Datur & alius tumor, uti abdominis, ita

ita & hypochondriorum, in corporibus laxis, intestinis dilatatis, vasculis glandulisque eorum obstructis. Pueri pallidi, tenso distentoque abdomine, diæta cruda viscidaque utentes, ad hanc speciem pertinent. Curantur optime sapone veneto & rheo. Si autem adsit diarrhæa, flatus, borborygmi, cum distento magis magisque abdomine, idem morbus erit, qui prior, nisi in majori gradu; nam obstructis fere omnibus glandulis, vasisque resorbentibus infarctis, exhalantibus vero dilatatis, illuc ruent humores, elabenturque, & facient diarrhæam aquosam, qua repente suppressa abdomen enormiter tumescit, anxiiue redduntur, & male habent. Conveniunt tunc roborantia cum pauxillo rhei, omisso interim sapone veneto, qui diarrhæa sensim sublata, demum cum rheo, & amaricantibus dari debet.

Tumor hypochondriorum a distento flexu coli in sedentariis, litteratis &c. non debet confundi cum tumore eorundem ab ipso lienis hepatisque infarctu. Signa prioris tumoris facile habentur ex eo, quod tumor talis loco moveatur, major minorque fiat sæpe subito, flatu, ructibus emissis impuatur, aut evanescat. Posterioris tumoris, præcipue si is in hepate sit, sunt dolor in

motu corporis, curru, equove. Color ictericius, qui subinde levissimus quidem est, attamen fere continuus, tumore vix, aut non mobili, difficultate in sanum latus cubandi.

Vidi in fœminis olim puerperis tumores tales epigastrii, aut hypochondriorum dolentes, mobiles pro diverso corporis situ majores, minoresque; puto esse intestinum ibi locorum in saccum extensum, aut potius dari ibi quemdam in intestini pariete dilatato recessum, fors ob pressionem ab utero gravido factam. Curavi eos sapone veneto, cum amaricantibus & rheo, gummi ammoniaco aliquoties.

De nicotiana.

De Nicotianæ, five fumi, five pulveris, da-
 nicotiana. tur necessitas apud assuetos, sicut opii apud Turcas, vini apud potatores, estque eadem ubique ratio. Absque tabaco languent, stupidi, torpidique sunt. Novi hominem fumi potatorem, qui nil egregii, insignis alias jurista, scriber, nisi usus fumo nicotianæ prius fuerit. Habeo amicum pulvere nicotianæ delectari solitum, sed sine ejus usu languidum, & ad severiora studia ineptum.

De.

Decoctum nicotianæ (quod in libero aëre fieri debet, cum adstantes inde temulenti fiant) pediculos pecorum, & scabiem ovium, si laventur, certo pellit. Frequens in Hungaria remedium.

Fumus nicotianæ jejuno stomacho, aut post potum caffè multos leniter purgat. Pruna cocta, etiam sicca aliquot mane comesta, præcipue illa acida, alvum aperiunt.

Camphora mercurio addita.

Addita mercurio camphora non facit salivationem: quare? respondeo, quia mercurium ad corporis superficiem determinat camphora sudorem movens.

Opium in febribus.

Opium purgantium vim castrat, quatenus fibras reddit torpidiores, & vim illam irritabilitatis minui. Hac sublata idem fere fit, ac si stimulus non adesset, licet is revera maneat. Magni momenti hæc observatio est, cum plerique putent, spasmum, irritationem, natumque inde humorum affluxum, & febrim dato etiam opio manere, solamque captivari mentem, indeque opium omit-

De opii usu in febribus.

G g 2

tunt.

tunt. Interim, factis opio induciis de eliminanda, vel mutanda causa cogitari debet.

De variolis.

In variolis semicupia fere continua debent adhiberi, ut oculis & reliquæ faciei prospiciatur. Item ut cute emollita dolor pedum & manuum alias magnus evadat mitior, præcipue autem, ut pustulæ in planta pedum alias dolentissimæ facilius prodeant. Quodsi rubedo oculorum nec sic quidem cesserit, adhibenda erit camphora, venæ sectio, vel, si hæc fieri non possit, hirudines circa oculum.

Vidi in tribus pueris variolantibus plures variolas in sinistra faciei parte: forte ideo, quia dextræ faciei parti incumbunt dormientes. Victus in variolis optimus est ex prunis & pomis.

Vidi duas puellas trium annorum, obesas, plethoricas, & pro ratione ætatis robustas, quæ facillimis & paucissimis variolis ægrotabant, ubi debiliores aliæ plures & sæpe difficiles cum magna febre variolas habuerunt, etsi benignas. Fors eadem est observatio circa variolarum facilitatem, vel difficultatem, sicut in dentitione. Proles va-
le.

letudinariæ, debilesque difficillime & difficilior dentunt, quam sanæ, vegetæque. At, inquis, variolæ ad morbos acutos pertinent, qui semper graviores sunt in robustis, plethoricisque, hinc variolæ in robustioribus non possunt esse faciliores. Sed respondeo: nonne & in dentitione adest gingivarum inflammatio, & sæpe febris? & tamen est certa observatio, faciliorem eam esse in prolibus vegetis, robustisque, Rationem dare non possumus; sed observatio interim est certa.

Convulsio a vermibus.

Vidi hodie (15 Febr. 1773.) puellam Convulsio
a
vermibus. rusticanam duorum annorum, quæ ultimo mense Septembri convulsa est, inde totum latus sinistrum semiparalyticum, muscoli minus carnosus, motus partim aboliti, partim tardi. Ante & post convulsionem lumbricos excrevit multos. Sæpe colica & diarrhæa laborat; delectatur brassica fermentata; at semine papaveris cum butyro comesto, dolores queritur, (solent Hungari semen raparum cum butyro, subinde etiam cum melle comedere).

Pestis sine febre.

Pestis
sine febre.

Λοιμός ἀνευ πυρετού, observante *Hippo-
crate*, forte aliud non fuit, quam acutissimus
morbus & malignissimus, ubi pulsus primis
momentis supprimebatur, & motum feбри-
lem rarefactione subita exorta, suffocatum
habebat.

Vomitus chronicus.

Vomitus
chronicus.

Vidi rusticum, qui ante duos annos ex
levato nimio onere in ventre dolorem per-
cepit. Inde vomere cepit ingesta. Vomi-
tus, ad initium rarior, semper evasit fre-
quentior. Alvus rara per septimanam se-
mel, compactaque, sicut stercorea caprina.
Si liquida assumat, & pauca quantitate, tunc
retinet; at si paulo plus assumat, tunc intra
aliquot minuta evomit. In latere dextro,
penes & paulo supra umbilicum durities di-
gitorum trium transversorum in omnem di-
mensionem, ibique dolor. Appetit valde.
Emaciatissimus.

De petechiis.

Petechiæ venæ sectione, & potu largo aut præpediuntur, aut præsentibus curantur. Dantur plerumque in robustissimis.

De
petechiis.

Sunt primo simplex febris acuta, seu ob ejus vehementiam fiunt petechiæ, id est, maculæ quasi ex fugillatione, ruptis scilicet, vi circuli sanguinei, vâsculis.

In hoc casu nondum adest dicta illa malignitas, cum sola methodus antiphlogistica sufficiat.

Patet ex sola notione petechiarum, venæ sectionem iisdem exstantibus, non tantum *posse*, sed & *debere* fieri.

Patet pariter, male dari camphoram, eique similia.

Petechiæ fiunt morbus malignus ex duplici capite. *Primo*: si febris inflammatoria ob solam inflammationis vehementiam transeat in gangrænam; in subiecto antea bene valente & robusto. *Secundo*: in subiectis præter ætatem & vires corporis acute laborantibus, fiunt malignæ, quia tunc præexistens acrimonia humorum solis antiphlogisticis non cedat, transeatque facile in gangrænam.

Occidit duplici modo, vel in statu vehementissimæ inflammationis, vel suffocatum circulum sanguinis, vel ob gangrænam.

Introcessio petechiarum bona, aut mala potest esse. Si ea sit virium vitæ sufflaminatorum affectus, tunc plerumque subito recedunt, cum aliis adhuc signis malis, tuncque retrocessio mala est; si vero ea sit effectus resolutæ inflammationis, id quod facile desumi potest ex variis aliis signis concomitantibus, ex adhibita, vel neglecta morbi medela &c. tunc sensim & pededentim resolvitur.

Camphora.

De
camphora.

Vis camphoræ est stimulans, antiseptica; convenit ergo in sola vera debilitate. Item in eo casu, ubi medicus inceptam per sudores crisin juvare vult. Sæpius a senibus practicis audiivi commemorari vim camphoræ refrigerantem. Item egregius vir *Rosensteinius* mixturam simplicem refrigerantem esse ait. At qua ratione, & quando? gravissime errant, qui hoc scopo camphoram, aut mixturam simplicem præscribunt, uti & legi, & vidi hanc ultimam in pleuritide, illam in acutis fere omnibus, præcipue

pue malignis, intensissimo sæpe calore stipatis, sæpissime præscribi. Certa est vis ipforum stimulans, calefaciens; at si perfrigeratio facta sit, aëre humido, frigidoque suppressa sc. transpirabilis materia, si dolor rheumaticus pleuritidem mentiens latus occupet, sumptis hisce humores vehementius agitari, materiem transpirabilem ad musculos rejectam in motum duci, eliminarique; hucusque calores erunt majores assumptis hisce medicamentis, sed eliminata materia alterationes cessabant cum caloribus, atque hoc sensu medicamenta hæc possunt refrigerare. Idem fiet, si tempore caloris in paroxysmo intermittentis febris sumatur; criticus enim prodibit sudor paroxysmum, & calores terminans. Ad juvandam crisin per sudores inceptam valere possent, si dilutarentur.

Acidum in phthificis.

Acidum in phthificis vomitum facere, vidi in juvene F** ; diarrhæam idem facere certum est. Hinc est, cur serum lactis acidum phthificis sæpe non conveniat; hinc etiam ante sumptionem lactis, vel in eodem, sa-

Acidum in
phthificis.

po venetus cum lapidibus cancrorum fumatur.

De morbo hysterico & hypochondriaco.

De morbo
hysterico.

Morbus hystericus & hypochondriacus est idem. Consistit in nimia irritabilitate.

Diversa sunt hujus morbi symptomata. *Diversæ* causæ excitantes. *Diversi* effectus.

Hæc est ratio, cur *multiplex* sit curatio; *diversus* morbi exitus.

Refellitur sententia statuens, hunc morbum consistere in *debilitate primarum viarum*; item illa, quæ statuit, eum consistere in sanguine atrabilario.

Sanguis spissus atrabilarius, debilitas primarum viarum, acrimonia vel acida, vel alcalina &c. sunt effectus, non autem ipsa morbi natura.

Medela vel causas excitantes, v. g. potum spirituosorum, natamque inde sanguinis rarefactionem, & plethoram, vel sequelas morbi, v. g. spissum & atrabilarium sanguinem, vel humorum quamcunque acrimoniam respicere debet.

Sæpe sequelæ morbi graviores sunt, quam ipse morbus per se, & peculiarem, imo principem curam requirunt.

In

In sanguine spisso attenuantia, in debilitate primarum viarum roborantia, in acrimonia quacunque ignota herbæ vernales recentes. Plethora tollenda, spirituosæ evitanda.

Sublata causa excitante, sequelis cutatis, mars, & cortex nimiam irritabilitatem tollunt.

De Helleboro.

Qua ratione veteres atram bilem curarunt? Respondeo: datur quædam materiæ species, quæ drastice validisque purgantibus curatur. Quoties ergo antiqui atram bilem se curasse putabant, curarunt hanc materiæ speciem. Atra bilis antiquorum id ergo non fuit, quod est apud nos. Atra bilis enim in sensu *Boerhaavii* accepta solventibus, attenuantibus, saponaceis præcipue, & dein primum lenibus purgantibus curatur. At helleborus drasticus est, & certo nocet in nostra atra bile. Falsa autem est eorundem sententia, qui helleborum ita attemperatum ab antiquis fuisse scribunt, ut drastica ipsius vis in eccopropticam, mitem, solventemque fuerit mutata; nam ipse *Hippocrates* sæpius convulsionum ab helleboro oratarum mentionem facit.

De helleboro.

Va-

Variolæ & dentitio.

De variolis
& dentitio-
ne.

Variolæ & dentitio in corporibus sanis & robustis plerumque faciliores. Vidi hoc sæpius, quamvis utrobique adsit febris inflammatoria major, minorve. At si etiam subinde gravius ægroter hisce morbis, tamen si sani, robustique ceteroquin sint, facilis medela est in sola sanguinis detractio-
ne, & potu refrigerante. Et universim febres acutæ in corpore cæterum sano vegetoque facillime potu refrigerante & venæ sectione curantur. At iidem morbi in corpore alias debili, valetudinario sæpissime letales sunt, cum in ejusmodi hominibus sint contra rationem temperamenti, & validam, & extraordinariam causam supponant.

De febribus intermittentibus.

De f. inter-
mittentibus

Pueri sæpe difficulter liberantur a febribus intermittentibus, quia sudorem non promovent, sed inhibent potius extra lectum existendo. Curantur dato diebus liberis rhei infuso.

Qui prima vice intermittente laborant, præcipue circa autumnum, raro absque cortice curantur.

Qua-

Quare tot intermittentes in Hungaria?

1) habitationes depressæ, adeoque humidæ.
2) cubandi sub dio consuetudo, aut somnus corpore male tecto captus. 3) perfrigeratio frequentior. 4) repletio.

Pessimæ sunt illæ intermittentes, quarum paroxysmi subsequentes graviores evadunt, & in remittentes abeunt, ut tempore autumnali sæpe fit.

Venæ sectio in intermittentibus: 1) in homine plethorico, paroxysmo existente valido. 2) Si acutum ad initium mentiatur. 3) Si dolorem simul queratur vel lateris, vel pectoris, vel abdominis &c.

Febris intermittens benignæ indolis, etsi ad initium inordinata sit, tamen subsequentes paroxysmos habebit continuo magis ordinatos magisque, & leniores.

Inter omnia purgantia celerrime operatur sal amarum.

Intermittens febris sæpe jungitur acutæ feбри, feбри catarrhali, pleuritidi.

Classes febrifugorum sunt variæ.

Refrigerantia in calore febrili; sudorifera in calore sicco; purgantia & vomitoria tempore intermedio; incidentia, gluten solventia tempore pariter libero; roborantia & adstringentia tempore pariter bono. Calida,

lida, sudorem, urinam moventia, item opiata paulo ante paroxysmum dari debent, ubi homo lecto sese bene involvit, ut ante invasionem caleat, fudet, aut dormiat æger.

Quando intermittentes diu hominem vexarunt, debilitaruntque; item quando die libero sanus vegetusque appetitus, & coctio adest, morbus non debet *tenui* diæta ali; nam sicut venæ sectio, & purgantia repetita tunc nocent, sic etiam nocet diæta tenuis. Scio quartanam cortice & diæta tenuissima frustra per annum tractatam, quæ tamen roborato victu analeptico, ægrotante valde debili, cortici satis cito obaudivit.

Hæmorrhoides.

Hæmorrhoides.

Hæmorrhoides cæcæ faciunt in plethoricis, aut alvo difficili laborantibus tubercula livida, & præcipue in depositione alvi dolentia. Vexantur iis etiam puerperæ. Sunt extra anum, sed sæpe in intestino recto latent, & dolore ac ardore se produnt. Subinde periodice sanguinem rupta fundunt, aut mucum, qui tenesmum facit. Ante fluxum dolor lumborum, ossis sacri, dorsi, colli, syncipitis, colica &c.

Dy-

Dysenteria facile distinguitur ab hæmorrhoidibus fluentibus per hoc, quod dysenteriam comitetur magnus dolor colicus. 2do. quod dysenteria eodem loco plures plerumque infestet. 3tio. Sanguis dysentericus cum fœcibus sæpe intime mixtus est.

Fluxus hæmorrhoidum in ictero chronico, hydrope, aliis diuturnis intestinorum morbis signum malum est.

Hæmorrhoides cæcæ, tumentes & dolentes curantur: 1) sedem facilitantibus, levissimis purgantibus, epithemate emolliente ad tubercula, 3) his non juvantibus fieri venæ sectio debet, darique refrigerantia, 4) hirudines circa locum dolentem.

In hæmorrhoidibus mucosis semel aut bis de die fumantur rhei grana X.

Si fluentes quis habere cum *levanine* soleat, quæ modo tamen ultra tempus consuetum non fluunt, facile earum fluxus obtinetur aloëticis, venæ sectione in pede, pediluviiis, & admissio ad anum vapore aquæ calidæ. His non juvantibus profunt hirudines.

De puerperis.

Transpiratio paulo major in puerperis laudatur, præcipue si non lactent.

De puerperis.

Vidi

Vidi fœminam hyftericotaten alias nil mali prorsus passam a lactatione propriæ prolis, imo ita bene se habuit, ut nunquam melius, licet proles ob nocturnam inquietudinem sæpius molestas matri noctes fecerit.

Quæ absque singulari incommodo prolem gestare in utero potest, quare illa non possit eandem lactare? Hæc sit regula, utrum ob sic dictam debilitatem lactare mater possit, an vero non.

Vomitus cruentus.

Vomitus
cruentus.

Vomitus cruentus plerumque a verminibus, vel a retentis menstruis est. Vidi pueros diarrhæa, subinde & dysenteria cruenta laborantes a solis vermibus. In hoc statu lac coctum, lacticia, & cortex peruvianus prodest. Lac enim vermes allicit, ne rodant intestina. Cortex anthelminticum est, & adstringit.

Curatio pleuritidis.

Laudant multi, *Darelius* præcipue & *Rosensteinius* sudorifera, camphorata, spiritus volatiles, mixturam simplicem in pleuritide. Equidem curatio hæc convenit in illa
pleu-

pleuritidis specie, quæ a materia rheumatica ad latus deposita, cum nulla, vel exigua febris, provenit. At in inflammatoria pleuritide, quomodo præmissa, & quidem prudenter, larga venæ sectione, iteratæque eadem laudari camphorata, spiritus volatiles possunt? certe pleuritis frequentissime est inflammatoria. Hoc ostendit eventus pleuritidis male curatæ, scilicet empyema & phthisis. Ostendunt idem autores, qui largas venæ sectiones suadent.

Dentitio.

Signa dentitionis sunt 1) infans digitos Dentitio.
frequentè ori immitit, 2) papillas mordet
nutricis, 3) salivam copiosiore ore effun-
dit; 4) dolent, tumentque gingivæ, 5) amygdalæ, oculi, maxillæ rubent, tument.

Lues pecorum.

In lue pecorum hæc observantur 1) gras- Lues pe-
corum.
satur æstate squallida, sicca, in autumnum
vergente, hyeme rigidiore facta minuitur,
& demum cessat. Ab aquis putridis luem
etiam contrahunt dicto tempore. Incipiunt
ægrotare oculis lachrimantibus, tristibus,

lingua sicca, respiratio gravis, suspiriosa, accedente dein tussi. Adulto jam morbo diarrhæa accedens letalis est. Frater Dom. de F** solet pecoribus lue correptis venam secare, cum summa, & manifesta utilitate.

Dominus B** in S** narravit, se tempore luis pecoribus suis dare sequens medicamentum: sumit unum cochlear pulveris piperis longi, & novem cochlearia salis communis, hæc invicem mista pecori dantur pro dosi mediante pane. Inde vehementer purgari solent, exitque materia fætidissima. Vaccæ gravidæ ab hoc medicamento sæpe abortum patiuntur; hoc remedium, tam in pecoribus jam infectis, quam in non infectis, loco præservativi & curativi sibi fuisse, cum omnem circum viciniam vastaret lues.

Oves in hyeme scabie sæpe laborant; decoquunt tunc opiliones nicotianam cum urina, & oves lavant; inde sanantur brevi, sed lanam in vere subsequenti anni non acquirunt.

Lues potissimum inter oves grassatur tempore verno, si tempore humido, locis paludosis pascantur.

Agnelli mense martii ob frigus sæpe pereunt.

Mos

Mos tractandi puerperas in Hungaria.

1) Statim a partu pinguedine ungunt ^{De puer-}
mammæ, & fasciis ligant. 2) Abdomini ^{perio.}
chartam cæruleam pinguedine, & pulvere
nucis moschatae imbutam applicant, & fas-
ciis ligant. 3) Ad abigendas remorantes
subinde secundinas, caulium (brassicæ fer-
mentatae) jusculum cum fimo equino co-
quunt; hujus fumo insident, simul ore cro-
cum assumunt.

De puerpêris.

Domina senior de M** mihi narravit,
se semel primo post partum die ungi cu-
rasse; inde magnos dolores infini ventris
esse passam. Hinc inunctionem hanc primum
9no post partum die postmodum fieri curasse.

Item ipsa semper lactavit proles suas;
repletis nimium mammis horrorem, & sub-
sequentem calorem sensisse. Patet ergo, qua
ratione præveniri & curari febris lactea pu-
erperarum possit. Repletas nimium mam-
mas a pueris conductis curavit exsugere. Na-
turalior modus curandi febrim lactariam non
datur, quam quem lactans proles præstat.

Petechia.

In nupera visitatione nosocomii militaris, pagorumque quorundam, quam circa mèdium Aprilem institueram, vidi *Lietavæ*, ubi ægroti milites per domos rusticanas distributi sunt, in plerisque his domibus rusticos cum ægrotantibus militibus eodem cubiculo conclusos, illos fere omnes petechiis laborantes, hos in eodem licet cum petechizantibus loco conclusos a petechiis immunes, & simplicibus tantum morbis acutis laborantes. Ratio in prompto est. Rustici ad unum omnes venæ sectionem averfabantur, quæ tamen in militibus copiose administrabatur. Sequelæ inde manifestæ sunt. Ergo 1) petechiæ non sunt criticæ, sed affectus vehementissimæ inflammationis 2) ergo in petechiis actu exstantibus venæ sectio & fieri potest, & debet; 3) ergo camphora inflammans non valet.

Tussis infantum.

Tussis infantum.

Domina de F** narravit mihi, tres sibi proles, pinques, cum auribus sæpe fluentibus, catarrho sat cito interemptos, unam purgante servatam.

Dedi

Dedi ego puerulo sex annorum tussi difficili, respiratione & strepente admodum omnis generis pectoralia; at absque levamine; puer mortuus est. Audivi postmodum a parentibus, a datis pectoralibus, oxymelle & stibio diaphoretico non abluto duas, tresve subinde sedes, sed raro tantum habuisse, & tunc illo die semper melius habuisse. Hinc præplacet mihi methodus illa *Sydenhamiana* in tussi infantum a colluvie serosa, mucosaque, quæ primo venæ sectione massam humorum minuit, dein, ubi scilicet ob prægressam venæ sectionem humores tutius moveri possunt, leni & repetita catharsi revellit, attenuat, evacuatque. Expectorantia illa moventia certo nocent, materiam alius infigendo. Optimum purgans in hoc casu præ rheo esset manna.

Lues pecorum & ovium.

Hyeme humida, & vere humido tussis Lues
pecorum. occupat oves, & pereunt. Patet causa hinc, & de remedio constat. Facerem primo venæ sectionem, daremque repetitum purgans post venæ sectionem.

In lue pecorum sæpe tussis adest valida, accedente diarrhæa moriuntur. Pejor lues ardente syrio. D. de ** cum summa & manifesta utilitate pecori sic ægrotanti venam secat. Ergo non profunt consueta calida.

*Observatio in fœmina proles mortuas
semper pariente.*

De fœmina
proles
mortuas
pariente.

Vidi in Th* fœminam robustam, quæ ultimo graviditatis suæ mense defectum motus, frigora continua, nauseam, vomitum, colorem faciei luridum, sudores nocturnos fœtidos, dolores colicos habet. Quatuor proles emortuas tali modo peperit. Tres habuerunt circa umbilicum maculam nigram. Nunquam fecit venæ sectionem in graviditate, nisi in hac; est autem in sexto mense. Faciat adhuc venæ sectionem. Est fœmina ευσαρκος, rubra, sanguine plena. Fors fœtus morbo acuto, quin præterea mater, aut ea tantum leviter adficeretur, perierunt, & sanguine matris nimio suffocabantur. Suasi præterea nitrosa.

Pro.

Prolapsus vaginae.

In prolapsu vaginae uteri pessum, & ca. Prolapsus
vaginae.
ligas suadeo, quibus partim frigus, quod
non semel partes has sphacelo afficit, arce-
tur; partim vero pessus in prolapsu paulo
ampliori, difficulter alias retinendus, suo
loco firmatur.

Vomitoria.

Vomituritus in initio febrium acutarum, De
vomitoriis.
praecipue inflammatoriarum aequè male vo-
mitorio curatur, ac diarrhæa purgante in
acutorum primordiis. Quodsi materia non
turgeat, vomitus & vomituritus venæ se-
ctione, eaque repetita tollitur. Sicut diar-
rhæa symptomatrica in acutorum initio, si
primæ viæ non laborent saburra quadam,
optime pariter per venæ sectionem curatur.
Ratio est, quia juxta phrasin *Sydenhamianam*
radii inflammatorii ad intestina, dicerem
ego, etiam ad ventriculum introvertuntur.
Patet etiam, quare venæ sectio in diarrhæis
& dysenteriis sæpe eximiam opem præstet,
rheo, aliisque id genus frustra adhibitis; si
scilicet diarrhæa illa, aut dysenteria nil aliud
sit, quam febris acuta inflammatoria.

In febribus intermittentibus infantum.

Febris in-
termittens
infantum.

Cataplasma ex absynth. vino rubro Tokaino factum, ventriculo & abdomini applicatum eadem sæpe felicitate, ac cataplasma ex cortice peruviano paratum aufert infantibus febrim intermittentem.

Lues pecorum.

Lues
pecorum.

Quare lues pecorum in uno loco sæpe est, in proxime distante non item? Quare tractus aliquis terrarum infectus sæpe est secundum longitudinem, non autem secundum latitudinem, & vice versa? Ratio non est sita in aëre, alias malum per ventum diffaretur, & separatio, & communicatio sublata inter loca infecta & non infecta non esset adeo certum præpediendæ luis remedium. Ergo in locis subterraneis mutationes minerarum &c. diversis in locis diversæ & diversis annis diversimode fieri debent, quæ huic morbo favent.

Pecora octavo & nono potissimum die moriebantur. Decubuere fere perpetuo; respiratio gravis, suspiriosa, ad ultimum vero furere inceperunt, & in medio furibundo cursu mortua conciderunt.

In-

Instituta in multis venæ sectio est, sed ultimis primum morbi diebus, & absque effectu.

An plures tauri, vel castrati, vel vaccæ perierunt? an robustiora præ debilioribus? an vituli etiam crepuerunt? cujus potissimum ætatis erant, quæ inficiebantur? Vide cuncta hæc in tabella apud Jesuitas Sághien-ses, item in tabellis hac de re confectis in notariatu asservatis. Vide simul, quo mense plures ægrotarunt, quo item plures mortui? quæ proportio inter ægrotantes & mortuos, & convalescentes? An idem obtinet in lue pecorum, sicut in morbis hominum epide-micis, ut primo pauciores, sed vehementius & letalius invadat; dein vero plures, sed mitius, & minori cum letalitate?

Constitutio epidemica.

In constitutione variolis favente, eæ Constitutio
epidemica. etiam per hyemem regnant.

Quando tempore non suo morbus ali-quis frequentius infestat, erit ea constitutio ei morbo peculiariter favens.

Maculæ cutaneæ.

Exanthe-
mata.

Maculæ latæ, flavæ, prurientes, quæque in furfures fatiscunt, deprehenduntur sæpius in pectore, sæpe in collo, subinde in facie, præcipue vero in fronte; in hominibus sanis, juvenibus robustis, sero lactis cum nasturtio, aut cherophyllo curari posse videntur, dato simul omni sexto die purgante. *Sydenham* aliam methodum, scilicet sudoriferam adhibuit, & observavit ex recessu harum macularum affectionem pectoris, quod ego hucusque observare non potui.

De paroxysmo hysterico.

Morbus
hystericus.

Vidi scæminam hystericotaten, quæ ab omnibus spirituosiss, castoreo &c. male habet, & ne quidem odorem avenæ tostæ per modum sacculi adplicatæ ferre potest. In animi deliquiis, paroxysmo hysterico, vomitu, diarrhæa, frigiditate totius lateris finistri, borborygmis &c. pessime habet a spiritu C. C. & aliis spirituosiss; sed acetum & aqua solummodo juvant.

Signum vermium a me observatum.

Observari frequenter a verminosis tumorem subito ortum in abdomine, qui sæpe brevi concidebat, aut serpebat, aut alibi oriebatur, aut in plures dividebatur; Vidi tales tumores in scemina verminosa oriri, quotiescunque dolores colicos habuit; motum, reptatumque vermium exacte repræsentant. In hac scemina tumores erant magnitudine pugni, etiam majoris, hemisphærici. In pueris verminosis recrudescente dolore colico, in loco doloris vidi tumores farciminosos, reptantes. *Rosensteinus* observavit sæpe tunc lumbricum. Utilem hanc observationem censeo, quia in apoplexia infantili, aut convulsione a vermibus orta, in loco tumoris, siue doloris, ubi scilicet vermes rodunt, fœtida, penetrantia, &c. adhiberi possunt, ut a rodendo desistant. In illa scemina vidi palpebras rubras, quasi inflammatas, & copiosum salivæ affluxum, & sensum reptatus per pectus & guttur (scilicet cœsophagum); erat emaciatissima, sæpius assumpta vomit. Mortua est. Salivæ confluxus frequens.

Signa
vermium.

Constitutio vernalis anni 1773.

Constitutio
vernalis
anni 1773.

Mense Martio & Aprili peripneumoniae & pleuritides, anginae; finiente Aprili mense & Majo tertianae. Hac tempestate verna sequentem feci observationem circa intermittentes febres:

Vidi 1) intermittentes tertianas cum exiguo frigore, calore magno & diuturno, absque dolore locali.

2) Tertianae paroxysmum cum solo dolore majore, aut minore capitis, calore magno, diuturno, dolore lumborum, appetitu prostrato, lingua alba, etiam extra paroxysmum tali persistente, & humida. Calor hic in paroxysmo est cum intercurrentibus leviusculis horroribus toto paroxysmi tempore. Plenaria in utroque casu apyrexia, praeter aliquam subinde lassitudinem. Subinde manet appetitus prostratus.

3) Tertianae, cum vel absque frigore, cum caloribus magnis, diuturnis, & dolore pleuritico, vel oppressione pectoris, & vera peripneumonia.

4) Tertianae quoad frigus, calorem, sudorem & apyrexiam *apparenter* ordinariae; his aut sponte, aut arte recedentibus, post paucos dies febres inflammatorias ortae.

5) Ter-

5) Tertianæ ordinariæ methodo solvente, diluente, salibus, amaricantibus curandæ.

Priores species vidi in hominibus juvenibus, robustis, potui, & nimio motui deditis, inflammatoria dispositione laborantibus. Febris talis aliquoties per se cessavit, at successit verus morbus inflammatorius, pleuritis, peripneumonia. Subinde prægressis paucis paroxysmis, die subinde libero, subinde die paroxysmi, orta febris inflammatoria est. Quando post febrim, si-ve sua sponte, si-ve arte cessantem, interjectis paucis diebus, morbus inflammatorius ortus est, tunc factis licet venæ sectionibus tamen non rediit febris intermittens, etsi alias venæ sectio post febrim intermittentem recidivam facere soleat. Hinc sequentia deduxi:

1) Intermittentes facillime cum morbis acutis, aut dispositione inflammatoria conjungi posse. Inflammationem aut producit, aut comitatur, aut ab inflammatoria dispositione oritur, ita, ut non obstante, quæ adesse videbatur, apyrexia, morbus non fuerit febris *intermittens*, sed solum *remittens*, & inflammatoria.

2) In

2) In hoc casu licet, imo debet venæ sectio fieri, quamvis omnes clament adstantes, venam in intermittentibus non esse secandam.

3) Si nulla actualis inflammatio venæ sectionem postulet, dantur tamen varia signa, unde cognosces necessitatem venæ sectionis in tali intermittente vernali; sunt autem sequentia:

a) Venæ sectio jam prægressa, in qua sanguis cum crusta inflammatoria adparuit.

b) Consuetudo spirituosæ, vinum copiosum bibendi.

c) Ætas morbis acutis obnoxia; homo acutis alias frequentius infestatus.

d) Signa plethoræ jam morbum præcedentia. Calores sæpe subito ascendentes, somnus turbatus, insomnis, vigiliæ, aut nimia somnolentia, gravitas & lassitudo corporis alias robusti, stridor dentium & convulsiones leves in somno, subinde excitationes.

e) Morbi inflammatorii tunc temporis regnantes, uti plerumque tempore verno regnare solent.

f) Prægressus excessus, qui alias febres acutas, inflammatorias excitare solet in aliis.

g) Si paroxysmus non incipiat a frigore, calore, & dein lege ordinaria, sudore
ter-

terminetur; sed si toto paroxysmi tempore calores cum frigore alternent, totoque tempore sudore terminentur.

4) Legi quidem sæpius medicorum regulam in venæ sectione facienda in intermittentibus; sed ita timide illam statuunt, ut excepta actuali inflammatione, postulent hominem summe plethoricum, & maximos, ac maxime diuturnos calores. Hanc regulam adhuc timidius medici exequuntur; forte fat male. Nam sicut venæ sectio in homine vere debili administrata nocet, etiam extra febrim intermittentem, illam vero præsentem altius infigat; sic in homine apparenter tantum debili, latente diathesi phlogistica, venæ sectio insigniter prodest, & febris aut mitior fit, aut saltem securior, aut (inducta scilicet per venæ sectionem insigni mutatione) omnino disparet, non amplius redeuns.

5) In primis quatuor speciebus, cortex ante venæ sectionem exhibitus, nocet, ob vim adstringentem.

6) Præmissa larga venæ sectione longè tutius cortex exhibetur, imo subinde requiritur, ne paroxysmus rediens de novo, commoto sanguine, in morbum acutum trans-eat. Quamvis ego nunquam corticem de-
derim

derim post venæ sectionem, sed solum, uti in acutis, methodo antiphlogistica usus fuerim, paroxysmo aut non, aut saltem leniter redeunte.

Mater feliciter prolem suam lactat.

Lactatio
infantum.

Vidi infantem diudivi anni masculum, qui fere toto tempore vitæ habuit fæces virides, sæpe diarrhæam, & vomitum lactis caseosi, attamen nec ulla ab acido hoc incommoda animadvertiebantur. Puer semper integras noctes dormivit absque clamore ullo, pinguis, robustus pro illa ætate, & hilaris. Sed mater propria ipsum lactavit.

Vomitum verminosorum a pastu.

Vomitum
verminosorum.

Vidi in scæmina verminosa aliquot a pastu horis dolorem abdominis in certo loco tantum, vomitumque & quasi repletum per œsophagum.

Convulsiones ante eruptionem variolarum.

Convulsiones
ante
variolarum
eruptionem.

Vidi puerum quatuor annorum, qui paroxysmum convulsivum ante eruptionem variolarum passus est, unde bonæ quidem variolæ,

riolæ, licet copiosissimæ, at corpus totum semiparalyticum, loquela penitus abolita. Hinc non adeo gaudendum post convulsiones ante variolas; etsi enim variolæ sæpe benignæ sint, attamen mala ob convulsiones remanent.

Variolæ in lingua citius desquammantur.

Vidi in puero benignas, sed copiosas variolas etiam in lingua, quæ etiam ibi non retrocesserunt, sed desquammabantur, & quidem longe citius, quam in omnibus aliis locis.

Tempus pro inoculatione.

Tempus pro inoculatione instituenda eligi debet illud, quo benigni maxime & paucissimi acuti morbi regnant.

Inoculationis tempus.

Natura petechiarum.

Petechias esse solummodo vehementiorem inflammationem patet ex eo

De petechiis.

1) quia tempore verno cum morbis inflammatoriis peripneumonia & pleuritide regnant promiscue.

2) Quia his morbis non, aut methodo calida tractatis *superveniunt* petechiæ, utpote caussarum fortius inflammantium effectus correspondens.

3) Quia in methodo refrigerante ad initium adhibita nunquam adparent.

Tertianæ vernales.

Tertianæ
vernales,

Vidi tertianas vernales cum paroxysmo sat longo post quartum paroxysmum sponte abeuntes. Item tertianas post septimum paroxysmum pustulis oris totius, linguæ &c. judicatas.

Pleuroperipneumonia per modum tertianæ invadens.

Pleurope-
ripneumo-
nia.

Vidi hoc verno tempore pleuroperipneumoniam omni tertio die absque prægresso frigore adorientem cum dolore capitis, lumborum, siti, tussi &c. primis diebus erat perfecta apyrexia, posterioribus non item. Factæ sunt binæ venæ sectiones; ultima facta erat die sexto. Die septimo vesiculæ oris & labiorum sero flavo plenæ morbum judicarunt.

Ob.

*Observatio facta in dissectione puellæ
recens natæ.*

Fœmina rustica, juvenis & robusta sex-
ta modo vice peperit debito tempore puel-
lam mortuam. Omnes sex proles mortuas
peperit. Suasi ei in hac gravidate, ut ve-
næ sectionem instituat, quam bis fecit. Ni-
hilominus puellam enixa est mortuam. Ca-
daver erat bene constitutum, nisi quod ab-
domen solito majus esset, & cuticula in utro-
que brachio inciperet abscedere. Funicu-
lus umbilicalis nodosus ubique fuit, nodis
ex carne solida consistentibus. Abdomine
discisso facile semialtera feri sanguinolenti
libra excepta fuit. In utroque thoracis ca-
vo, & ni fallor, etiam in pericardio fere
libram æquavit serum pariter sanguinolen-
tum. Cetera omnia naturaliter se habeant.

Sectio ana-
tomica in-
fantis.

Nota. Fœminam post puerperium de-
nuo interrogabo de sanitate ante conceptio-
nem, num ea integra sit, de qua ab aliqui-
bus dubitari audivi. Item an motus violen-
tos tempore graviditatis faciat, aliaque huc
pertinentia.

Vomitus chronicus.

Vomitus
chronicus.

Die 27. Junii anni 1773 convenit me-
rusticus sequentia narrans: Se semper inte-
gra usum valetudine fuisse. Binis solum vi-
cibus febres habuisse faciles admodum, nec
diuturnas, sponte ne, an adhibito aliquo re-
medio abierint, per oblivionem non inter-
rogavi. Ante tres annos pauxillum carnis
suillæ fumatæ cum cremato sumfisse, cre-
matum brevi post, non autem carnem co-
mestam vomitu rejecisse. Inde frequenter
vomitum rediisse, sed solum a pastu, come-
staque solum reddidisse. Vomitum sequi mox
a comestione, imo sub ipsa sæpe comestio-
ne. Vomitum primis duobus annis minus fuisse
frequentem, hoc autem anno quotidianum.
Jejuno stomacho nullum vomitum, eructio-
nes nullas, incommodum nullum adesse. Ap-
petere se quidem cibos vehementer. Præ-
ter corporis lassitudinem nil aliud adesse.
Noctu utprimum decumbit, tussis ipsum in-
festat adeo, ut dormire non possit. Mirabar
hominem & inedia & somni defectu tenta-
tum hucusque satis tamen esse corpulentum,
& pro rerum statu etiam robustum. Aje-
bat, se dolorem, sive potius ardorem sen-
tire, ad scrobiculum sterni, ut primum ali-
quid

quid deglutit. Dixit se omnia & exigua doſi aſſumpta rejicere, attamen cum hominem integro die nocteque retinerem, daremque alimenta, animadverti, eum liquida, & ſolida, hæc & illa, majori paullo quantitate aſſumpta evomere, prandium paulo largius ſumptum mox evomuit, cœnam diutius, ni fallor poſt horam ſemialteram aut etiam duas retinuit. Tandem evomuit. Totum abdominis ſiniſtri latus durum valde eſt, doletque per attactum, & notabiliter exſtat ſupra latus dextrum abdominis. Durities ad ſcrobiculum nulla, & in ventriculi regione ſuperiori aut nulla, aut exigua, attamen dolor ibidem eſt, ſi manu parumper premas.

Formari modo queunt plures quaſtiones, unde vomitus? fors a *mole* lienis prætumidi inteſtina & ventriculum comprimentis. Fors a *pondere* ejusdem lienis ventriculum deorſum trahentis, vellicantisque, ſed quare tunc ſolum repleto ventriculo vomitus? Quare lien prætumidum ſæpius obſervatur abſque vomitu. Fors & aliæ partes vicinæ tument, & ventriculum premunt. Fors vitium etiam in ipſo ventriculo, ſicut nuper in cadavere ruſtici vidi, qui fere per annum a paſtu vomuit. Vomuit is primo rarius, frequentius poſtmodum. Molliora

aut liquida non vomuit. Postmodum vero & liquida & parce assumpta vomuit ex aequo. Sensit pondus ad epigastrium continuo. Caluit sæpius, vomitu quadrantem circiter ab assumptis cibis. Per duos menses nullam prorsus sedem habuit. Emaciatissimus ad ultimum solummodo pauxillum vini retinuit, pedes tumebant. Per tres ante mortem dies sedem habuit liberam. Ultimis diebus dixit se sensisse *dolorem* in loco illo ubi alias pondus adparuit. Inveni in cadavere ventriculum scirrhusum in pluribus locis, & pylorum proximamque ventriculi partem ad quatuor tranversos digitos cartilaginea. Patuit stylo transitus per pylorum. Erat autem iste, cujus cadaver sequi, emaciatissimus, cum prior vires haberet adhuc sat robustas, licet, ut ait, multum prioribus minores, corpus non emaciatum, facies, genæ & hypopia præcipue tumebant insigniter, quod a vomitu frequenti sibi provenire ait. Color faciei sanus. Cadaver rustici in quo partem ventriculi cartilagineam inveni, incidi 18 Maij 1773, sed etiam tertium vidi rusticum vomitu chronico laborantem, quem descripsi in prioribus pagellis; circa initium Julii anni 1773 in F** mortuus

tuus est, quem utut voluisssem, negotiis distractus incidere non potui.

Dolor capitis ab insolatione.

Dolor capitis ab insolatione cessat, si Insolatio.
sincipiti, fronti & temporibus oxycratinum, aut acetum simplex aut rosaceum &c. adplicetur, & æger se in locum frigidiusculum se conferat. *Riverius.* Caveat tamen, ne ab æstu corporis in locum frigidum se conferat.

Febris hæctica.

Febris hæctica calorem facit in hypo- F. hæctica.
chondriis primo tactu mitem, postea acrem mordacem, & aridum. In urina hæcticorum oleosa supernatant, & sedimenta farinacea deponuntur. *Galenus* phthificos ad Fabios montes, Vesuvium dictum, mittebat, ubi aër erat ficcior. Motus corporis in febre hæctica, notante *Riverio*, non convenit.

*Purgatio in febribus putridis continuis ,
aliaque de acutis.*

Purganti-
um usus in
febribus
putridis.

Inclinante febre, signis concoctionis apparentibus, purgatio lenissima institui debet ex manna, tamarindis. At nota, vitari debere dies criticos. An vero non turbatur natura exhibito purgante? Resp. (crisis alias per sudores & per urinam faciendam non turbari, cum hæc crises plerumque ex parte prægressæ jam sunt. Sed cum crises hæc partiales plerumque sint, & totam morbi materiam unica crisi natura non eliminat, bonum erit hanc materiam post has crises diebus non criticis, jam paratam alvo educere, præcipue cum & materia sudoris & urina alvus educi possit, non autem vice versa.

Quod si autem febris protrahatur, purgatio erit identidem repetenda, interjectis præparantibus & concoquentibus. Alioquin periculum erit recidivæ, si ante integram febris solutionem medicus a purgatione cesset, ob restitantis materiæ reliquias. At restrictio facienda, si enim post repetitas purgationes febris permanferit & lenta evaserit id non a reliquiis materiæ sed a debilitatis visceribus ortum trahit, tuncque nocent eva-

evacuaciones, sola victus ratio restaurare poterit vires. (Huc pertinet, dignoscere pulsum *vere febrilem* a pulsu *solum debili*, qui post acutos graves & crisi jam facta ob *suam frequentiam* pulsum febrilem mentitur. Vide ea quæ de pulsu *febrili* & *debili* dignoscendo dixi).

*Febris lenta puerorum ab obstructi-
onibus orta.*

Si sit febris lenta ab obstructionibus orta, qualis sæpe in pueris datur, frequens purgatio, per epicrasin data ex solventibus, incidentibus, roborantibus concinnata insigniter prodest. Vide *Montanum* Conf, 10. de febribus, qui drachmam rhei linteo involutam infudit in aquæ endiviæ libr. 1. facta postmodum expressione exhibuit pueri singulis diebus circa auroram unicas quatuor. Dedit *Riverius* pro potu communi bochetum rhabarbari pueris feбри lenta ex obstructione laborantibus, est autem sequens: R. Rhei dr. β. vel dr. j. prout odorem pueri facilius, aut difficilius ferunt, nodulo inclusum in aquæ frigidæ libr. j — ij &c. frigide per diem. Utatur per mensem & diutius. Si febris sit valde remissa, & corpus

Febris len-
ta pueror.

pituitosum, aliquid vini potest addi ad ingratum rhei saporem corrigendum.

Si crisis in acutis per hæmorrhagiam, aut sudorem fiat, semper post talem crisin purgatio danda, ad expellendas videlicet reliquias, cum *sola* crisis per alvum secura sit. Sic recidivæ aut alterius cujusdam morbi occasio præscinditur.

Alvi fluxus *criticus* si sit, non tollendus, neque *symptomaticus*, si is ad initium contingat, & vires non dejiciat.

Febris intermittentes.

Febres intermittens.

Febres acutissimas & perniciosas rarissime fieri absque visceris alicujus interna affectione, & plerumque inflammatione, ait *Riverius* prax. med. L. XVII. c. II.

Tertianas perfecte intermittentes tamen perniciosas subinde esse & pestilentes, ait *Riverius* l. c. judicari labiorum, narium, oris pustu'is, item concocta jam materia soluta alvo, quæ crisis tunc perfecta est. Phlebotomia intermittentibus olim frequens satis fuit. Vide *River.* l. c. cap. III. si factis purgationibus redeat febris, danda solventia sunt.

Ter.

Tertiana pertinax.

Qui sicco & squalido corporis habitu sunt præditi, & omnino biliosi, citra tensionem viscerum, & citra humorum copiam, calidiori præsertim anni tempore per tres aut quatuor menses tertiana laborant; his valida purgantia, aperientia, & calefacientia nocent, humectantia vero, refrigerantia, balnea citra sudoris profusionem insigniter profunt. Antifebrilia multa antiquorum vide *River.* l. c. cap. III.

Quotidiana.

Quotidianam *Riverius* adeo raram esse dicit, ut inter sexcentos ægros, qui quotidie paroxysmum habent, vix unus quotidiana laboret vera. Quotidianam *Hippocrates* 3 epid. Sect. 5. text. 64 dividit in diurnam & nocturnam. Primam ait esse periculosior, habet enim longiores accessiones, & cibum ægro interdium afferre prohibet.

Quartana.

Dolor, qui tempore rigoris in paroxysmo quartanæ percipitur, est *ορεονοπος*
sci-

scilicet ossa quasi diffringi videntur. Si sit triplex quartana, raro talis evadit, nisi prius fuerit simplex; etiam ex hoc dignosci poterit quartana triplicata a quotidiana. Senes, qui ultra sexagesimum annum sunt, quartana affecti, plerumque moriuntur. Quartanæ in continuam mutata plerumque lethalis est. A nimio calidorum usu quartana duplicatur, triplicatur & demum in continuam abit.

Dysenteria quartanæ superveniens, si diuturna non sit, salutaris est! Aphor. 48. S. 6.

Quartana epilepsiam solvit.

Quartana superveniens epilepsiam solvit. Aphor. 79. sect. 5.

De necessitate venam non raro in quartana secandi vide *Lazar Riverii* prax. med. L. XVII. Cap. V. Venæ sectio paulo ante paroxysmum subinde febrim curavit; vide loc. cit.

Quartanam curat hæmorrhoidum fluxus aut sponte proveniens, aut prorritandus affixis hirudinibus, si ani pruritus, aut gutta una alterave sanguinis per anum naturæ nimum ostendat.

Fœminis suppressione mensium laborantibus, si simul quartanam habeant, malleoli vena secta febrim tollit.

In-

Inclinante luna duabus horis ante accessionem secta vena, idque per tres vices, tribus consequenter accessionibus, febrim quartanam sustulit theriacæ dr. j. cum vino exhibita; materia febrilis; necdum cocta, quartanam sæpe duplicavit, triplicavit.

Tepidum balneum ficcis in quartana die intermissionis sæpe profuit.

Tertiana intermittens cum quotidiana continua *hæmitritæum* facit; hæcque frequentior est, & proprie *hemitritacus* vocatur. Est & alia *hemitritæi* species, ex quotidiana intermittente & tertiana continua. Rarior hæc est, de prima specie vide Hippocratem & Galenum in I. epid.

De febre pestilentiali & maligna &c.

Malignam febrim illam appellant, quæ Febris maligna. vulgo *purpurata* id est *petechialis* audit.

Maligna etiam illa est, quæ licet epidemica sit & contagiosa, plures tamen illa affecti servantur quam pereant.

*Quomodo febris pestilentialis ex effectu
dignosci queat.*

At si plures pereant, quam servantur, jam non maligna, sed *febris pestilentialis*,
aut

aut, quod idem est, *ipsa pestis* nominatur. Maligna febris, notante *Riverio*, gradu solum ab ipsa peste differt. Hinc habetur etiam methodus curandi pestem, quæ scilicet eadem est cum methodo curandi febres malignas. Dicit *Riverius*, febrim pestilentem ab ipsa peste differre solummodo, ut differt species a genere.

Febris pestilentialis nomine comprehendit *Riverius* omnes febres perniciosas, scilicet omnes illas,

1) in quibus plures pereunt, quam sanantur, &

2) quæ epidemicæ & contagiosæ sunt. Uti sunt subinde quædam *synochi*: *tertianæ*, *quartanæ*, *quotidianæ*, vel *continuae*, vel *intermittentes*.

Dicit *Riverius* l. c. cap. 1. de febre pestilenti: singulis fere annis in ægro *Monspeliensi* esse febres intermittentes tertianas, quæ summæ malignitatis sunt participes, ita ut tertia, vel quarta accessione letales evadant.

Species alia febris malignæ, vel pestilentis peti debet a *sevitia symptomatum*, & iterum *alia* species est, in qua symptomata *apparenter mitia* sunt pleraque, attamen nihilominus æger ad mortem ducitur.

Om.

Omnia symptomata aliis febribus benignioribus sunt communia, licet minus intensa tunc sint, attamen unicum, ait *Riverrius* l. c., esse symptoma febris pestilenti proprium, quod nunquam apparet, nisi febris vere pestilens sit, etsi ex absentia hujus symptomatis non possit concludi, febrim idcirco non esse pestilentialem, scilicet *petechiae*.

Differunt *exanthemata* ab *Hippocrate* notata in epidem. a petechiis, etsi & illa febrim pestilentem non raro comitentur. Nam juxta *Hippocr.* exanthemata eminentiam habent, & sunt de genere tumorum, qui quandoque ad suppurationem, vel exulcerationem deveniunt. Petechiae *Antiquis* incognitae fuerunt, posterioribus tantum seculis a recentioribus descriptae.

Febri pestilentiali junguntur alii exitiales morbi, scilicet phrenitides, anginae, pleuritides, peripneumoniae, hepatitides, dysenteriae &c., praecipuis vero *carbunculus* & *bubo*.

Apparet venae sectionis necessitas ex eo in febre pestilentiali:

I) Quia gradu tantum differt a malignis, malignae a simplicibus acutis febribus & be-

& benignis, ubi tamen venæ sectio fieri debet.

2) Quia perniciosissimæ inflammationes, ut supra dictum, feбри pestilentiali junguntur, hinc vena secari debet, ut talis inflammatio aut præpediatur, si absit, aut, si jam adsit, tollatur.

Constitutio austrina apud *Hippocratem* in epidemiis fuit causa omnium febrium pestilentialium, quæ ibi describuntur.

Constitutione subinde minime epidemica, nullo morbo populariter grassante, sunt, qui ob pravam humorum conditionem in febrim incidunt, quæ multis febrium malignarum & pestilentialium symptomatibus imo & petechiis stipatæ sunt.

Hippocrates 2 epid. sect. 1. ait, *morbum & tempus sibi invicem correspondere, nisi quid in superiori natura innovetur*. Illud in superiori natura innovatum est illud *divinum in morbis*, quod agnovit *Hippocrates*, quod a causis nos latentibus præter anni, ejusque apparentium conditionum rationem producitur.

Ad febrim pestilentem disponunt, prava victus ratio, & inde nata cacochymia. Hinc in annonæ caritate, hinc etiam & ob hanc, & ob aliam causam in castris, in urbibus
ob-

obsessis hæc febris grassatur. Patet etiam, frutraneam esse fore omnem medelam in febre populariter ita grassante, nisi omnibus modis annonæ caritati provideatur.

2) *Plethora*, & hac præsentē diætæ peccata ex repletionē.

3) Animi pathemata, venus immodica.

De variolis.

Anno 1772 in æstate variolæ multæ in *Egek, Horwath, Sagh*. Pauci in ipsis variolis mortui sunt, erant potissimum boni moris. At post variolas emaciabantur, tussitabant, & tabe perierunt plurimi. Rustici ipsi mirabantur, tot proles catarrho, ut agebant, post variolas invadente, perire. Aliqui statim a variolis sat belle se habuerunt, & primum post aliquot septimanas tussi corripiebantur, alii statim a variolis hoc morbo affligebantur. A decubitu puris residui in pulmones facto id accedisse dubium non est. Cur vero hoc imprimis anno pulmones præcipue afficerentur, utrum huic puris ad pulmones derivationi tempestas (quæ qualis tunc fuerit, non amplius recordor) præ ceteris faverit, dicere non possum. Vidi emaciationem, sudores nocturnos, tumorem ge-

De
variolis.

næ dextræ sæpius recurrentem ex neglecta purgatione post variolas.

Plures vidi proles oculis utroque, aut alterutro captas, de quibus constitit examinanti, id *post variolas* aliquo jam elapso ab iis tempore accidisse. Patet inde necessitas purgationis post variolas.

Dentes primi post annum.

Dentitio.

Vidi nobilem scēminam, cujus omnes proles & a priori, & a secundo marito susceptæ primos dentes, primum exacto integro ætatis anno adquirunt, cum tamen prima dentitio septimo plerumque mense fiat.

Abortus indicia.

Abortus
[indicia.

Tertio graviditatis mense frigora sentiunt cum caloribus alternantia, adfunt reliqua *plethoræ & inflammatoriæ dispositionis* indicia. Lassitudo præprimis & lumborum dolor. Toto hoc tempore in delicatioris habitus scēminis stillat ex utero sanguis. In robustioribus scēminis stillicidium hoc prævium raro reperitur. Accedente, quacunque ex occasione, majori corporis motu, præcipue repentino, gestatione, elevatione

pon-

ponderis &c., ortoque repente majori frigore & calore fit abortus. Ante abortum, stillante jam ex utero sanguine, venæ sectio in brachio & quies in aliqua domina juvit. Facto abortu quies summa & cura puerperarum adhibenda est.

De venæ sectione in gravidis.

Scimus *Hippocratis*, aliorumque quorundam sententiam circa venæ sectionem in gravidis. Non dubito de horum asserto, quin imo videmus, rusticas Hungaras rarissime venæ sectionem celebrare in gravitate, rarissimeque abortiri. At vero fœminæ nobiles desidiae & diætæ lautæ se dedicant, plusque sanguinis, quam quo indigent, conficiunt, indeque necessitas venæ sectionis & periculum abortus hac neglecta. In rustica fœmina inter copiam humorum, quæ ob cibos pauciores & minus nutrientes, minus etiam sanguinis conficit, inter corporis exercitium, quo multum pariter, humorum diffatur, justa proportio intercedit. Tempore *Hippocratis* vita hæc nostra delicata rarior fuit longe.

Venæ
sectio in
gravidis.

De inoculatione variolarum.

Inoculatio
variola-
rum.

Certum videtur, eas proles, quæ ex inoculatis variolis pereunt, perituras etiam fuisse ex variolis naturalibus. Pauciores autem ex illis, quam ex his morituras, cum & anni tempus, & benigna constitutio, & corporis præparatio in arbitrio medici sit posita. Quasdam autem mori, licet sanissimas antea, culpa nec in anni constitutionem, nec in aliud quid conjicienda, nisi in humores corporis licet sanos, facilius tamen, nescio, qua ex diathesi, in deleteriam indolem ex suscepto variolarum veneno mutabiles, certum videtur. Nec aliam assignare causam possum in puella aliqua.

Variæ animadversiones.

Variæ
animadver-
siones.

Franciscanus quidam mihi narravit, Ordinis sui homines Temeswarinum rigida hyeme mitti, sicque facilius ferre factam loci mutationem, alia autem tempore missos morbis acutis periclitari, vel diuturnis intermittentibus, vel dysenteria vexari; locus autem summopere paludosus est.

Narravit mihi quidam dominus, se magnam pulmentorum & panis quantitatem devorasse tempore paroyismi in quartana, qua per 2/4 anni conflictabatur. Etiam ab aliis audivi, se insolitam famem in quartanae paroxysmo habuisse.

Post morbum meum acutum nimis per venae sectionem evacuationibus curatum, sequentia symptomata passus sum:

Vigiliae erant continuae, ita ut aegre per horam, atque id interruptim dormiverit. Doloris omnis absentia statim post morbum.

Assumpto potu frigidiusculo urina mox excernebatur limpida, aquosa penitus, frequens, copiosa, cum antecedente sensu quasi globorum ab abdominis superiori parte deorsum versus renes decurrentium.

Insignis animi dejectio, deque recuperanda sanitate desperatio. Mens mobilissima ad indignationem & iram ob levissimam causam, ita, ut memet ipse saepe miratus fuerim. Terrores subiti, caloresque subito ascendentes, cum sudore per totum corpus erumpente, ac si quis me aqua calida subito perfudisset & inopinato, ita terror, calores

& sudores in momento quasi se subsequeretur, sæpissime per diem: idque tunc potissimum, quando cogitatio quædam de sanitate recuperanda inopinatum animum perculit, quod sæpissime per diem contigit. Pulsus etiam in quiete valde celer, in motu corporis etiam levi celerrimus, cum palpitatione cordis. Decumbens noctu, pulsum in thorace cordis auribus facile percepi, sudores nocturni copiosissimi, appetitus vegetus. Sumpto cortice peruviano per longum tempus quotidie ad unc. β . sudores cessarunt. Aliquoties me sanum existimans corticem intermisi, at tertio, quartove post intermissum corticem die sudores nocturni redierunt. Post duos fere a morbo acuto menses dolorem habui in capitis parte capillata, ut contra capillorum ordinem manu caput fricare ob dolorem non potuerim, dolor subinde hypochondrii sinistri ad attactum major. Dolor musculorum intercostalium subinde ad attactum major. Demum incepti acido laborare. Omnium tamen minime pinguia, cremorem præcipue lactis ferre potui. Vidi studiosum medicinæ, qui acuto morbo tentatus nimias venæ sectiones sibi fecit, dejecto animo summopere postmodum

dum laborantem, & urinas limpidissimas & copiosas excernentem.

Notæ.

1) Pulsus celer, calores subiti sæpius debilitatem & defectum sanguinis, quam ejus copiam, aut orgasmum arguunt. Ergo pessime quivis pulsus celer venæ sectione tentatur. Debiles, chloroticae hoc vitio laborant.

2) Morbi indoles probe distingui debet, utrum venæ sectionem postulet, & quousque iterandam. Majorem & frequentiore postulant morbi *inflammatorii*. Febres acutæ reliquæ, putridæ, biliosæ aut *nullam*, aut saltem *minorem* sanguinis de tractionem admittunt.

3) Morbi nervorum nimis mobilium cum defectu sanguinis conjuncti sunt sæpe. Curantur nutrientibus, roborantibus. Attamen vidi scæminas *mobiles admodum*, otio & pleniore pastu certe *plethoricas*. Hinc in nervorum morbis sedulo inquirendum, an *defectus*, an vero *copia* humorum peccet. Cum utraque enim conjungi morbi nervorum solent.

4) Frequentior usus venæ sectionis in vere, quam autumno, quia in illo pariter morbi inflammatorii frequentiores, quam in hoc.

De hæmoptisi.

Hæmo-
ptisis.

In hæmoptisi sedulo inquirendum, an adsit dispositio phlogistica sanguinis. Novi ego duos hæmoptoicos tali corporis figura præditos, qualem huic morbo imprimis favore auctores scribunt. Unus horum potui, vehementioribus commotionibus admodum deditus fuit, alter vero moderate vixit. Hic ultimus præsensit futurum sanguinis sputum ex ardore pectoris, punctorio dolore inter scapulas, & quodam quasi regurgitantis a lienis regione ad pectus sanguinis sensu. Hæmorrhoidibus etiam laboravit sæpe fluentibus, aut quas appositis hirudinibus evacuavit. Facta venæ sectione prævertere sputum potuit. Sanguis tunc cum crusta inflammatoria.

Sputum sanguinis quasi *levior quædam pleuritis, aut peripneumonia, aut pleuro-peripneumonia* præcedere solebat, & ab alia peripneumonia solum in eo differt:

1) Quod

1) Quod levior sit & admodum mitis inflammatio pulmonis.

2) Sanguinis vero sputum ad initium copiosius, quam alias esse soleat in peripneumonia, ubi sæpe nullum, sæpe exiguum sputum sanguinis deprehenditur.

In ejusmodi ergo hominibus

1) consideranda est facilis & fere perpetua dispositio sanguinis *phlogistica*.

2) Pulmo debiliior, qui aggestum sanguinem retinere non valet. Adeoque quoad methodum curandi sequentia erunt observanda:

1) In ipso actuali sanguinis sputo adstringentia non valent, uti sunt pulveres ex sanguine draconis, succo catechu &c., nec valet cortex, nec lac, nec balsama adstringentia. Sed cura omni modo antiphlogistica, & cautela ab omnibus iis, quæ sanguinis ebullitionem, rarefactionem, & ad pulmones aggestionem efficere possunt, uti sunt potus valde calidi, balnea calida, aër calidus &c.

Extra sputum sanguinis, id est, curata hac leviori peripneumonia nocent semper balsama, adstringentia, cortex aut nocet, si solus detur, aut certe non prodest. Lac nocet, aut non prodest. Nocent universim

omnia, quæ dispositioni sanguinis inflammatoriae favent. Profunt contraria, uti ferum lactis, victus acescens, vegetabilis, ex farinaceis fermentatis potius, quam carnibus. His diu prius adhibitis fors cortex proderit. Attamen adhucdum incerta res est, quia etsi roboret, tamen adstringendo totum corpus, dispositioni inflammatoriae non resistit, sed favet potius. Suaderem potius fumos medicatos, roborantes pulmonibus exceptos, qui caute & sensim admitti possent, agerent enim immediate in pulmones, & vasculorum extremitates magis firmarent. Solent quidem juvenes robusti, plethorici sanguinis fluxui per nares certis temporibus obnoxii esse item sceminae juvenes plethoricae sunt saepe circa quartum mensem abortui obnoxiae, praecedunt comitanturque signa morbi *cujusdam inflammatorii levioris*: adest dispositio phlogistica sanguinis, & topica forte vasculorum in utero aut in naribus debilitas. Intra & extra fluxum sanguinis eadem curatio quæ in hæmopticis.

At datur sputum sanguinis ex spasmis vascula pulmonis comprimentibus, meatum sanguinis prohibentibus, eundemque in tracheam exprimentibus oriri solitum. Tale fuit illud in puella quadam ortum, tale in
scemi.

fœminis debilibus & hysteriis observatur, talis itidem sanguinis excretio per uterum potissimum, gravidum aut etiam non gravidum, post partum subinde ab irritatione dolorifica retentorum secundinarum. Hic sanguinis fluxus antispasmodicis sistitur; cortice vero & chalybe aliisque roborantibus præcavetur. Nocet plerumque venæ sectio in corporibus videlicet potissimum debilibus.

Usus aluminis antisepticus & antidy-
sentericus.

De vi antiseptica aluminis vide *Cassim. medicus* l. III. p. 228 in diarrhœa aut potius dysenteria rustici Hungari passim alumen *adhibent*. De aluminis usu in dysenteri.

Dari febres nulla corticis dosi domandas, *Sydenhamus* aliisque dudum annotarunt. Vidi virum Jesuitam qui autumno anni 1772 usque ad tempus vernalis sequentis anni quartana laboravit. Magna corticis quantitas aut inefficax plane fuit, aut ad exiguum tempus paroxysmum mitigavit potius, quam extinxit. Color faciei pallide nigricans & flavescens, hypochondria dura. In hoc casu datis antea solventibus cortex suam operam præstitisset. Laudant in febre adeo rebeli sulphur

phur auratum antimonii tertiæ præcipitationis, sed cum modo vomitum, modo diarrhæam, modo sudorem exciter, patet, eundem medicaminis digerentis, solventis, alterantis & evacuantium vicem subire, atque præ aliis digestivis peculiare nil habere, nisi quod minori copia vices suas exferat. *Casim. Medicus* ita præscripsit.

℞. Sulphur antimonii aurat
3tiæ præcipitat.

Extracti centaur aa gr. vj.

M. f. pilul. no. III. Sumat unam horam ante paroxysmum, alteram ad initium paroxysmi, tertiam ad initium caloris.

Idem fiat in proximo paroxysmo; subinde febris adeo rebellis emanet, sæpius vero paroxysmi ita mitigantur, ut exiguas corticis dosis deinde sufficiat. Sed etiam hoc remedium sæpe spem medicantis fallit. Sal ammoniacum in tali pertinaci feбри optimum habitum semper est. *Casimir Medicus* dedit mane & ad meridiem dr. j. salis ammoniaci & vesperi dr. j. corticis.

Alii præmissæ vomitorio dant salem ammoniac. in aqua tepida, præprimis vero ante paroxysmum, ut non tantum digerant, sed & confundant paroxysmum.

Pulveres digestivi optimi fiunt ex sale ammoniaco & tartaro vitriolato.

Febres biliosæ cum exanthematibus.

Tissotus in epidemia Laufanensi tres ob- Febres bi-
liosæ.
servavit casus, ubi materia biliosa ad cutem delata vehementissimam induxit febrem, & speciem erysipelatosæ eruptionis, pectus, collum, brachia, femora cum summo pruritu imo & fauces cum levi angina occupantis & demum exulcerantis; nil profuit nisi alvi ductio repetita, & acida medela.

Amissio subitanea lactis.

Sæpe audiui querimonias sceminarum de subita amissione lactis. Lactis a-
missio. Causam existimo hanc, quod ex quacunque causa humores ad uterum ruant, ibique lac cum sanguine efferratur, uti subinde in puerperis contingit. Fundatur hæc opinio in eo, quod nimia menstrua adposita ad mammas cucubitula cohibeantur Hippocr. Sect. V. Aph. 52 item S. v. 53 ubi aborturientibus mammæ subito flaccescunt, humoribus scilicet ad uterum ruentibus. Hinc in hoc casu pariter proderit cucurbitulas ad mammas adponere. Item Sect. V. Aph. 37.

De

De morbis gastricis.

Morbi gastrici.

Hippocr. Sect. 1 Aph. 18 ait ; æstate & autumnno cibos difficillime ferunt, hyeme facillime, deinde vere. Hinc, uti ex multiplici observatione constat, morbi systematis gastrici æstate & autumnno frequentissimi sunt, ut febris intermittens cum vomitu, cholera &c. morbi biliosi omnis generis. Febres putridæ, malignæ &c. hinc frequentius vomitorio opus in morbis æstatis & autumnni, quam venæ sectio; in vere autem sæpius venæ sectio quam vomitorium.

Repletio stomachi æstate & autumnno semper mala, at illa ex cibis facile putrescentibus etiam periculosa est. Vinum meracum in autumnno & æstatis fine difficillime tuli &c.

Sydenhamus febres autumnnales alterius speciei videtur descripsisse. Frequentius ille usus est cortice, quam in hisce autumnalibus (1773) ego uti potuerim. Quartanæ ab ipso descriptæ, eadem tamen cum nostris fuisse apparet, & ubique locorum ejusdem indolis videntur esse, pertinacis videlicet; & ad omnia alia remedia, præterquam corticem, rebelles.

Reci-

Recidivæ reconvalescentium.

Quæ caussa recividarum? Resp.

De recidiv.

- 1) Remanens materia febrilis
- 2) Continuatio caussarum morbi, sive perstans epidemia.

Reconvalescentium incommoda sunt

- 1) Frequentiores insultus morbi quasi redituri.
- 2) Status valedutinaris diuturnus, qui sola anni mutatione & epidemiæ cessat.
- 3) Pollutiones nocturnæ, unde valde debilitantur.
- 4) Sudor nocturnus odoris accerrimi vexat eos, qui ex morbo bilioso reconvalescunt, qui quidem bonus, & materiam morbi profligat.

Caffee.

Caffee nocet biliosis, ex morbo bilioso reconvalescentibus, vini potatoribus, calidis, diathesi phlogistica laborantibus. Caffee usus noxius.

Vinum.

Vinum antiquum rubrum, subadstringens optimum est cardiacum pro debilibus, laxis. in æstate & epidemia putrida. Vini usus.

Præ-

Præservativa a morbo putrido.

Præservati-
va a mor-
bo putrido.

Diæta fere excarnis, succus limonum, jejunium frequens cum pane bene cocto & vino rubro, mane sumptus panis tostus cum pauxillo vini rubri, pomum citri comestum mane, aut cucumis acidulatus. Aut spiritus vitrioli in aqua frigida mane, aut liquor anodynus min. Hoff. Item panis tostus cum vini rubri pauxillo, & saccharo & cinna-
momo.

Præparatio ad variolas.

Præparatio
ad variolas

Præparatio ad variolas male absolvitur per mercurialia; vel autem fit *antiphlogistici*, vel *antiseptici* id est acidis, austeris, subadstringentibus.

Stoll, Maximilian, 1742-1787

Maximiliani Stoll M. D. Professor praxeos medicae publici Pars ...
rationis medendi in nosocomio practico Vindobonensi

Bd.: 4

Viennae Austriae 1789

Bamberg, Staatsbibliothek -- M.o.414(4)
urn:nbn:de:bvb:12-bsb11738543-5
VD18 80249787-001